

EX LIBRIS
ARCHITETTO
GIOVANNI
MUZZIO

MANZU

Ex Bibliotheca Car: Reg: ad Stum Florianum Ab: 18

ALBERTI DVRERI

CLARISSIMI PICTORIS ET

Geometræ de Symmetria partium hu-
manorum corporum Libri qua-

tuor, è Germanica lingua,

in Latinam versi.

Adami Germani Notarij Publici

PARISIIS,

In officina Caroli Perier, in vico Bellouaco,
sub Bellerophonte.

1 5 5 7.

1233763

7. 21 2003

10. 10. 2003

10. 10. 2003

AEQVIS ET STUDIO SIS BO- NARVM ARTIVM LECTORIBVS.

I quid de pictura hoc loco dicendum duxissem, non tam laudibus illam quam de ploratione fueram celebraturus. Cui enim vestrum ignota esse possunt laudatissima artis encomia? Me verò & florentis amissionē, & repullulantis neglectionem, quis daturus vitio sit ac non arbitraturus potius debuisse dolore & lacrimis prosequi? Sed mihi cōsiliū non fuit de arte nunc quidem verba facere, de artifice authore huius libri, deque opera nostra, necessitate quadam non nihil disputaturo. Ac illū quidem confido virtute meritisque innotuisse, nō suā modo patriā, sed exteris etiam nationibus. Satisque intelligo non expectare laudes ipsius nostra præconia, præsertim cum eximia opera sempiterna gloria auctum ornatūque relinquunt: conueniens tamen iudicauimus, cum quòd illius inuenta ederemus, tum quòd occasio data esset mandandi literis præclari viri nobisque amicissimi vitam ac mores, pertexere quæ partim sermonibus aliorum, partim præsentibus de ipso cognouissemus, habitura prædicationem aliquam dexteritatis & ingenij singularis & artificis & hominis, atque etiam allatura voluptatis non nihil legentibus. Albertum nostrum è Pannonia oriundum accepimus: sed cuius maiores in Germaniam commigrarint. De origine igitur & natalibus illius copiosa orationi locus non erit: qui & si fuere honesti, ab eo tamen maiorem splendorem accepisse cōstat quàm tribuisse. Dederat huic natura corpus compositione & statura cōspicuum, aptūque animo specioso quem contineret, vt iustitiæ suæ quam solet exrollere Hippocrates, & iam in hoc non oblita fuerit, quæ vt ridiculæ animato simiæ ridiculum quoque corpus texuit, ita præclaris mentibus conuenientia corpora circumdate cōsuevit. Erat caput argutum, oculi micantes, nasus honestus, & quem Græci *περὶ ἀγωνίον* vocant: proceriusculum collum, pectus amplum, castigatus venter, femora neruosa, crura stabilia: sed digitis nihil dixisses vidisse elegantius. Sermonis autem tanta suauitas atque is lepor, vt nihil esset audientibus magis contrarium quàm finis. Literarum quidem studia nō attigerat, sed quæ illis tamen traduntur, maximè naturalium & mathematicarum rerum scientiæ, fere didicerat. Aequè is præcipua vt intelligebat, & re explicare nouerat, ita & oratione sciebat declarare. Testantur hoc scripta eius Geometrica, in quibus quid de illa sciētia possit requiri, quatenus quidem tractandam sibi iudicauit, nō video. Ferebatur autem magno quodam ardore animi ad omnem honestatem morum & vitæ complectēdam, quam ita præstitit vt vir optimus merito haberetur. Non tamen erat aut tristi seueritate aut grauitate odiosa, quin etiam quicquid ad suauitatē hilaritatēque facere putatur, neque ab honesto nec recto alienum, & ipse per ætatem non neglexerat, & probabat etiam senex, cuiusmodi sunt Gymnasticæ & Musicæ reliquiæ. Sed præ cæteris eum ad picturam natura finxerat: quare & illius studiū totis viribus complexus, & vbique gentium laudatorum pictorum opera, & rationum illorum cognoscendū, & imitandū quæ probasset, cura tenebatur. Inter quæ & maximè regū ac principum, ipsiusque adeo Maximiliani & huius nepotis Caroli A V G G. & benignitatem expertus & fauorem consecutus est, affectus ab illis non aspernando salario. Sed vbi iam habuit illius manus, vt ita loquar maturitatem, tum maximè de operibus intelligeres ingenium sublime & virtutis amans: talia enim omnia faciebat grādia & laudabilis argumenti. Extant encomia Maximiliani, extant & historiæ astronomicæ opera in mortalia de quibus quæ memorauimus æstimare licebit, vt alia non dicam, quorū est nullum quod non vel ex veteribus aliquis, vel nostra ætate quacunque in gente pictor suum dici optaturus videatur. Est autem nulla profecto certior neque verior naturæ vniuscuiusque indicatio quàm quæ ab operibus fit, quæ quisque pro artificio suo effecit. Quorum duo genera, quo reliquis longius præstant & quasi ex ipsius naturæ officina prodeunt, hoc in eo quod diximus magis possunt pollētque. Ea sunt quæ *μιμητικά* & *ποιητικά* vocantur, id est representate rerum similitudines vel oratione vel manu: quorum illa propriè poëtica nominantur, hæc nescio an generalem appellationem habeant, sed quadrifariam fere intelliguntur, statuarum picturæ, scalpturæ, & plasticæ. Nunc verò de pictura loquamur, vt propositum fert, quæque ipsa inter quatuor illa laudatissima est, & ab aliquo Græcorum Poëtice vocalis nuncupata. Tales igitur esse pictores prorsus, quales ipsorum opera sint, verè

EPISTOLA.

arbitrabimur, non secus ac poëtas. Polygnorū pinxisse ampliora omnia, Pausona minor^a, tradunt. Quis non ex hoc intelligit & illum fuisse ingenio altiore, & hūc humiliore? Martialis negat se Maronē quidem, sed Marsum tamen futurū, si Mœcenatē fortitus sit, de quo ipse viderit: nā illud nemo sperauerit, qui modo eius legerit versus egregios in eo genere in quo epigrāmata insunt, sed quibus non solū infirmę ad maiora vires, verūm aliena ab illis quoque omnia prodūtur, plarāque etiā fœda & deformia. Quaprōpter nō possum sine risu recordari Catullianę sententię huius, castū esse decere pium poëtā ipsum, versiculos nihil necesse esse. Et quod ille alter probare voluit mores distare à carmine suo. Sed poëtas nūc dimittamus. Quot autē fuere, ac potius quis non fuit pictorū inquām omniū qui non declararet operibus naturā suam? Non iam veterū mentionem faciam, nostrorū temporum exemplis cōtentus. Cui autem obscurum est, nō paucos laudē & admirationē vulgi quæsiuisse obscœnitate pingendi, dū quæ nō nisi occultè fieri honestè nequeāt, imo quæ ne occultè quidē facta nefario scelere & probro vacent tabulis expressa publicarūt: hos ne pudicos quisquam credet, quorū mens & dextra talia fuerit molita? Vidimus etiā multorū minutulas & bene sane coloratas picturas, quibus quidē nō nihil ingenij & gnauitatis declararetur magistri, sed ars requireretur. Hoc igitur loco optimo iure admirabimur Albertum sanctimonię & pudoris diligētissimum custodē, & grādirate picturarū proferentē se cōscium nimirum sibi viriū suarum: sic tamē vt ex minoribus quoq; operibus ipsius sperni nihil debeat: in quibus nullā lineam inuenias ductā temerē aut peruersē, nullū superuacū punctum. Quid ego de manus constantia & certitudine loquar? Iurares regula normāue aut circino perscripta, quæ nullo adiumento vel penicillo vel sæpe calamo aut pēna deducebat, ingenti cum admiratione spectātium. Quid memorem qua dextrā cum animi conceptibus congruentia, sæpe in chartas statim calamo aut penna figuras quarumcunque rerum coniecerit, siue vt ipsi loquūtur, collocarit? In quo hoc profectō legētibus incredibile futurum prospicio, distātissimas nō solūm argumenti sed & corporū partes instituisse nōnunquam quæ cōiunctæ ita inter se cōuenirent, vt aptius fieri nihil potuisset. Nimirum ita mens artificis singularis instructa omni cognitione & intelligentia veritatis consensūsque inter se partiū, ipsa moderabatur ac regebat manum, iubebatque sibi absque vllis administriculis fidere. Similis erat promptitudo peniculū tenentis, quo minutissima quæq; in linteo tabellāue perscribent, nulla designatione præmissa, sic vt non culpari modò posset nihil, sed laudē etiam omnia summā inuenirent. Maximè admirabile fuit hoc laudatissimis pictoribus quibus in illa re versatis plurimum, difficultas nō esset ignota. Hoc loco non possum silentio præterire quod inter hunc & Ioannem Bellinū accidit. Erat is Venetię, inque Italia tota huius artis fama excellens, quò cum Albertus venisset, facillēque cum illo se cōiunxisset, atque, vti fit, mutua operum iam ostentationes existerent, admirante Alberto candide, & magni faciente Bellini omnia, Bellinus & ipse ingenue cum alia, tum pilorum subtilitatem præcipue in Alberti operibus cōprobauit forte accidit, vt de arte inter se colloquerentur, quibus sermonibus finitis, facies ne, inquit Bellinus, Alberte benigne, & gratificabere in re non magna amico? Senties inquit Albertus, si quidē quod præstare valeam à me petieris. Tū Bellinus, Cupio à te ferre, inquit, dono vnum è penicillis tuis quibus capillamēta deducere soles. Ibi Albertus nihil moratus, cū plurimos similes aliorum & qualibus Bellinus quoque vteretur, protulisset, elgere iussit qui maxime placerēt, nisi auferre mallet vniuersos. Sed Bellinus falli se ratus Nō enim hos, inquit, aiebam, sed quibus crines & pilos vnico ductu complusculos exprimere consueuisti, quos sparsulos & latiusculo discrimine esse oportet: aliter enim in maxima sæpe lōgitudine tāta æquabilitas flexuum & distantię seruari nequeat. Non alijs, inquit Albertus, quem his vtor, quod vt tibi probè licet cōtemplere. Et arrepto vno ex propositis penicillo, lōgissimos & flexulos crines quales mulierū maxime sunt, constātissimo ordine & ratione, inspectante & stupente Bellino produxit: qui postea multis confessus fuit, nullius mortalium sermonem, eius rei quā oculis vidisset, fidem sibi facere potuisse. Tribuit hoc idem illi ingenuitate spectabili Andreas Montegna, qui Mantue floruit reuocando ad seueritatem quandam & legē picturam, quā quidem primus laudem meruit, dum disiectas & fractas statuas eruit & in exemplum artis proponit. Cuius quidem sunt omnia dura & rigida, scilicet manu nō assuefacta sequi animi intelligentiam & promptitudinem. Sed illis nihil puratur in arte melius neque perfectius. Is ergo cum Mantuæ decumberet & Albertum in Italia esse audiisset, curauit sceleriter ad se accersi, Instructurus facilitatem eius & certitudinem manus rerum cognitione & arte. Non enim raro in sermonibus familiaribus questus fuerat, quòd vel sibi non

EPISTOLA.

contigisset illa, aut Alberto scientia sua. Nihil moratus Albertus, post habitis rebus omnibus, vbi nuntiū accepit, statim itineri se accinxit: sed prius decesserat Andreas quàm Mantuam potuisset peruenire, neque quicquā dicere solebat in vita sibi tristius accidisse. Quāuis enim Albertus summus esset, tamen aliquid animo suo magno & excelso supra concupiscebat semper. Nos viri barbata imaginem, ita vt diximus, in linteo statim ipso penicillo nullis antè dispositis, vt assolet, delineationibus ab eo expressā quasi attoniti spectauimus. Pili sunt barbæ fermé cubitales, ita exquisitè & solerter ducti, ita vbique discrimine & modo simili, vt quo quis melius artem intelligeret, hoc magis cū admiraretur, tū incredibile duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutā fuisse. Cæterum nulla spurcicies, nullum dedecus in ipsius operibus extat, refugietibus scilicet talia omnia castissimi animi cogitationibus. O dignū tali successu artificem. Iam expressiones viuētium vultuum, quæ contrafacta nunc vocāt, quàm similes conficiebat, quàm infallibiles, quàm veras? Quæ omnia eo consequebatur, quòd ad artem & rationem vsū reuocarat, ignotā hactenus & inauditam pictoribus nostratibus saltem. Quis enim illorū fuit, qui operis sui, quo maximā quoque famam adeptus esset, rationem explicare posset, vt magis sciētia quàm casu laudē inuenisse crederetur? Sed Alberto parata, certa inque promptu erant omnia, quòd picturā in viam præceptionū induxerat & reuocarat ad rationē doctrinā, sine qua, vt Cicero scripsit, etiam si quid bene fit adiuuante natura, tamen id quia fortuitò fit, semper paratum esse non potest. Hæc sibi ipsi primū elaborauit, mox, vt erat liberalissimus & candidissimus explicare inscriptis libris Clarissimo ac doctissimo viro Vuilibaldo Pircamero aggressus est, cui & elegantissima epistola illos dicauit, quam nos Latinè reddere intemerata illius natiua quasi facie, cū supra vires nostras esse sentiremus, intactā reliquimus. Sed priusquā absoluere omnia & correctā edere, vt cupierat, posset, morte est ereptus, placida illa quidē & optabili, sed profectò, nostro quidē iudiciò, præmatura. Erat autem, si quid omnium in illo viro quod vitij simile videretur, vnica infinita diligētia, & in se quoq; inquisitrix sæpe parum æqua. Hunc igitur mors ab incepta editione operis sustulit, quā tamen consummarunt amici ex illius percriptione. De qua nūc deinceps, & de nostra versione, pauca dicimus. Ipsum quidem opus geometrico quodā modo elaborari ab illo cœptum, paulo vt nō perpolitū & expers tincturæ literarum, rudiuscūlū videtur: sed hoc faciliè ipsius rei bonitate compensatur. Hoc ipse vt se elimante etiam Latinū facere vellē, paucis ante quàm fato suo fungeretur diebus à me petierat. Neque ego grauatim detulerā illi operā & studium meū, sed hanc ei curam & elimandi operis facultatem, quæ fert omnia, mors abstulit. Postea amici nō solū precibus sed autoritate sua, cū opus edidissent, à me obtinuerūt, vt vertendū in linguam latinā susciperem, hancq; operam receptā viuo Durero, nauarē mortuo. Equidem nō ignorabam quantū oneris suscipere in tractanda re, nec satis mihi perspecta, neq; in cuius tractione haberem in Lingua latina quicquam quod pro exemplo ponere imitariq; possem. Non etiā fugiebat me quāto difficilior labor futurus esset, mortuo authore, quam fuisset & viuo, & quod maxime cōtrarium esset, occupatus aliis ordinariis negotiis, videbam non posse me tantum diligentiæ & assiduitatis huic conuersioni impendere, quantam & cuperem, & ipsa mereretur. Sed quid agerem? Et mortui amicissimi mihi hominis respectu, & amicorū illius cum voluntate erga me, tum quasi quodā iure imperādi mihi rapiebar contra omnes difficultates, ad ingrediendum iter, neq; planum neq; expeditū mihi. Itaq; libris duobus totius voluminis tantū tribui, quātum quidē potui otij subtrahere occupationibus necessariis meis, & conatus sum quomocūq; Latinè docere, de quibus ille in Teurōnica lingua optimè præceperat. Cuius facti cōfido me veniā apud vos bonos & studiosos artium facile inuēturū, quod neq; ego defendere aut velim aut possim, quo minus audax videar. Sed non modo ignosci alicubi audaciæ, verū succurri etiam oportere cēseo. Quod si cognouero industriam & studium hac in parte meū gratū vobis fuisse animabor & ad id quod reliquum est Alberti de pictura præceptionum Latinum faciendum, nō paulo quā hæc vt exquisitius ita etiam operosius. Non autē expectabitis modò in hoc argumento scripta illius, sed etiam cum Geometrica tum tichismatica, in quibus vrbium munitiones, vt horum temporum ratio ferebat, descripsit. Hæc autem ferè sunt de quibus libros ille composuit. Nam quod audio quosdam in vulgus promittere, vel scriptis vel sermonibus suis, Libellum Alberti de symmetria partium in equorum corporibus, equidem miror, vnde post mortem illius allaturi sint quæ viuus nunquam perfecit. Et si me clam non est Albertum in hoc etiam generationem cepisse exquirere veritatis, neque nihil mensurationum confecisse: verum quicquid fuerit effectum, amisisse scio quorundā

EPISTOLA.

perfidia, per quos factum sit vt commentarij surriperentur authori, itaque ille nunquam postea de integro voluit illam rem aggredi. Neque non suspicabatur vel potius compertū habebat, vnde in suos labores fuci inuolassent, sed optimus vir maluit dissimulare cū detrimento & dolore suo, quàm in illis persequendis mansuetudinis & lenitatis obliuisci. Huius igitur quicquid erit non patiemur in Albertum authorem cōferri, futurum, vt apparet, illo tanto artifice indignum. Exierunt etiam ante aliquot annos paucula quaedam charta Teutonica, commendatas & in conuenientes ferè præceptiones illa de re continentes, de quibus in præsentia verba facere non fert animus: sed nisi admodum fallor, nō semel pœnituit authorē editionis. Cæterum illa, quorum fecimus paulo antè mentionem, quæ non modò quia editioni comparauit ipse, sed etiam quia eximia sunt, facillè probantur Alberti esse, non paulo hinc, vt arbitror, quàm aliunde meliora accipietis: non quòd sint apud nos paratiores ab eruditione & doctrina quàm alibi, sed quia in officina illius hæc interpretantes, & inter chartarum *ωπογράφων* augmenta & corectiones exemplorūque varietates, quasi in luce multotum versantur, quæ aliis quamuis doctis, obscura videri necesse est. Ostēdet hoc Geometricus illius liber, quem iam doctissimus vir in manibus habet emissurus propediem ornatiorem & explicatiorem quàm nunc legitur multipliciter: non enim minus viginti sex *σχημάτων* seu figurarum additionem habebit: corectiones autem vel castigationes priorum innumerabiles ita ipse relegēs emissa iā in vulgus meliora locupletioraque reddiderat, & quasi diuinans se iterū non editurum, præscripserat quid publicaturis de scriptura deque figuris faciendum esset. neque non etiam in Teutonica lingua, vt ab authore est volumen confectum, vbi primum poterimus, curabimus typis excudendum. Hęc æquum fuerit vobis accepta esse, referentibus hanc gratiam & authoris singularis viri ardentissimi studiis ad publicam aliquid vtilitatem conferendi, inuentionum suarum, & nostris laboribus ac cupiditati, illa quæ vni duntaxat nationi scripta videntur, propagandi in omnes.

In libros *συμμετριῶν* Alberti Dureri *πελεχόμενα* ad Cristophorum Colerum V. C. & doctis.

Cū tuo maximè impulsu hos libros Alberti charissimi tibi amicorum, transferendos in linguam Latinam suscepissem, conueniens visum fuit de tota conuersione nostra rationem tibi reddere, vt & tuo iudicio commendaretur lectoribus, & ego quasi te duce huius editionis viam minus timidè ingrederer. Cū igitur intellexissem nostram operam, quam in transferendo sumpsissemus, tibi non displicere, placuit illas rationum quasi tabulas hoc loco exponere, vt à te quæ gessissem comprobara ostenderem, fieretque hoc modo speciosius opus. Allaturum etiam non nihil hoc vtilitatis lectoribus sperabam, communicatione quadam animi & cogitationum nostrarum, quibus si quid hac in parte grata à nobis operæ nauatum fuerit, id omne tibi vir clariss. debebunt referre acceptum, qui non modo author mihi extiteris, sed etiam impulsor.

CRISTOPHORO COLERO V. COS.

Cū tuo suafu vertendi Dureyanos libros de pictura prouinciam ceperim, quid in toto opere maximè appellandis rebus securi essemus, placuit exponere tibi ante editionem, de tua sententia vel retenturi illa, vel mutaturi.

Quod author exquisiuit in apris & concinnis corporibus effingendis, quam longè, quæ partes à quibus distare deberent, quæ elegas & venusta membrorum cōpositio pulchritudo est, ideo nos interpretantes titulum, Symmetriam in his libris doceri prænotauimus. Hanc picturam dedit, vt Plinius ait, primus Parrasius: vsurpauit autem plurimum Euphranor, qui & volumina de ipsa composuit. Latinum nomen etsi habere negatur, nos tamen interpretemur commensum commensurationemue. Atq; ita arte, quæ naturam sequitur ratio vestigatur qua quic; tale fiat in exprimendis rerū formis, quale re vera fuisset. Dimendiendarum autem, partium in corporibus cū duplex sit via, vna altitudinis, altera latitudinis, vt scis, hanc bifariam accepimus. Nam quum in obliquis etiam imaginibus vt in plano notaretur satis intellectum iri putabam hanc densitatis esse, si ad soliditatem corporis respectū esset. Eodem pertinet & quā profunditatem vocant, cum à dextris partibus retro quasi ceditur, vt in obliquo capite, verbi gratia, ab oculis ad aures. Altitudinis quidē

ratio longitudinis est. Sed in pede seu calce peculiariter considerauimus: nam ille transfuersus longus est, ita obliquo designatio datur perpendiculariter altitudinis. Neque te fugiat, si quando nominentur à nobis simpliciter partes, illarum initia seu summitates accipiendas, sicut ferè adiecimus, cum nō fuerit, vt opinor, necesse, alicubi, etiam superuacuum, nobis tamen vt in alieno opere non nimium audendum duximus. Quis autem requirat cum sinciput dicatur summi adiectionem præsertim hac voce facta è summo capite, nisi fallor? Caterum cum autor curiosa penè diligentia exquisiuerit partium in corpore humano nomina, quo mensurationes certiores essent, quibusdam etiam noua imposuerit, confido fore vt studiosi versionis vel hac in parte difficultatem intelligant: nam reliqua præterea quæ & ipsa non possint facilia videri fuisse, cum in hoc genere quod imitaremur, antiquorum extaret nihil. Cōquisiuius autem & nos non mediocri cura neque modico tempore nomina quibus Latinè reddere Dureriana possemus, quæ quàm apposita sint, nō nos quidem præfari decuerit, sed legentium erit iudicium. Quæ velim tu qualia sint perpendas, cui si satisfecero, bona erit & de aliorum iudicationibus spes. Quos tamen æquum fuerit, vt arbitror, erratorum etiam nobis cum tali voluntate gratiam libèter facere, atque hæc nostra emendantes ipsos aliquid melius proferre: quod quidem non solùm nō offendet nos sed etiam voluptatem cum vtilitate nobis afferet. Nequid autem dissimularem, subiecimus appellationes partium in humano corpore Latinas, quibus addidimus Teutonicas Duren, vt perspiceretur quid equo fecissemus.

PARTIVM HVMANI CORPORA NOMINA quarum in his Libris mentio fit.

Sinciput Græci vocāt *βρέγμα*, intelligenda est capitis summitas pro qua veteres verticem posuere. Die schaytel.

Vertex vbi in media calua capilli girantur. Der hinderst vuirbel.

Occiput & occipitiū. Hinden der kopff ob dem genigk.

Radices capilli. Haruuachs. Accipiuntur autem supra frontem & tempora.

Frons. Die stiern.

Supercilia. Augpraen.

Palpebræ. Augschedel.

Nasus. Die nase.

Nares. Naslocher.

Bucca. Munde. Sic enim visum in ore nominare coniunctionem labiorum, id est, vt græci vocant, *συναρμωγή* vel *συμβολή*.

Genæ siue mala. Itē bucce. Die packen.

Tempora. Neben das haubt.

Collum. gula. guttur. ceruix. Der hals.

Scapulæ. Schulterflaysch.

Humeri. Achsel. Ibidemque notantur extare humeri ossa, id est capita inserta.

τῆ ἄμοκροτύλι, id est acetabulis. Die achselbain.

Iugula & iuguli. Halsgrublein. Intelligenda autem est *ἰσφαγή*, id est lacuna in medijs iugulis. Iugulum etiam latini dixere.

Pectus. Die pruste.

Alæ siue Axillæ. Vchsen. Notantur autem in aduerso & auerso corpore.

Mamæ. Pruste. Papillæ. Die tutlein.

Infra mammas. Vndern prusten. Ibidemque nominatur alicubi imus thorax.

Lumbi. latera. sub costis. vbi præcingimur. Cinctus. Die vwaychen.

Sinus coxarum, quod supra illas concauitates extat, in quas coxæ caput inseritur quæ sunt *κατύλαι*, id est acetabula. Græci vocant planè *ισχία*. Der huft art.

Summum femur seu coxa. Der huft ende. Alicubi coxendices diximus. Quas tamen ferè posuimus pro capitibus coxæ, id est, Die peyn in huften.

Aluus. End des pauchs.

Verenda. pudēda. pubes Die scham. huc pertinet glans & scrotum & virgula & testiculi. Sed in mulieribus initiū pubis diximus pro naturæ initio, id est, *σχίσματα*. & imam pubem vbi desineret id tamen non nusquam interpretantes, his verbis. vbi corpus bifidum sit. Den spaldt des vveybs.

Extremæ nates. Vnd des hyndern.

Femur. Das ober peyn.

Feminum sulci. Einpeifung des peins.

Supra genu. Ob dem knie. Supra genu interius. poplites.

Medium genu. In der mitte.

Infra ipsum. Vnder dem knie.

Sura. vvadem. Est & illa notata, media & ima. Itēque exterius & intetius.

Tibia. Schinpein.

Tali. Die knorren. gemini & ipsi interius & exterius.

Mons pedis siue conuexus pes. Des fues rit.

Planta. Die solen.

Calcem diximus. Den fues:

Calcaneum. Die ferfen. Brachiũ. Arm.
Humeri. Achfel. Ale. Vchfen.
Musculi, id est tori. Die mausc.
Nexus cubiti qui Græcis est ἀγκών, vbi cu-
bitus in obliquũ fleſtitur. Der elnpogen.
Iunctura manus Græcis χειρὸς. Das ge-
lengk der hand.
Manus. Hand.

Palma Die offen hand.
Digiti. finger vnd zehen.
Articuli. Gelengk.
Hęc sunt de quibus quasi referre ad te vo-
luimus, quę tu diligenter vir claris. confi-
derabis & voluntatem erga nos studiãque
nostra tuam conseruabis.
Io. Ca. Qu.

H. EOBANVS HESSVS HAEC QVO-
que Durero faciebat.

Nunc noua nobilibus ſymmetrica ducta parergis
Plurima in exiguo codice, letor, habes.
Quæ dum fortè leges, ſimul hoc quoque fortè notabis
Pictoris tantum non habuiſſe manus.
Omnia iudicio certo cognouit, & acri
Ingenio, nihil hunc quod latuiſſet erat:
Sive mathematicas res eſſet agenda per artes,
Nemo hoc iudicio dexteriore fuit:
Sive forent aptis cingenda moenibus vrbes,
Dureri potuit pingere docta manus.
Nec tantum pinxit, docuit quoque, qualia bello
Sape etiam clari non potuere duces.
Non tamen illius hic locus eſt deſcribere laudes,
Quas alio ſcriptas carmine vulgus habet.
Tu modo Dureri decora immortalia, lector,
Qui ſapis, eximij muneris inſtar habe.
Illius & patriæ grates age Noridos vrbi,
Tradita per quam ſunt hæc monumenta tibi.

Et hæc,

Quanta ſuæ monumenta reliquerit artis Apelles,
Teſtantur varijs vtraque ſcripta locis:
Illius at nullum ſupereſt quod dicere poſſis
Artificis pictum nobilis eſſe manu.
Fallor an hæc etiam Durero fama futura eſt,
Et potuerunt tanti facta perire viri?
Non equidem credo, quoniam quæ perdidit illum
Hunc eadem ratio viuere poſſe facit,
Viuere non poterant quæ plurima ſcripſit Apelles,
Quod calamo tantum ſcripta fuere leui.
Nos nitido plures conſcribimus ære libellos,
Quos fati ſeries perdere nulla queat.
Pauca, vt credibile eſt, exempla reliquit Apelles,
Perdere quæ potuit quælibet hora nocens.
Nos damus exiguo tot milia tempore, quot nec
Per tres vlla manus ſcribat Olimpiades.
Hæc mihi nullo alios Durerum poſſe per annos
Viuere conditio ſpem facit eſſe ratam.
Quamuis arte ſua ſibi iam monumenta pararit,
Quæ ſine digna libris ne morerentur erant.
Namque quis hoc melius pingendi calluit artem?
Quis fuit ingenio promptior atque manu?
Omnibus ille prior fuit, omnes ille reliquit.
Quique coæui aderant, quique fuere prius.
Sicut in hunc mihi ſcripta docent, Epiccedia, veris
Facta magis tanti laudibus apta viri.

ALBERTI DVRERI
 CLARISS. PICTORIS ET
 Geometræ. De Symmetria,
 Liber primus.

Regula
 Vertex.

EPICTVRVS humanam effigiem, hanc rationem sequitor. In propositâ regulam quæ effigiem quam facere vis longitudine sua excedat, lineam ducito, eius cuius picturam esse placuit altitudinis. Sic vt lineæ primus punctus verticem, extremus calcem describat, próque diuersitate formarum, vt illas longas aut breues in animo concepisti, singulis suas lineas accommodato, easdemque singulatim partitor. Quare quotiescunque in sequentibus partiũ numeros audies, eos petendos scias,

ex statura totius altitudinis à vertice ad calcem vsque eius cuius effigies instituta sit, cuius vnica illa linea diligentia summa distinguenda est, quæ distinctio perueniat à duabus partibus ad partes aut quinquaginta, aut centum, aut quotcunque tandem partibus vsus sit. Eas partes omnes suis numeris notatas ad illam longam in regula ductam lineam referes, sic vt cum eius primo siue initiali puncto consentiant, deinceps verò pro sua quæque diuersitate discrepent, vt necesse est. Atque hac via paucioribus numeris longiores partes notabimur & contra pluribus breuiores, fiet autem de tota lōgitudine, dimidium lineæ. 2. pars tertia. 3. pars quarta. 4. atque ita consequenter. Quas etiam ipsas hoc modò notatas partes si res poposcerit vltterius pro tuo arbitrio, dimidiato in alios siue pares siue impares numeros. Nam qui aliquam rem accuratè metiri cupit, dum vna certa partitione comprehendere omnia nequit, necessitate ad partium cōminutionem defertur. Quod à me factũ postea apparebit sæpe enim duplices, sæpe triplices numeros collocatos videbis, magnos, medios, pares, impares, quibus proximè ad veritatem rei pertingere posse visus sum. Cæterum numerorum eorum qui à me designati sunt, compositio, murari & pro alterius ingenio aliter vsurpari poterit. Vt autem omnia quæ & dicta hætenus à nobis sunt & postea dicentur melius intelligantur. Illam regulam cum suis partibus, & partium notis quomodo facere docui hic appingam. ante enim omnia huius rectitudinē constare oportet absque quo immensus labor & temporis infinitas, vix omnium partium nominatas longitudines in totius longitudinis statura à vertice ad calcem vsque perquæsitura videatur.

Alberti

a

Planta.

Nunc quomodo institutam effigiem metiri possis ostendam. Sit autem verbi causa prima effigies virilis depingēda hominis bene habiti & agrestis, cuius staturæ caput septimæ sit partis. Lineam rectā transuersam ducito, in eam perpēdiculares lineas tres imposito, eius spatij cuius effigiem futuram proposuisti. Harum autem linearum trium prima obliquæ imagini tribuetur, altera aduersæ, Tertia, auersæ. His lineis paralelis hoc quo dixi modo dispositis, Mensuram adhibeto altitudinis membrorum, id est partium notabilium à summo capite vsque ad imam plantam. Eaque ratione animaduertes in exemplis nos per lineas perpendiculares transuersis æqualiter siue directè ductis, peruestigatam membrorum altitudinem, suisque numeris distinctam notasse, vbique ad mensuram partis numero adiecto quo intuenti statim innotesceret totius huiusce rationis certitudo, præcipuas verò transuersarum linearum has inuenies, sæpe tamen plures sæpe pauciores, nominari. Primo & summo loco verticem, proximā infrā hanc lineam fronti locus, Infrā hanc superciliis, in inferiore, naso, in hac etiā inferiore, mento. Atq; hoc pacto descendetur ad summos humeros, ad iugula, ad pectus, alas, scapulas, mamas, infrā mamas, lumbos vbi incingimur, vmbilicum, sinus coxarum, coxendices, aluum, pubem, extremā glandem, extremas nates, fœminum sulcos, suprā genu, suprā poplites, medium genu, infrā poplites, imum suræ exterioris, imum suræ interioris, montem pedis, imum tali exterioris, plantam.

Hæc nomina suo loco in exemplis perpendicularibus lineis addemus quibus membrorum longitudo indicetur, Quo huius rationis quam in toto opere secutus sum euidētia constet.

His sic ordinatis, ita longitudinem membrorum metieris.

A syncipite quod bregma dicitur vsque ad medij iuguli summitatem vna pars esto decima & vna vndecima. Ad summos humeros duæ partes. 11. Ad imum mentum vna pars. 7. Summitas verticis media est inter synciput & frontem. A mento vsque ad radices capilli vna decima.

Hanc si partitus fueris in tria æqualia spatia, primum frontem, secundum oculos & nasum, tertium os & mentum designabit. A iugulo vsque ad summum pectus vna. 30. Sub alas vna. 13. Ad mamas vna. 10. Infrā mamas vna 8. lumbos duæ. 11. A lumbis ad vmbilicum vna. 40. Sinus coxarum vna. 30. Imas coxendices vna. 10. Pudenda vna. 8. extremam glandem, vna. 6. Imas nates vna decima & vna. 11. Ab imis natibus vsque vbi fœmina quasi sulcantur, id est ad medium femur vna. 18. A planta ad imum talum vna. 28. A planta ad montem pedis vna. 20.

Atque ita corporis longitudinem dimensus ad imum vsque femur, superest vt genu quoque suo loco collocetur. Quod vbi factum erit de tota corporis statura tres inæquales mentiones existent. Nempe à summitate medij iuguli ad imum vsque femur vna & longissima, ab imò fœmore ad medium vsque genu, altera & quidem minus longa, à medio genu ad imam vsque tibiam tertia & breuissima. Superiora enim membra, quod in homine obseruatu per est facilè, longiora & firmiora esse consueuere. Corpus, quod nomen sæpe audis, accipe ex partibus compositam & aptam longitudinem, compotem motionis. Nunc ad illas tres mensiones redeo, eas scito inter se certa proportione conuenire oportere, sit vt qua proportione corporis longitudo congruat cum longitudine coxæ, ducta ratione à summo fœmore ad genu medium, ea proportione hæc cum tibia comparetur.

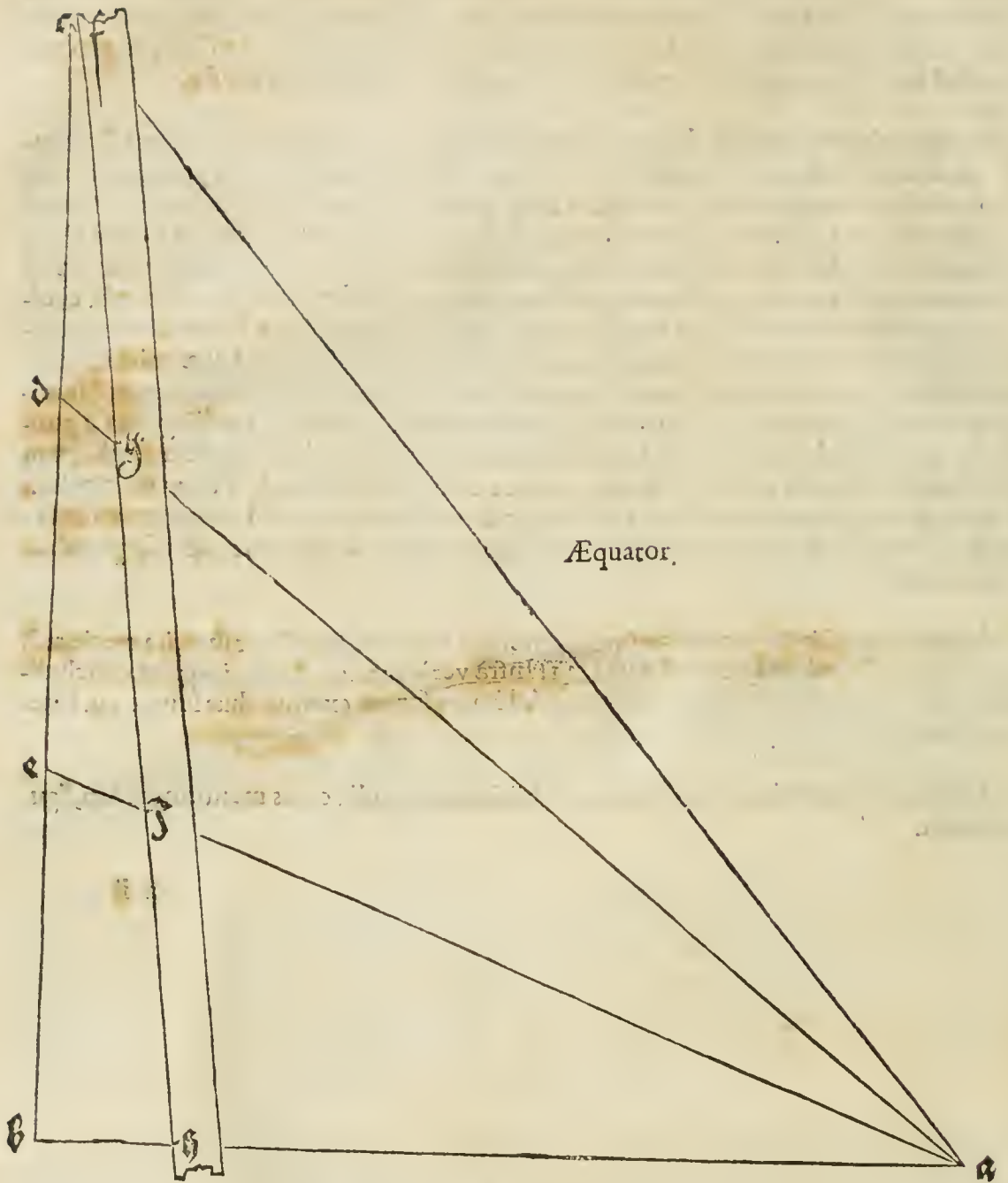
Cæterum hoc, quod equidem non vbiq̄ue sequor ita constitues. Triangulum ducito a. b. c. a. b. latus esto transfuersum. b. c. rectum sic vt. b. rectum angulum faciat mox rectum latus. b. c. diuides punctis duobus. d. e. in tria equalia spatia. Et ab angulo. a. duces lineas duas rectas ad puncta. d. e. quibus proportionem eam quam dixi erues hoc modo.

In regula duobus punctis designabis totius corporis longitudinem, inter medium iugulum & imum femur. Similiter inferius imum talum sub tibia notabis, punctum autem iuguli ascribes. f. imi fœmoris. g. imi autem tali. h. postea regulam sic applicabis vt punctum g. tangat lineam. a. d. supra memorati trianguli, & istud punctum neuiquam à dicta linea dimouebis. Regulam tamen super ea linea tantisper versabis dum punctum. f. pertingat ad lineam trianguli. a. c. & dum infimum punctum. h. pertingat ad transfuersam lineam. a. b. Quibus ita perfectis secabit lineam. a. e. regulam inter. g. h. & ad. d. punctum. I. ascribes inueniesque designatas cum corporis longitudine tres mensiones analogicas. Quæ enim est proportio spatij. f. g. ad spatium. g. I. ea est à spatio. g. I. ad spatium. I. h. de puncto autem. f. sumitarem medij iuguli intelliges, de puncto. g. imum femur de puncto. I. mediũ genu de puncto. h. imum talum sub tibia, inter hæc animaduertes regulam ad triangulum applicatam inflectendam esse cum puncto. f. sursum versum rectè stans latus. e. b. Talem triangulum licet æquatores nomines, & hanc rationem contrariam cum aliquid inuertere voles facere poteris. Sanè plurimam ad multarum rerum effectum vtilitatem rectè vsurpantibus suppeditabit.

Atque ita constituto genu loco suo in proposita imagine, quæ super sunt, ita metiere. E genu medio vsque supra illud esto vna. 21. Infra verò vna. 40. Atque ita genu concluditur, medio, & quod supra & quod infra est. Ad imam suram exterius duæ sunt. 19. Interius vna. 8.

Sed prius quàm in hoc opere pergam subiiciam trianguli, cuius mentionem feci, figuram.

a ij

Post hac deinceps peruenitur ad brachij mensuram: ita vt subiecimus.
 Ab humero enim vbi illius caput ad iugulum annectitur ad cubitum vsque, duæ. 11.
 Caterum ab humero ad imos musculos vna. 10.
 A cubito ad extremos vsque digitos vna. 4.
 Ab extremis digitis retro ad extremam manum vna. 10. Et si in vnam. 9. produci non est
 inconcinnum si cui fortè ita libeat.

Atque ita sese habet omnium membrorum altitudinis mensura. Nunc latitudinem de transuersis lineis ductis per obliqua effigiei membra, indicabimus.

Caput per verticem infra sinciput diduces in vnam nonam.

Per summam frontem. 14. & 15.

Per palpebras vnam. 7.

Per nasum vnam. 8.

Per mentum ac inum collum similiter. 8. vnam.

Per collum ipsum vnam. 12.

Per iugula vnam. 9.

Per summum pectus duas. 13.

Per alas vnam. 6.

Per mammas vnam similiter. 6.

Infrà mammas vnam. 12. vnamque. 13.

Per lumbos vbi præcingimur vnam similiter. 12. & 13.

Per sinus coxarum vnam. 6.

Per femur summum siue coxendicem perque aluum ac nates vnam. 11. & 12.

Per pudenda similiter vnam. 11. & 12.

Per summa fœmina sub natibus vnam. 7.

Per media fœmina vnam. 14. & 15.

Supra genu vnam. 10.

Per medium genu vnam. 12.

Infrà genu vnam item. 12.

Per mediam suram vbi latissima est vnam. 20. & 21.

Per imam surarum vnam. 13.

Per talum vbi cum calce tibia connectitur vnam. 13.

Pedem ipsum siue calcaneum ad vnam. 6. produces.

Post hæc brachiū obliquum per partes suas ita describis.

Humerum duabus. 21.

Sub alis vna. 13.

Nexum cubiti vna. 18.

Musculos cubiti vna. 18.

Iuncturam manus vna. 32.

Ipsam manum sic dependentem vna. 30.

Cæterum in exemplis brachiorum mensura separatim à corporibus demonstrabitur, quo planior res minúsque inuoluta sit.

Ac nunc deinceps de latitudine aduerforum membrorum singulatim præcipiemus.

Capitis per verticem latitudo fit vna. 10.

Per frontem vna. 8.

Per palpebras vna. 9.

Per aures vna. 8.

Per nasum vna. 10.

Ipsius sub mento colli latitudo vnam. 12. habeat.

Per iugula vna. 5.

Per pectus tres. 10.

Intra alas spatium vnam. 5. habeat.

Intra mammas duas. 15.

Per lumbos vnam. 5.

Per sinus coxarum vnam. 9. & duas. 19.

Per femur vnam. 4.

Vbi & coxendices notabuntur distantes quidem inter se vna. 6.

Per pubem vnam. 4.

Per sub ipsis statim natibus femur duas. 17.

Per medium femur vnam. 10.

Hoc loco illum quasi, vt diximus fulcum, id est, interius notabis.

Supra genu vnam. 12.

Per genu vnam. 14.

Sub genu duas. 26.

Per mediam suram vnam. 22. & vnam. 24.

Per imam suræ interioris vnam. 14.

Per tibiā supra talum vnam. 27.

Per talos vnam. 22.

Ipsum per extremos digitos pedē dilatabis in vnam. 15.

Iam brachium deinceps huius formæ ita describes.

Per alas vna. 18. erit.

Supra cubiti nexum vna. 21.

Infra vna. 16.

Per cubitum ante iūcturam manus vna. 25. palmam ipsam explanabis vna. 15.

Postremò ad tertiam lineam effigiem auersam per scapulas, id est intra alas, latam facies, vna. 4.

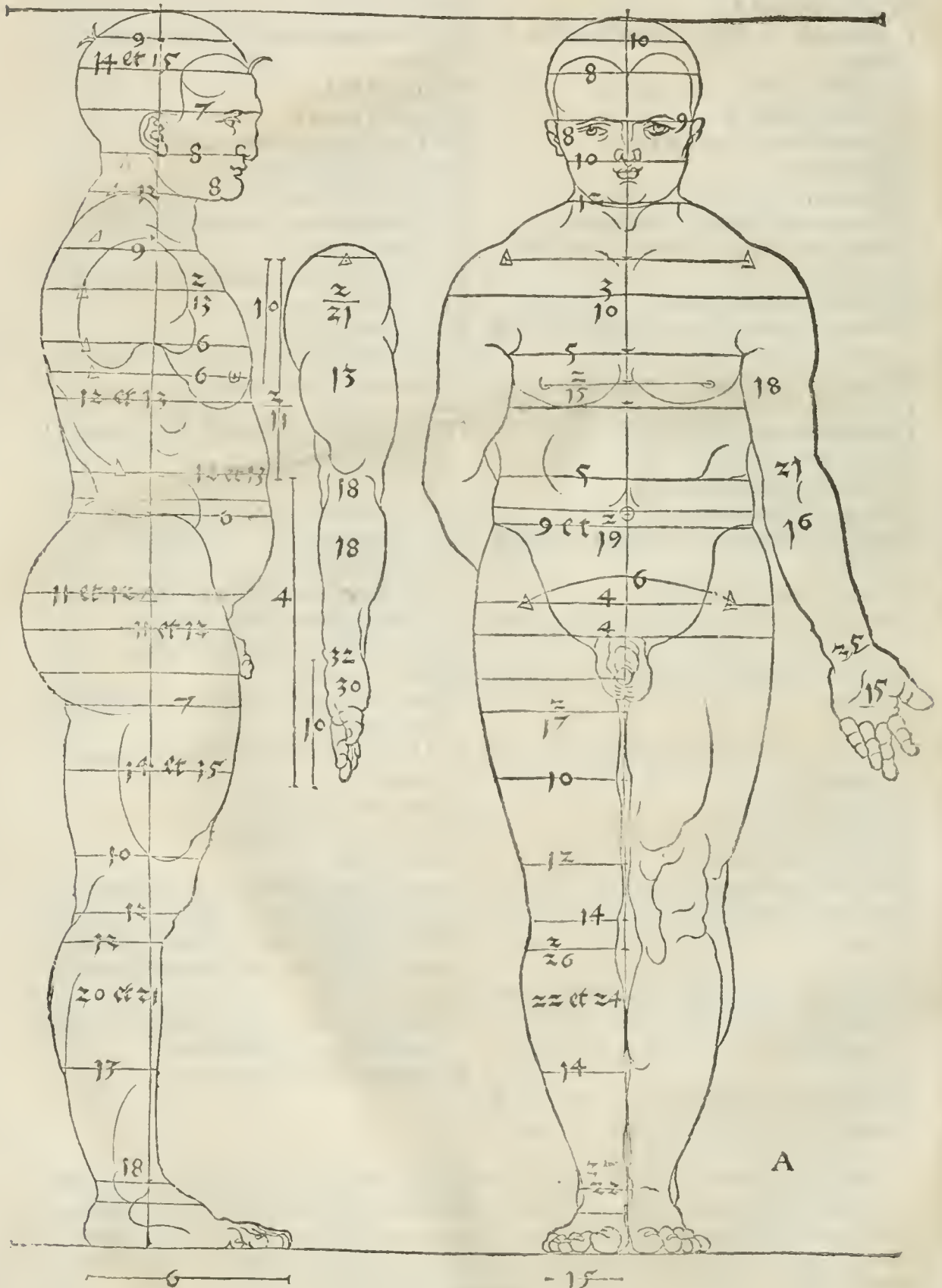
Ipsum podicem intra nates fissum designabis altitudine vnus octauæ.

Calcaneum latum facies vna. 24.

Atque hac ratione & via altitudine & latitudine omnium huius corporis membrorum tripliciter descripta, consequenter delineationis habitus & figuram inscribes pro tuo quidem ingenio quàm appositisimè. Neque est parum vtile, id quod libenter soleo facere, vt ille delineationes & figura secundum propositam viui hominis similis staturæ. Imaginem inducantur, ita cadent aptius ac venustius, quàm si temerè exarentur.

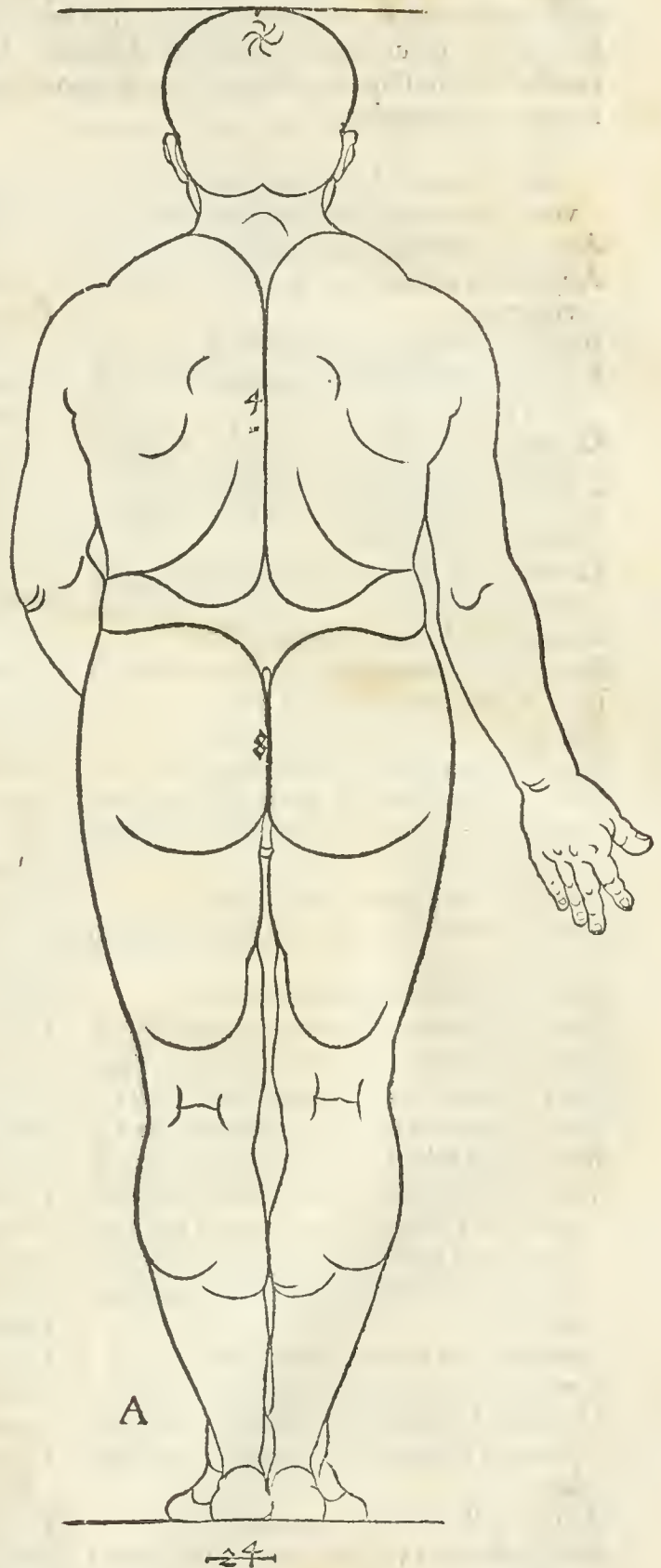
ALBERTI DVRERI

Equidem quam potui exactissimè in exemplis omnia expressi . Atque est in hac parte spectabile præ cæteris, quanto artificio natura hominem, quasi compactum duabus partibus fabricata sit, utque in coxendices tanquã basin truncum impositum agglutinarit. Quo loco in exēplis diligenter circum ventrem sacrumque os, talem habitum designantes curuauimus. Quæ quidem ut primæ effigiei exempla quo omnia sint distinctiora, signo licet aliquo notes ut verbi gratia. A.

Altitudines membrorum virilium.

- Synciput summū
 Vertex.
 Frons.
- Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
- Summi humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala.
 Mammæ.
 Infra mammæ.
 Lumbi vbi incin-
 gumur.
 Umbilicus.
 Sinus coxarum,
 siue acetabula.
- Coxendices.
 Pubes.
- Extrema glans.
 Extremæ nates.
- Fœminum sulci
 siue medium fe-
 mur.
 Supra genu.
- Medium genu.
 Infra genu.
- Imum furæ exte-
 rioris.
 Imum furæ inte-
 rioris.
- A**
 Mons pedis.
 Imum tali exte-
 rioris.
 Planta.

Post hæc describemus effigiem mulieris crassulæ valentulæque ac agrestis cuius formâ sit superius demonstrare virilis maximè consimilis, ponaturque & huius altitudo ipsius capitum septem. Igitur superius traditam rationem sequere, secundum quam etiam huius corporis partes dimetiare. Cæterum in exemplis placuit latitudinum lineas transversas deinceps omittere, solòsque numeros illius latitudinis indices inscribere, notatis tamen locis omnibus punctulis appositis, quod quidem ideo putavi faciendum, ut odium crebritatis in lineationibus vitaremus. Membra ergo talis muliebris corporis ad talem commensurationem formabis.

Inter synciput & summos humeros esto vna decima & duæ vigesimæ tertiæ.

Atque hoc item & inter iugula duæ. 11.

Atque hoc etiam inter & imum mentum vna. 7.

Inter mentum & verticem vna. 8.

Inter mentum sursum & summam frontem vna. 10.

Quam quidem decimam diuides in partes æquales treis quarum summa habeat.

Frontem, media nasum, oculos, aures, imam buccam & mentum.

Cæterum sub mento carnosum quasi palear circum duces.

Inter iugula & lumbos vna. 5.

Inter iugula & vsque infra mammam vna. 7.

Inter iugula & papillas vna. 9.

Hæcque ipsa inter & axillas vna. 15.

Hæcque item inter & pectus vna. 28.

Hoc loco obseruabis alarum posteriores partes, id est quæ à tergo sunt demissiores esse prioribus.

Inter lumbos & vmbilicum vna. 22.

Inter lumbos & coxendices siue summum femur vna. 9.

Eisdem inter & imam aluum vna. 8.

Inter eosdem item & imam pubem duæ. 11.

Item inter eosdem & extremas nates vna. 5.

Inter plâtam & cõuexitatem pedis vna. 20.

Eam ipsam inter & talû exteriorem vna. 28.

Inter imum talum & medium genu duæ. 9.

Vel sanè facies hæc, quo modo fieri per æquatores solere ostendimus. Tum quidem genu paulo quam prius stabit inferius, sed tu sequare vtrambilibet rationem licet.

Inter medium genu & imam suram vna. 8.

Cæterum calces longos facies vnam. 6.

Deinceps longitudinem brachij à summo humero vsque ad cubitum extendes duabus. 11.

A cubito vsque ad extremos digitos vna. 4.

Inde vero retro vsque ad manus iuncturam vna. 10.

Atque ita designata membrorum altitudine, consequenter latitudinem notabis, Et quidem primum obliqui corporis hoc modo.

Caput obliquum per verticem addensabis vna. 9.

Cum verticem vel quam aliam partem nominino in exemplis, fac ad illarum puncta respicias ita res tibi erit plana.

Per frontem vna. 14, & 15.

Per supercilia similiter vna 14, & vna. 15.

Per nasum vna. 8.

Per mentum & ceruicem vna. 12.

Per iugula esto latitudo vnus. 10.

Per pectus, id est supra mammam vnus. 7.

Per axillas duarum. 13.

Per papillas vnus. 12, & vnus 13.

Per imas mammam vnus. 7.

Per lumbos, id est infra costas vbi præcingunt vnus similiter. 7.

Per vmbilicum vnus. 10, & vna. 11.

Per coxendices vnus. 8, & 10.

Ipsum statim sub natibus femur vnam. 7. latum sit.

Suprà genu latitudo esto duarum. 19.

Per medium genu vna. 12.

Infrà genu similiter. 12. vna.

Per mediam suram vna. 20, & vna. 22.

Per imam suram vna. 12.

Per imam tibiã vna. 18.

Ac deinceps brachij latitudinẽ ita notabis.

Per humeros ut sit vna. 11.

Per musculos vna. 12.

Per nexum cubiti vna. 20.

Per musculos cubiti vna. 7.

Per iuncturam manus vna. 34.

Per ipsam dependentem manum vna. 27.

Postea similiter latitudinem muliebris aduersæ formæ ita facies.

Caput per verticem latum vnam. 18, & vnam. 19.

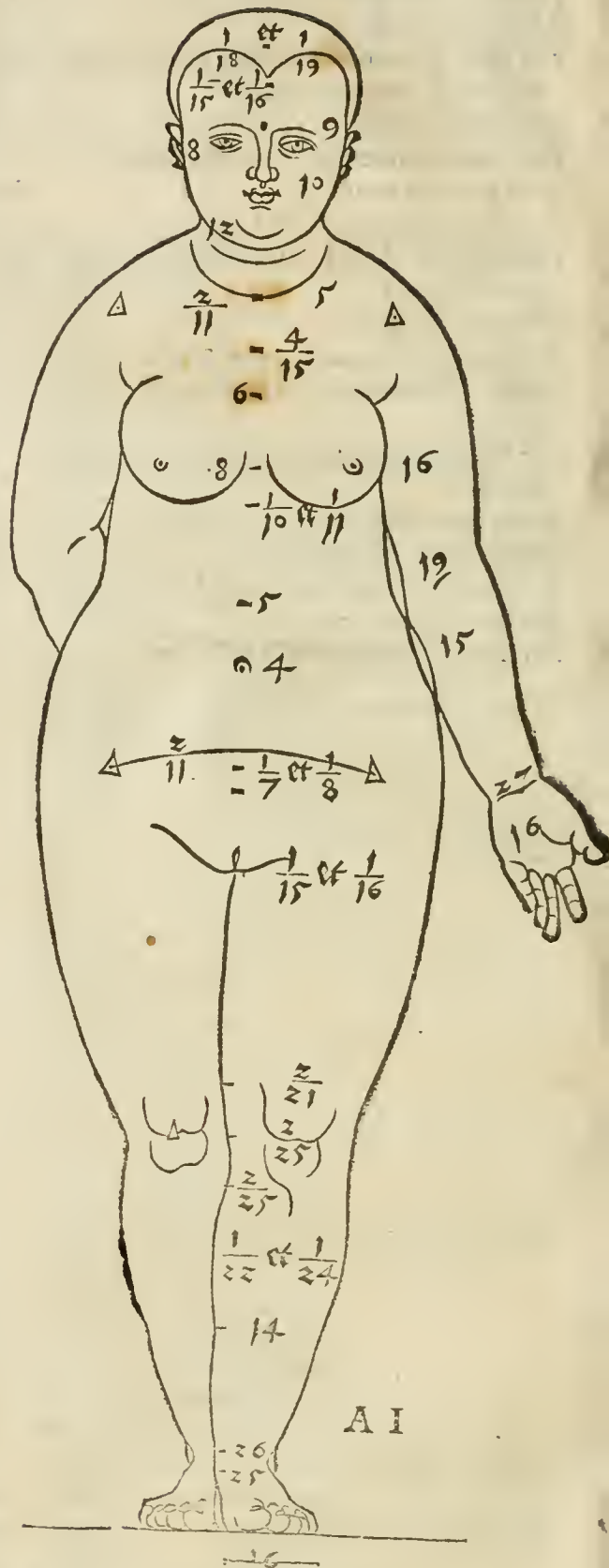
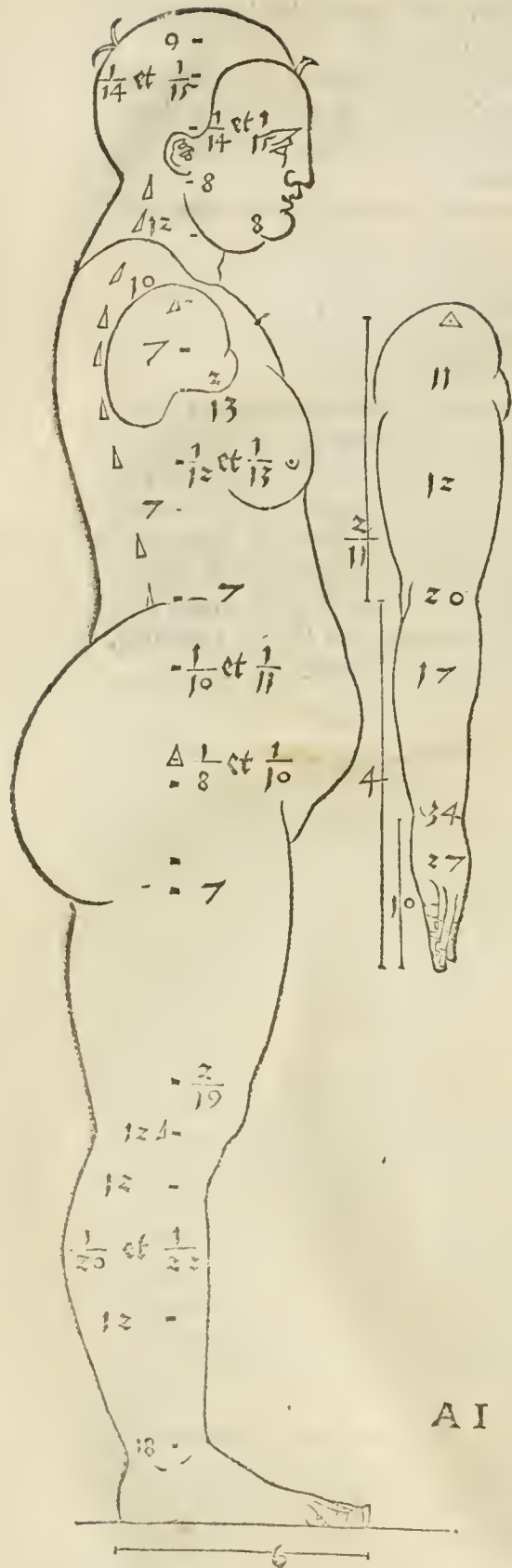
Per frontem vnam. 15, & 16.

Per supercilia vnam. 9.

Per aures vnam. 8.

Per nasum vnam. 10.
 Per gulam sub mento vnam. 12.
 Per iugula vnam. 5.
 Vbi subsunt humeri ossa siue acetabula in-
 ter se distantia duas. 11.
 Per pectus quatuor. 15.
 Per summas mammas intra alas vnam. 6.
 Infra papillas vnam. 8.
 Per imas mammas vnam. 10, & 11.
 Per lumbos, id est infra costas vbi præcin-
 gunt vnam. 5.
 Per umbilicum vna. 4.
 Per summum femur vnam 7, & vnam 8.
 Arque ibidem intra coxendices facies
 duas. 11.
 Per femur iuxta imam pubem vnam. 15,
 & 16.
 Supra genu duas. 21.
 Per medium genu duas. 25.
 Per mediam suram vnam. 22, & vnam. 24.
 Per imam suram vnam. 14.
 Per imam tibiam vnam. 26.

Per talos vnam. 25.
 Ipsum pedem per digitos dilatabis vna. 16.
 Et calcaneum vna. 28.
 Iam auersam muliebrem effigiem per qui-
 dem scapulas, id est intra alas latam facies
 vnam. 5. in podice fissura obtinebit spa-
 tium vnus. 6.
 Verum brachiū aduersum per humeri mu-
 sculos addensabis vna. 16.
 Per nexum cubiti vna. 19.
 Per musculos cubiti vna. 15.
 Per iuncturam manus vna. 27.
 Ipsam palmam vna. 16.
 Atque ita commensuratis omnibus parti-
 bus corporis formam aptam ac conue-
 nientem delineabis ac inscribes. Ita vt in
 exemplo à nobis factitatum videre potes,
 diligenter expressis omnibus flexibus &
 congruis ductibus delineationum pro lo-
 co vbique suo, Sicque confecta etiam mu-
 liebri effigie exemplum similiter notabis,
 veluti suprâ, vt verbi causa. A. I.

Altitudines membrorum Muliebrium.

Sinciput summi
Vertex.
Frons.

Supercilia.
Nasus.
Mentum.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammæ.
Lumbi vbi incin-
gunt.

Vmbilicus.
Coxendices.
Ima alius.

Ima pubes.

Extremæ nates.

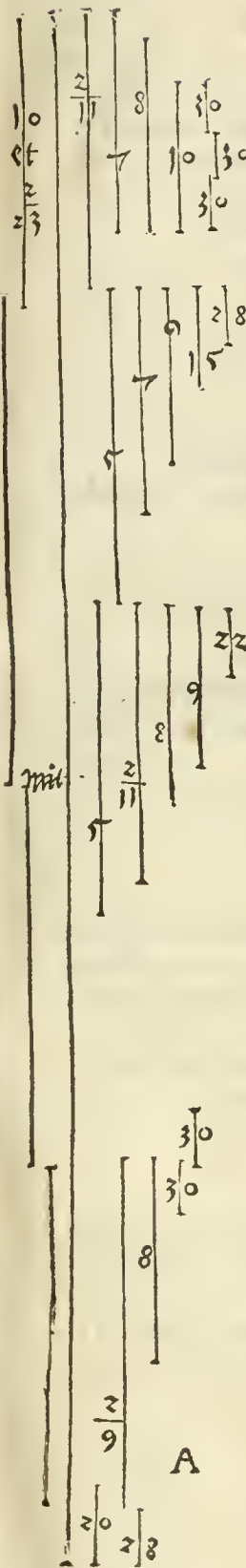
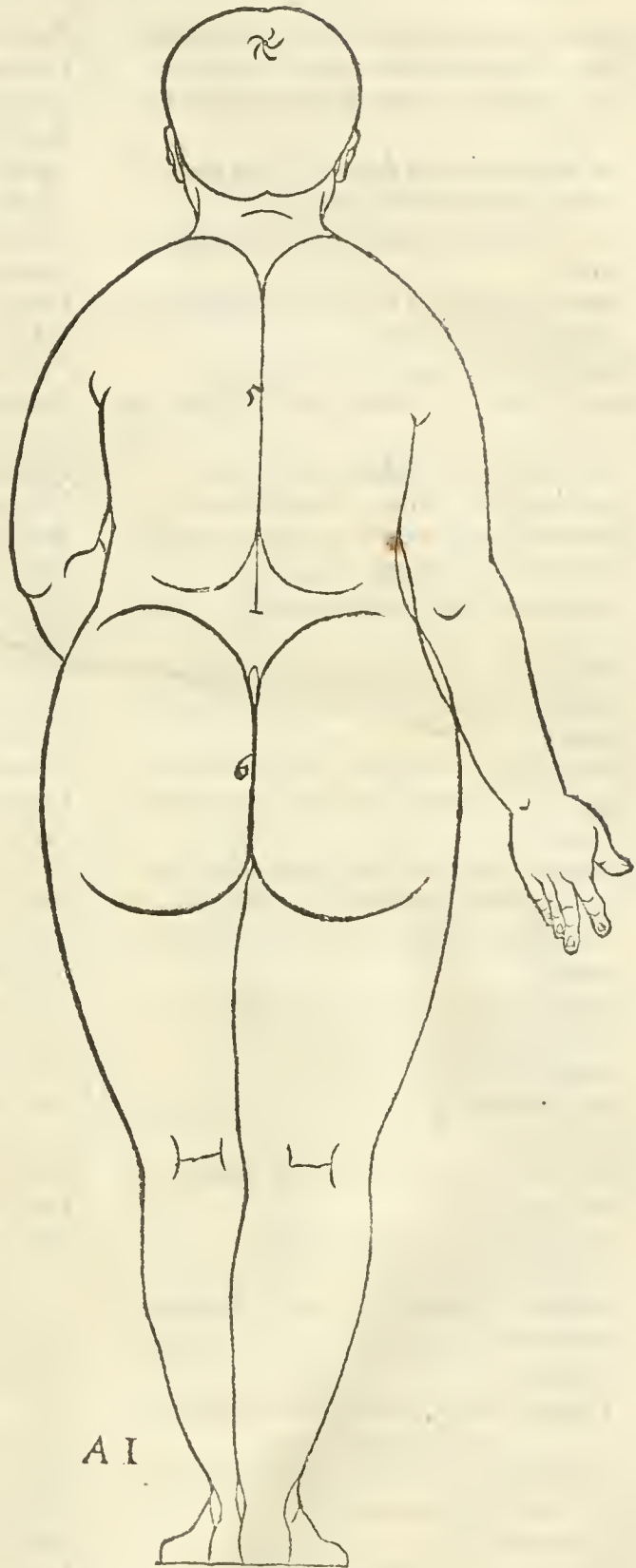
Supra genu.

Medium genu.

Infra genu

Imum suræ exte-
rioris

Mons pedis.
Imum tali.
Planta.

A I

28

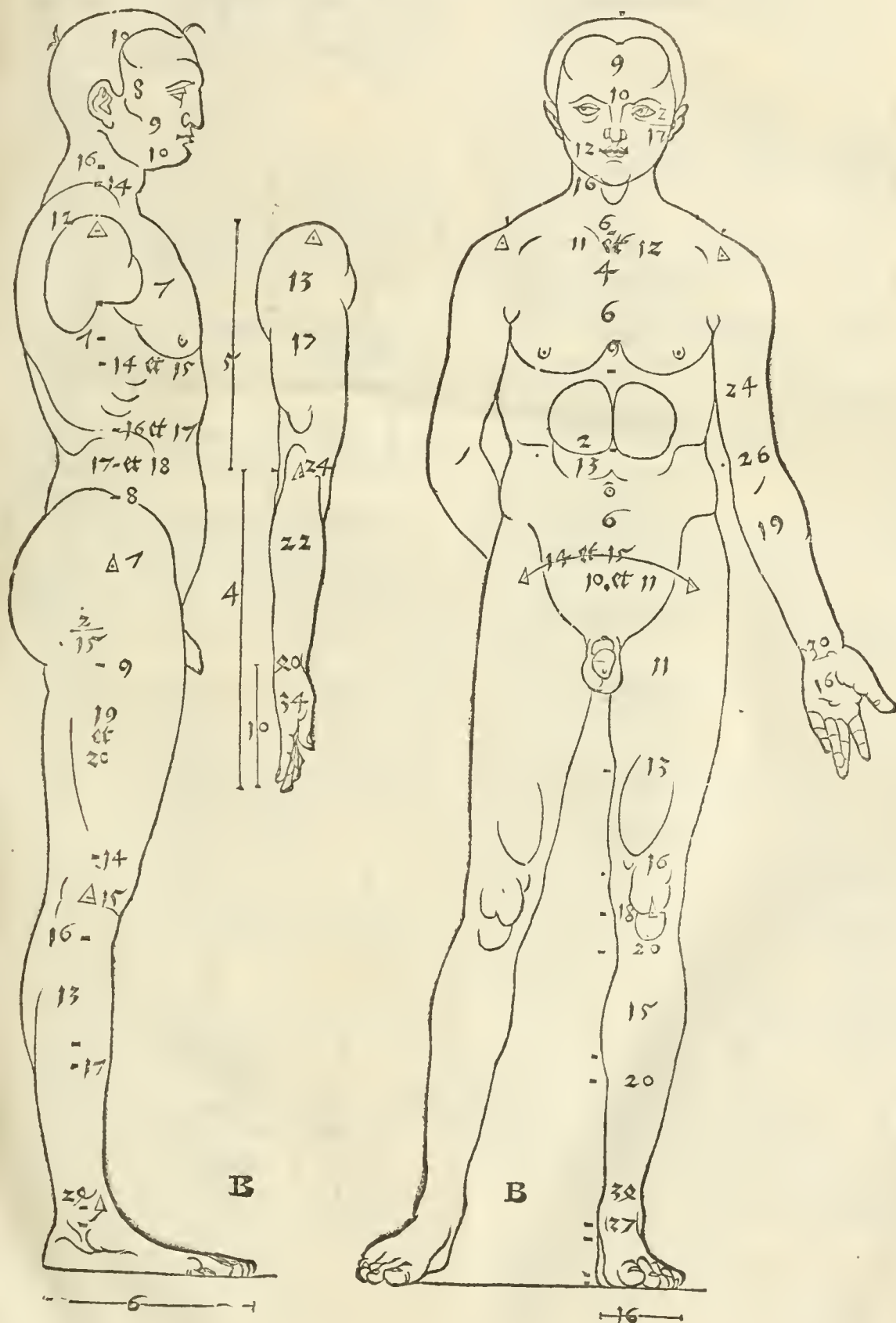
ALBERTI DVRERI

Sequitur commensuratio membrorum virilis corporis, cuius altitudinis caput sit partis octauæ. Vbi simili via procedes, ita vt altitudinem membrorum instituas isto modo.

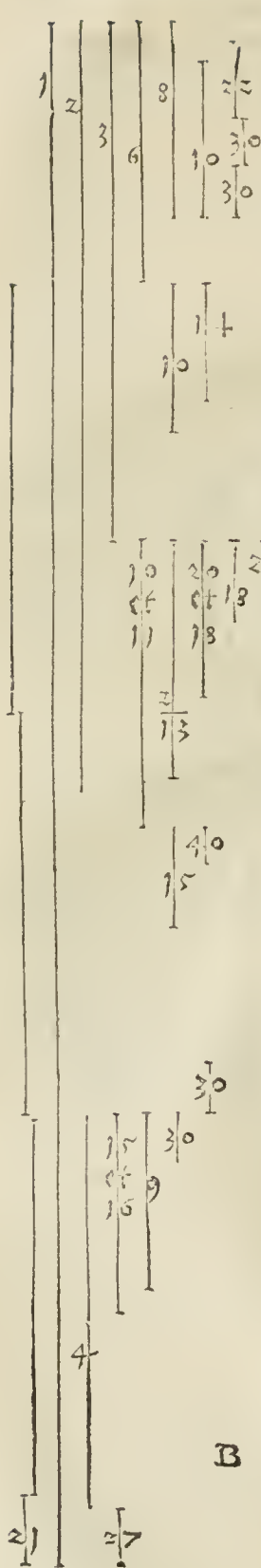
- Inter synciput & iugula erit spaciū vnus. 6.
 Inter synciput & mentum imum vna. 8.
 Inter imum, mentum, & summam frontem vna. 10.
 Per hanc decimam, faciem in tres partes diuides, vt supra est ostensum.
 Inter synciput & lumbos vbi præcingimur vna. 3.
 Inter iugula & alas vna. 14. ceterum à tergo alæ sunt demissiores.
 Inter iugula & mammas vna. 10.
 Inter synciput, & vbi in pedes corpus finditur vna. 2.
 Inter lumbos & vmbilicum vna. 29.
 Inter lumbos & sinus coxarum vna. 18.
 Inter eosdē & coxēdices vna. 20, & vna. 18.
 Inter item illos & pubem duæ. 13.
 Intérque eosdē & extremas nates vna. 10, & 11.
 Inter extremas nates & imū scrotū vna. 40.
 Indéque etiam vsque ad medium femur vna. 15.
 Inter plantam & exteriorem talum vna. 27
 Inter talum & vbi pes cōuexus fieri incipit vna. 21.
 Intérque eundem & medium genu vna. 4.
 In genu etiam cōstituēdo superius demonstratam per æquatores rationē sequi poteris.
 Inter medium genu, & supra genu vna. 30.
 Inter medium genu & infra genu vna. 30. atque his partibus genu includetur.
 Inter medium genu & imum suræ exterioris vna. 9.
 Inter medium genu & imum suræ interioris. 15, & 16.
 Atque ita ad brachium transibis.
 A summo humero ad cubitū vsque vna. 5.
 A cubito vsque ad extremos digitos vna. 4.
 Ab extremis digitis ad iuncturam manus vna. 10.
 Deinceps obliquæ formæ latitudinem aggrederere hoc modo.
 Per verticem latam caput facies vna. 10.
 Per supercilia facies vna. 8.
 Per nasum vna. 9.
 Per mentum & collum vna. 10.
 Ipsum verò infra mentum collum vna. 16, & paulò inferius vna. 14.
 Corpus per iugula vna. 12.
 Per pectus vna. 7.
 Per mammas vna. 7.
 Infra mammas vna. 14, & 15.
 Per lumbos vna. 16, & 17.
 Per vmbilicum vna. 17, & 18.
 Per sinus coxarum vna. 8.
 Per coxendices vna. 7.
 Per pubem seu nates & femur duabus. 15. ipsum sub natibus femur in vnam. 9. addensabis.
 Per medium femur vna. 19, & 20.
 Supra genu vna. 14.
 Per medium genu vna. 15.
 Infra genu vna. 16.
 Per mediam suram vna. 13.
 Per imam suram vna. 17.
 Supra montem pedis vna. 24.
 Ipsum calcem in vnam. 6. produces.
 Deinceps obliquū brachium sic dilatabis.
 Per humerum vna. 13.
 Infra alas vna. 17.
 Per nexum cubiti vna. 24.
 Per musculos cubiti. 22.
 Per manus iuncturam vna. 10.
 Per ipsam ita manum pendentem vna. 34.
 Post hæc aduersæ formæ latitudinem notabis isto modo.
 Caput per frontem dilatabis vna. 9.
 Per supercilia vna. 10.
 Per aures duabus. 17.
 Per nasum vna. 12.
 Ipsius colli sub mēto latitudo erit vnus, 16
 Truncum per iugula latū facies vna sexta. ibique inter humerorū ossa pars erit vna. 11, & vna. 12.
 Pectus humerósque facies latos vnam. 4.
 Spatiū intra alas erit vnus. 6.
 Intra mammas vnus. 9.
 Per lumbos duarum. 13.
 Per sinus coxarum vnus. 6.
 Per summum femur vnus. 10, & 11. Atque ibidē distabunt. Coxēdices inter se vnus. 14, & 15.
 Ipsum sub natibus statim femur vnus. 11. latitudine facies, mediū id est sulcos vnus. 13.
 Supra genu vnus. 16. erit.
 Medium genu vnus. 18.
 Infra genu vnus. 20.
 Media sura vnus. 15.
 Ima sura vnus. 20.
 Ima tibia vnus. 34.
 Per talos latitudo erit vnus. 27.
 Pedis verò per extremos digiros vnus. 16.
 Atque ita pergens ad brachium, per musculos illud infra alas addēsabis in vnam. 24.
 Supra cubitum vnam. 26.
 Per cubiti musculos vnam. 19.

Per iuncturam manus vnam. 16.
 Palmae latitudo esto vnius. 16.
 Auersam formam per scapulas latam facies
 vnam. 5.
 Rima podicis erit vnius. 10.
 Calcaneus patefcet vna. 28.

Quibus obseruatis per commensurationes
 effigie exquisitè describes, vt quidem nos
 in exemplo fatuere studuimus.
 Quod vt A. superius, sic litera B. poteris si-
 gnare.

ALBERTI DVRERI
 Altitudines membrorum virilium.

Synciput summū
 Frons.

Palpebræ.
 Nafus.
 Mentum.

Iuguli.

Ala.
 Mammæ.

Lumbi vbi incin-
 gimur.
 Umbilicus.
 Sinus coxarum.

Coxendices.

Pudenda.
 Rima podicis.
 Extremæ nates.
 Imum scrotum.

Fœminum fulci.

Supra genu.

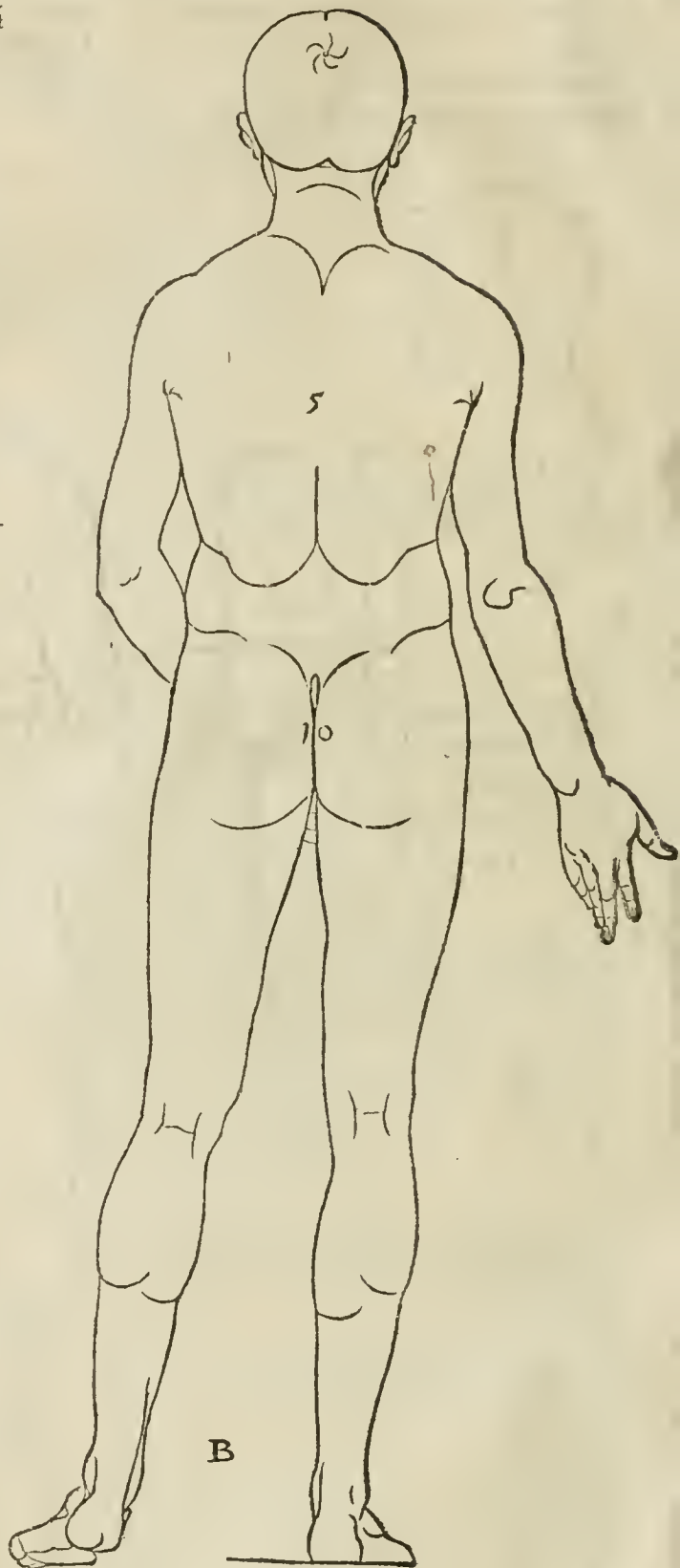
Medium genu.

Infra genu.

Sura exterior.
 Sura interior.

B Mons pedis.
 Talus.

Planta.

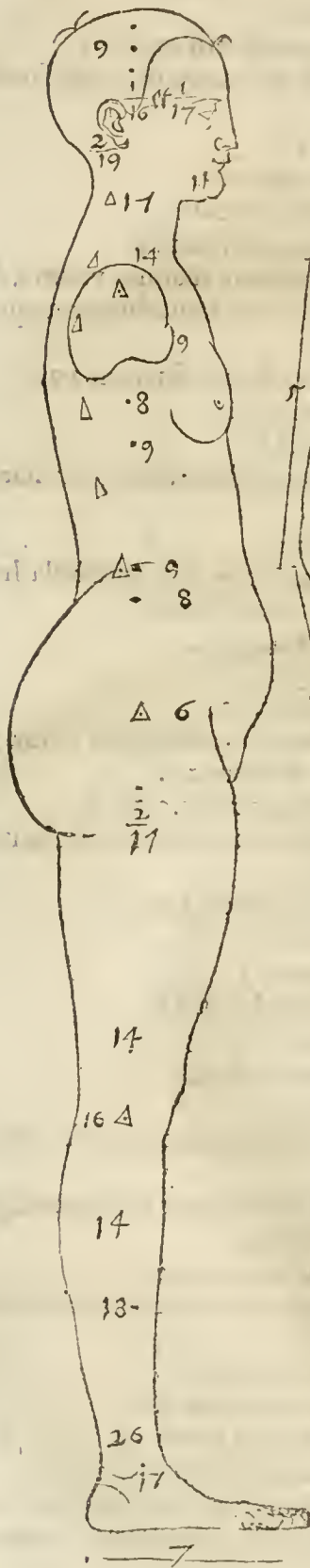

Hic virili formæ adiiciemus, sicut ante quoque fecimus consimilem muliebrem, cuius sit item altitudinis caput partis octauæ. Eam igitur ita institues.

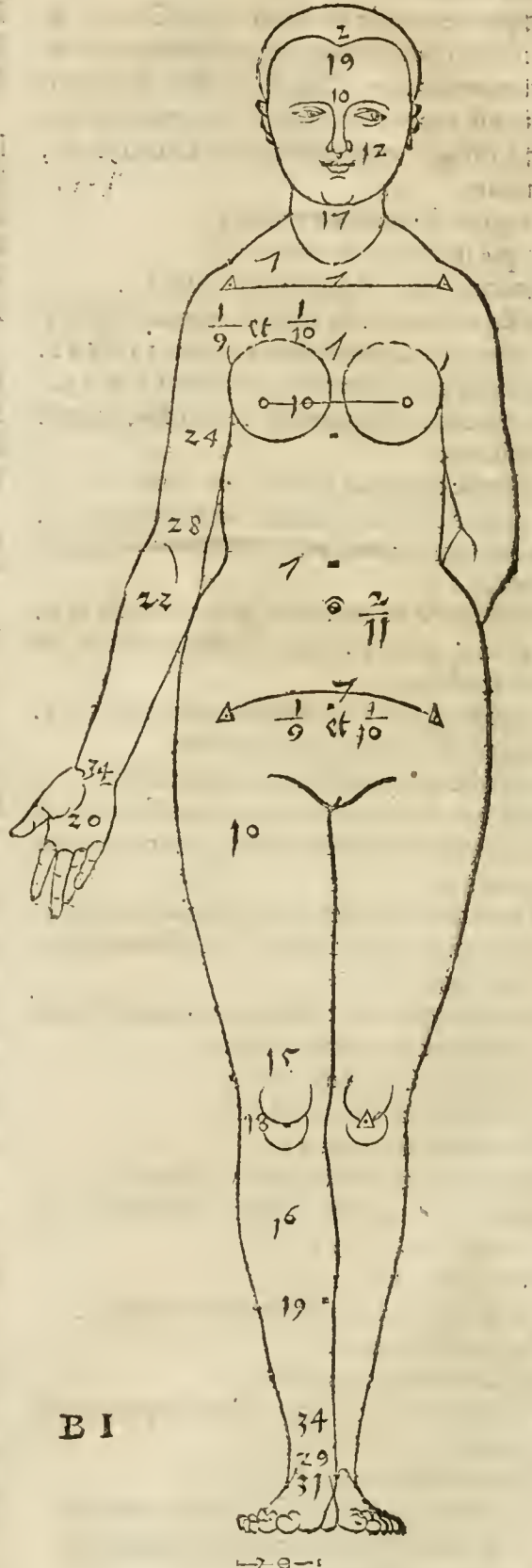
- A summo capite vsque ad iugula altitudo erit vnus. 6.
 Atque item inde ad imum mentū vnus. 8.
 A mento sursum versus ad summam frontem vnus. 10. Quam quidem decimam vti est supra ostensum in tria æqualia spacia diuides quæ tribuantur fronti, naso, mento.
 A iugulis ad lumbos vnus. 5.
 Atque inde ad alas vnus. 16.
 Itémque inde ad mammas vnus. 11.
 Indéque etiam vsq; infra mammas vnus. 9.
 A lūbis ad extremas nates vnus. 11, & 12.
 Indéque ad imam pubem vnus. 13, & 14.
 Atque inde ad summum femur siue coxam vnus. 10.
 Indéque etiam ad vmbilicum vnus. 40.
 A planta sursum versus ad talū vnus. 30.
 Atque inde item ad conuexitatem pedis vnus. 21.
 Itémq; inde ad medium genu vnus. 8, & 9.
 Vel sanè genu per æquatores impones, vt est traditum.
 A medio genu vsque supra genu vnus. 26. atque ibi incipit genu existere.
 A medio genu ad imam suram vnus. 8.
 Post hæc ad brachium accedes, sic vt inter humerum & cubitum longitudo sit vnus partis. 5.
 A cubito ad extremos vsq; digitos vnus. 4.
 Ab extremis digitis vsque ad iūcturam manus vnus. 10.
 Atque ita per latitudinem obliquæ formæ muliebris membra metieris.
 Ea erit per frontem vnus. 9.
 Per supercilia vnus. 16, & 17.
 Per nasum duarum. 19.
 Per mentum & ceruicem vnus. 11.
 Ipsum sub mento collum addensabis in vnam. 17.
 Per iugula vnus. 14.
 Per pectus siue supra mammas vnus. 9.
 Per papillas vnus. 8.
 Infra mammas vnus. 9.
 Per lumbos siue infra costas vbi præcingūt vnus. 9.
 Per vmbilicum vnus. 8.
 Per summum femur siue coxam vnus. 6.
 Per femur statim sub natibus duarum. 17.
 Supra genu vnus. 14.
 Per medium genu vnus. 16.
 Per mediam suram vnus. 14.
 Per imam suram vnus. 18.
 Per imam tibiam vnus. 26.
 Per talos vnus. 17.
 Ipsius calcis longitudo erit vnus. 7.
 Brachium autem per humeros latum facies vnam. 14.
 Infra alas vnam. 18.
 Supra cubitum vnam. 26.
 Per musculos cubiti vnus. 24.
 Per iūcturam manus vnam. 40.
 Ipsam ita propendētem manum vnam. 36.
 Postea aduersæ formæ latitudinem exquires, hoc modo.
 Per frontem latitudo erit duarum. 19.
 Per supercilia vnus. 10.
 Per nasum vnus. 12.
 Collum sub mento addensabitur in vnam. 17.
 Per iugula vnus. 7.
 Vbi paulò inferius notabis acetabula humeri distantia inter se vna. 7.
 Per pectus vnus. 9, & 10.
 Intra alas vnus. 7.
 Intra papillas vnus. 10.
 Per lumbos, id est vbi præcingunt vnus. 7.
 Per vmbilicum duarum. 11.
 Per summum femur vnus. 9, & 10.
 Vbi quidem impones coxendices distantes inter se vna. 7.
 Per scæmina infra pubem vnus. 10.
 Supra genu vnus. 15.
 Per medium genu. 18.
 Per mediam suram vnus. 16.
 Per imam suram vnus. 19.
 Per imam tibiam vnus. 34.
 Per talos vnus. 29.
 Infra talos, id est, per cōuexum pedē vnus. 31.
 Ipsius quidem calcis erit per extremos digitos latitudo vnus. 20.
 Tum brachium sic exequere.
 Per humeri musculos latitudo habebit vnā. 24.
 Supra cubitum vnam. 28.
 Per musculos cubiti vnam. 22.
 Per iūcturam manus vnam. 34.
 Ipsa palma explanabitur in vnam. 20.
 Postremò auersam formā per scapulas, hoc est, intra à tergo alas latam facies duabus. 13.
 In podice fissura erit vnus. 9.
 Calcaneus patefcet vna. 30.

ALBERTI DVRERI

Atque ita effinges apte omnium membrorum ductus perfequendo etiam hanc figuram, ita vt nos studuisse in exemplo cernere potes, quod quidem esto. B.I.

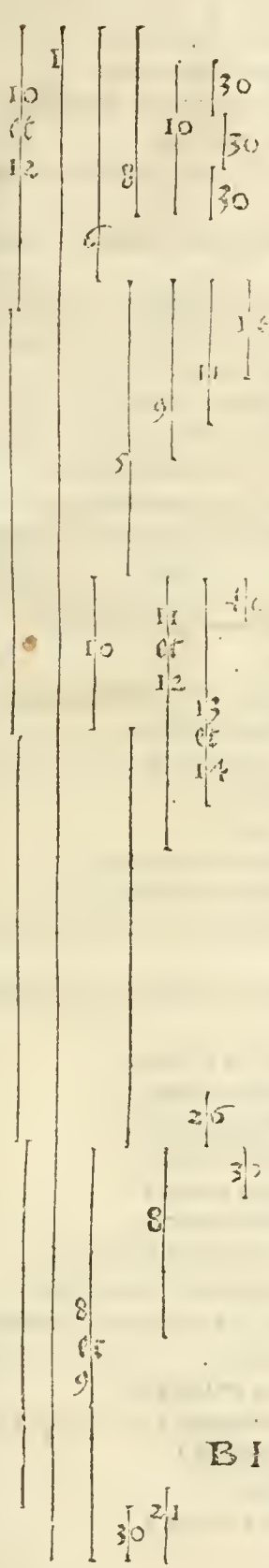
B I

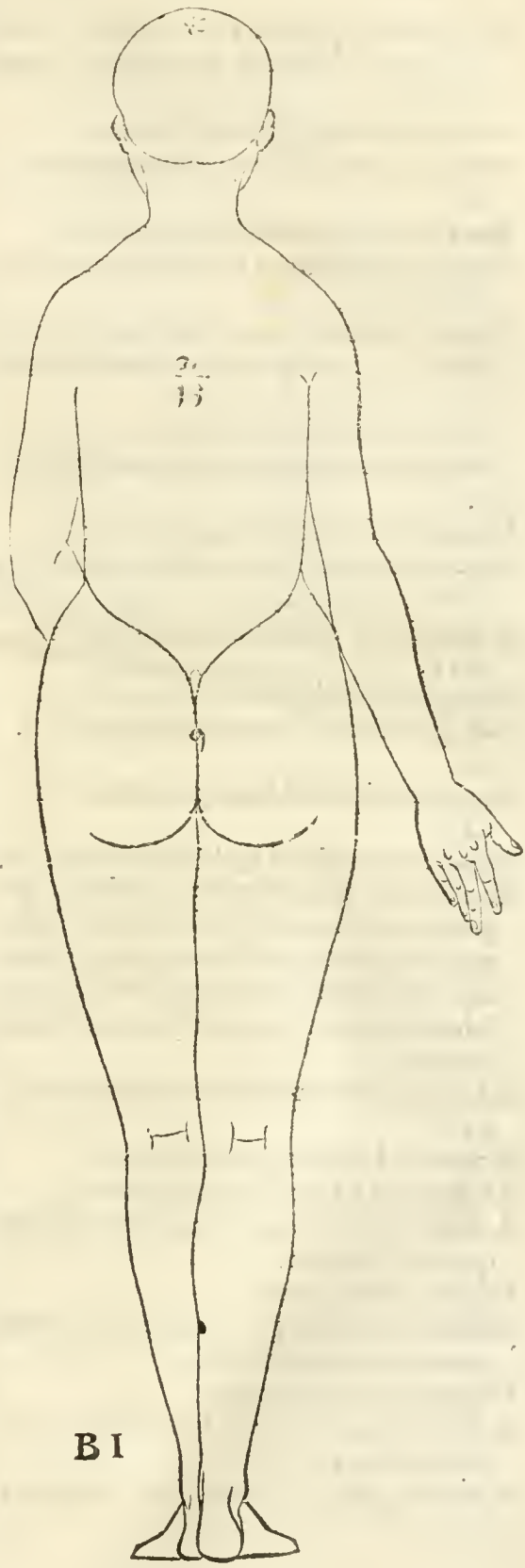
B I

20-1

Altitudines membrorum Muliebrium.

- Synciput summū
- Frons.
- Palpebræ.
- Nafus.
- Mentum.
- Iuguli.
- Alæ.
- Mentum.
- Infra mammæ.
- Lumbi vbi incinguntur.
- Vmbilicus.
- Summum femur.
- Ima pubes.
- Extremæ nates.
- Supra genu.
- Medium genu.
- Infra genu.
- Ima fura.
- Mons pedis.
- Imus talus.
- Planta.

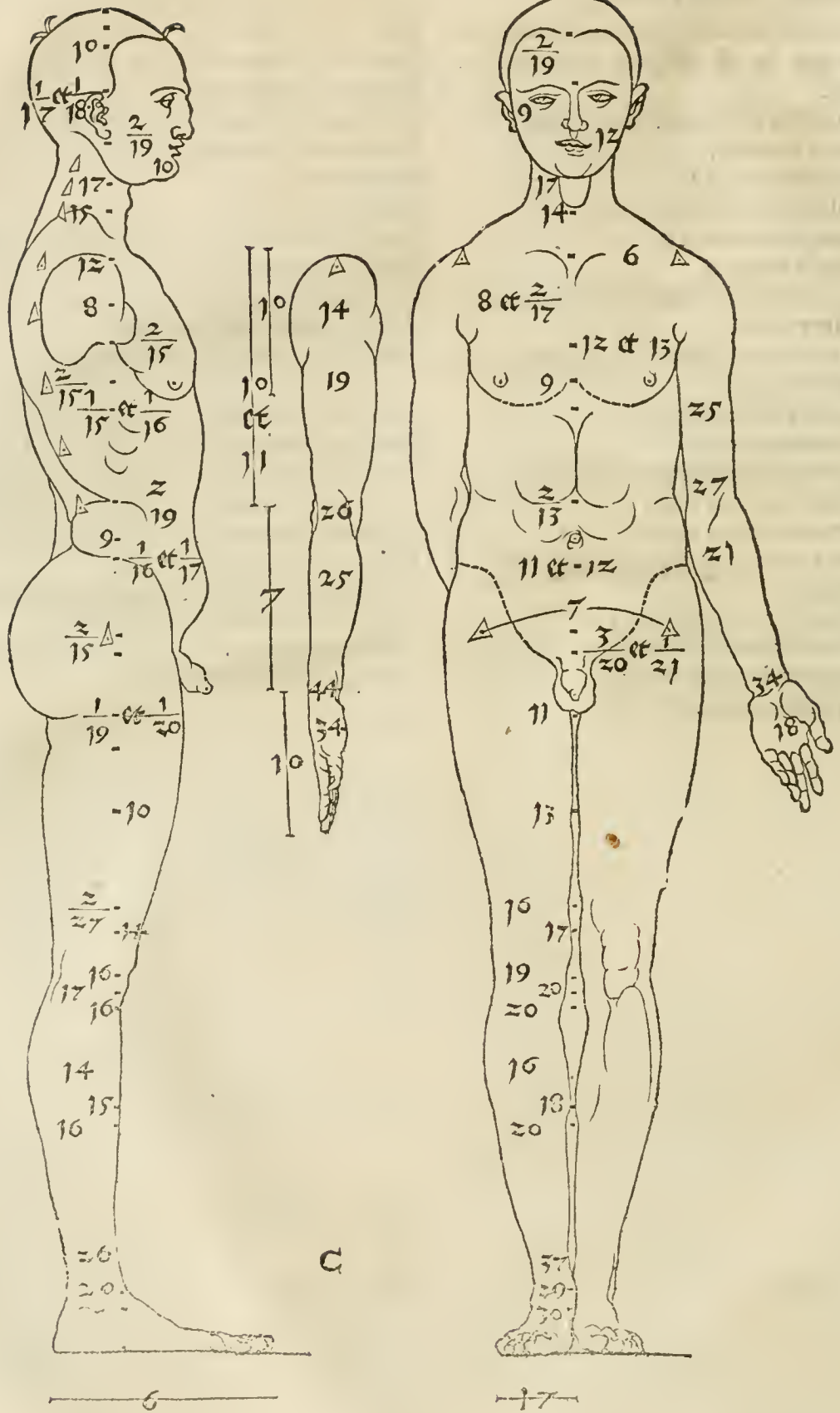
30
b iij

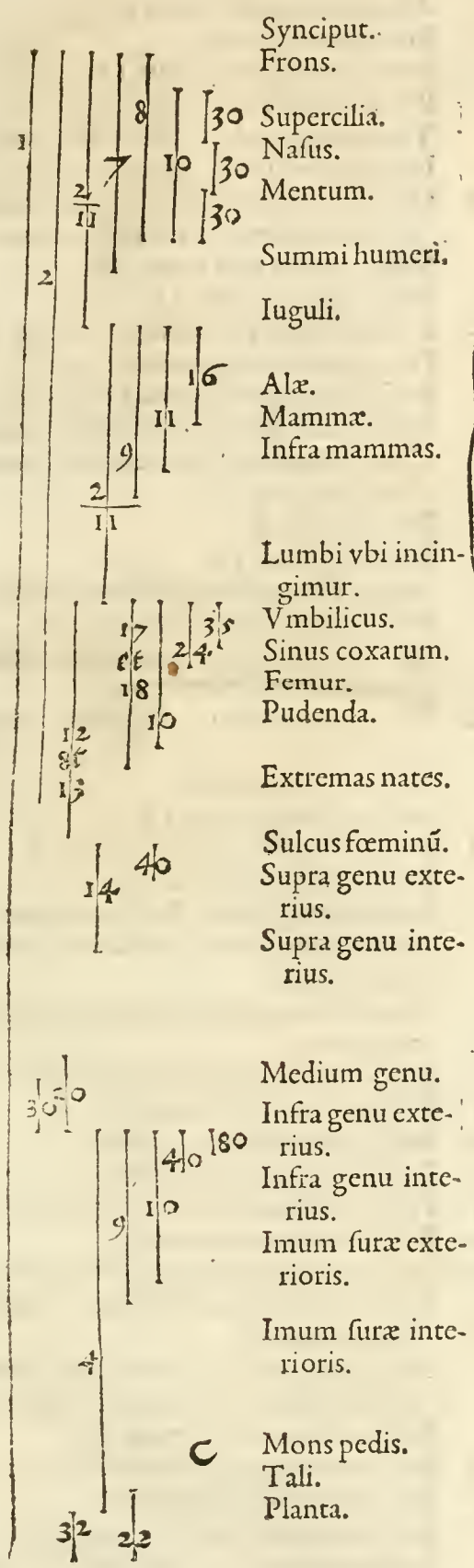
ALBERTI DVRERI

Licet etiam has proximas descriptas effigies alicubi mutes quo quidem modo sequitur.

- Ac primum quidem viri vsque vbi in pedes corpus finditur altitudinem facies vnus. 2.
- Inter synciput & iugula duarum. 11.
- Inter synciput & summos humeros vnus. 7.
- Inter idem & imum mentum vnus. 8.
- Inter imum mentum & summam frontem vnus. 10.
- Quod quidem spatium in tria æqualia diuides, ad frontem, nasum, & mentum, vti aliquoties iam est ostensum.
- A iugulis ad lumbos duarum. 11.
- Indèque item vsque infra mammas vnus. 9.
- Itèmq; inde ad mammas vnus. 11.
- Atque etiam inde ad alas, id est vsque supra mammas vnus. 19.
- A lumbis ad extremas nates vnus. 12, & 13.
- Itèmq; inde ad pubem vnus. 17, & 18.
- Indèque etiam ad summum femur vnus. 10.
- Atque inde item ad sinus coxarum vnus. 24.
- Atque etiam inde ad vmbilicum vnus. 35.
- Ab extremis natibus vnus 40, sulcatùrque peculiariter femur ibi sub natibus. Cæterum ab extremis natibus vnus 14, altitudine ille in medio fœminæ, id est interius sulcus notabitur, cuius sæpe iam est facta mentio.
- Ad planta ad conuexitatis initium vnus. 22.
- A planta ad imum talum vnus. 32.
- Ab imò talo ad medium genu vnus. 4.
- A medio genu vsque supra genu exterius quidem vnus. 20.
- Verum interius vnus. 30.
- Similiter à medio genu vsque infra genu exterius quidem vnus. 80.
- Verum interius vnus. 40.
- A medio genu vsque ad imum suræ exterioris, vnus. 10.
- A medio genu ad imum suræ interioris vnus. 9.
- Longitudo calcis erit vnus. 6.
- Longitudo autem brachij talis.
- A iugulis vbi illis humerus annectitur ad cubitum vnus. 10, & 11.
- A nexu cubiti vsque ad iuncturam manus vnus. 7.
- A iunctura manus ad extremos digitos vnus. 10.
- Post hæc latitudinem etiam membrorum paulo diuersiore modo notabis, ac primum obliquæ formæ.
- Per frontem quidem vnus. 10.
- Per supercilia vnus. 17, & 18.
- Per nasum & tempora duarum. 19.
- Per mentum & ceruicem vnus. 10.
- Ipsius sub mento colli latitudo erit vnus. 17.
- Per humeros vnus. 15.
- Per iugula vnus. 12.
- Per pectus vnus. 8.
- Per alas, id est supra mammas duarum. 15.
- Per mammas duarum item. 15.
- Infra mammas vnus. 15, & 16.
- Per lumbos duarum. 19.
- Per vmbilicum vnus. 9.
- Per sinus coxarum vnus. 16, & 17.
- Per summum femur duarum. 15.
- Ipsium sub natibus femur latum esto vnam. 19, & 20.
- Per medium femur, id est sulcum fœminis vnus. 10.
- Supra genu exterius vnus. 27.
- Supra genu interius vnus. 14.
- Per medium genu vnus. 16.
- Infra genu exterius vnus. 17.
- Infra genu interius vnus. 16.
- Per mediam suram vnus. 14.
- Per imum suræ exterioris vnus. 16.
- Per imum suræ interioris vnus. 16.
- Per imam tibiam, id est supra conuexitatem pedis vnus. 26.
- Per conuexitatem vnus. 20.
- Tum brachium resumens, facièsque per humeros latum vnam. 14.
- Infra alas vnam. 19.
- Per nexum cubiti vnam. 26.

- Per musculos cubiti vnam. 25.
 Per iuncturam manus vnam. 44.
 Ipsam ita dependentem manum vnam. 34.
 Atque ita ad effigiem aduersam accedes.
 Illam facies per frontem latam duas. 19.
 Per aures vnam. 9.
 Per nasum vnam. 12.
 Per collum sub mento vnam. 17.
 Supra iugula vnam. 14.
 Per iugula vnam. 6.
 Vbi paulo inferius humeri ossa inter se distabunt vna. 6.
 Infra iugula per pectus & humeros vna. 8, & duabus. 17.
 Intra alas vna. 12, & vna. 13.
 Per mammas, vna. 9.
 Per lumbos vbi incingimur duabus. 13.
 Per sinus coxarum vna 11, & vna. 12.
 Per fœmora tribus. 20, & vna. 21.
 Ibique coxendices inerunt distantes inter se, vna. 7.
 Per femur infra nates vna. 11.
 Per illum fœmoris sulcum vna. 13.
 Supra genu exterius vna. 16.
 Supra genu interius vna. 17.
 Per medium genu vna. 19.
 Sub genu exterius vna. 20.
 Sub genu interius vna item. 20.
 Per mediam suram vna. 16.
 Per imum suræ exterioris vna. 18.
 Per imum suræ interioris vna. 20.
 Per imam tibiam vna. 37.
 Per talos vna. 29.
 Sub talis vna. 30.
 Latitudo extremæ calcis per digitos vna. 17.
 Brachium aduersæ imaginis sic mutabis.
 Per musculos latum esto vna. 25.
 Ante nexum cubiti vna. 27.
 Post nexum vbi latissimus est cubitus vna. 21.
 Per iuncturam manus vna. 34.
 Palmam ipsam latam facies vnam. 18.
 Auersam imaginem hætenus demutabis, vti intra alas lata sit duas 11. Vtque podicis rima habeat longitudinem vnus. 11.
 Calcem facies latam vna. 33.
 Quibus confectis diligenti studio lineas formationis inscribes vt supra monui.
 Atque harum omnium rationum exemplo subiecta sunt.

Synciput.
Frons.

Supercilia.
Nafus.
Mentum.

Summi humeri.
Iuguli.

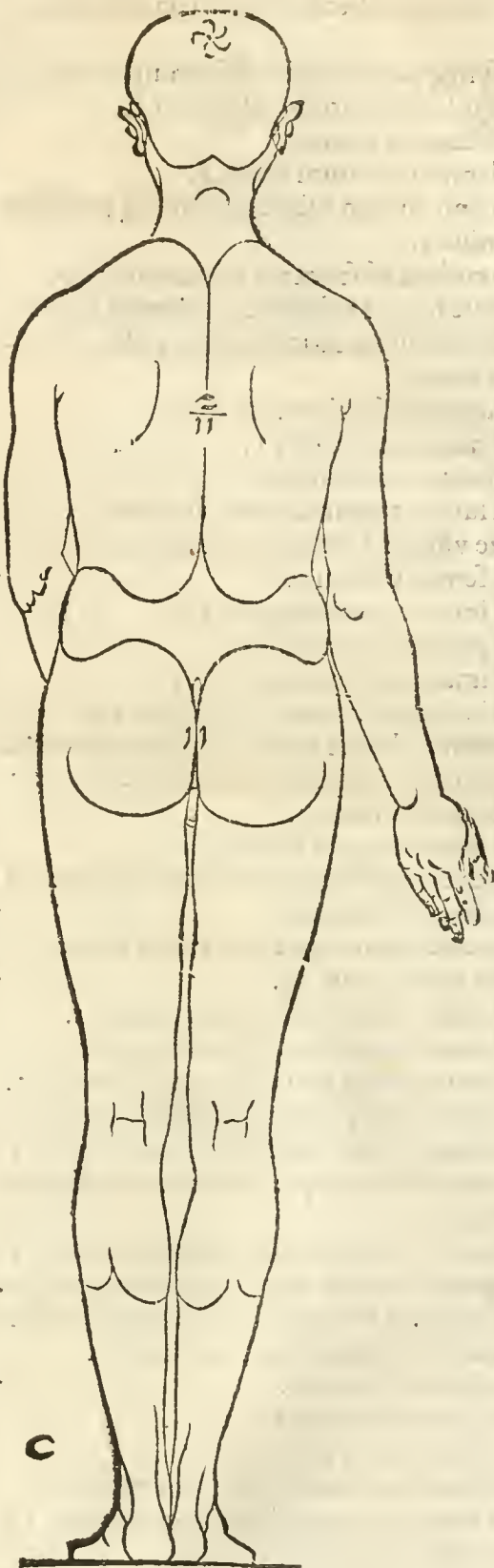
Alæ.
Mammæ.
Infra mammæ.

Lumbi vbi incin-
gimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.
Femur.
Pudenda.

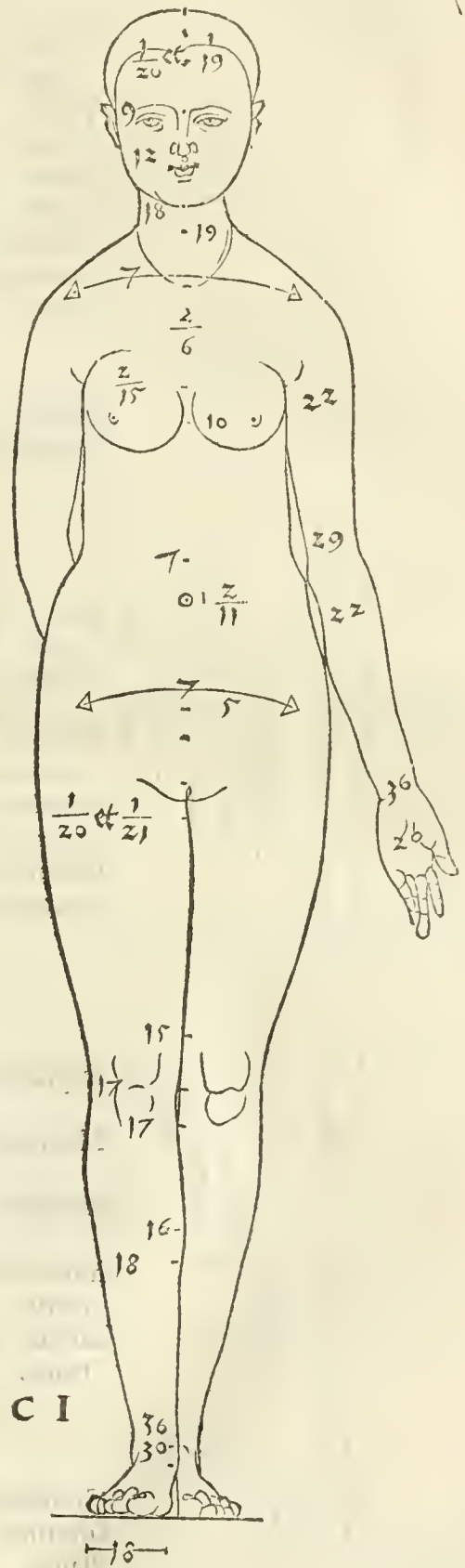
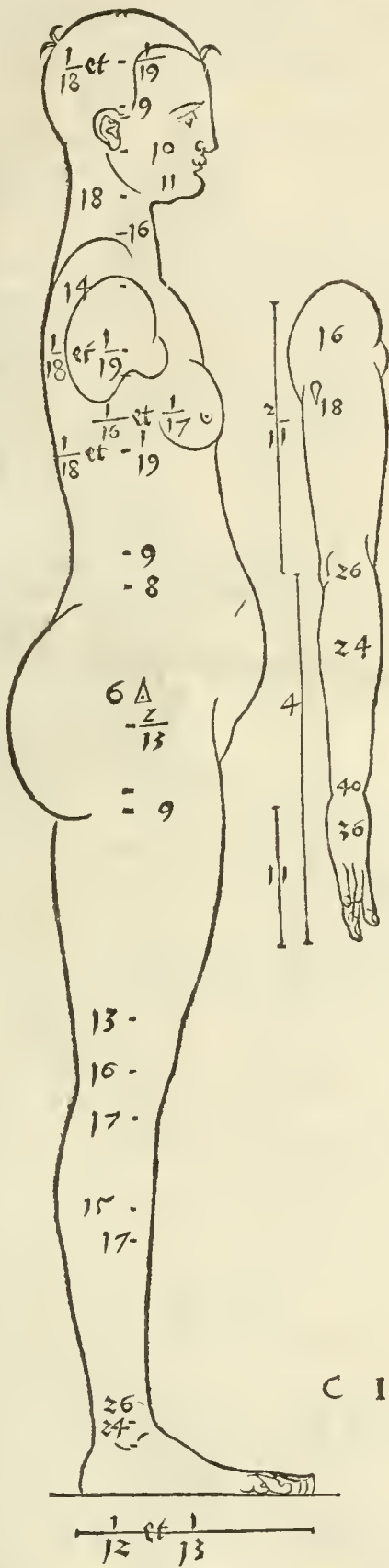
Extremas nates.
Sulcus fœminû.
Supra genu exte-
rius.
Supra genu inte-
rius.

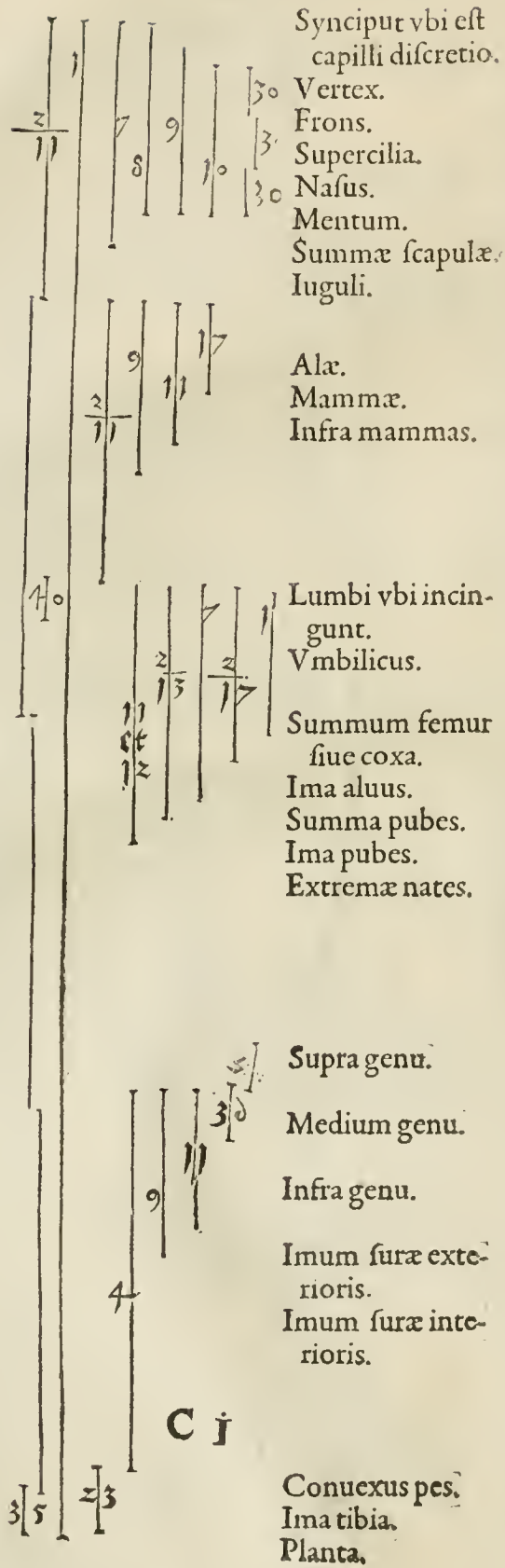
Medium genu.
Infra genu exte-
rius.
Infra genu inte-
rius.
Imum furæ exte-
rioris.
Imum furæ inte-
rioris.

Mons pedis.
Tali.
Planta.

- Sed muliebrem effigiem ita mutabis.
- A syncipite vbi capilli discernuntur vsq; ad iugula erit altitudo duarum. 11.
- Ad scapulas vnus. 7.
- Ad imum mentum vnus. 8.
- Ab imo mento vsque sursum ad verticem vnus. 9.
- Ab eodem ad frontem vsque vnus. 10.
- Atque hanc. 10. distribues secundum demonstratam supra rationem, pro positu oris, siue faciei.
- A iugulis infra alas vnus. 17.
- Ad mammas vnus. 11.
- Infra mammas vnus. 9.
- Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
- Inde vsque ad vmbilicum vnus. 40.
- Ad femur vnus. 10.
- Ad imam aluum duarum. 17.
- Ad pubis initium vnus. 7.
- Ad imam pubem duarum. 13.
- Ad imas nates vnus. 11, & vnus. 12.
- Præterea ab ima planta sursum versus ad montem vsq; pedis altitudo erit vnus. 23
- Ad talum vnus. 35.
- Ad medium genu vnus. 4.
- Poteris etiam beneficio æquatoris genu suo in loco constituere.
- A medio genu, vsque supra illud vnus. 25.
- Infra genu, vnus. 36.
- Ad imam suram anteriorem vnus. 11.
- Ad imam suram posteriorem vnus. 9.
- Longitudo pedis esto vnus. 12, & vnus. 13.
- Sequitur brachium illud longum esto à summo humero vsque ad nexum cubiti duarum. 11
- A cubiti nexu vsque ad extremos digitos vnus. 4.
- Hic retro vsq; ad iuncturam manus vnus. 11
- Sequitur mutata effigies muliebris per latitudinem. Primum quidem obliqua, ea esto lata per frontem vna. 18, & vna. 19.
- Per supercilia vna. 9.
- Per genas & nasum vna. 10.
- Per mentum & gulam vna. 11.
- Collum sub mento latum esto vnam. 18.
- Per summas scapulas esto latitudo vnus. 16
- Per iugula vnus. 14.
- Per mammas vnus. 18, & vnus. 19.
- Per papillas vnus. 16, & vnus. 17.
- Infra mammas vnus. 18, & vnus. 19.
- Per lumbos vbi incingunt vnus. 9.
- Per vmbilicum vnus. 8.
- Per femora vnus. 6.
- Per aluum duarum. 13.
- Femoris sub natibus vnus. 9.
- Supra genu vnus. 13.
- Per medium genu vnus. 16.
- Infra genu vnus. 17.
- Per mediam suram vnus. 16.
- Per imum suram interioris vnus. 17.
- Tibiam supra calcem facies latam vna. 26.
- Per montem pedis vna ducetur. 24.
- Obliquæ imaginis brachium aliter quam supra demonstratum est ita licet facias.
- Sub alis latum esto vnam. 18.
- In cubiti nexu vnam. 26.
- Proximè hunc per cubitum vnam. 24.
- Per manus iuncturam vnam. 24.
- Palma latitudinem habeat vnus. 36.
- Sed aduersæ formæ hæc ostendatur mutatio.
- Caput aduersum per frontem latum esto vna, 19, & 20.
- Per aures vna. 9.
- Per nasum vna. 12.
- Gulam sub mento dilatabis in vnam. 18.
- Per summas scapulas vna esto. 19.
- Ossa humerorum siue acetabula iuxta iugula inter se disiuncta sint vna. 7.
- Per pectus & humeros latitudo esto duarum. 6.
- Intra alas duarum. 15.
- Intra mammas vnus. 10.
- Per lumbos vbi incingunt vnus. 7.
- Per vmbilicum duarum. 11.
- Per coxas siue femur summum vnus. 5.
- Atque ibidem inter se distantes coxendices facies vna. 7.
- Femur sub natibus latum esto vnam. 20, & vnam. 21.
- Supra genu latitudo ducatur vnus. 15.
- Per genu medium vnus. 17.
- Infra genu similiter. 17. vnus.
- Per imam suram anteriorem vnus. 16.
- Per imam suram posteriorem vnus. 18.
- Per imam tibiam vnus. 35.
- Per conuexum pedem & talum vnus. 30.
- Calcis extremitas, id est, digiti occupet spacium vnus. 18.
- Brachium verò secundum hanc rationem sub alis quidem dilatabis in vnam. 22.
- Supra nexum cubiti vnam. 29.
- Infra eundem per cubitum vnam. 22.
- Per iuncturam manus vnam. 36.
- Sed manus ipsa lata esto vnam. 20.
- Postremò aduersam huiusmodi effigiem intra alas latam facies vnam. 6.
- Podicis rima longa sit vna. 9.
- Calcaneus vnus. 34. latitudinem obtineat.
- Atque ita institutam imaginem formabis omnibus in partibus suis conuenienti delineatione. Exemplum etiã nostrum subieci-

Sequitur commensuratio corporis virilis, cuius longitudinis totius caput sit nona pars. Eius similis ratio tradetur atque sumus in superioribus secuti. Nam huiusmodi imaginem ita per partes suas metieris, primúmque longitudinis.

A syncipite summo vsque ad imum mētum altitudo esto vnus. 9.
 Hinc sursum versum vsque ad frontē vnus 10. Atque hæc ipsa altitudo erit verticis quoque. In hancq; item. 10. faciem distribues secundum supra ostensam rationem.
 A syncipite vsque ad summas scapulas altitudo esto vnus. 15, & vnus. 16.
 Atque item inde vsque ad iugula vnus. 6.
 A iugulis ad vsque summum pectus vnus. 28.
 Infra alas vnus. 14.
 Ad mammas vnus. 12.
 Infra mammas duarum. 19.
 Ad lumbos vbi incingimur vnus. 6.
 Hinc verò vsque ad vmbilicum vnus. 26.
 Ad sinus coxarum vnus. 22.
 Ad summum femur siue coxas vnus. 9.
 Ad extremum ventrem vnus. 8.
 Ad pubem vnus. 7.
 Ad extremas nates vnus. 6.
 Ab extremis natibus vsq; ad fœminum sulcos vnus. 11.
 A planta vsque ad conuexitatem summam pedis vnus. 23.
 Atque item inde vsque ad talum vnus. 35.
 Ab imo talo ad medium genu vnus. 4.
 A medio genu vsque supra ipsum exterius vnus. 20.
 A medio genu vsque supra ipsum interius vnus. 30.
 A medio genu vsque infra ipsum exterius vnus. 80.
 A medio genu vsque infra ipsum interius vnus. 40.
 Itémque à medio genu vsque ad imam suram anteriorem vnus. 10.
 Itémque illinc vsque ad imam suram interiorem vnus. 9.
 Calcis verò longitudo sit duarum. 13.
 Post hæc brachij longitudinem notabis sic vt ea ducatur ab humero vsque ad cubiti nexum duarum. 11.
 A nexu cubiti vsque ad extremos digitos vnus. 4.
 Ab extremis digitis retro ad iuncturam manus vnus. 10.
 Designata autem partium altitudine latitu-

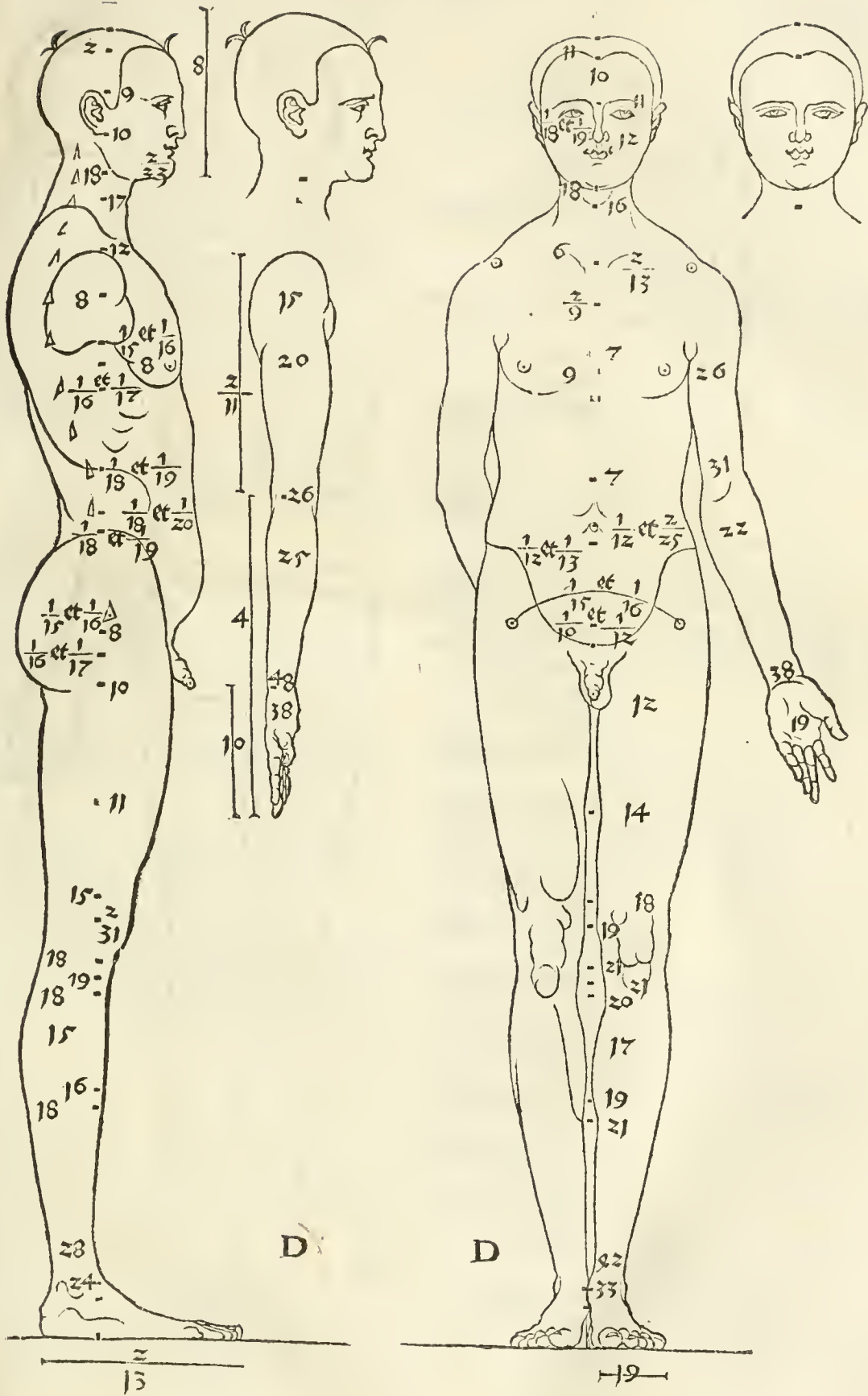
dinem quoque notabis. Primúmque obliqua imaginis hoc modo.
 Caput per frontem latum esto vnam. 12.
 Per supercilia vnam. 9.
 Per nasum vnam. 10.
 Per gulam & mentum ducito duas. 23.
 Per collum sub mento vnam. 18.
 Per summas scapulas vnam. 17.
 Per iugula vnam. 12.
 Per summum pectus vnam. 8.
 Iuxta alas vnam. 15, & vnam. 16.
 Per mammas vnam. 8.
 Infra mammas vnam. 16, & vnam. 17.
 Per lumbos vbi incingimur vnam. 18, & 19.
 Per vmbilicum vnam. 18, & vnam. 20.
 Per sinus coxarum vnam. 18, & vnam. 19.
 Per coxas siue summum femur vnam. 15, & vnam. 16.
 Per extremum ventrem & nates vnam. 8.
 Per pubem vnam. 16, & vnam. 17.
 Ipsum femur sub natibus vnus. 10. habeat latitudinem.
 Atque inferius per sulcum vnus. 11.
 Supra genu exterius latitudo sit vnus. 15.
 Supra genu interius duarum. 31.
 Per medium genu vnus. 18.
 Infra genu exterius vnus. 19.
 Infra genu interius vnus. 18.
 Per mediam suram vnus. 15.
 Per imam suram exterius vnus. 16.
 Interius vnus. 18.
 Imæ tibiæ vnus. 28.
 Per montem pedis vnus. 24.
 Sequitur descriptio brachij obliqua imaginis.
 Per humeros brachium latum acito vnam. 15.
 Sub alis vnam. 20.
 Per nexum cubiti vnam. 26.
 Supra illum vnam. 25.
 Per manus iuncturam vnam. 48.
 Ipsa palma dilatetur in vnam. 38.
 Sed aduersæ imaginis latitudines sic notabis.
 Per frontem vnus. 11.
 Paulóque inferius vnus. 10.
 Per supercilia vnus. 11.

Per aures vnus. 18, & vnus. 19.
 Per nasum vnus. 12.
 Per collum sub mento vnus. 18.
 Per summas scapulas vnus. 16.
 Per iugula vnus. 6.
 Sub quibus ossa humeri inter se distabunt
 duabus. 13.
 Per pectus & humeros latitudo esto dua-
 rum. 9.
 Intra alas vnus. 7.
 Intra mammas vnus. 9.
 Per lumbos vbi incingimur vnus. 7.
 Per vmbilicum vnus. 12, & duarum. 25.
 Per sinus coxarum vnus. 12, & vnus. 13.
 Per summa femora seu coxas vnus. 10, &
 vnus. 12.
 Atque ibidem designentur coxendices di-
 stantes inter se vna. 15, & vna. 16.
 Femur sub natibus habebit latitudinē vnus
 12.
 Idēque per sulcum fœminis vnus. 14.
 Supra genu exterius latitudo erit vnus. 18.
 Interius vnus. 19.
 Medium genu vnus. 21.
 Infra genu exterius vnus item. 21.
 Interius vnus. 20.
 Per mediam suram vnus. 17.
 Per imam suram exterius vnus. 19.
 Interius vnus. 21.
 Per imam tibiam vbi est coactissima vnus.
 42.
 Per talos vnus. 33.

Per digitos pedis, id est, extremam calcem
 vnus. 19.
 His adiungatur latitudo brachij aduersæ
 imaginis.
 Erit igitur illud sub alis latum vnam. 26.
 Supra nexum cubiti vnam. 31.
 Infra illum per cubitum vnam. 22.
 Per iuncturam manus vnam. 38.
 Per palmam vna ducetur. 19.

Postremò effigiem auersam intra alas in
 vnam. 6. dilatabis. Ipsum calcaneū in vnam.
 35. Rimæ autem podicis erit vna. 11. Atque
 his spatiis, ita vt ostensum est, pūctis nume-
 risq; designatis formam consequenter ima-
 ginis propositæ congrua delineatione ex-
 primes. Cuius rei exemplum subiecimus no-
 tatum litera D.

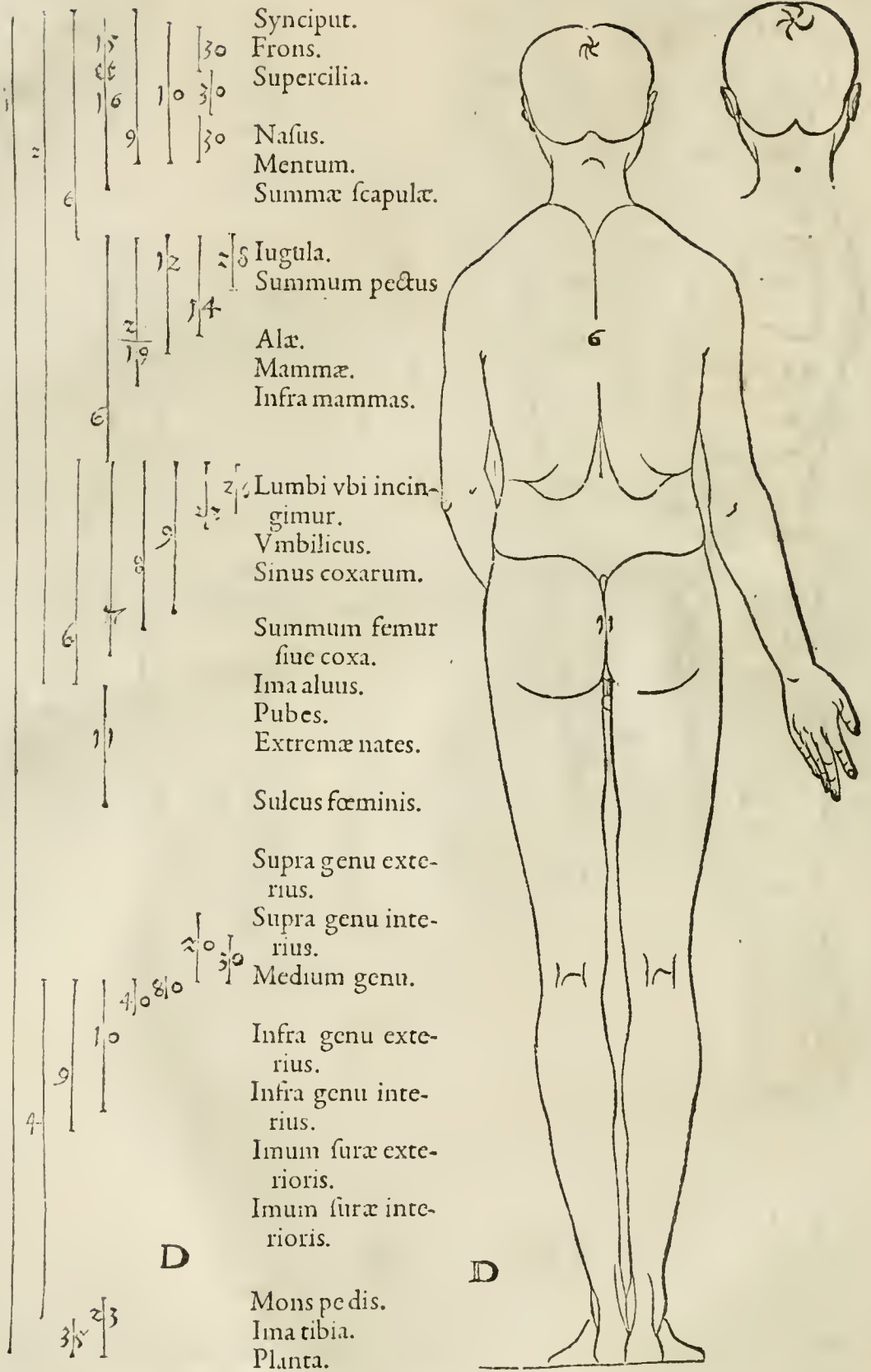
Quod si fortè caput huius effigiei maius-
 culum & altiusculum facere collibitum tibi
 fuerit, licet sumas totius longitudinis à ver-
 tice vel quo rectius vt hoc in argumento lo-
 quar, à syncipite vsque ad plantam, partem
 octauam, & secundum illam caput à mento
 sursum eminentiusculum facias, reliquis om-
 nibus immutatis. Sic autē fiet vt verticis lo-
 cus ea in altitudine inueniatur qua erat prio-
 ris capitis synciput. Conueniētque in obli-
 qua effigie frontem supra supercilia promi-
 nentiusculam describere. Atque hoc modo
 erit huius corporis tota lōgitudo ferè octu-
 plex caput. Quod & ipsum subiectis exem-
 plis declaratur.

D

D

c ij

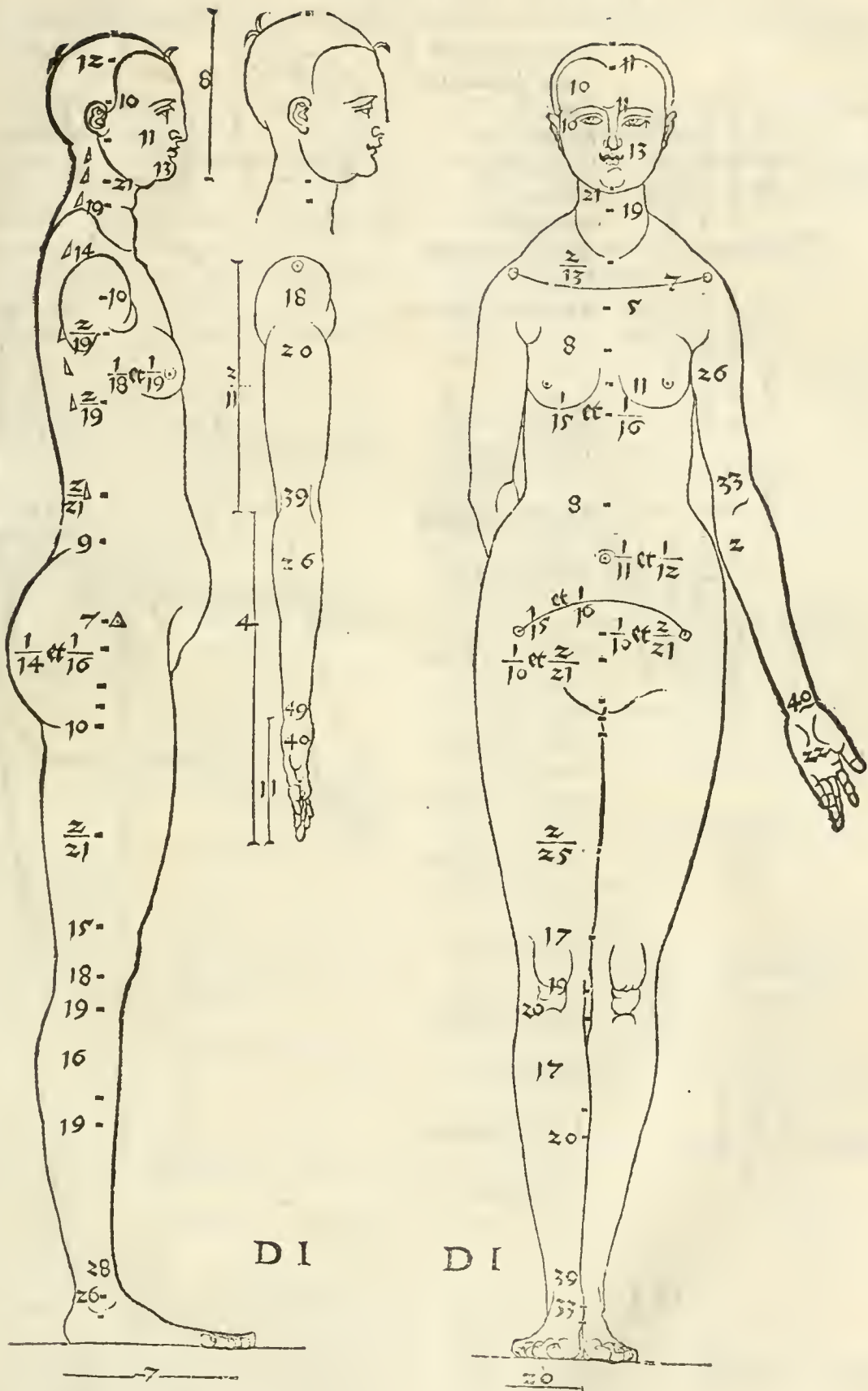

Hic virili corpori addatur conueniens muliebre, cuius & ipsius altitudinis fit caput pars nona. Quam per partes ita metieris.

- A Syncipite summo vsque ad imum mentum longitudo esto vnus. 9.
 Ab imò mento fursum versum vsque ad summam frontem vnus. 10.
 Ab hac 10. tria illa æqualia spatia pro ore siue facie petes, vt saepe ostensum est.
 A syncipite vsque ad summam scapulas esto altitudo vnus 15, & vnus. 16.
 Ab eodem vsque ad iugula vnus. 6.
 Atque ab his vsque ad pectus vnus. 30.
 Sed vsque infra alas vnus. 16.
 Ad mammas vnus. 11.
 Infra mammas vnus. 9.
 Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
 Illinc verò vsque ad vmbilicum vnus. 26.
 Vsque ad summum femur siue coxam vnus. 10.
 Ad imam aluum duarum. 17.
 Ad pubis initium vnus. 7.
 Ad imam pubem vnus 12, & vnus. 13.
 Ad extremas nates vnus 11, & vnus 12.
 Inde verò vsque ad medium femur vnus. 12.
 A planta vsque ad montem pedis vnus. 42
 Atque inde vsque in medium genu vnus. 4.
 E medio genu vsque supra illud vnus. 26.
 E medio genu vsque infra illud vnus, 30.
 Ad imum suræ exterioris vnus. 11.
 Ad imum suræ interioris vnus. 9.
 Calcis verò ipsius longitudo esto vnus. 7.
 Brachij verò longitudo à summo humero ad nexum vsque cubiti erit duarum. 11.
 E nexu cubiti vsque ad extremos digitos vnus. 4.
 Hinc verò retro vsque in iuncturam manus vnus. 11.
 Imaginem verò obliquæ formæ ita per sua membra dilatabis.
 Caput per frontem habeat latitudinem vnus. 12.
 Per supercilia vnus. 10.
 Per nasum vnus. 11.
 Gula & mentum vnus. 13.
 Collum sub mento vnus. 21.
 Summæ scapulae vnus. 19.
 Iuguli vnus. 14.
 Pectus vnus. 10.
 Iuxta alas spatium sit duarum. 19.
 Per papillas vnus 18, & vnus. 19.
 Infra mammas duarum. 19.
 Per lumbos vbi incingunt duarum. 21.
 Per vmbilicum vnus. 9.
 Per summum femur siue coxam vnus. 7.
 Per imam aluum perque nates vnus. 14, & vnus. 16.
 Per femur sub natibus vnus. 10.
 Per medium femur duarum. 21.
 Supra genu vnus. 15.
 Per medium genu vnus. 18.
 Infra genu vnus. 19.
 Per mediam suram vnus. 16.
 Per imam suram interiorem vnus. 19.
 Per imam tibiam vnus. 28.
 Per montem pedis & talum vnus. 26.
 Hisque adiciet brachij quoque obliqui latitudines illudque facies per humerum latum vnam. 18.
 Sub alis vnam. 20.
 Per nexum cubiti vnam. 39.
 Infra eundem per cubitum vnam. 26.
 Per iuncturam manus vnam. 49.
 Palma autem occupabit vnam. 40.
 Sed aduersam effigiem sic facies.
 Summam frontem latam vna. 11.
 Mediam vna. 10.
 Per supercilia vna. 11.
 Per aures vna. 10.
 Per nasum vna. 13.
 Per collum sub mento vna. 21.
 Per summam scapulas vna. 19.
 Per iugula duabus. 13.
 Sub hoc loco ossa humeri notabis inter se distantia vna. 7.
 Per pectus vna. 5.
 Intra alas vna. 8.
 Intra papillas vna. 11.
 Infra mammas vna 15, & vna 16.
 Per lumbos vbi incingunt vna. 8.
 Per vmbilicum vna 11, & vna 12.
 Per summum femur siue coxam vna 10, & duabus. 21.

ALBERTI DVRETI

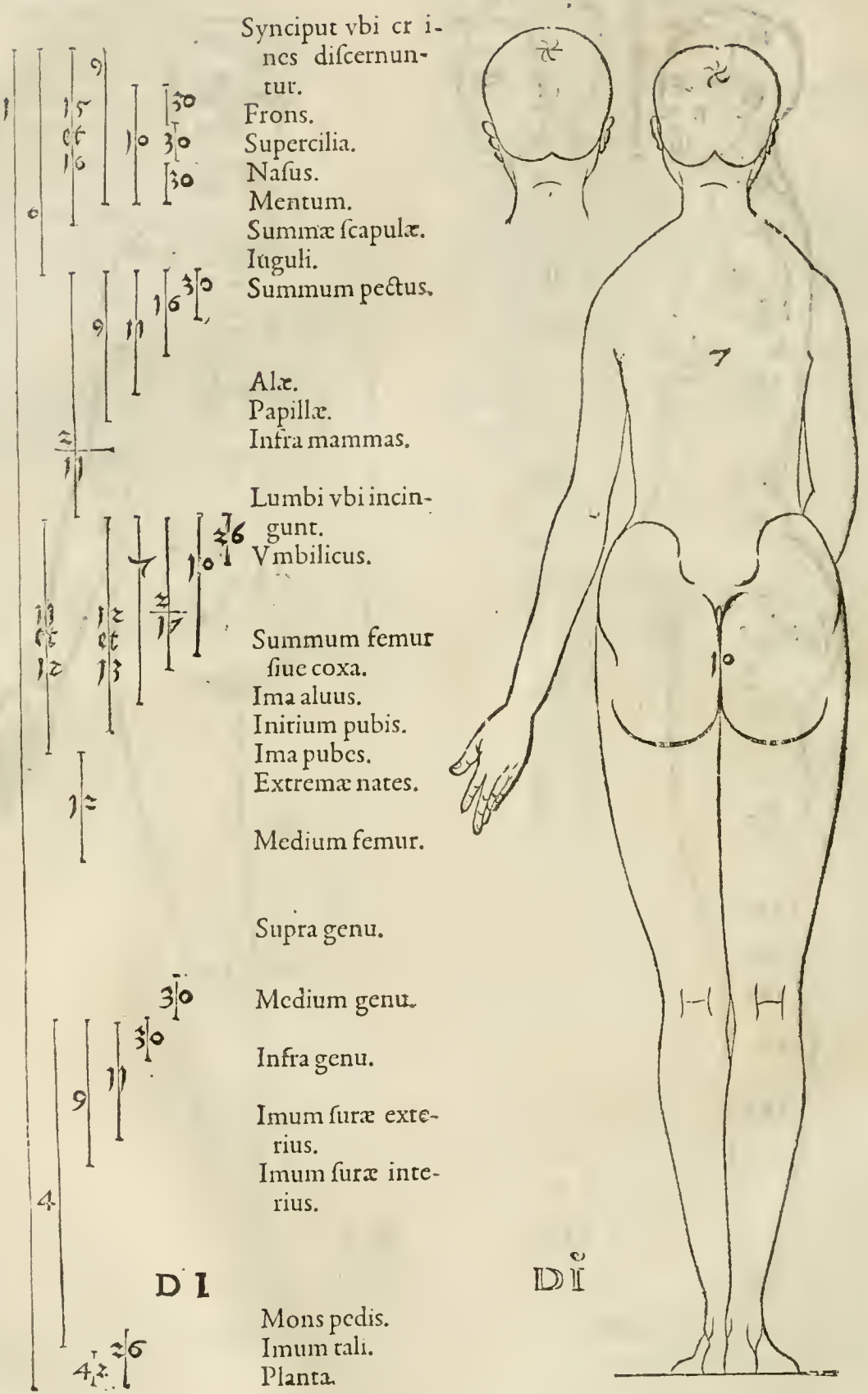
- Atque ibidem designentur coxendices distantes inter se vna 15, & vna 16.
 Per imam aluum vna 10, & duabus. 21.
 Per femur sub natibus duabus. 21.
 Per medium femur duabus. 25.
 Supra genu vna. 17.
 Per medium genu vna. 19.
 Infra genu vna. 20.
 Per mediam suram vna. 17.
 Per imum suræ interioris vna. 20.
 Per imam tibiam vna. 39.
 Per montem pedis & talos vna. 31.
 Calcis per extremos digitos latitudo esto vnus. 20.
 His accedat, & consimile brachium.
 Sub alis quidem latum vnam. 26.
 Supra nexum cubiti vnam. 33.
 Infra illum per cubitum vnam. 23.
 Per manus iuncturam vnam. 40.
 Palma autem lata erit vnam. 22.
 Cæterum auersum corpus intra alas latum facies vna. 7.
 Rimam vero podicis vnus. 10.
 Calcaneus autem patefcet vna. 37.
 Atque ita omnibus membris notabis formam describes conuenientem vt saepe monuimus & in subiecto exemplo cernere est à nobis factitatum, quod quidem signetur litera D. i.
 Iam si lubet caput grandiusculum huiusmodi corpori imponere, in proxima ante hanc effigie demonstratam rationem sequere.

DI

DI

ALBERTI DVRERI

Synciput vbi crines discernuntur.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.
 Iuguli.
 Summum pectus.

Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Lumbi vbi incingunt.
 Umbilicus.

Summum femur siue coxa.
 Ima aluus.
 Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

Medium femur.

Supra genu.

Medium genu.

Infra genu.

Imum suræ exterius.
 Imum suræ interius.

Mons pedis.
 Imum tali.
 Planta.

DI

DI

V Nam adhuc proponam gracilem & productioris staturæ effigiem cuius longitudinis sit caput vna. 10.

Virile autem corpus prius facere docebo, illius altitudo talis erit.

A Syncipite vsque ad imum menrum esto vna. 10.

Inde verò sursum versum vsque ad summam frontem vna. 11.

In hoc spatium oris siue faciei forma inscribetur.

A syncipite vsque ad summam scapulas duæ. 17.

Ad iugula vna 13, & vna. 14.

Vsque ad humeros vna. 6.

Ab humeris vsque ad summum pectus vna. 25.

Sub alas vna. 17.

Ad mammam vna. 13.

Infra mammam duæ. 21.

Ad lumbos vbi præcingimur duæ. 13.

Hinc verò vsque ad umbilicum vna. 30.

Vsque ad sinus coxarum vna. 21.

Ad summum femur ceu coxam vna. 8.

Ad pudenda vna 14, & vna. 15.

Ad extremum scrotum duæ. 13.

Ad extremas nates duæ. 11.

Hinc verò vsque ad sulcum fœminis vna. 11.

Inter extremas nates & plantam medium genu impones.

A planta sursum versum ad imum talum vna esto. 35.

Inde etiam vsque ad montem pedis vna. 26.

A medio genu supra genu vna. 30.

Infra verò vna. 40.

A medio item genu vsque ad imam suram exterius vna. 10.

Interiorius vna. 9.

Calcis ipsius longitudo erit vnus. 7.

Brachij autem longitudines deinceps ita metieris.

Ab humeri nexu vsque ad cubiti nexum duas facies. 11.

Longitudinem quæ est à nexu dupliciter notabis. Vel enim facies à nexu totam vsque ad extremos digitos quæ sit 4. vnus, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus vnam duces 11. Vel à nexu vsque ad extremos digitos duces 11.

tres, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus duas. 21.

Post hæc latitudines quoque primùmque effigiei obliquæ notabis iuxta puncta altitudinis tali via.

Per frontem latitudo esto vnus. 13.

Per supercilia vnus. 11.

Per nasum & tempora vnus. 11.

Per buccam & ceruicem vnus. 13.

Per mentum & gulam vnus. 14.

Per collum sub mento vnus. 22.

Per summam scapulas vnus. 20.

Per iugula vnus. 13.

Per summos humeros vnus. 11.

Per summum pectus duarum. 17.

Iuxta alas vnus. 8.

Per mammam vnus similiter. 8.

Infra mammam duarum. 17.

Per lumbos vbi præcingimur vnus. 11.

Per umbilicum vnus itidem. 11.

Per sinus coxarum vnus. 10.

Per summum femur vnus 17, & vnus. 18.

Per pudenda vnus. 9.

Ipsum sub natibus femur addensatur in vnam. 11.

Femur medium, id est sulcus in vnam. 12.

Supra genu esto latitudo vnus. 17.

Per medium genu vnus. 19.

Infra genu vnus. 20.

Per mediam suram vnus 32, & vnus. 34.

Per imam suram exteriorem vnus. 17.

Per imam suram interiorem vnus. 19.

Supra montem pedis vnus. 32.

Per summum montem vnus. 29.

Per eundem medium, id est infra talum vnus. 23.

Brachium autem obliquum hanc mensuram habebit.

Per humerum vnus. 17.

Sub alis vnus. 21.

Per nexum cubiti vnus. 30.

Infra illum vnus. 28.

Per iuncturam manus vnus. 50.

Ipsa palma erit, vnus. 42.

Sequitur latitudo aduersæ imaginis. Eam laram facies.

Per frontem vna. 14.

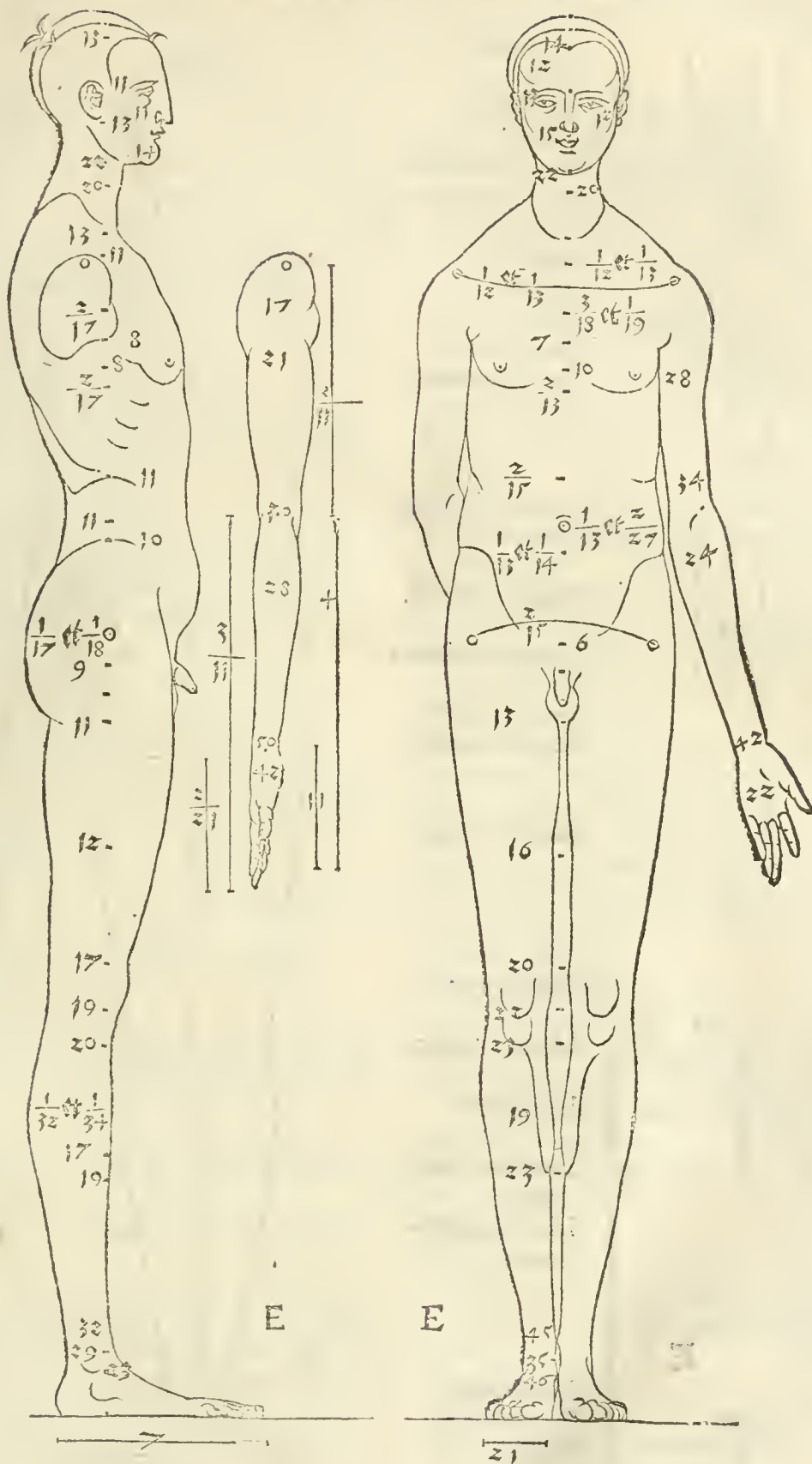
ALBERTI DVRETI

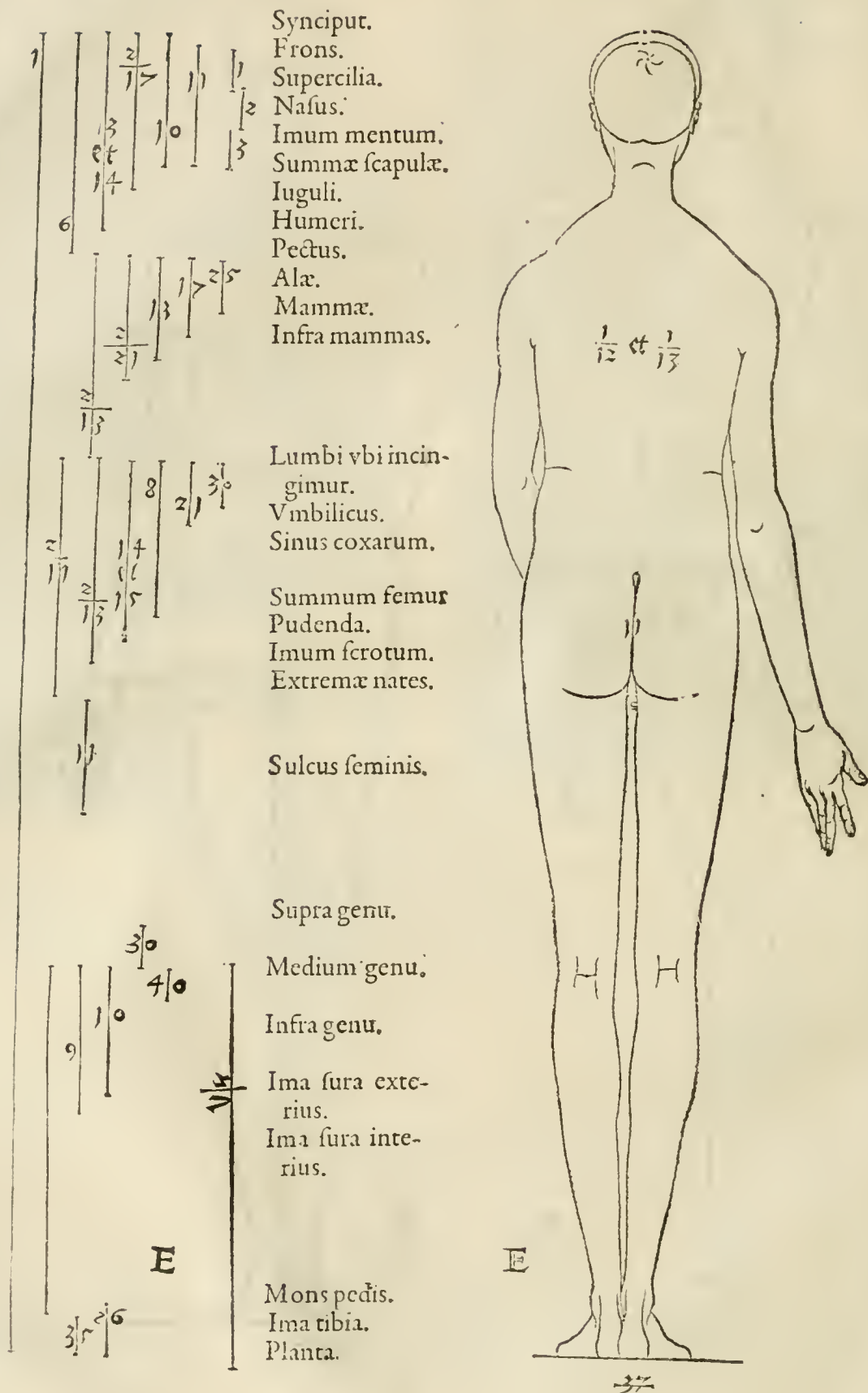
Per summa tempora vna. 12.
 Per supercilia vna. 13.
 Per aures vna. 12.
 Per nasum vna. 15.
 Per collum sub mento vna. 21.
 Per summas scapulas vna. 20.
 Per humeros vna 12, & vna. 13.
 Ibidemque infra notabuntur ossa humero-
 rum distantia inter se vna 12, & vna. 13.
 Per pectus & humeros tribus 18, & vna. 19.
 Intra alas vna. 7.
 Intra mammas vna. 10.
 Infra mammas duabus. 13.
 Per lumbos vbi incingimur duabus. 15.
 Per umbilicum vna 13, & duabus. 27.
 Per sinus coxarum vna 13, & vna. 14.
 Per summum femur vna. 6.
 In hoc spatio distabunt coxendices inter se
 duabus. 15.
 Femur sub natibus latum esto vna. 13.
 Per sulcum fceminis vna. 16.
 Supra genu latitudo sit vnus. 20.
 Per medium genu vnus. 22.
 Infra genu vnus. 23.
 Per mediam suram vnus. 19.
 Per imam suram interius vnus. 23.
 Per tibiā vnus. 45.
 Per talos vnus. 35.
 Infra talos vnus. 46.

Latitudo calcis per extremos digitos vnus.
 21.
 Brachium vero aduersum sub alis latum fa-
 cies vna. 28.
 Supra nexum cubiti vna. 34.
 Infra hunc per cubitum vna. 24.
 Per iuncturam manus vna. 42.
 Palma lata esto vnam. 22.
 Auersa autem imago intra alas lata esto
 vnam 12, & vnam. 13.
 Podicis rima occupet spatium vnus. 11.
 Calcaneum pandes vna. 37.

Atque ita dispositis omnibus partibus,
 delinationibus congruis has imagines ef-
 finges vt nos in exemplis studuisse face-
 re cernere potes.

Cæterum si fortè libuerit huius corporis
 grandiusculum caput efficere sumes par-
 tem vnam 9, eiúsque punctum inferius
 facies esse menti, & superius synciput, ita
 altitudo capitis aliquantulum excreset,
 Quam consequetur quoque vt par est
 maiuscula latitudo. reliqua autem facies
 in demonstrata forma remanebit. Quod
 nos & ipsum in exemplis expressimus. ve-
 rum tum non magis erit staturæ huius
 corporis caput vnus 10, sed ferme vnus
 9. Esto huius imaginis nota. E.

C Onsequenter exponam commensurationem muliebris corporis conuenientis descriptæ imagini virili. Illius igitur altitudo erit talis.

- A syncipite vbi crines discernunt vsque ad imum mentum vnus. 10.
 Hinc verò vsque ad summum frontem vnus. 12.
 Inque hanc 12, facies vel positus totius oris distribuetur, vt saepe est ostensum.
 A syncipite vsque ad illud quasi palear sub mento vnus 18, & vnus. 19.
 Ad summam scapulam vnus. 8.
 Ad iugula duarum. 13.
 Ad humeros vnus. 6.
 Ad humeros ad summum pectus vnus. 22.
 Infra alas vnus. 16.
 Ad papillas vnus. 11.
 Infra mammas vnus. 9.
 Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
 Hinc verò ad vmbilicum vnus. 40.
 Ad summum femur vnus. 10.
 Ad imum aluum duæ ducantur. 17.
 Ad pubis initium vna 13, & vna. 14.
 Ad imam pubem vna 12, & vna. 13.
 Ad extremas nates vna 11, & vna. 12.
 Hinc verò vsque ad medium femur vna. 12.
 A planta vsque sursum ad medium genu duæ sunt. 7.
 Vsque ad imum talum vna, 38.
 A medio genu vsque ad montem pedis vna. 4.
 Vsque ad imam suram interius vna. 9.
 Exterius vna. 10.
 Infra genu, vna. 30.
 A medio ite genu vsque supra illud vna. 30.
 Longitudo autem calcis vnus 14, & vnus. 15.
 Brachij autem longitudo hæc erit.
 Ab humero vsque ad nexum cubiti duæ ponantur. 11.
 A nexu cubiti vsque ad extremos digitos vna. 4.
 Hinc verò retro ad iuncturam vna. 11.
 Atque ita disposita altitudine membrorum & vbique notata locis suis, ipsa latitudinis quoque spatia signabis. Ac obliquæ primum imaginis.
 Per frontem igitur esto latitudo vnus. 13.
 Per supercilia vnus. 11.
 Per nasum & supercilia vnus. 12.
 Per gulam & mentum vnus. 14.
 Collum sub mento facies latum vnam. 24.
 Per summam scapulam vna erit. 22.
 Per iugula vna. 17.
 Per summos humeros vna. 13.
 Per pectus vna. 10.
 Per papillas vna 19, & vna. 21.
 Infra mammas vna 20, & vna. 21.
 Per lumbos vbi incingunt vna. 11.
 Per vmbilicum vna. 10.
 Per summum femur seu coxam vna 14, & vna. 15.
 Per imum aluum vna 15, & vna. 16.
 Per pubem summam & nates vna 16, & vna. 17.
 Femur sub natibus vna. 10.
 Atque ibidem inferius per sulcum duæ. 23.
 Supra genu vna. 17.
 Per medium genu vna. 19.
 Infra genu vna. 20.
 Per mediam suram vna. 17.
 Per imam suram exterius vna. 18.
 Per imam suram interius vna. 19.
 Per imam tibiam vna. 32.
 Per conuexum pedem & talos vna. 27.
 Sed brachium tale erit. Per humerum vnus 19. latitudine.
 Sub alis vnus. 23.
 Per nexum cubiti vnus. 34.
 Supra illum vnus. 30.
 Per iuncturam manus vnus. 60.
 Palma quidem dilatabitur in vnam. 45.
 Sequuntur latitudines aduersæ imaginis.
 Per frontem esto vna. 13.
 Per summa tempora vna. 13.
 Per supercilia vna. 13.
 Per aures vna. 12.
 Per nasum vna. 16.
 Collum sub mento latum esto vnam. 25.
 Per summam scapulam ducatur latitudo vnus. 22.
 Per iugula duarum. 17.
 Per summos humeros vnus. 7.
 Ibidemque propè imponentur ossa humeri distantia inter se duabus. 15.

ALBERTI DVRETI

Sed per pectus & humeros ducantur duæ.

11.

Intra alas vna 9.

Intra papillas vna. 12.

Infra mammas vna. 8.

Per lumbos vbi incingunt vna similiter. 8.

Per vmbilicum duæ. 13.

Per summum femur duæ. 11.

Ibidemque prope distabunt coxendices
inter sese vna. 8.

Per imam aluum duæ erunt. 11.

Per femur sub natibus vna. 12.

Per sceminis fulcum duæ. 27.

Supra genu vna. 19.

Per medium genu vna. 22.

Infra genu tantundem.

Per mediam suram vna. 19.

Per imam suram exterius vna. 21.

Interiorius vna. 23.

Per imam tibiã vna. 48.

Per montem pedis & talos vna. 43.

Inferius autem vna. 46.

Ipsius calcis per extremos digitos latitudo
esto vnus. 22.

Ad hanc autem imaginem pertinens bra-
chium latum erit sub alis vna. 28.

Supra nexum cubiti vna. 34.

Infra hunc vna. 26.

Per manus iuncturam vna. 46.

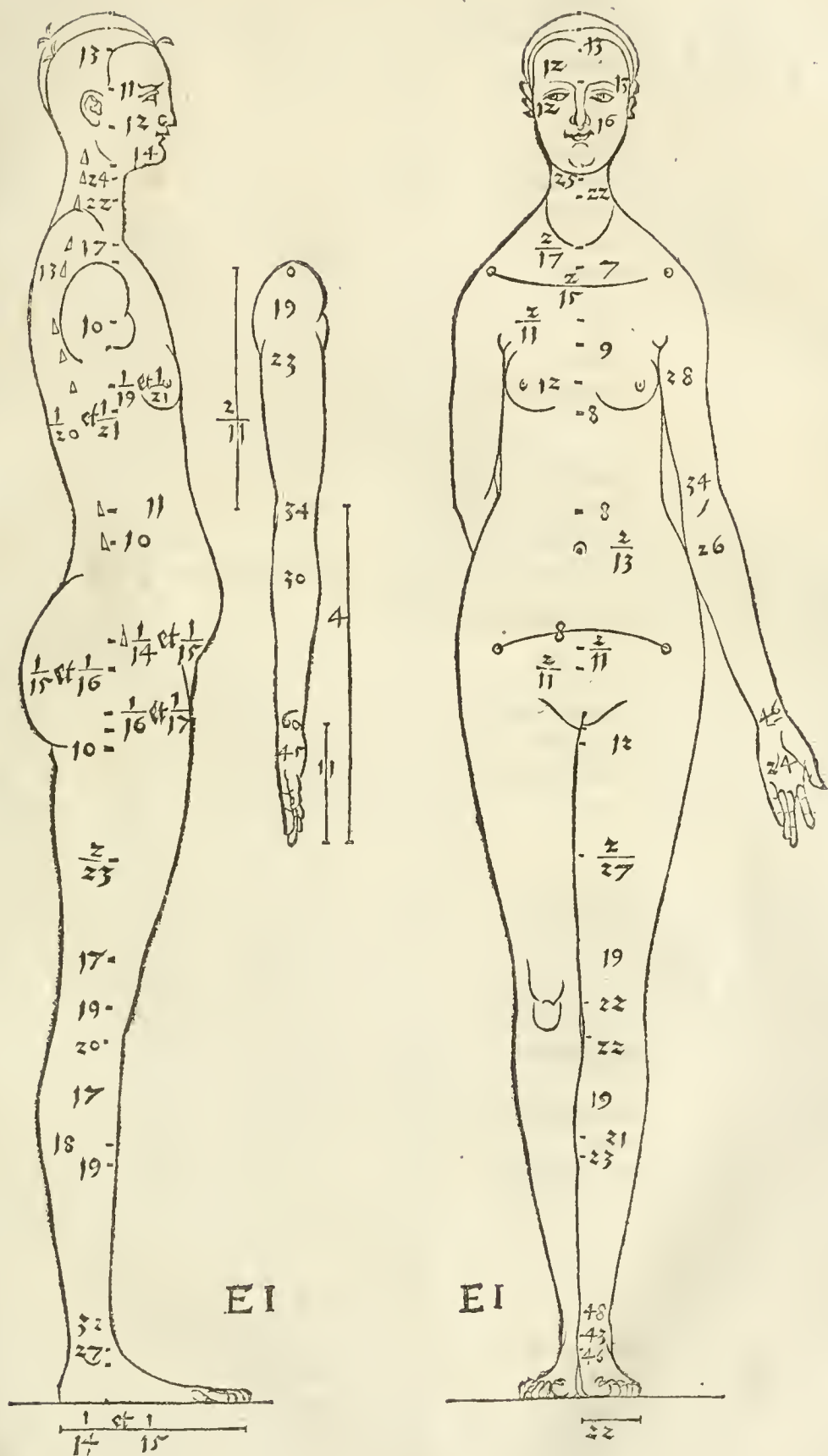
Palma autem deducetur in vnam. 24.

Auersa verò imaginis latitudo intra alas
erit duarum. 15.

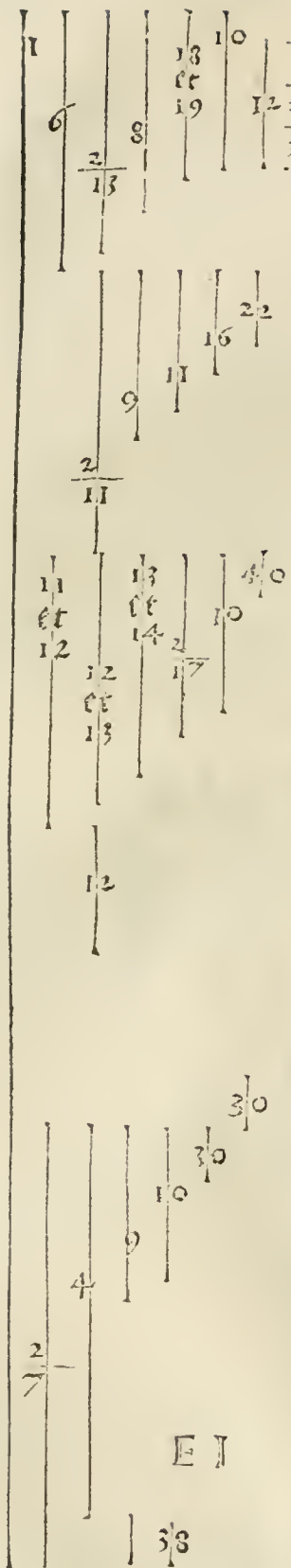
Rima podicis vnus. 10.

Calcaneus vnus. 40.

Tum verò vt saepe dictum est formam
his notationibus : circum inque scribes
conuenientem vnique faciei, obliqua,
aduersa, auersa. Quod si grandiusculum
facere volueris huius corporis caput, ita
facies vt in virili corpore docuimus, &
nostrum exemplum quòd subiecimus in-
dicat. Estoque huius imaginis nota E.I.

ALBERTI DVRERI

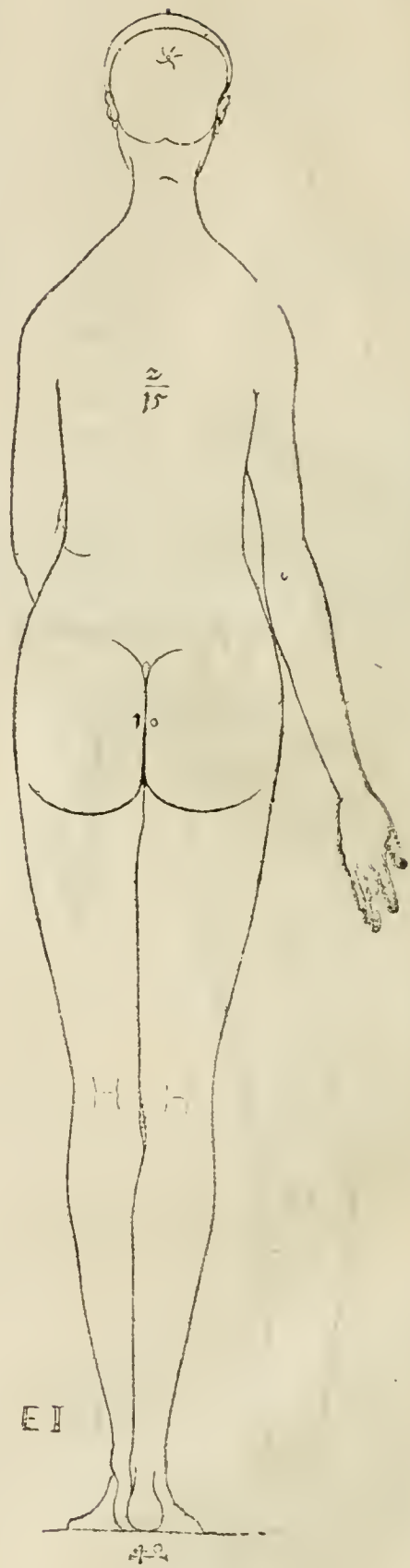
Synciput vbi cri-
 nes discernunt.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Sub mento.
 Summæ feapulæ.
 Humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

 Lumbi vbi incin-
 gunt.
 Umbilicus.

 Summum femur
 feu coxa.
 Ima aluus.
 Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

 Supra genu.
 Medium genu.
 Infra genu.
 Ima fura exte-
 rior.
 Ima fura inte-
 rior.

 E I
 Mons pedis.
 Ima tibia.
 Planta.

Has præscripta ratione depictas imagines in spina & aliorum membrorum compagibus, quomodo flectendæ sint, & si legentibus hæc prius notum esse par erat, tamen quo illorum cognitioni omnia expeditiora essent quæ à nobis fuissent præcepta, in supra depictis exempli loco obliquis imaginibus per spinæ longitudinē & flexum, in posteriore semper lati corporis quarta parte, notulis triagulis designauimus. Similiter & in aduersis imaginibus non nihil artuum circulis alicubi notatum cernes.

Quanquam autem supra imagines æquè longas omnes secundum vnâ propositam regulam quo res minoris esset negotij, dimensi sumus. Si quo tamen in opere componendæ hæ fuerint non est ignorandum graciliorum quarumq; staturas prolixiores esse debere.

Iam si viri fortè ac fœminæ imagines vnus, seu potius conuenientis modi constituendæ erunt. Linea quæ fœminæ longitudinē metiatur breuior esse debet parte vna. i 8. quàm viri. Nā si hoc negligeretur maior viro fœmina appareret, propterea quod harū nuda corpora carnosiuscula & habitiora, quàm virorum delineanda sunt. Virilia verò quàm illa compactiora & solida magis minúsque carnea.

Hanc verò tam remotam supra depictarum imaginum rationem, à grandissimâ ad exilissimam eò perscripsimus, vt vniciq; facultas suppeteret copiosè & variè prout collibisset, aliquod institutum opus tractare. Qua de re in sequentibus à nobis verbosius disputabitur.

Supra quidem (vt intellectum est) quatuor humanorum corporum discrimina designauimus. Nunc autem deinceps vnus partis, id est capitis, & primum quidem virilis compositionem & lineamenta diligentius & exactius perquiremus. Sequemur tamen superiore rationem. Tantummodo ad longiorem regulam, quàm in prædictis imaginibus vsus sum hanc descriptionem exigam, propterea quod minutiores partes indicandæ erunt, cui rei regulæ breuitas obscuritatem allatura fuerat.

Proposita igitur virilis capitis obliqua figura ex corporis totius longitudine partis. 8. describes vndique æquale quadrilaterum, id est quadratum. Quo constituto latus illud quod nasum spectet facies esse. a. posterius. b. superius. c. inferius. d. Quibus confectis capitis vniuersas particulas per longitudinem dimetieris easque lineis paralelis transuersis describes, quibus singulis appones suas literarum notas, ita facillè totius capitis omnium partium mensurationem colliges, sicut nos etiam in exemplis subiectis ob oculos posuimus. Ratio autem talis inibitur.

Lineam transuersam. e. duces à latere. d. remotam vna. 10. sicut faciendum supra quoq; in imagine virili longa spatiorum capitis sui octo, ostensum est. Ea linea diuidet capillum & frontem. Sed verticem altiore facies vna. 3. inter. c. e. postea diuides. e. d. duabus lineis. f. g. in tria æqualia spatia, atque harum superior. f. supercilia tanget & summas aures. Inferior. g. imum nasum imasque aures. Ibidemque occiput in collum deprimetur. Deinceps diuides. e. f. punctis duobus in æqualia tria spatia, & in puncto infimo duces lineam transuersam. h. Ea linea tanget frontis initium superciliis imminens, vnde frontis prokursus ad radicem vsque capilli rotundabitur. Deinceps diuides. f. g. punctis duobus in tria spatia æqualia, quorum supremum abscindes linea transuersa. I. atque ita intra. f. I. oculus includetur, & oculi vterque angulus, id est interior & exterior in medio. f. I. porrigeretur. Item. f. g. diuides punctis tribus in æqualia spatia quatuor, quorum infimū abscindes linea transuersa. k. Hæc tanget superius eminentiam narium: auricula etiam ima intra k. g. comprehendetur. Deinceps diuides. g. d. linea transuersa. l. in duo æqualia spatia. quæ quidem linea tanget summum mentum, sicut imum. d. deinceps diuides. g. l. linea. m. per medium, quæ linea transibit buccam mediam. Cùmq; g. m. fueris partitus in tria æqualia spatia, infimum occupabit labrum superius, reliqua duo dabuntur illi, quæ sub naso cernitur, quasi cannulæ. Cum autem fueris partitus. l. m. in duo æqualia spatia, vnum quod supra erit occupabit labrum inferius, alterum illam inter labrum & mentum quasi conuallem, quam nympham dicunt. Atque ita habebis præcipuas partes capitis secundum altitudinem quæ supra quæque infra visuntur notatas transuersis lineis. Sequitur vt latitudinem densitatemve, siue, vt nostri loquuntur profunditatem capitis per suas partes ostendam. Quod quidem per lineas perpendiculares faciemus. Profunditatem autem accipies, quicquid à priore parte, in qua nasus est retro deducitur.

Duo latera. a. b. diuides perpendicularibus lineis sex. n. o. p. q. r. s. in septè æqualia spatia. Linea. n. tanget pupulam oculorum & buccæ angulos. Sed interiorem angulum oculo-

rum vt nunc loquimur, id est temporibus proximum terminabis in medio. n. o. Hęc autem bifariam accipientur, id est vtroque versum, pro eo ac spectabit facies huc vel illuc.

Post hęc duces diagonion, id est obliquam lineam inde vbi angulum facit transuersa c. & perpendicularis. n. ad angulum quem facit. a. f. & notabis litera. t. postea duces aliam obliquam ex angulo irem. c. n. ad angulum quem faciunt. a. g. apponēsque notam. v. Per lineam quidem. n. t. frons curuabitur, per lineam vero. n. v. nasum figurabis. Iam qua transuersa. e. obliquam. n. t. secat describes supra frontem radicem capilli. Deinceps duces inter perpendiculares. a. n. intérque transuersas. d. g. vnam perpendicularem. x. quę tanget labri superioris & menti extremitates. Deinceps diuides. n. x. intra transuersas. m. d. duabus perpendicularibus in tria æqualia spatia, quarum linearum prior tanget inferioris labri extremitatem, posterior illam quam supra dicebam sub hoc labro quasi conuallem. Supercilia deduces propemodum ad. o. sic vt media extumescant paulisper vltra transuersam. f. Intra verò perpendiculares. q. r. & transuersas. f. g. comprehendes aurem totam. Imam tamen auriculam collocabis in spatij dimidiati priorem partem, quod est inter. q. r. & k. g. verticem capitis pones intra. s. b. & c. e. iuxta quidem huius spatij partem tertiam eam quę erit proximé. s. & item tertiam proximam transuersam. e. In transuersa. g. intra. s. b. in huius spatij parte 4. proximé. s. caput in collum statues. His ita dispositis lineamenta obliqui capitis per istos linearum tanquam cancellos describes, sic vti summum caput tangat. c. inter. p. q. postremumque. b. inter. h. f. sic quidem circumductum in hoc quadrilatero vsque ad collum, quod porrò & ipsum ad inferius latus perueniet.

Postea synciput à summo ad frontem deduces, & consequenter hanc & nasum & buccam figurabis. Extremus nasus tanget. a. inter. k. g. Hoc modo totum caput in quadratum illud inclusum singula eius latera attinget. Cæterum maxillam sursum versum retróque post aurem abduces, Et aures ac palpebras suis locis exprimes. Frontis autem totum ambitum subter radices capillorum & synciput deduces per. e. intra. p. q. interius quidem ad mediam aurem vsque. At gulam de linea. d. deorsum, intra. o. p. describes sumpto initio spatij parte quarta proxima. o. collum autem si lubebit vel vnam 14, vel duas 27. latum facere poteris. Qui has res tractabis magna diligentia obseruato lineamentorum ductus, quod qui neglexerit cito aliqua deformitate opus vitiabit, & si linearum supra demonstratarum iuncturæ & cancelli non longè aberrari patiuntur.

Hac via obliqui capitis forma perquisita, sequitur vt aduersi eodem modo demonstremus, in quadrilaterum rectangulum & ipsum constituentes quod quidem erit altera parte sui longius æquè altum quidem sed minus latum.

Lineas transuersas secundum eam rationem quàm in obliqua facie secutus es, ordine produces per quadrilaterum propositum, ab. c. ad vsque. d. iuxta dispositas litterarum notas.

De his lineis animaduertes summas imásque faciei partes. Postea easdem perpendiculares transcindes de quibus latitudo appareat.

Duas perpendiculares. a. b. Adiunges vtrinque transuersis propositis, quę inter sese distent vna parte 10. Deinde hoc spatium diuides aliis perpendicularibus quatuor. c. d. e. f. æqualiter. In medio. d. e. constitues synciput intra transuersas. c. e. Postea nasum sic inscribes vt narium eminentia attingat vtrinque. d. e. intra transuersas. k. g. Buccę verò angulos adduces per transuersam. m. ad. d. e. intérque easdem & mentum figurabis. At oculos sic collocabis vt quatuor suis angulis pertingant ad. c. d. e. f. intra transuersas. f. I.

Post hęc diuides perpendiculares. a. c. & f. b. duabus aliis perpendicularibus. g. h. per medium. has duas lineas tãgent vtrinque summę genę, per transuersam. k. Cæterum supercilia desinent vtrinque inter. g. c. & f. h. sub transuersa. f. Præterea diuides. a. g. & h. b. per medium duabus. Item perpendicularibus. i. k. Atque his separabitur quasi apertum æquor frontis à radice capillorum vtrinque inter transuersas. e. f. Porrò tempora has vtrinque lineas transcendent sic vt dimidium aurium contegatur & subducatur conspectui, intra transuersas. f. g. At aures affirmabis vtrásque inter. a. i. & k. b. & transuersas. k. g. ita vt supra excedant perpendiculares. a. b. infra tendant ad perpendiculares. i. k.

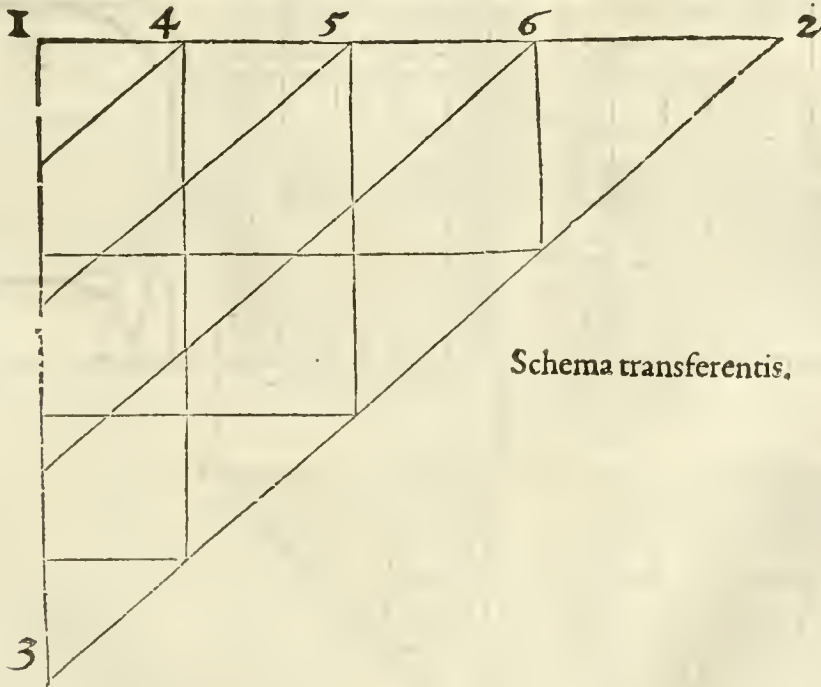
His omnibus perfectis lineamenta addes sic vt vbi summum caput transuersam c tangat intra perpendiculares. d. e. inde vtrinque rotundetur. a. b. versus perpendiculares, & transuersam. h. indèque ad aures iuxta transuersam. f. vtrinque inter medias. a. i. & k. b. Deinceps patentem frontem nec non maxillas duces per. g. h. perpendiculares & transuer-

fam.m. ac mento concludes. Itémque ab.m. transfuerfa collum deduces ad infimam transfuerfam.d.& latum facies vna 1 5, vel paulo plus. Mox faciem, oculorum, nasi, buccæ menti & aliarum partium exprefione congruenter infigies.

Postremo peruenies ad tertium quadrilaterum rectangulum, inque illo describes auerfum caput. Quod secundum descriptionem & ambitum linearum capitis aduerfi exprimes, & verticem constitues loco suo quaque infra parte caput rotundatur ibi aptè & compositè in ceruicem collocabis.

Caput verò ista quam præscripsimus, ratione effectum, proiecturus sic vt illius partium omnium circumductus & fines ac superficies per transfuerfas lineas appareant, veluti si caput cuius picturam demonstrari è cera fortè fictum, per aliquam transfuerfarum linearum quæ indicatæ sunt, amputaretur, iam qualis huius amputationis planicies futura esset, sciretur, quod quidem verbo sibi vsitato pictores hodie in fundamentum deprimi vocant. Hoc igitur aggressurus triangulo te instrues vt docebo, per quem, quoniam id quod propositum, in aliud transferri mutatiue poterit seruata proportionis rectitudine, placuit transferentem nominare. Hunc ita parabis. triangulum cuius vnus rectus sit angulus notabis, vt his numeris 1 2 3. Rectus autem omnino, vt dixit angulus vnus erit, vti vsus quoquo versus esse possit, seu æqualia, siue inæqualia, longa vel breuia latera contineat. Huius trianguli latus vnum quodlibet, nihil enim refert, punctis discernes, vt verbi gratia, in præsentia, 4 5 6. Ex quibus æquè distantes lineas ad alterum trianguli latus deduces quibus similiter & ipsum diuidatur, ex cuius diuisionis nouis punctis duces alias æquè distantes in nondum diuisum latus reliquum, quo factò & illius similiter diuisio facta erit.

Ex hoc schematæ multarum rerum discrimina proferre poteris, quod prius subiecimus delineatum, quam quomodo ad capitis depressionem quam diximus, accommodari possit, docere aggredemur.

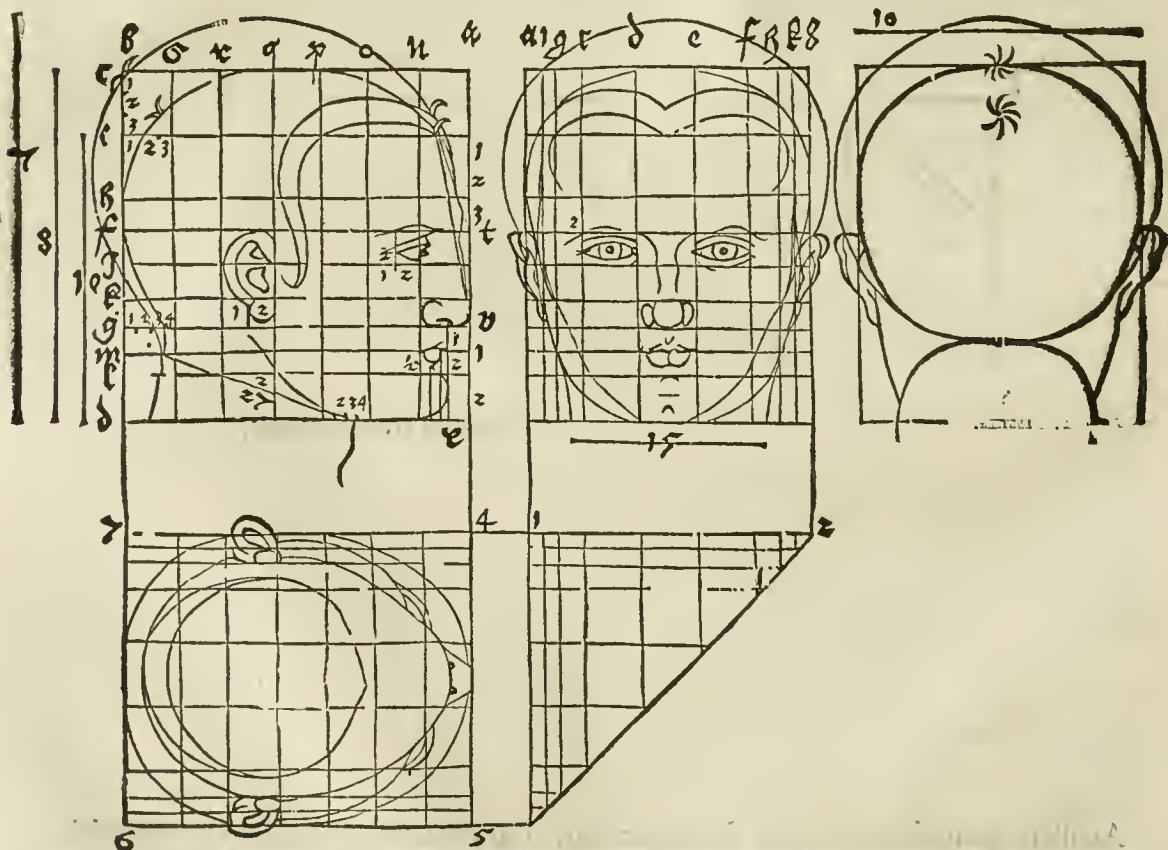

Ad illam igitur depressionem sicut vocamus, hunc transferentem, sic accommodabis. Capitis tam obliqui quàm aduerfi supradicto modo confectas in suis quadrilateris formas propones, Tum ex quadrato obliqui capitis deduces lineas perpendiculares omnes. a.n.o. p.q.r.s. eo vsque deorsum quo vsus poscet. Similiter ex quadrilatero aduerfi capitis deduces perpendiculares omnes. a.i.g.c.d.e.f.h.k. b. posthæc per omnes hoc pacto protractas lineas infra caput memoratorum formas, transfuerfam rectam lineam æqualiter duces, Quo factò notabis qua parte hæc transfuerfa linea fecet perpendiculares. a.b. capitis aduerfi & iuxta lineam. a. scribes. i. iuxta. b. 2. Deinde de nota. i. deorsum versus metieris spatium d iij

quantum aduersi capitis latitudo continet, inq; sine illius spatij ascribes. 3. & 2. 3. obliqua, id est hypotenusâ linea iunges, & triangulum quem ego transferentem nominavi absolueris. Post hæc animaduertes vbi obliqua linea. 2. 3. fecerit perpendiculares ex capitis aduersi figura protractas, æquè illius sectionis punctis transfuersas æquè distâtes duces per eas perpendiculares quæ sunt protractæ ex capite obliquo. Quoque in loco transfuersa linea. 2. 1. & linea. 3. transibunt perpendiculares duorum laterum obliqui capitis. a. b. illis appones priori in loco notas. 4. 5. posteriore verò. 6. 7. Hoc erit quadrilaterum oblongum, in qua comprehendetur capitis, quam dixi, depressio.

Qua confecta & notata numeris. 4. 5. 6. 7. adminiculo præparati trianguli, inductis lineis aduersi & obliqui capitis, iam de inclusis quadrangulis quæ in illo cernes, indicabitur, quo omnium capitis partium, quasi defecturæ cadant. Nam singula illa quadrangula minutiora suarum partium loca obtinebunt, veluti oculorum, nasi, buccæ, menti, auriû, colli, & vt dicam semel, lineam ètorum totius capitis. Subiecimus autem horum quoq; omnium exempla, capitis obliqui, aduersi, auersi, & depressi, vt nos loqui, diximus. Per quam vtile est hæc explorata & partium planas superficies, sic vt dixi, cognitâs habere.

Cæterùm si cui magis libeat caput ita describere, vt longitudinis corporis totius sit pars septima, cum nos in hac depictione octauam fecerimus. Is conseruatis aliis omnibus partibus, caput primum obliquum ad illam saltem mensuram producet & dilatabit. Collum faciet latum duas. 27. Similiter & aduersum caput conuenienter distendetur vt spatium per frontem sit quasi duarum. 17. iuxta verò aures rursus contrahetur, quæ & ipse iam magis eminebunt. Item capillorum radices & frontis quasi campus longius aperietur, quæ omnia in subiectis exemplis licet studiosi harum rerum contemplantur. Sanè ignorâdum non est corporis cuius longitudinis totius caput vna sit. 7. exquisitam commensurationem, neutiqum esse contemnendam.

Qua verò ratione caput in fundamentum deprimi debere docui, eadem totam imaginem siue rectam siue aliquo in gestu deprimere poteris.

Nunc etiam palmam viri validi exactius per omnes suas particulas describam eamque ita vt supra posui facio longuam vna. 10. Lineas duas transfuersas duces. c. d. & eas perpendiculari discludes, cuius vnus. 10. sit altitudo, & notæ. a. b. Itémque altera perpendiculari mediocri spatio ab illa distanti. e. f. Tum a. b. diuides punctulis seu signis. 18. in æqualia spatia. 19. sed e. f. ita collocabitur vt mediam transeat palmam, tendens ab extremitate medij di-

giti vbi tangat. c. ad lineam. d. quæ manus cum cubito compagem, id est carpon, findat. Deinceps ex puncto .i. produces trãfuerfam lineam. g. ea tanget extremum digitum, cum qui est minimo proximus. Græci vocant parameson. Deinceps scribes inter. 1. 2. medium punctum ex quo produces trãfuerfam. h. ea tanget extremitatem indicis. Deinceps ex puncto 4. duces lineam trãfuerfam. I. ea tanger extremitatem digiti minimi. Postremò duces ex puncto. 7. trãfuerfam. k. ea tanget extremitatem pollicis.

Posteaquam summitates digitorum notatas habueris, imas quoque illorum partes, & quasi radices, vnde è manu enascantur constitues, hoc modo. Ex puncto. 1. 1. duces lineam trãfuerfam. l. ea transibit per imos articulos indicis & medij digiti, quorũ positura in manu exæquata cernitur. Atq; ita fiet medius digitus longior, quam inferior reliqua pars tota manus. Vbi verò linea. l. perpẽdicularem. e. f. fecuerit, illic inscribes. m. & circini vnum brachium impones in punctum. f. alterum in. n. Indẽque promouebis recta per manum à medio digito minimum versus, quatenus vsus indigebit, inque huius lineæ flexum inscribes imos articulos minimi digiti, & proximi huic, id est paramesi. Horum enim positura quàm priorum demissior est. Post hæc duces ex signo. 1. 4. lineam trãfuerfam. n. quæ per inferiorem pollicis articulum curret.

Iamque emetitus manus digitorũq; altitudines consequens erit, vt articulorum omnium situs ordines hoc modo.

Ex signo. 1. 0. lineam trãfuerfam duces. o. quæ pollicis articulum superiorem percurrer. Deinceps inter h. l. linea trãfuerfa medium indicem diuides, ea transibit per eius medium articulum. Ab hoc quantũ supra digiti est id punctis 6. distingues in æqualia spatia 7. Tum è puncto 3. trãfuerfam duces lineam, ea transibit per summum articulum indicis. Linea verò trãfuerfa p. ducta è puncto 6. transibit articulum medium digiti medij. Item spatium inter c. p. trãfuerfas, distingues in partes 7. punctis 6. æqualiter, & lineam trãfuerfam duces è puncto 3. ea transibit articulum summum medij digiti. Linea verò trãfuerfa k. cernetur transire medium articulum paramesi. Inde quantum supra huius digiti est 8. punctis in 9. æqualia spatia distingues, & ex puncto 4. lineam trãfuerfam duces ea transibit summum articulum digiti eiusdem.

Digiti minimi longitudinem vel relinques, ita vt secundum superiorem rationem cecidit, vel sanè facies eam quæ est à medio articulo digiti medij ad illius imum. Sed hæc longitudinem distingues punctis 10. inæqualia spatia 11. æquè puncto 6. trãfuerfam duces, ea transibit medium articulum minimi digiti. Mox huius lōgitudinis spatium superiorum punctorum 6. de integro punctis 10. distingues in 11. æqualia spatia. Et ex puncto 6. duces trãfuerfam ea per digiti minimi articulum summum transibit. Inrer hæc fac animaduertas, qui numeri quæquæ mensuræ, assumatur è perpendiculari a. b. quæ ve ex aliis minutioribus spatiis.

Vnguium altitudinem facies singulorum digitorum eam, quæ habeat dimidium eius spatij, quod à sui digiti extremitate est vsque ad primum, id est summum articulum.

Præterea aduertendum, ab vtraque medij digiti parte digitorũ scissuram in manus media longitudine inueniri, sed eam quæ inter minimum & huic proximum est aliquanto inferius, hæc etiam inferius eam quæ est pollicis.

Vbi verò iam manus illiusque partium altitudinem constitueris, latitudinem quoque deinceps perquires. Ceterum rationem quam supra in imaginum picturis sequẽdam proposui, nempe vt primo loco figurę obliquę habitudo vestigaretur, eam hoc loco rei proprietate seruata tenere nõ poteris. Itaque priore loco palmę explicatę quę obliquę statuer non est latitudines, per suas partes dispones hoc modo. Palmam per iuncturam vbi cum brachio committitur facies in trãfuerfa d. latam septem 19. eius longitudinis, quę est in spatio a. b. Palmam verò per trãfuerfam m. facies vndecim 19. huiusmodi partibus. Nam per pollicis articulum latissimi esse debet. Ceterum eam latitudinem manus quę sit ab extremo indice per lineam trãfuerfam l. pẽrque imos digitorum articulos, eius cuius supra facta est mentio circinationis fragmentum versus, iuxta radicẽ minimi digiti, eam inquam latitudinem indicis longitudine metieris. Mediũ digitum qui longissimus est, ima sui parte latum facies vna. 5. parte proprię longitudinis. Summa verò sui parte, eam latitudinem coactiorem facies subducta vna 4. Indicem imum tam latum facies quàm mediũ digitum feceras. Summum verò paulò cõtractiorem. Digitum minimum huicque proximũ singulos latos facies imos vna 5. proprię longitudinis, sed ab hac latitudine detrahes summis vnã 4.

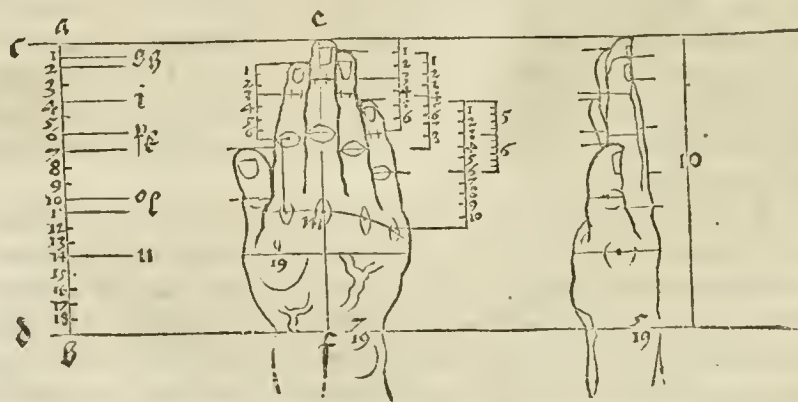
pollicem medium vna. 3. suæ longitudinis dilatabis.

Digiti imi in manu ita infixi sunt vt singulorum radices in eorum latitudinum media penetrent, quod ipsum in exemplis paruulis circulis notatum expressimus.

Considerandum, hoc loco nullum digitum in manu alteri similiter & conformem inueniri, quod cuius inquirenti facile apparebit. Etiam hoc animaduertendum, palmæ totius non esse directam extensionem: sed iuxta minimum digitum hanc quasi extrahagari.

His confectis etiam obliquæ manus latitudinem siue densitatem exquires. Ea esto per compaginem vbi cum brachio coniungitur lata quinque. 19. longitudinis. a. b. Per pollicis imum articulum & transversam. n. dimidium duces eius latitudinis quam palmæ explicatæ esse debere supra demonstraui. Tantum duces & iuxta volam per pulpam. Sed quia illa parte manus in volam quasi concuatur intus conuergentibus imis partibus pollicis & minimi digiti, fit vt obliquæ manus tanta densitas non sit atque apparet, & extremæ lineæ expriment. Per priorem articulum facies pollicem ita densum vt spatium est minimi digiti à summo articulo fursum: sed in fastigio contrahes subducta ex hac densitate vna. 4. Rursus qua ad inferiorem articulum tendit bene crassulum facies digitorum omnium ea fermè erit obliqua latitudo, id est densitas, quam ostendimus in explicata palma. In articulis tantum alicubi hoc fallit.

Atque hoc modo notata manus longitudine, latitudine, & densitate consequenter formam illius in scriptis conuenienter lineis effinges, cuius rei exemplum à nobis subiectum vides. Quod si quis imitari volet, ei magna censeo diligentia allaborandum nequid deprauet, néve in linearum ductibus deliret. Quandoquidem has congruenter depingere non vulgaris opere neque ignauæ manus est.

Nunc deinceps pedem siue calcem hominis validi exactius & perquisitius describam vt de manu feci, ducta similiter ratione ad longitudinem corporis cuius caput inueniatur vna. 8.

Huius igitur vna. 6. pedi dabitur, qui dilatabitur in vnam. 17. Quod spatium in vnum quadrilaterum includito, quod pro rei natura oblongum sit. Quod qua parte superiore sui erit longius ad eam ascribes notam. a. ad huic respondentem inferiorem longiorem partem. b. laterum verò breuiorum prius hoc est dextrum qua digiti spectant, signato littera. c. posterius iuxta calcaneum. d. In hoc quadrilaterum depingetur pes sic, vt planus depressusque positus omnia latera ipsius attingat. Huius autem quadrilateri longitudinem diuides primum inter. c. d. lineis duabus. e. f. in æqualia spatia tria, ita vt e. præponatur. Quo loco obseruandum, quamuis literarum notæ promiscuè positæ fuerint, tamen priores censeferi semper, quarum nomina priora sint prolata. Atque ita istis spatiis dispositis, In primum inter. c. e. constitues digitos pedis, In medium inter. e. f. quicquid est pedis patens inter digitos & talos vbi sunt ossa & nerui. In postremum inter. f. d. calcaneum & iuncturam cruris cum pede. Postea diuides lineam. d. punctis sex. g. h. i. k. l. m. In septem æqualia spatia, & ex puncto. g. rectam lineam duces ad lineam. c. vbique illa hanc attigerit scribes notam n. Vbi verò sciderit perpendicularem. f. scribes. o. Postea diuides. l. m. per medium puncto. p. ex quo puncto ducetur parallelus ad perpendicularem. f. vbique eam attigerit, eo pones. q. Atque inde mox ad. k. obliquam lineam duces. Postea punctum. r. collocabis in medio latere. c. medium inter. a. b. ac mox. r. b. diuides duobus punctis. S. T. in æqualia tria spatia.

Postea diuides. b. e. punctis duobus. v. x. in tria æqualia spatia. Atque etiam diuides. e. f. lineis duabus. y. z. in æqualia tria spatia. Etiamque diuides. f. d. punctis duobus. ft. fi. in æqualia tria spatia. Mox vbi lineam. g. videris secantem lineam. e. ibi ascribes notam. t. Postea ex puncto. h. duces transfuersam lineam, ad lineam. f. Vbiq̄ue attigerit ascribes. a. i. Postea diuides. r. s. punctis duobus. 1. 2. in tria æqualia spatia. Diuides etiam. x. e. duobus punctis. 1. 2. in tria æqualia spatia. Ac deinde diuides. fi. d. punctis quatuor. 1. 2. 3. 4. in quinque æqualia spatia. Æquè puncto. 3. lineam duces perpendicularem ad transfuersam. h. a. i. ibique appones notam. b. i. Hoc loco sciendum, secundum hanc nostram rationem breuiarum linearum notas omnes reperiri inscriptas transfuersæ lineæ. a. Vnde deducantur & obliquæ aliquot, vna e. n. diagonios. Item vna. r. t. Itémque vna à puncto. 2. inter. r. s. ad punctum. y. Item vna. t. z. Itémque vna. b. o. & ipsa diagonios. Item vna. v. a. i. Postea duces à puncto. ft. rectam lineam ad obliquam. k. q. vbiq̄ue attigerit, ascribes. c. i. Postea circini pedem vnum infixes puncto. t. attingente altero punctum. n. Hunc igitur in illo, vt dictum est, fixo in. t. circumages deorsum versum ad obliquam vsque lineam. r. t. Atque ita etiam num retento fixo pede illo circini circumages vterius ab obliqua. t. z. ad obliquam. b. o. Præterea eodem in loco fixo vno circini pede, paululum adduces alterum vt attingat punctum. 2. in linea. b. intra. x. e. atque inde prorsus circumages vsque ad obliquam. b. o. Deinceps adhuc quidem illum vnum pedem circini infixum relinques puncto. t. verùm paululum diduces circinum, vt pes alter tangat punctum. r. atque inde circumages deorsum versum ad usque obliquam. r. z. Atque his curuis lineolis digiti pedis illorúmque extremitates notabuntur. Quorum quidem imi articuli, & cum pede iuncturæ ita disponentur, punctum statues in linea. e. medium inter obliquas. b. o. & v. a. i. Ibidémque collocabis digiti pedis qui minimo est proximus imum articulum. Postea circini vnum pedem infixes puncto. t. & alterum in istum iam factum punctum in linea. e. Et fixo illo pede in. z. circumages hunc sursum versum vsque ad transfuersam. g. n. vbiq̄ue illam circini circumactus pes attigerit, ibi locus erit articuli inferioris digiti pedis maximi. Mox in sursum versum hoc modo ductam curuam lineam impones puncta duo media intra obliquas. S. y. T. z. h. o. Ibidémque collocabis articulos imos digiti medij in pede, & eius qui est proximus maximo. Quorum loca in exemplo indicata circulis oblongulis subiecta cernes. Minimi digiti imum articulum puncto notabis posito super linea. e. medio inter transfuersam. b. & obliquam. v. a. i. Maximi autem digiti in pede in quo articuli duo insunt priorem partem animaduertes esse longiusculam. Digitos tres medios diuides per spatia, quæ sunt intra ipsorum articulos, ita vt imum quodque reliqua duo æquet longitudine sua. Cæterùm summa horum spatia excedent vna 4. media spatia, quod fit propter illã sub vnguibus carnis quasi excrescētiam. Minimo digito iuxta imum articulum appones valentiussculum callum, & illius extremitatem defines ad lineam. x. imam etiam partem huius facies quàm reliquas longiusculam. Vngues singulos digitorum facies dimidio minus longos quàm est eius partis spatium, cui insunt. Post hæc circini vnum pedem constitues in punctum. y. alterum verò paulò supra punctum imi articuli, digiti minimi super linea. e. Atque ita hinc circumagens sursum versum annotabis paruis lineolis, vbi pes in digitos findi incipiat.

Cæterùm retro aliquanto longius fissuræ formas, & quasi excauationes abduces. Post hæc animaduertes lineam. f. attingere pedis supremam partem, vbi cruri agglutinatur, nūc montem vocant. Verùm sectionis siue abscissionis, id est, plani hac in parte figura, inferius excedet lineam. f. duabus. 3. versus lineam. z. Postremò diuides. fi. d. quatuor punctis, in tria æqualia spatia: Et ex puncto. 3. duces rectam lineam perpendiculariter, ea attinget poplitem iuxta calcem, quem Græci tenonta vocant.

Atque ita dispositis transfuersis parallelis, perpendicularibus. Item obliquis, diagoniis & curuis lineis, quibus habitus ita proiecti in planum pedis describeretur. Consequenter exprimes figuram, tali quodammodo.

Digitum maximum ab linea. e. paululum supra lineam obliquam. e. n. extends, sicuti illius inferior articulus prominet. Mox inflectes paululum infra lineam obliquam. e. n. Ac rursus, vt illius superior articulus vtrinque prominet, reflectes sursum ad lineam. e. n. Inde recta produces illum, dum in prænotatam curuaturam includatur intra. n. r. Atque totum retroduces super linea. r. t. vsque eo vbi pes in digitos finditur.

Postea similiter in præscriptas suas digitos singulos curuaturas, intra productas obliquas lineas includes. Quo loco obseruabis maximum digitum, non recta protendi in bene

composito pede, vt in quibusdam inuenistis corporibus fit. Quod quo melius intelligeretur situs digitorum per illas obliquas lineas in exemplo descripsi, quibus digiti plus minusue deprimerentur, pro eo ac venustas & ratio compagum exigeret. Itaque animaduertes inter maximum digitum, illique proximum spatium relictum, Cum reliqui omnes ad minimum vergant, minimusque in aduersos nitatur, super obliqua linea. v. a. i. Eum autem minimum digitum longum facies vna tertia parte linea. b. ducta mensura à puncto. e. vbi stat illius imus articulus.

Velim diligenter cognoscas & cōtemplareri singularum digitorum facies inter se diffimiles, articulorumque tuberculos, & aliarum partium formas quas nominatim omnes dicere possit nemo. Quare ad exemplum, vbi & debuere & potuere exprimi, te dimitto. Posthac ab imò digito minimo retrouersus pedis, quasi excessum rotundabis ad angulum. b. y.

Pedis autem interiora lineamenta duces peculiariter, deflexa ad lineam. y. Intra transfuersas. a. & n. g. & retro longè repanda ad lineam. f. intraque. f. o. reflexa, vsque ad calcaneum. Eumque hinc incipies rotundare donec pertingat ad lineam. d. & punctum. h. Vnde porrò calcanei imparilem curuaturam deduces vsque ad obliquam. k. q. Et iuxta lineam. st. fursum versus curuaturam inscribes. Sed à puncto. q. perges formare pedem, dum ad illum, quem dixi, quasi excessum perueniatur, qui secundum minimum est digitum, ad. y. b. Plantam seu vestigium in exemplo animaduertes signatum certis quibusdam punctulis. Iam pedis quasi cæsura ibi vbi cum calce crus committitur, siue vbi pes conuexus fit, intra vtrumque talum, in linea. st. spatium erit vnus. 2 6. Infra verò talos vnus 3 1. Et illius quasi, quam diximus, cæsurae formam, produces vltra lineam. f. duabus. 3. versus lineam. z. Talum etiam interiorē facies planiusculum, exteriorē acutiusculum. Itēque interiorē longiusculā distantem à calcaneo quā exteriorē. Ita existet illa intra talum interiorē & poplitem, iuxta calcaneum siue tenonta concauitas planior & longior, quā ea quae est inter hunc & exteriorē. Post hāc in pedem illum, quasi singularem callum à linea. f. ad lineam. z. quo fiat aspectu venustior, Illūque etiam callum minimi digiti inscribes, per lineam. y. retroducens vsque ad dimidiatum spatium quod est inter. y. & z. Inter hāc diligenter dabis operam, ne detortis lineamentis species deprauetur.

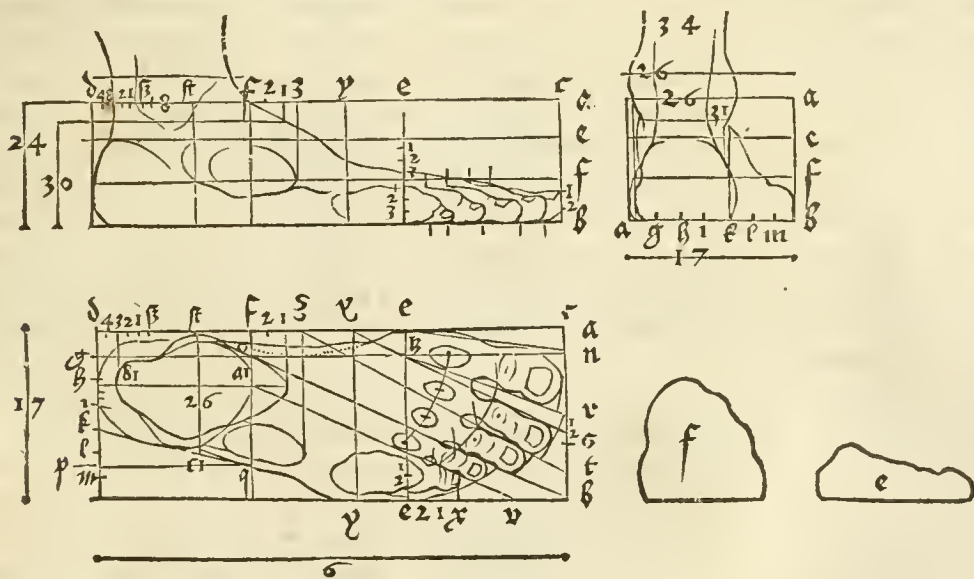
His ita perfectis, ne illas quidem quasi cæsuras, per. e. itēque per. f. quales in plano appareant, seorsim figuratas, proponere neglexi, quo melius nostra tota hāc ratio perspiceretur. Nam quo ego modo has duas præcisiones perscripsi: Eò cæsuras omnium partium totius corporis vestiges licet, quamcunque informam cadant seu rectam siue obliquam.

Nunc verò deinceps pedem iacentem in planicie, & quasi pressum extructurus, vt obliqua effigiei fiat, ita facies. Locum notabis (vt à me factum videbis) in exemplo, supra spatio vnus 2 4. Ibi educes ex descripta forma secundum transferentem lineas. c. e. y. z. f. d. & alia, quae huc pertinebunt, ordine simili & modo superioris descriptionis. Has lineas perpendiculariter eductas, duabus transfuersis claudes: Ita spatium quadrilaterum altera parte sui longius effeceris, longitudine quidem (vt dictum est) in superioris pedis forma, altitudine verò vnus 2 4. Atque huic inscribes hanc pedis extructionem. Postmodo latus. a. b. diuides duabus transfuersis. e. f. in spatia aequalia tria. Ita illae perpendiculares lineae, indicabunt tibi situs omnium partium pedis in longitudinem, vt pote digitorum extremitates, deinde articulos ac fissuras, mox vnguium positus. Postremò totius pedis faciem, quomodo (vt dixi) quasi extruatur: Et illius cæsuram, vbi tibia siue crus in calcem defigitur. Verum transfuersa, altitudinem quae est in hoc loco densitatis, tibi demonstrabunt hoc modo. Plantam siue vestigium in lineam. b. planè colloca. Mox latus. c. intra transfuersas. f. b. diu de punctis duobus. 1. 2. in tria aequalia spatia. Postea perpendicularem. e. diuide in quatuor aequalia spatia, punctis tribus. 1. 2. 3. intra transfuersas. e. f. Præterea transfuersam ducito aliam intra transfuersas. a. e. & perpendiculares. z. d. Atque ita secundum has notas lineamenta pedis inscribito, ordiens ab angulo. a. f. producere montem pedis vsque ad perpendicularem. e. in punctum. 3. Ab hinc illam inferioris articuli in maximo digito prominentiam, deflectes ad transfuersam. f. Ac inferius paulò iuxta punctum. i. terminabis maximum digitum. Sed inferiorem articulum in minimo digito illiusque prominentiam fursum obduces in quartam partem spatij quod est inter. f. b. Cæterum reliquos digitos dabis operam (vt decenter inscribas) ita vt in ordine quisque longior, densitate quoque proximum sibi excedat, ita fit vt minimi extremitas valde attenuanda sit. Verum huius circa inferiorem articulum ex-

cessum, & quasi euagationem retro sanè abduces vltra lineam, y. Iam illum alterum & singularem callum pedis, suprâ quidem ad transuersam e, adduces: Infrâ verò ad primum ex tribus spaciis designatis intra transuersas f, b. Qua verò digitos spectat, attingere debet angulum transuersæ f, & recte z. Calcaneum autem versus, excedere rectam ft, intra transuersam e, f. Post hæc calcaneum ita rotundabis vt in transuersa f, attingat perpendiculararem d. Et suprâ adduces ad angulum qui efficitur linea de puncto 3. decidete in transuersam e, intra f, d, in trâsuerfa a. In deneruum tibię seu tenonta sursum educes. Talum exteriorem, id est, qui apparet, duces à puncto f, infra paulo lineam transuersam, eam quæ sit media intra transuersas a, e, & supra quidem pedis môtém, ac talum latitudo siue densitas erit vnus 24. Tibiâque describetur sursum à perpendiculari f, vtrinque. Calcanei autem formam in pede, & sub talo produces prorsum deorsumque à transuersa e.

Consequenter etiam auersi pedis descriptionem proponemus. Hic includetur & ipse in quadrilaterum congruum pedis altitudini siue densitati, itémque latitudini, secundum transferentem verò lineæ & puncta induentur, quibus omnes pedis partes discernantur & declarentur. Sed in figuratione seruabitur situs diuersus talorum: interior enim erit elatior, exterior depressior. Latitudinem verò in monte per talos facies vnus 26. per lineam verò mediam intra transuersas a, e, vnus 31. Verùm tibiâ supra talos diduces in vnâ 34.

Simili ratione & aduersum pedem poteris exprimere. Quæ quidem omnia, ita vt à nobis præceptis sunt comprehensa, studiuimus depicta quoque omnibus lineamētis suis subiicere oculis, cupiētium hæc cognoscere, quo præceptis quasi lumen quoddam inferretur. Quantopere enim cognitionem exempla instruere possint, constat compertumque est.

Explicata etiam pedis ratione, in sequētibus caput muliebre exactius quàm suprâ describam. Ingrediar autem eam viam qua superius capitis virilis exquisitionem vestigauimus.

Sicut igitur in imaginibus altum te facere alicubi iussimus muliebre caput vnâ 8. Ita nunc quoque facies, inque hac exactione quantitatem accommodabis ad virilis capitis accuratum modum. Tota autem res ita peragetur.

Quadrilatera tria collocabis, transferentis vsus ad miniculo: horum vnumquodque altitudinem habebit vnus 8. Primùm etiam similem latitudinem, sicque erit quadratum, reliquorum vtriusque latitudinem facies vnus 10. Quadratum dabitur obliquo capiti, è reliquis vnum aduerso, alterum auerso ascribetur. Bina verò latera literis insignies, dextrum quidem qua nasus ósque spectat literæ a, nota, sed sinistrum literæ b. Deinceps lineis perpendicularibus aliis, intra a, b, totam discernes capitis latitudinem, siue vt diximus profunditatem, omnium partium quas ab aspectu ordiens retróque quasi abiens, notabis. Eas singulas appositis notis insignies, mensurationis autem numeri, erunt particulæ è totius imaginis longitudine. Itaque primam lineam c, pones post a, spacio vnus 80. Quam attinget

ALBERTI DVRERI

pars ea supra frontem vbi capilli radices sunt, attingent etiam extrema supercilia, quæ supra nasum non debent coniungi. Eandem attinget & superius labrum. Deinceps aliam lineam pones d, vna ab a, 64. eam lineam extremam palpebræ tangant. Item labrum inferius. itémque extremum mentum. Deinceps pones lineam aliam e, ab a, vna 56. Ad eam attinget illa supra palpebras quasi cõcauitas, & extremitas pupillæ. item narium intima eminentia. angulúsque etiam buccæ, & ea quam diximus nympham. Deinceps pones aliam lineam f, vna ab a, 40. eam tangent oculorum anguli iuxta tempora. Deinceps lineam pones aliam g, vna ab a, 32. eam tangent intima supercilia iuxta tempora, & illi sub maxillis quasi recessus. Deinceps lineam pones aliam h, vna ab a, 22. eam tãget extremum collum. Deinceps pones aliam lineam i, vna ab a, 14. eam tanget enascens auris. Deinceps pones aliam lineam k, vna ab a, 11. ad quam extrema auris pertinet, sed ima auricula intra hanc & i, appendetur. Deinceps pones aliam lineam l, vna ab a, 9. eam tanget capitis vertex & commissio occipitij cum ceruice. Quam etiam hinc deorsum abduces. Postremo lineam m, pones ab a, duabus 17. hæc definit mediæ ceruicis extremitatem.

Deductis autem perpendicularibus omnibus, & notatis partibus quæ quas attingere debeant, consequenter altitudinem, id est caput suprã ac infrã discernes, quod fiet lineis transfuersis paralelis.

Quarum primam, quæ erit lateris superioris, facies n, ad eam summum caput attinget. vltimam, & lateris inferioris y, facies. Deinceps duces transfuersam o, vna infra n, 80. eam tanget vertex. Deinceps duces transfuersam p, vna ab n, 30. eam tanget supra frontem capillorum origo. Deinceps duces aliam lineam q, vna ab n, 16. eam summæ palpebræ tangent. Item summæ aures. inque eadem supercilia iacebunt, in medio sui paulisper sursum excurrentia. deinceps aliam duces t, mediam intra q, y, eam tanget imus nasus, & incidet in eandem, cõmissura ceruicis cum occipitio. Deinceps aliam duces r, qua defecabitur suprema pars 3. æqualiter diuisi spatij quod est intra q, t, eam tangent palpebræ siue genæ inferiores. Sed angulum oculi vtrunque, itémque pupillam in medio cõstitues, intra q, r. Deinceps lineam aliam duces s, qua defecabitur infima pars 4. æqualiter diuisi spacij intra q, t, eam tangent summæ eminentiæ ille narium, & ima auricula. Deinceps diuide t, y, linea x, per medium, eam attinget summum mentum. deinceps diuides t, x, linea v, per medium, quæ transibit per buccam mediam. Deinceps diuides t, v, in tria æqualia spacia, in quorum infimum pones labrum superius. uerum aliis duobus inscribes illam sub naso quam diximus quasi cannulam, à Græcis philtrum dici inuenio, Itidem v, x, diuides in partes duas, quarum superiori labrum includes inferius, inferiori dictam nympham illam intra labrũ & mentum valliculam.

Post hæc obliquam duces diagonion ex angulo quem faciunt lineæ c, p, ad angulum a, y, quam intra quidem p, q, frons transcendet, nasus autem subter descendet intra q, t.

His ita confectis, proximè constitutum quadrilaterum aggrediere illud & ipsum insignies transfuersis lineis iudicio transferētis, & duorum quidem laterum longiorum vnum litera notabis a, alterum litera b. Deinceps perpendiculares inscribes nouem, quibus totum illud spacium intra a, b, diuides in decem æqualia spacia, hæc & ipsa totidem literarum notis discernentur, nempe, d, e, f, g, h, i, k, l, m. Deinceps diuides a, d, & m, b, aliis duabus lineis c, n. vtrasque per medium.

Atque ita omnibus dispositis & designatis partibus faciei, in præparata quadrilatera formam consequenter exprimes, sed tenuioribus lineamentis & quasi mollioribus minúsque validis quàm fuere virilium imaginum. Primum obliquum caput ita deduces, vti summũ attingat lineam transfuersam n, iuxta perpendicularem l, vtque occiput incumbat in lateris b, intra p, q. Tum deinceps inscribes, synciput, frontem, nasum, buccam, mentum, genas, aures, oculos, patentem frontem, singula suis ante notatis sedibus collum autem addensabis in vnam 14.

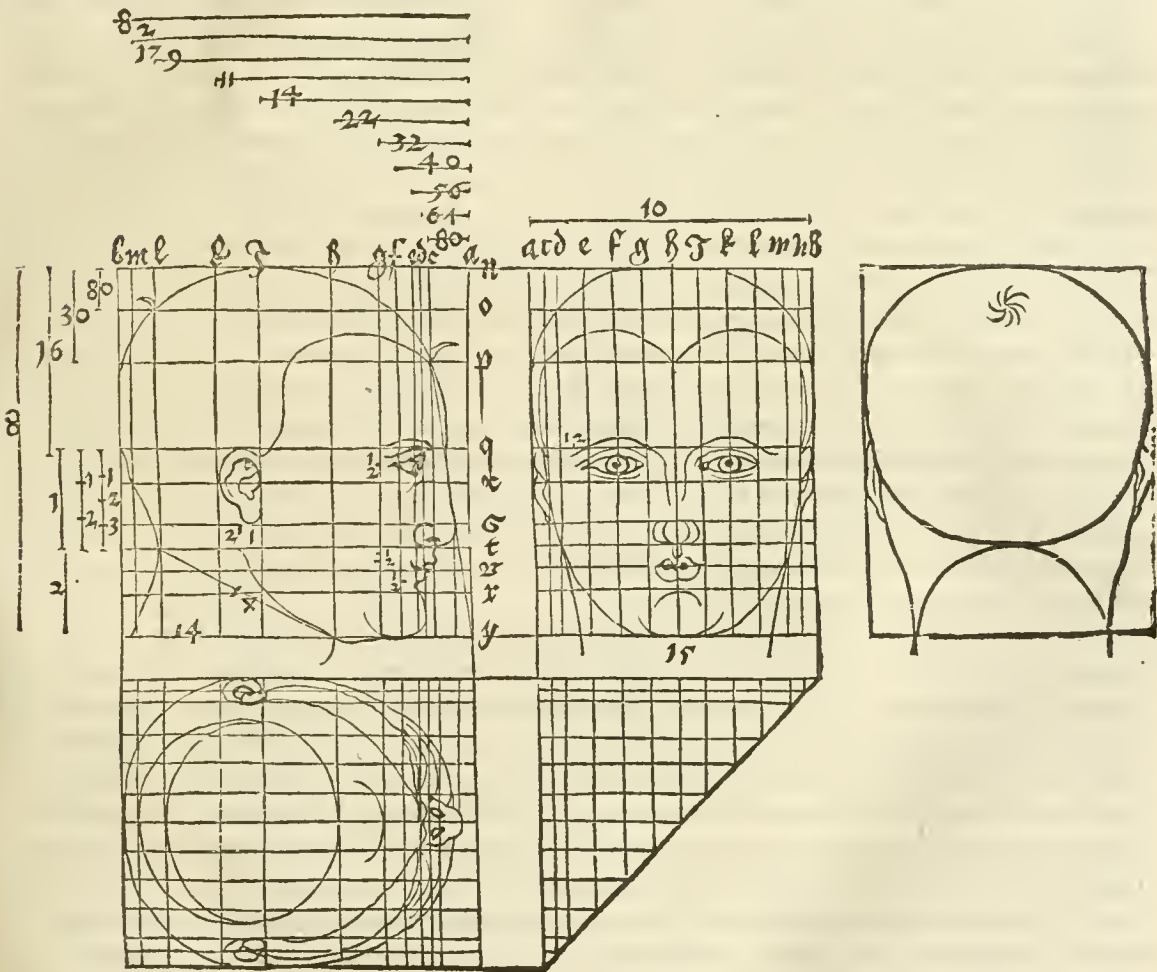
Mox effinges etiam aduersum caput. sic vti summum mediam lineam n, radat. tempora autem descendant ad a, b, latera, quibus vtrinque applicentur intra p, q, postea deducetur maxillarum rotundatio à perpendicularibus c, n. Sub transfuersa r, dum in mento coeat. Ambæ aures exprimantur intra a, c, & n, b, & transfuersas q, s. Sed ima auriculæ decliuiusculæ hinc vltra c, illinc vltra n, porrigantur. Tum deinceps collum ab auribus deducatur, ad

inferius vsque latus y, ibidemque latitudinem habeat vnus 15. Postea aperiatut frons vtrinque intra perpendiculares a, c, & n, b, & transfuerfas p, q. Radices autem capillorum describantur ex angulo h, p, vtrinque sursum in medio p, o, transfuerfarum Oculi sic imponantur vt angulos definiant linea e, g, & i, l. Supercilia in f, k, transcendant media transfuerfam q, & vtrinque iuxta tempora definiant intra perpendiculares d, e, & l, m. Deinceps natus inscribatur, sed narium eminentes vtrinque quasi tubuli, cohibeantur a perpendicularibus g, i, hinc & illinc, ad quas quidem anguli buccae penitus attingent.

Post hac, inque illud, quod restat quadrilaterum, simile isti in quo aduersum est caput effectum, impones capitis auersi figuram, & formationem. Atque ita tandem ad illam projectionem in planum, & superficies singularum altitudinis partium exquirendas accedes, ea profus via quam ingrediendum tibi esse supra ostendimus, in tractatione capitis virilis.

Atque haec vniuersa ea diligentia & attentione studui in exemplis proponere, vt sine scriptura quoque praceptionum facile intelligi a modo non penitus ex cordibus posse confidam.

Ceterum in exaltando muliebri capite, sequere quidem supra in virili ostensam rationem, sed eam tamen moderabere, pro eo ac debent minus grandia apparere huius sexus omnia.

His imaginibus vtriusque sexus adultorum corporum adiiciam & tenellæ, id est infantilis ætatis corpusculi descriptionem. Cuius ratio erit superiorum similis. Nam ad effigies tres, vt ante ostendi, ita etiam hoc loco proponendæ erūt longitudinis tres lineæ, quarum vna sit formæ obliquæ, altera aduersæ, auersæ tertia. His suprâ infrâque transuersæ duæ lineæ apponentur, quarum superioris nota esto a, inferioris z. Atque ita deinceps altitudines corpusculi transuersis lineis discernentur hoc modo Propositæ lineæ longitudinis cum spaciū occupēt corpusculi à summo capite ad imam plantam, vt summi capitis sit a, plantæ z, primum metiere à summo capite, quod synciput diximus, vnam 4. ibique duces transuersam vnam b, hæc scindet imum collum à capite per iugula. Hoc spaciū includes in quadratum quo caput cōprehendatur, quod placuit exactius per omnes suas partes describere priusquam ad alias mēsuraciones accederem. Esto autem huius quadrati latus rectum illud qua natus spectat siue prius, itidem a, alterum siue posterius b. Exquires autē primum altitudines partium notatione transuersarum, vt de superioribus quoque imaginibus præcepimus, ducēsque vna ab a, transuersa 2 4. transuersam aliam, eam tanget summam extremamque frontem. Mox ab a, vna 1 6. ducetur transuersa c, ea transibit per capitis verticem. A qua vna 6. ducito aliam transuersam d, quæ tanget imum mētum & commissiōnem occipitij cum ceruice. Et ad hanc etiam extumescet summæ scapulæ. Nam ita fit de circumductiōne collī, cum illud curuis lineolis exprimentum sit. post hæc diuides d, b, punctis duobus in æqualia spacia tria, quorum infimum abscindes lineæ e, cui incumbet illud sub mento palearculum, atque ita vides huiusmodi corpusculorum colla breuissimā describi. præterea diuides a, b, lineæ f, per medium. Huic insistent extremitates superciliorum, eandemque in medio sursum paululum transcēdent, eadem attinget summam aures. Et in hac occipitium inclinabitur in latus b, præterea diuides f, d, lineæ g, per medium, eam attingent imæ nares & ima auricula. Præterea f, g, diuides lineis duabus h, i, in tria æqualia spacia, harum superior h, transibit oculi pupillam & ambos angulos. Totus autem oculus includetur intra transuersas f, i, ipsaque lineæ i, eminentes supra narium quasi tubulos tanget. Ima verò auricula compræhenderetur intra i, g, postea diuides g, d, quatuor transuersis k, l, m, n, in quinque spacia æqualia, harum linearum k, tanget labrum superius l, transibit buccā. Tum l, m, per medium diuides, suprâque impones labrum inferius, infrâ vsque ad m, illa vallicula, id est nymphula inscribetur. Cæterum in lineæ l, occiput singulariter incuruabitur, quod in exemplo certius cognosces. Lineæ n, per medium vadet mentum vbi illud quasi cauulum cernitur. Itémque imas malas, & summum collum. Deinceps per trāsueras has lineas perpendiculares ducentur indices partium omnium latitudinis, siue vt dixi, profunditatis, hoc modo. In medio laterum a, b, inscribes perpendicularem c. Ea transibit enascentem aurem, & insistet in medium trunculum corporis. Aliam deinde duces inter a, c, lineam d. Hæc descēdet per extremitatem supercilij & tempusculum iuxta frontem, vsque eo dum collum incipiens designet.

Post hæc diuides a, d, quatuor lineis e, f, g, h, in quinque spacia æqualia. Lineæ e, tanget labrum superius, nasumque vbi ille suprâ depressulus cernitur. Lineæ f, tæget extrema supercilia nasi que eminentiam, malarum etiam lunulam iuxta bucculam, & illam supra mētum quam diximus nymphulam. Lineæ g, radet capillum supra frontem, itémque cauulum palpebrarum, item pupillam oculi, & imum intimumque mentum. Lineæ h, tanget angulum oculi iuxta tēpora. Sed alter medius erit intra g, f. Post hæc diuides a, e, lineæ i, per medium, ea tanget extremam frontem, hanc natus paululum excedet. Post hæc diuides e, f, alia perpendiculari l, d, per medium, ea tanget extremitatem labri inferioris & menti. Post hæc constitues ab a, interuallo trium 2 0. lineam k, ea finietur auris, sed ima auricula describetur in altera parte spacij inter c, k, ea quæ quidem erit c, proxima. præterea pones ab a, interuallo vnus 5. lineam l. Hæc attinget ad imum occiput vbi illud cum quasi subsidente ceruice committitur. Ceruix autem finietur in medio spacio k, l, postremo diuides l, b, punctis tribus in æqualia spacia quatuor, quorum tertium designabit verticem. Atque ita notatis omnibus partibus capitis in constituto quadrato altitudinum & latitudinum, priusquam eas expressas, subiiciam reliquorum partium cōmēsuracionem huius staturæ imagunculæ itémque aduersæ auersæque persequar.

Primum infra b, vna 60. summi notentur humeri.
 Sed ad summum pectus esto, vna 16.
 Sub alam, vna 10.
 Ad mammulas, vna 9.
 Infra eandem, vna 7.
 Ad lumbulos vbi incingimur, vna 5.
 Hinc verò vsque ad vmbilicum 21.
 Ad sinus coxarum, vna 14.
 Ad summum femur, vna 15.
 Ad imam aluum, vna 6.
 Ad virgulam, vna 10, & vna 11.
 Ad extremos testiculos, duæ 9.
 Ad extremas nates, vna 4.
 Atque hinc inferius vna 50. incipies femina corrugare. Nam ita est hæc ætas impariter fartula. Postea iterum supra genu corrugabis, à natibus, vna 18.
 Intra femur summum seu coxam & plátam medium genu inscribes.
 A medio genu vsque ad imos talos interius esto, vna 36.
 Itémque inde ad imam suram, vna 9.
 A planta sursum, vna 20. esto locus summi montis in pede. Brachium autem sic describitur.
 Ab humero vsque ad nexum cubiti ducantur duæ 11.
 A nexu cubiti vsque ad extremos digitos, vna 4.
 Hinc verò retro vsque ad iuncturam manus, vna 9.
 Sequuntur notationes partium per latitudinem obliquæ imaginis, quæ sunt crassitiei.
 Per humeros sunt, duæ 15.
 Per summum pectus, vna esto 6.
 Per mammulas, duæ 11.
 Infra eandem, vna 11, & vna 12.
 Per lumbos vbi incingimur, vna 6.
 Per vmbilicum, duæ 11.
 Per sinus coxarum, vna 10, & vna 11.
 Per summum femur, vna 9, & vna 10.
 Per imam aluum & nates, vna 5.
 Per extremos testiculos, vna 6.
 Ipsi femoris statim sub natibus densitas esto, vnus 7, & paulo inferius, vnus 14, & vnus 15.
 Supra genu esto, vnus 8.
 Per genu medium, vnus 10.
 Infra genu, vnus 11.

Per mediam suram, vnus 10.
 Per imam suram, vnus 12.
 Supra montem pedis, vnus 16.
 Calcis autem lógitudo erit, vnus 13, & 14.
 Sed obliqui brachij partes sic dilatabuntur.
 Per humeros esto, vna 10.
 Sub ala, vna 12.
 Per nexum cubiti, vna 16.
 Per cubitum proximè nexum, vna 15.
 Paulo vltius, vna 18.
 Paulo supra manum, vna 23.
 Sed Palma addensabitur in vnam 21.

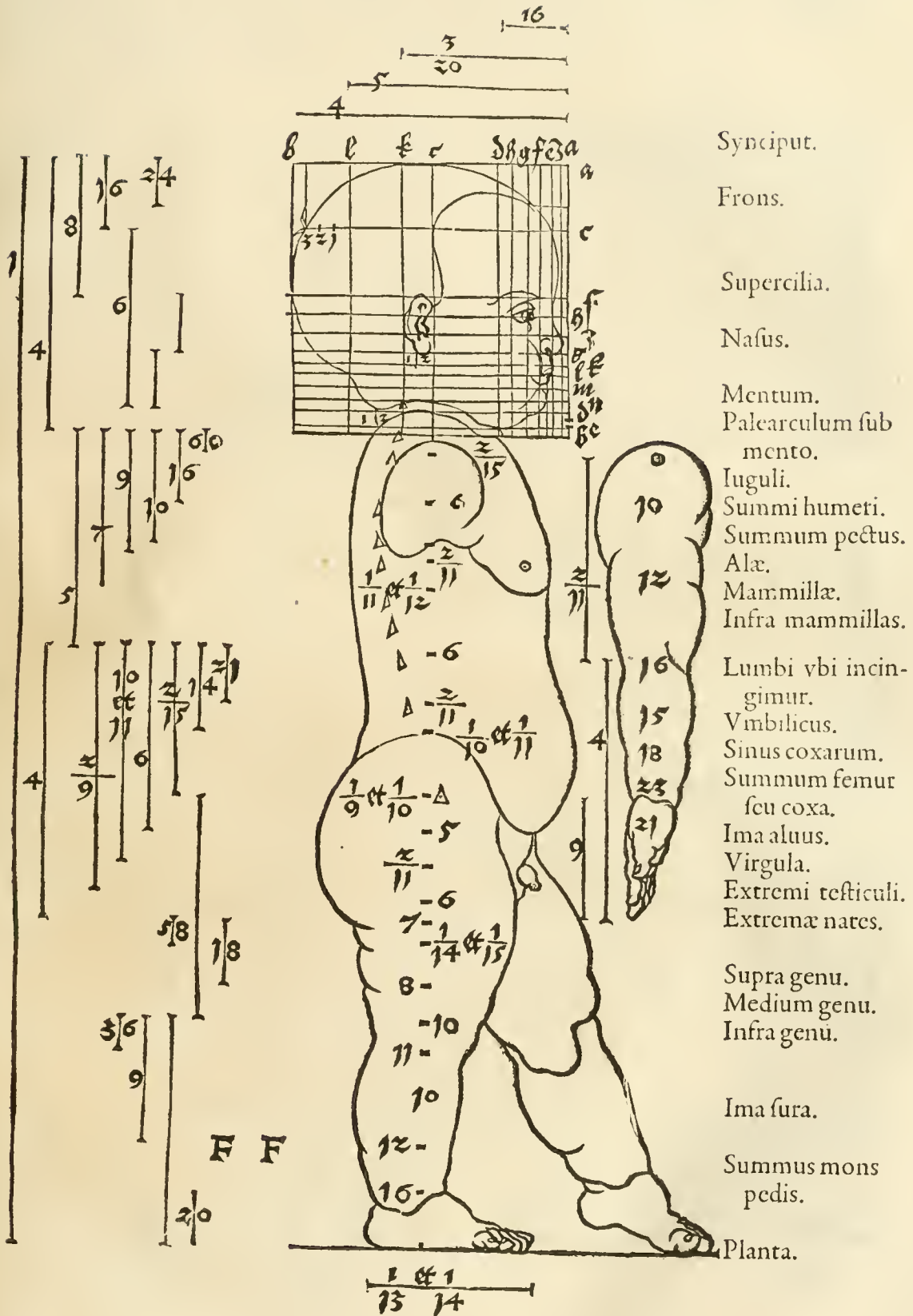
Atque ita omnibus partibus obliqui corporis notatis, transibis ad locū aduertē imaginis, eóque deduces ex obliquo corpore per transferentem omnes lineas longitudinis. Atque ita deinceps latitudines quoque scrutaberis. Ac primum quidē in capite exactius vestigabis constituto hic quoque quadrilatero, quod iam tamen quadratum esse desinet, nam latitudo erit duarū 9. atque ita aliquanto breuior quā longitudo. Huius quadrilateri altitudinis latera, id est recta, notentur literis a, b. Tum diuides perpendiculari linea c, per medium, quæ quidem transibit per synciput, nasum, buccam & mentum. Postea diuides a, c, & c, b, duabus lineis d, e, vtraque spatia per medium. Hæ duæ lineæ definient extrema supercilia iuxta tempora, itémque collum. Postea diuides d, e, duabus lineis f, g, in tria æqualia spatia. Huc attingent anguli oculorum iuxta nasum, eminentiæ extremæ narium. anguli buccæ. atque his etiam mentum definietur. Post hæc diuides a, d, lineis duabus h, i, in spatia æqualia tria. Itémque e, b, lineis totidem k, l, in totidem æqualia spatia. Lineæ h, l, latitudinem faciei definient in transuersa h. Aures quidem sic inscribentur, vt summæ tendant vtrinque ad a, b. Imæ verò auriculæ vt decliues cadant intra h, l. Duæ perpendiculares i, k, tangent lunulas malarum, id est, quasi inflatas bucculas. Post hæc diuides a, h, itémque l, b, vtrásque in quinque æqualia spatia punctis quatuor. Et vtrinque de duabus punctis proximis a, & b, perpendiculares duas deduces m. & n. Hæ latitudinem capitis definient intra transuersas c, f, frons autem aperietur vtrinque vltra h, l, intra c, f, transuersas. Supercilia vtrinque definient intra i, d, & e, k, infra transuersam f.

ALBERTI DVRETI

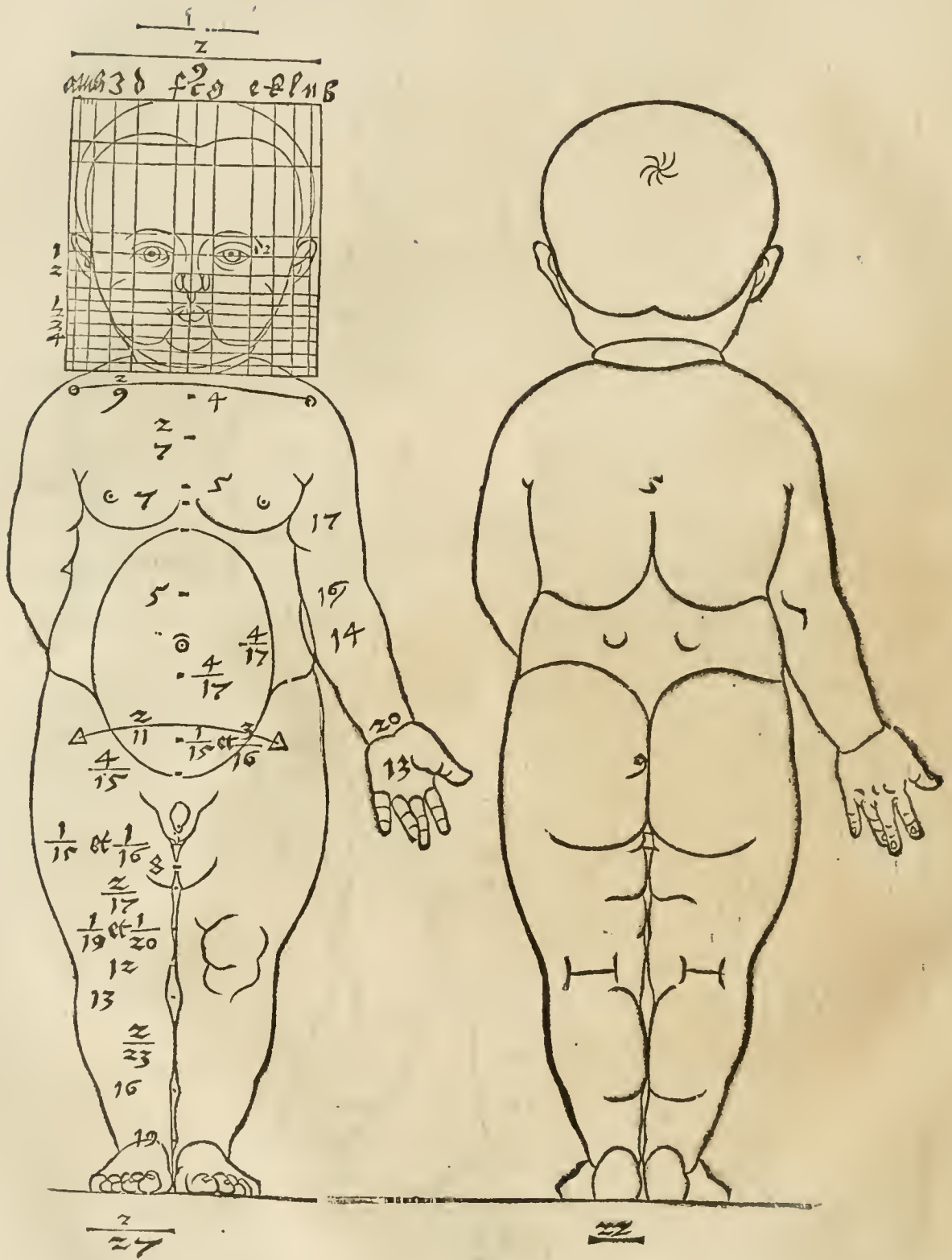
Atque ita disposita & in hoc quadrilatero omnium partium notatione, progrediere ad vestigandas latitudines reliquas huius corpusculi. Idque facies latum per humeros vna 4. Atque ibidem impones humeri ossa, distantia inter se duabus 9.
 Per summū pectus erit latitudo duarum 7.
 Intra alas, vnus 5.
 Intra mammulas, vnus 7.
 Per lumbos vbi incingimur, vnus 5.
 Per vmbilicum quatuor 17.
 Per sinus coxarum tantundem.
 Per coxam, vnus 15, & trium 16. Atque ibidem distabunt coxendices inter se duabus 11.
 Per imam aluum quatuor 15.
 Iuxta extremos testiculos latitudo erit femoris, vnus 15, & vnus 16.
 Per extremas nates, vnus 8.
 Per sulcum feminis duarum 17.
 Supra genu, vnus 19, & vnus 20.
 Per genu medium, vnus 12.
 Infra genu, vnus 13.
 Per suram mediam, duarum 23.
 Per imam suram, vnus 16.

Per tibiā supra mōticulum pedis, vnus 19.
 Calcis autem per extremos digitos latitudo erit, duarum 27.
 Brachium autem accommodabitur tale.
 Sub ala latum, vnam 17.
 Per nexum cubiti, vnam 16.
 Infra illum, vnam 14.
 Per iuncturam manus, vnam 20.
 Palma autem lata esto, vna 13.

Huius autem modi corpusculi tota longitudo sit pars tertia longitudinis corporis materni. Quo sicut praescriptum est dimensio, consequenter forma conueniens exprimi debet, obliquo, aduersoq; atque etiam auerso. Quemadmodum non minus, quam scriptura, atque etiam aliquanto euidentius subiectis exemplis ostendimus. Vbi & illi spinæ flexus & reliquorum artuum situs sunt indicati. Cæterum auersum corpusculum extremas lineas easdem habebit quas aduersum. Intra alas verò latitudo erit paulò diductior quam vnus 5.
 Sed rima podicis obtinebit, vnam 9.
 Calcaneus patefcet, vna 22.

ALBERTI DVRERI

ALBERTI DVRERI DE SYMMETRIA LIBER SECVNDVS.

IC secundus liber commensurationum membrorum humani corporis continebit eandem quidem rem quam in superiori tractauimus, sed aliam viam ostendet qua ad conuenientes magnitudines partium in humano corpore perueniatur. Erit autem hæc aliquanto exquisitior, perageturque mensuraria pericula, & illius distinctionibus hoc modo.

Peticulam parabis cuius longitudo sit pars tertia totius staturæ cuius imaginem esse volueris. huius in præceptionibus nostris signum vel notam fecimus talem. ————— †

Hanc distingues in decem spacia æqualia. quorum quidem vnumquodque numerus dicatur & hoc signo notetur. ————— ε

Deinceps numerum quem dixi parti in decem itidem spacia æqualia. Et horum sane vnumquodque portio nominetur. habeatque tale signum. ————— L

Harum postremo portionum vnam diuides in æqualia spacia tria, quorū vnumquodque appelleretur frustulum & hoc signo intelligatur. ————— %

Hac autem via sic incedes. Cum opus aggredi volueris, habebis ad manum aptam tabellam, in qua quasi columnulas rectis lineis quinque duces, ita erunt columnularum quæ dixi spacia quatuor, illis singulis sua signa ascribes. Primo quidem periculæ tale †. Secundo numeri ita ε. Tertio portionis, sic L. Quarto frustuli hoc modo %. Cūque cœperis exquirere altitudines, latitudinesque ac crassities corporis, per omnes partes suas & membra singulis illis perscriptis addes notis numerorum conuenientem mensurationem, inscriptam suo spacio, in quodcumque illa inciderit, seu periculæ, siue numeri, siue portionis, siue frustuli. Si quod autem forte in spacium nihil ceciderit, notabis ita. o. progredieris autem in commensurationibus ordine superius demonstrato. Lineasque tres propones longitudinis totius staturæ faciendæ imaginis. Quorum vna deseruiat obliquo corpori, altera aduerso, tertia auerso. His super summis appones subiiciensque imis transuersas duas protractas lineas. Postea definies omnes partes altitudinis in obliquo primum corpore transuersis paralellis lineis, vnde produces & in aduersum, quas res postulabit. nam altitudinis est simplex ratio.

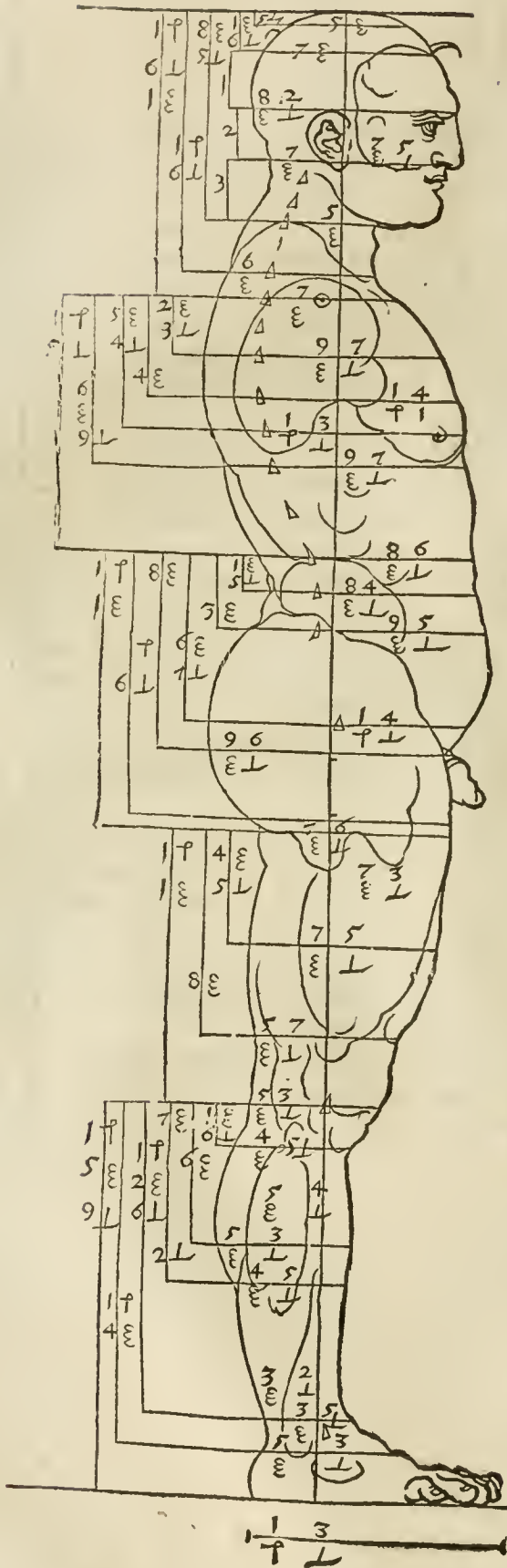
Hæc uti ante quoque fecimus & faciemus vbique, exemplis subiectis declarauimus. in quibus cernes singulis obliquis corporibus adiectas in margine longitudinum siue altitudinum mēsuras extractas de singulis transuersis lineis indicibus, ut dictum est, illarum. Habebunt autem mensuræ signationes vna quæque suas, ex illis quas memorauimus. periculæ. numeri. portionis. frustuli. Similiter videbis & latitudinum siue crassitudinis notata spacia. His igitur præmissis & explanatis pergam mensurarum rationem subiicere. precipiens vsurpato modo. ac primum altitudinis.

ALBERTI DVRERI

	per ticipula	co numeris	portio 1/2	frustulū.		per ticipula	co numeris	portio 1/2	frustulū.
Eam facies à sincipite adverticem	0	0	5	0	Verum latitudines siue densi-				
Ad frontem	0	1	6	0	tates obliqui corporis tales facies.				
Ad imum mentum	0	8	5	0	Per verticem	0	5	0	0
Ad iugula	1	0	6	0	Per frontem	0	7	0	0
Ad summam scapulas	1	1	6	0	Per supercilia	0	8	2	0
Spatium quod intra summam					Per nasum	0	7	5	0
frontem erit & imum mentum di-					Per labrum	0	7	0	0
uides lineis duabus in tria æqualia					Per mentum & ceruicem	0	7	0	0
spacia, eorūque supremo paten-					Vbi quidem colli crassitudo erit	0	5	0	0
tem frontem inscribes medio na-					Per iugula	0	6	0	0
sum, infimo buccam & mentum.					Per pectus	0	9	7	0
A summis scapulis vsq; ad pectus	0	2	3	0	Iuxta alam	1	0	4	0
Ad alam auersam	0	4	0	0	Per mammas	1	0	3	0
Ad mammas	0	5	4	0	Infra easdem	0	9	7	0
Infra easdem	0	6	9	0	Per lumbos vbi incingimur	0	8	6	0
Ad lumbos vbi precingimur	1	0	5	0	Per vmbilicum	0	8	4	0
Hinc verò vsque ad vmbilicum	0	1	5	0	Per sinus coxarum	0	9	5	0
Ad sinus coxarum	0	3	0	0	Per femur summum seu coxam	1	0	4	0
Ad summum femur seu coxam	0	6	7	0	Per verenda	0	9	6	0
Ad verenda	0	8	0	0	Iuxta extremas nates crassitudo				
Ad extremum scrotum	1	0	6	0	esto femoris	0	7	6	0
Ad extremas nates	1	1	0	0	Proximè sub natibus	0	7	3	0
Ab extremis natibus ad sulcum fe-					Iuxta sulcum feminis	0	7	5	0
minis	0	4	5	0	Supra genu	0	5	7	0
Supra genu	0	8	0	0	Per medium genu	0	5	3	0
Ad medium genu	1	1	0	0	Infra genu	0	4	5	0
Hinc autem vsque infra genu	0	1	6	0	Per mediam suram	0	5	4	0
Ad imam suram exterius	0	6	0	0	Per imam suram exterius	0	5	3	0
Interius	0	7	2	0	Per imam suram interius	0	4	5	0
Ad summum montem pedis	1	2	6	0	Per imā tibiā vbi coactissima est	0	3	2	0
Ad imum talum exteriorem	1	4	0	0	Per montem pedis	0	3	5	0
Ad imam plantam	1	5	9	0	Per imum talum exteriorem	0	5	3	0
Sed calcis longitudo erit	1	0	3	0	Sequuntur brachij obliqui la-				
Brachiū autem ita permetieris.					titudines.				
Ab humero vsq; ad nexum cubiti	1	0	6	0	Hoc erit per humeros latum	0	5	5	0
A nexu cubiti ad iuncturā manus	0	7	6	0	Per musculos humeri	0	4	7	0
Atque hinc vsque ad extremos					Per nexum cubiti	0	3	5	0
digitos	0	6	5	0	Per cubitum	0	3	6	0

	pericula	conumerus	portio	frustulū.		pericula	conumerus	portio	frustulū.
Per iuncturam manus	0	2	1	0	Infra genu	0	4	0	0
Palma autem addensabitur in	0	2	3	0	Per mediam suram	0	5	0	0
Post hæc iuxta propositarum linea- rum seriem, quam seruire aduersæ ima- gini diximus, notabis latitudinum spa- cia hoc pacto.					Per imam suram exterius	0	4	6	0
Caput per verticem habeat	0	5	5	0	Interius	0	3	9	0
Per frontem	0	7	2	0	Per imam tibiam	0	2	2	0
Per tempora	0	7	8	0	Per montem pedis & talos	0	2	7	0
Per supercilia	0	7	3	0	Infra talos	0	2	4	0
Per aures	0	8	0	0	Extremi digiti patefcant	0	4	2	0
Per nasum	0	6	0	0	Sed brachium aduersum facies la- tum.				
Gulæ autem esto latitudo	0	4	3	0	Sub ala	0	3	5	0
Per imum mentum	0	6	6	0	Supra nexum cubiti	0	3	4	0
Per iugula	1	4	3	0	Infra eundem per cubitum	0	4	0	0
Per humeros	1	5	8	0	Per iuncturam manus	0	2	4	0
Atque ibidem impones ossa humero- rum distantia inter se	1	2	4	0	Palmae autem erit latitudo	0	4	1	0
Per pectus	1	8	0	0	Atque ita omnibus partibus com- mēsuratis conuenientem formā vtri- que corpori inscribes, posteaque pro- gressus ad tertiam lineam destinatam auersæ imagini, accommodabis illi ex- tremas easdem lineas quam auersæ cir- cumdedisti.				
Intra alas	1	2	3	0	Sed intra alas latam facies	1	3	7	0
Intra mammas	0	8	2	0	Atque tali in figura, id est auersa cū sint demissiores alæ quam in auersa, ideo pones à summis.				
Per lumbos vbi incinguntur	1	1	4	0	Humeris ad alas	0	5	0	0
Per vmbilicum	1	2	7	0	Podicis autem rimæ dabitur	0	6	7	0
Per sinus coxarum	1	2	8	0	Calcaneus patefcet	0	3	0	0
Per summum femur siue coxam	1	4	6	0	Quæ omnia subiecta exempla ob- oculos ponent.				
Atque ibidem infigentur coxendices distantes inter se	1	0	5	0					
Per pubem	1	4	5	0					
Femur sub natibus	0	6	7	0					
Per sulcum feminis	0	6	0	0					
Supra genu	0	4	6	0					
Per medium genu	0	4	4	0					

ALBERTI DVRERI

Summum sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.

Mentum.

Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.

Ala aduersæ.
Mammæ.
Infra mammæ.

Lumbi vbi incin-
gimur.
Vmbilicus.
Sinus coxarum.

Summum femur
feu coxa.
Verenda.

Extremum scrotū.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

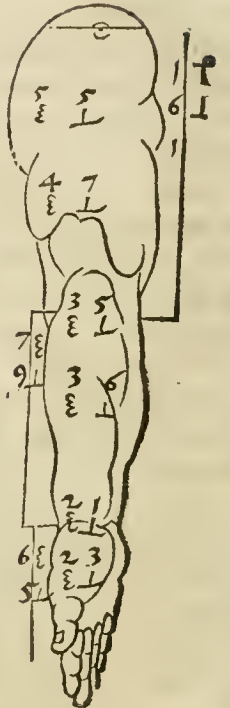
Imum suræ exte-
ris.

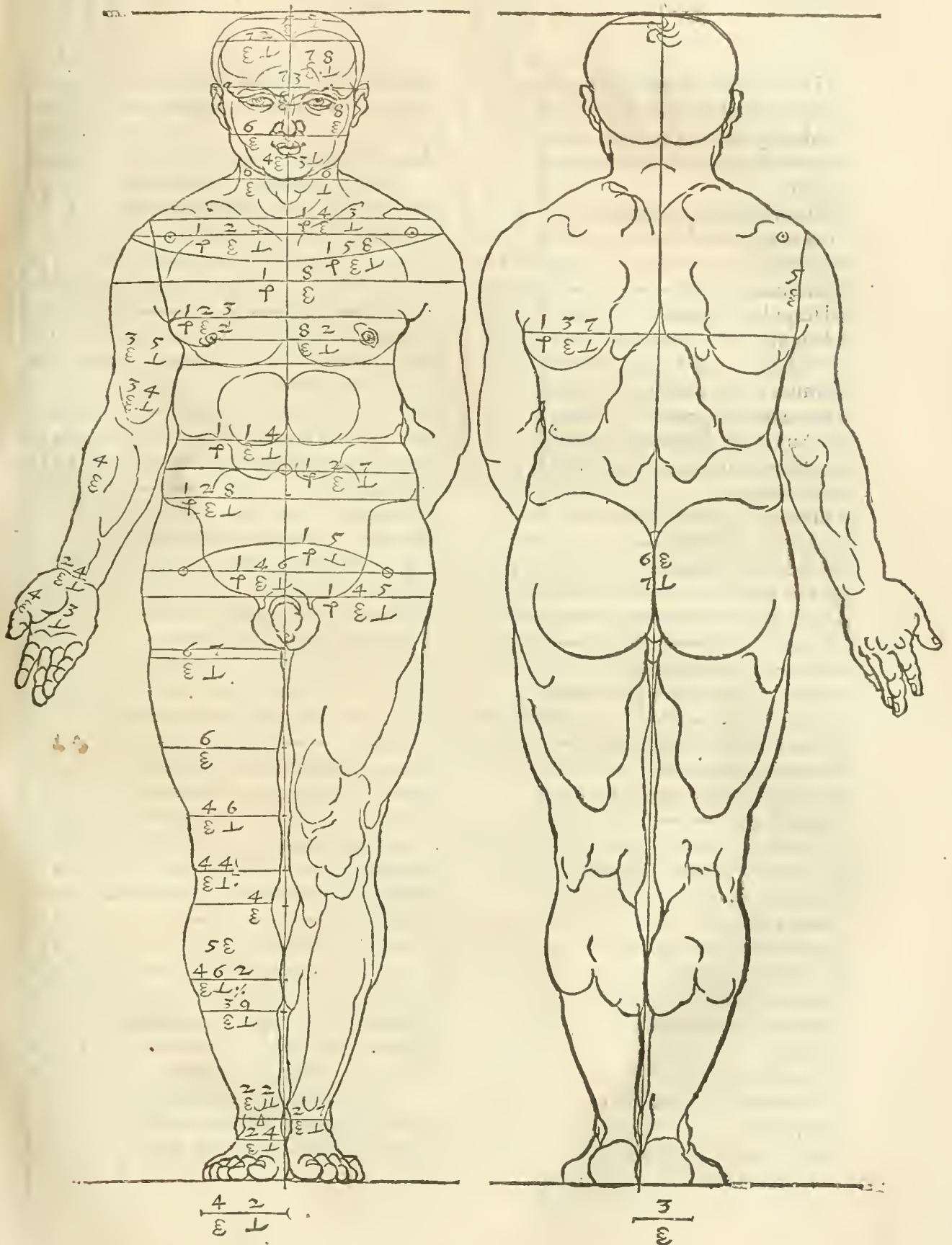
Imum suræ interio-
ris.

Mons pedis.

Imum tali exte-
ris.

Planta.

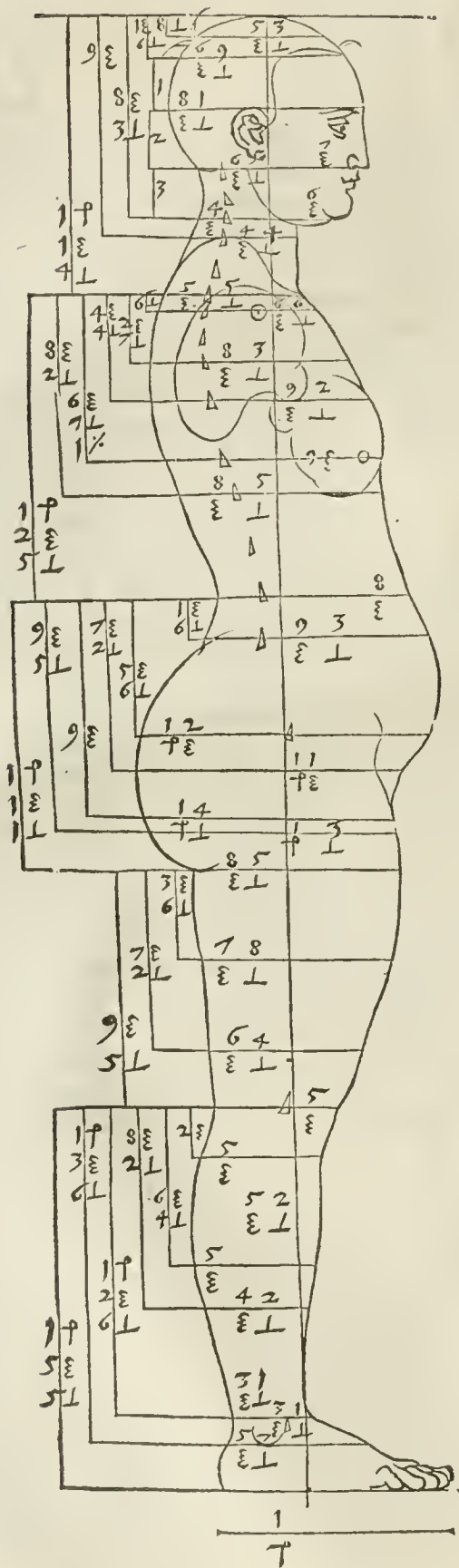
ALBERTI DVRERI

2.

	particula	numerus	partio	frustulū.		particula	numerus	partio	frustulū.
	↓	∞	↓	∞		↓	∞	↓	∞
Huic corpori virili adiciatur consimile muliebre, in quo dime tiendo superiorem modum tene- bis: primūmque partes altitudinis notabis.					Ab humero vsque ad nexū cubiti	1	0	2	c
A summo sincipite vsque ad ver- ticem capitis	0	0	8	0	Ab eodem vsque in iuncturā ma- nus	0	7	6	c
Ad frontem	0	1	6	0	Manus autem obtineat	0	6	8	c
Ad imum mentum	0	8	3	0	His apponantur mēsuræ lati- tudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.				
Ad scapulas summas	0	9	0	0	Per verticem	0	5	3	c
Ad iugula	1	1	4	0	Per frontem	0	6	9	c
Sed spacium à summo fronte ad imum vsque mentum partiere in tres æquales partes lineis dua- bus: Supreme dabitur frōs proxi- mè nāsus, oculi, aures. In fine buc- ca & mentum.					Per supercilia	0	8	1	c
A summis iugulis ad humeros	0	0	6	0	Per nāsus	0	7	0	c
Ad summum pectus	0	2	7	0	Per labrum	0	6	5	0
Ad alam aduersam	0	4	4	0	Per mentum	0	6	0	0
Ad alas auersas	0	4	8	0	Atque ibidem dabitur collo	0	4	0	0
Ad papillas	0	6	7	1	Per summas scapulas	0	4	4	0
Infra mammas	0	8	2	0	Per iugula	0	5	5	0
Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5	0	Per humeros	0	6	6	0
A lumbis verò vsque ad vmbili- cum	0	1	6	0	Per pectus	0	8	3	0
Ad summum femur seu coxā	0	5	6	0	Per alam	0	9	2	0
Ad imum aluum	0	7	2	0	Per papillas	0	9	0	0
Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0	0	Infra mammas	0	8	5	0
Ad imam pubem	0	9	5	0	Per lumbos vbi incingunt	0	8	0	0
Ad extremas nates	1	1	1	0	Per vmbilicum	0	9	3	0
Ab extremis natibus vsque ad fe- minis sulcum	0	3	6	0	Per summum femur seu coxam	1	2	0	0
Hinc verò vsque supra genu	0	7	2	0	Per imam aluum	1	1	0	0
In medium genu	0	9	5	0	Per pubis initium femurque ac- nates	1	0	0	0
A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0	0	Per imam pubem	1	0	3	0
Ad imam suram exterius	0	6	4	0	Femoris autē iuxta extremas na- tes erit	0	8	5	0
Interiorius	0	8	2	0	Per sulcum feminis	0	7	8	0
Ad montem pedis	1	2	6	0	Supra genu	0	6	4	0
Ad imum talum exteriorem	1	3	6	0	Per medium genu	0	5	0	0
Ad plantam	1	5	5	0	Infra genu	0	5	0	0
Calcis autem longitudo erit	1	0	0	0	Per mediam suram	0	5	2	0
Sed brachium facies longum					Per imam suram exterius	0	5	0	0
					Interiorius	0	4	2	0
					Per imam & coactissimam tibiam	0	3	1	0
					Per montem pedis	0	3	1	0
					Per imum talum exteriorem	0	5	7	0
					Calcem autem muliebrem mi- nus faciēs quam virilem crassulū. Sed brachium obliquum ita ad- denscatur.				

	per tricula	co numerus	portio 1	%		per tricula	co numerus	portio 1	%
Per humerum	0	5	3	0	Per sulcum feminis	0	6	9	0
Per musculos humeri	0	4	5	0	Supra genu	0	5	3	0
Per cubiti nexum	0	3	3	0	Per medium genu	0	4	5	0
Infra eundem	0	3	7	0	Infra genu	0	4	5	0
Paulo etiam inferius	0	2	7	0	Per mediam suram	0	5	0	0
Per iuncturam manus	0	2	0	0	Per imam suram exterius	0	4	5	0
Palmae autem mensura erit	0	2	4	0	Interiorius	0	3	8	0
Consequenter notabis & ad uersi corporis latitudines.					Per montem pedis	0	2	5	0
Per verticem esto	0	5	2	0	Infra talos similiter	0	2	5	0
Per summam frontem	0	6	9	0	Calcis autem per extremos digi- tos latitudo erit	0	4	0	0
Per mediam & aperram frontem	0	7	5	0	Brachij vero talis.				
Per supercilia	0	7	2	0	Sub alis per musculos	0	3	4	0
Per aures	0	8	0	0	Supra nexum cubiti	0	3	0	0
Per nasum	0	5	6	0	Infra eundem per cubitum	0	3	8	0
Gulae sub mento latitudo erit	0	4	0	0	Per iuncturam manus	0	2	4	0
Per summam scapulas	0	4	2	0	Palma autem patebit	0	3	9	0
Per iugula	1	1	0	0					
Per summam humeros	1	2	2	0	His perfectis tum verò deinceps delineationibus congruis forma effingetur tam obliqui quem aduersi corporis. Auersum autem comprehēdetur iisdem extremis lineis, quibus aduersum inclusum est. Alae autē inferiores demissio- res cum sint, supra est indicatum spacium intra has & humeros. Intra alas vero latitudo erit	1	2	0	0
Ibidemque distabunt ossa hume- rorum inter sese	1	0	1	0	Rima podicis	0	7	5	0
Per pectus & humeros	1	4	8	0	Calcaneus patefcet	0	2	5	0
Intra alas	0	9	6	0	Quae in exēplis expressa sum- ma diligentia oculis subiecimus.				
Intra papillas	0	7	2	0					
Per lumbos vbi praecingunt	1	0	2	0					
Per umbilicum	1	3	7	0					
Per summum femur seu coxam	1	5	2	0					
Atque ibidem distabunt inter se- se coxendices	1	1	1	0					
Per imam aluum	1	5	4	0					
Per pubis initium	1	5	6	0					
Per imam pubem	0	7	6	0					
Per extremas nates similiter	0	7	6	0					

ALBERTI DVRERI

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.

Mentum.
Summæ scapulæ.
Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.
Alæ aduerfæ.

Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incin-
gunt.
Vmbilicus.

Summum femur
feu coxa.
Ima alius.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

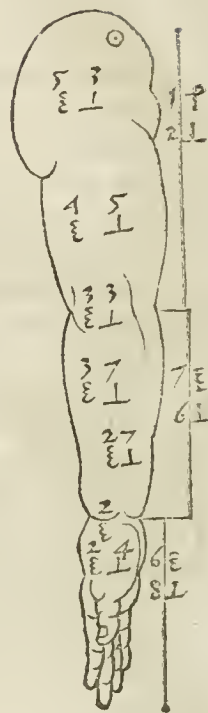
Supra genu.

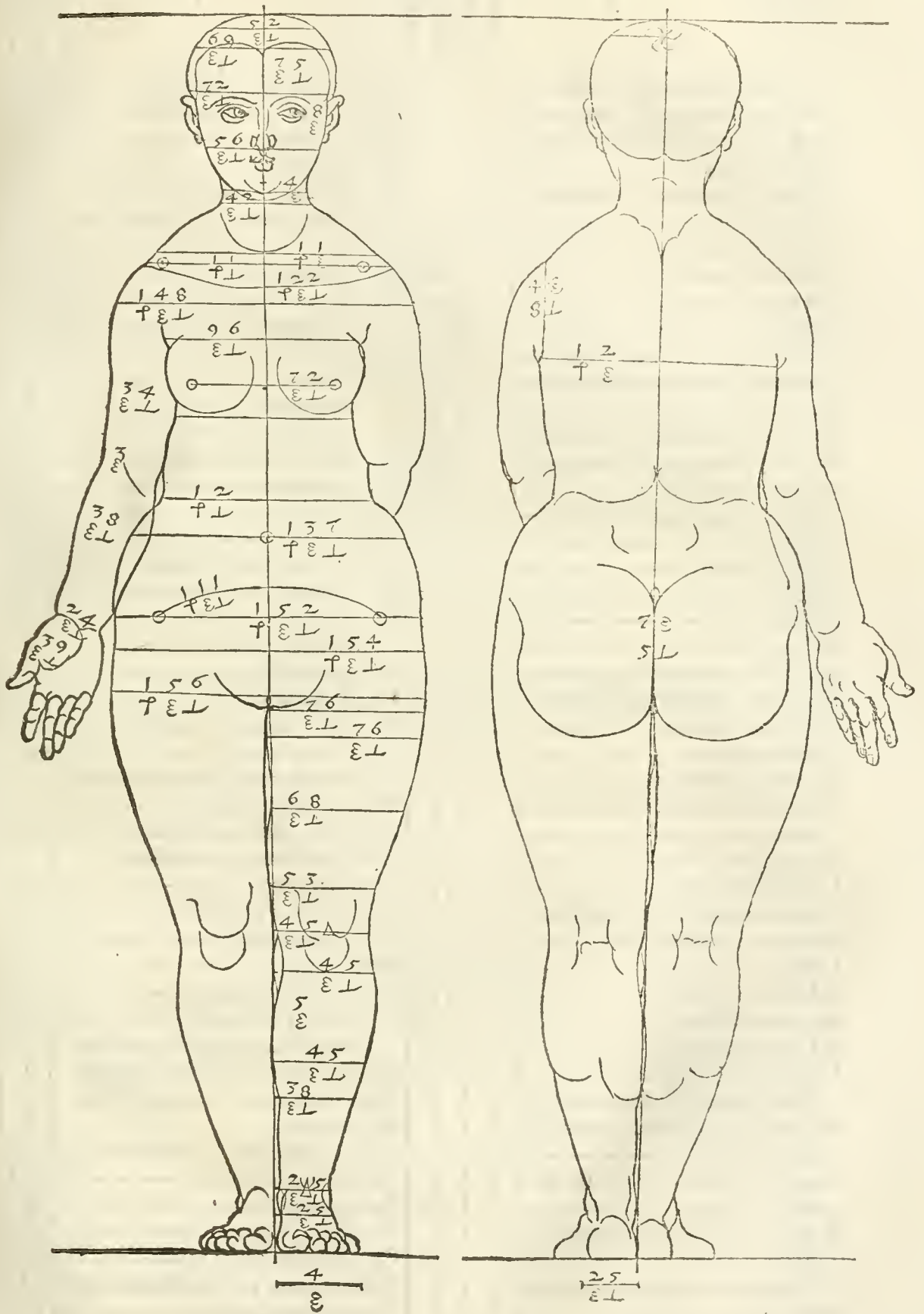
Medium genu.

Infra genu.

Imum furæ exterio-
ris.
Imum furæ interio-
ris.

Mons pedis.
Imum tali exterio-
ris.
Planta.

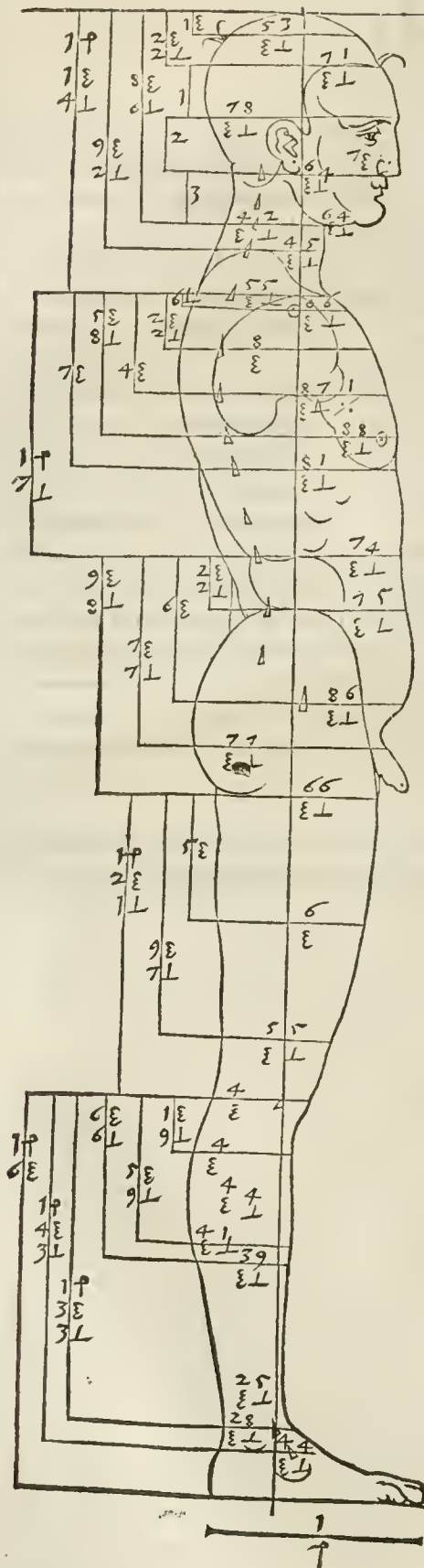
f iii

	pericula est numerus	portio frustulū.		pericula est numerus	portio frustulū.
Sequitur alia commensuratio virilis corporis modo supra ostēso & seruato. Primūque longitudines metiere.					
Aincipite vsque ad verticem facies esse	0	1	0	0	0
Ad frontem	0	2	2	0	0
Ad inum mentum	0	8	6	0	0
Ad summas scapulas	0	9	2	0	0
Ad iugula	1	1	4	0	0
A summa fronte ad vsque imū mentum fiet duabus lineis æqualia tria spacia, quorum vni inscribetur frons, alteri, nasus, oculi, aures. Tertio bucca ac mētum, postea perges mensurare.					
A summis iugulis ad humeros	0	0	6	0	0
Ad pectus	0	2	2	0	0
Ad alas aduersas	0	4	0	0	0
Ad alas auersas	0	5	0	0	0
Ad mammas	0	5	8	0	0
Infra easdem	0	7	0	0	0
Ad lumbos vbi incingimur	1	0	7	0	0
Hinc vero vsque in vmbilicum	0	2	2	0	0
Ad femur summum seu coxam	0	6	0	0	0
Ad verenda	0	7	7	0	0
Ad extremas nates	0	9	8	0	0
Hinc autem vsque ad sulcum feminis	0	5	0	0	0
Supra genu	0	9	7	0	0
In medium genu	1	2	1	0	0
E medio genu vsque infra illud	0	1	9	0	0
Ad imam suram exterius	0	5	9	0	0
Interiorius	0	6	6	0	0
Ad montem pedis	1	3	3	0	0
Ad inum talum	1	4	3	0	0
Ad imam plantam	1	6	0	0	0
Calcis autem longitudo erit	1	0	0	0	0
Sed brachiū sic mensurabitur.					
Ab humero vsque ad nexum cubiti	1	0	0	0	0
A nexu vsque in iuncturam manus	0	8	6	0	0
A iunctura vsque ad extremos digitos	0	6	4	0	0
Post hæc notabuntur obliquæ latitudines, hoc modo.					
Per verticem esto	0	5	3	0	0
Per summam frontem	0	7	1	0	0
Per supercilia	0	7	8	0	0
Per nasum	0	7	0	0	0
Per labrum	0	6	4	0	0
Per gulam & mentum	0	6	4	0	0
Collum quidem erit latum hoc loco	0	4	2	0	0
Per summas scapulas	0	4	5	0	0
Per iugula	0	5	5	0	0
Per humeros	0	6	6	0	0
Per pectus	0	8	0	0	0
Per alam	0	8	7	1	0
Per mammas	0	8	8	0	0
Infra easdem	0	8	1	0	0
Per lumbos vbi incingimur	0	7	4	0	0
Per vmbilicum	0	7	5	0	0
Per coxam	0	8	6	0	0
Per verenda	0	7	7	0	0
Femoris sub natibus erit	0	6	6	0	0
Per sulcum feminis	0	6	0	0	0
Supra genu	0	5	5	0	0
Per medium genu	0	4	0	0	0
Infra genu	0	4	0	0	0
Per mediam suram	0	4	4	0	0
Per imam suram exterius	0	4	1	0	0
Interiorius	0	3	9	0	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	2	5	0	0
Per montem pedis	0	2	8	0	0
Per inum talum exteriorem	0	4	4	0	0
Sed brachium ita incrassabitur.					
Per humerum	0	4	8	0	0
Per musculos humeri	0	4	0	0	0
Per nexum cubiti	0	2	6	0	0
Infra eundem	0	2	7	0	0
Per iuncturam manus	0	1	7	0	0
Palma vero obtinebit	0	2	0	0	0
Ataque ita perges ad proximā lineam corporis aduersi. Atque illius etiam latitudines perscribes tali ratione.					
Per verticem esto	0	5	5	0	0
Per summam frontem	0	6	8	1	0
Per supercilia	0	6	3	0	0
Per aures	0	6	9	0	0
Per nasum & genas	0	5	0	0	0
Collum iuxta mētum latum erit	0	4	1	0	0
Per summas scapulas	0	5	0	0	0
Per iugula	1	1	2	0	0

	† per tula	∞ nume rus	1 portio	1 frustulū.		† per tula	∞ nume rus	1 portio	1 frustulū.
Vbi suberunt ossa humeri distan- tia inter sese	1	0	0	0	Interius	0	3	1	0
Per pectus	1	4	7	0	Per imam ac coactissimam tibiā	0	1	6	0
Intra alas	1	3	0	0	Per montem pedis & talos	0	2	2	0
Intra mammas	0	7	2	0	Infra talos	0	2	0	0
Infra mammas	1	1	1	1	Sed calcis latitudo per extre- mos digitos erit	0	3	5	0
Per lumbos vbi cingimur	0	9	9	0	Brachium autem sic dilatabi- tur.				
Per vmbilicum	1	3	0	0	Per musculos humeri esto	0	2	6	0
Per coxam	1	1	9	0	Infra nexum cubiti	0	3	0	0
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	8	0	Per iuncturam manus	0	2	0	0
Per verenda	1	1	8	0	Palma autem patebit	0	3	2	0
Femur iuxta extremas nates latū erit	0	5	6	0	His designatis cōsequenter fi- guratio congrua accōmodabitur obliquo aduersōq; corpori. Auer- sum autē circundabitur extremis lineis aduersi. Latitudóque erit.				
Per sulcum	0	4	4	0	Intra alas	1	1	5	0
Supra genu esto	0	3	5	0	Rima podicis erit	0	6	3	0
Per medium genu	0	3	0	0	Calcaneus pandetur	0	2	0	0
Infra genu	0	3	3	0					
Per mediam suram	0	4	0	0					
Per imam suram exterius	0	3	6	0					

Hoc corpus si quatuor lineis incluseris quadratis ad normam, attinget pedibus, & expansis manibus singula latera. Ita secūndum hoc quadratum describi poterit, sicut & ipsum in exemplis annotatum cernes.

ALBERTI DVRERI

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nafus.
Mentum.

Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.

Ala aduerfa.
Mamma.
Infra eafdem.

Lūbi vbi cingimur.

Vmbilicus.
Sinus coxarum.

Summum femur feu
coxa.
Verenda.
Extrema nates.

Sulcus feminis.

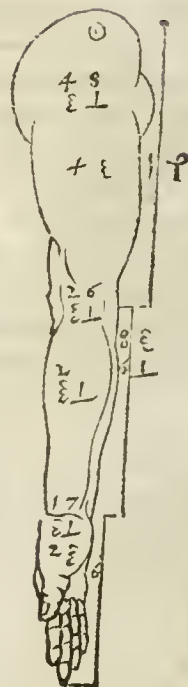
Supra genu.

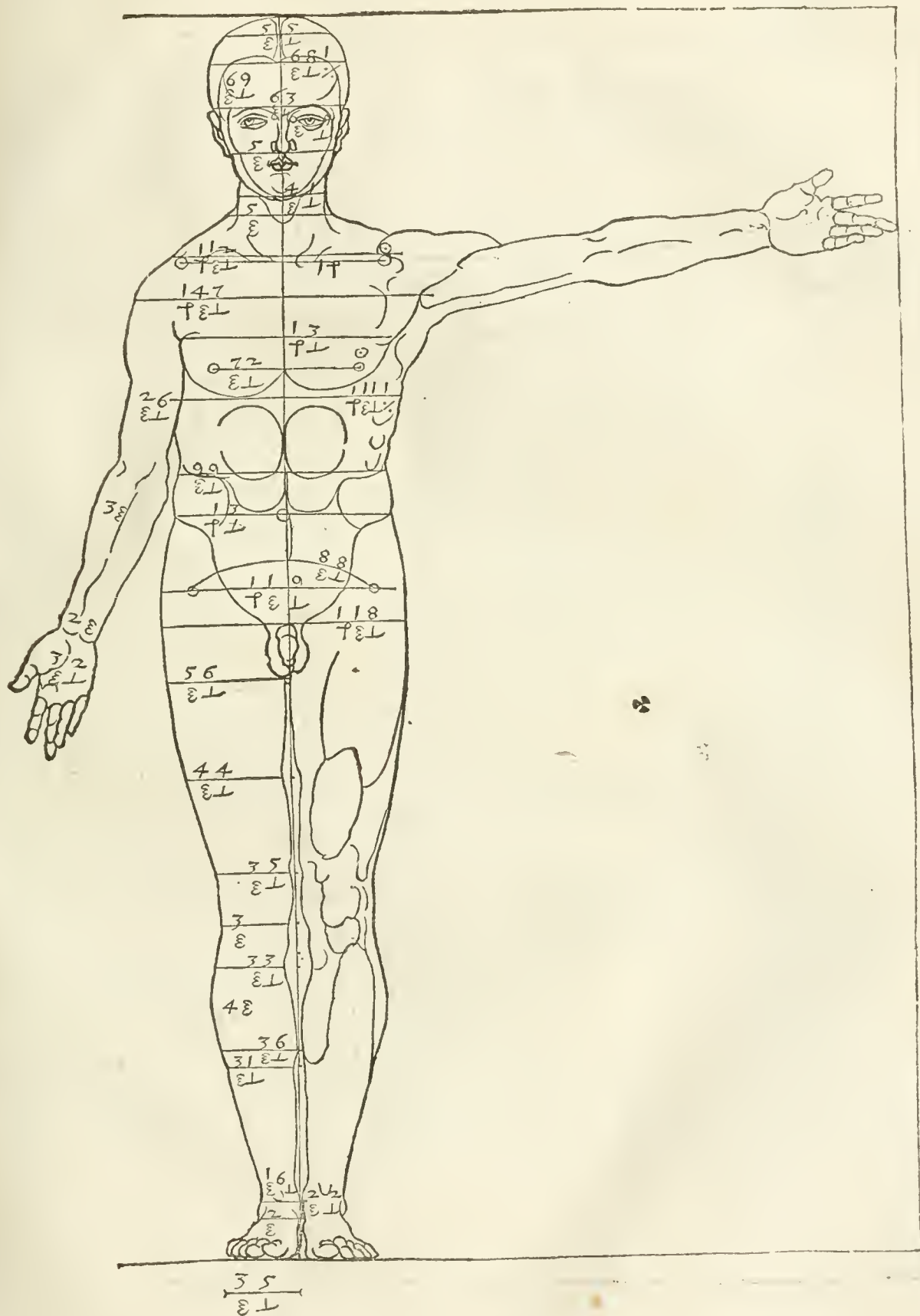
Medium genu.

Infra genu.

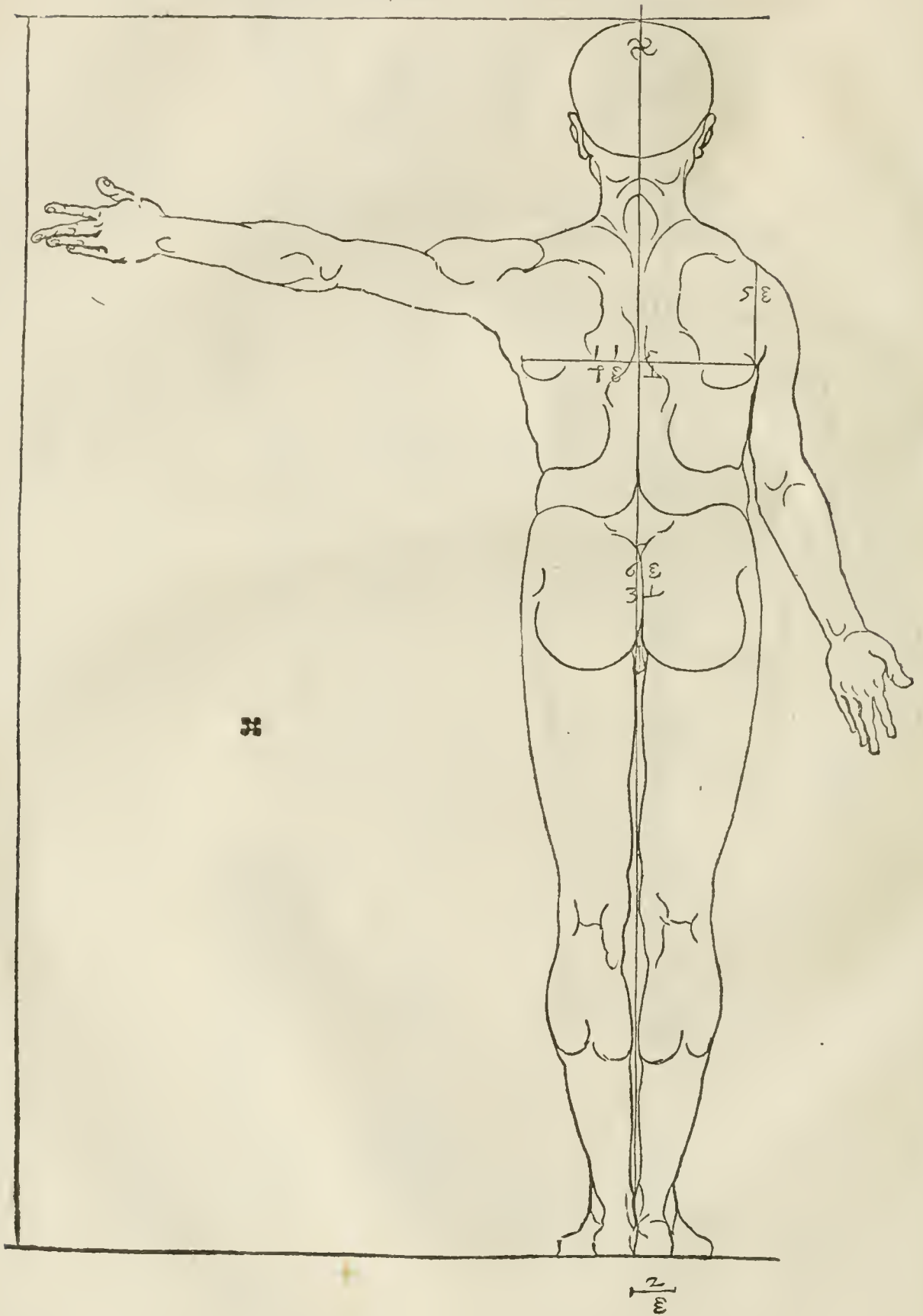
Imū surę exterioris.
Imū sura interioris.

Mons pedis.
Imū tali exterioris.
Planta.

ALBERTI DVRERI

pericula
no numerus
portio
1:1/2

pericula
no numerus
portio
1:1/2

Huic corpori virili in sequen-
tibus adiungam conueniens mu-
liebre. Quod quidem & ipsum si-
mili ratione iuxta primam pro-
positarum trium linearū per lon-
gitudinem metiere hoc pacto.

A sincipite vsq; ad verticem esto
Ad frontem summam
Ad imum mentum
Ad summos humeros
Ad iugula

Intra summā frontem & imū
mentum designabis tria æqualia
spacia lineis duabus, horum su-
premo includes frontem, medio
nasum, & oculos, infimo buccam
& mentum. Atque ita mensura-
re perges.

A iugulis ad summū pectus esto
Ad alas aduersas
Ad alas auersas
Ad papillas
Infra mammas
Ad lumbos vbi præcingunt
Hinc verò vsque ad vmbilicū
Ad summū femur seu coxam
Ad pubis initium vbi fit bifidum
corpus
Ad imam pubem
Ad extremas nates
Sed hinc vsque ad fulcū feminis
Supra genu
In medium genu
Hinc autem vsque infra genu
Ad imam suram exterius
Interius
Ad montem pedis
Ad imum talum
Ad imam plantam
Longitudo autem calcis erit

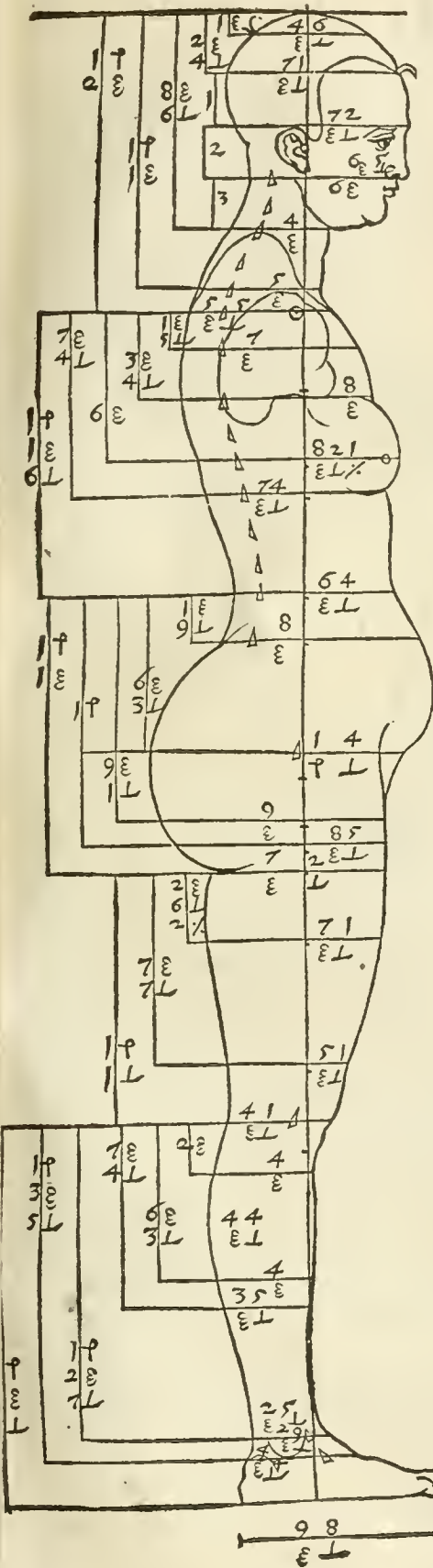
0	1	0	0
0	2	4	0
0	8	6	0
1	1	0	0
1	2	0	0
0	1	5	0
0	3	4	0
0	4	0	0
0	6	0	0
0	7	4	0
1	1	6	0
0	1	9	0
0	6	3	0
0	9	1	0
1	0	0	0
1	1	0	0
0	2	6	2
0	7	7	0
1	0	1	0
0	2	0	0
0	6	3	0
0	7	4	0
1	2	7	0
1	3	5	0
1	5	3	0
0	9	8	0

Sed brachium ita metiere.
Ab humero in cubiti nexum esto
E nexu vsque in iuncturam ma-
nus
E iunctura ad extremos digitos
Atque ita notatis partium alti-
tudine transuersis lineis iuxta pri-
mam quidē propositam obliquæ
staturæ lineā, traductisq; & in ad-
uersam & auersum ex illis quantū
quidem requiretur, tum deinceps
& latitudines notabuntur, pri-
mūmque obliquæ imaginis qua
sunt dēsitates. Esto igitur latitudo
Per verticem
Per frontem
Per supercilia
Per nasum & ceruicem
Per superius labrū itēmq; ceruicē
Collum iuxta mentum habeat
Per summos humeros
Per iugula
Per pectus
Per alam
Per papillas
Infra mammas
Per lumbos vbi incingunt
Per vmbilicum
Per coxam
Per pubis initium
Per imam pubem & nates
Femur sub natibus habeto
Per sulcum feminis
Supra genu
Per medium genu
Infra genu
Per mediam suram
Per imam suram exterius
Interius
Per imam & coactissimā tibiam

1	0	0	0
0	7	6	0
0	6	2	0
0	4	6	0
0	7	1	0
0	7	2	0
0	6	5	0
0	6	0	0
0	4	0	0
0	5	0	0
0	5	5	0
0	7	0	0
0	8	0	0
0	8	2	1
0	7	4	0
0	6	4	0
0	8	0	0
1	0	4	0
0	9	0	0
0	8	5	0
0	7	2	0
0	7	1	0
0	5	1	0
0	4	1	0
0	4	0	0
0	4	4	0
0	4	0	0
0	3	5	0
0	2	5	0

ALBERTI DVRERI

	per particula	es numerus	portio 1/2		per particula	es numerus	portio 1/2	
Per montem pedis	0	2	9	0	Femur iuxta imā pubem latū erit	0	7	0
Per talum imum exterius	0	4	4	0	Idem iuxta extremas nates	0	6	7
Brachij autē latitudo erit talis.					Per sulcum feminis	0	6	2
Per humerum	0	4	4	0	Supra genu	0	4	4
Sub alis per musculos	0	3	8	0	Per medium genu	0	4	0
Per nexum cubiti	0	2	7	0	Infra genu	0	3	8
Infra illum per cubitum	0	2	6	0	Per mediam suram	0	4	0
Per manus iuncturam	0	1	5	0	Per imam suram exterius	0	3	5
Palma autem habebit	0	1	8	0	Interius	0	3	0
Post hæc iuxta secundam pro-					Per imam & coactissimam tibiā	0	1	7
positam lineam aduersā imaginis					Per talos	0	2	0
latitudines sic describes.					Infra eosdem	0	1	8
Per verticem latitudo ducatur	0	4	8	0	Calcis autem latitudo per extre-			
Per frontem	0	6	5	0	mos digitos erit	0	3	4
Per supercilia	0	6	0	0	His addantur brachij aduersi			
Per aures	0	6	5	0	latitudines.			
Per nasum & genas	0	4	9	0	Per musculos esto	0	2	9
Collum iuxta imum mētum ob-					Supra nexum cubiti	0	1	5
tineat	0	3	8	0	Infra eundem per cubitum	0	2	9
Per summos humeros esto	1	0	2	0	Per manus iuncturam	0	1	9
Per iugula	1	2	2	0	Palma autem explanabitur	0	3	0
Atque ibidem distabunt inter se					His peractis figurationē huius			
humeri ossa	0	9	3	0	etiā corporis notationibus accō-			
Per pectus & humeros	1	3	9	0	modabis, sicut decebit obliquam			
Intra alas	0	9	0	0	aduersāque statutam. Sed auer-			
Intra papillas	0	7	4	0	sam circumduces extremis auersā			
Infra mammas	0	9	9	0	lineis.			
Per lumbos vbi incingunt	0	9	3	0	Cæterum spacium altitudinis in-			
Per vmbilicum	1	2	6	0	tra iugula & alas auersas, supra			
Per summū femur seu coxam	1	4	0	0	indicatum est. Sed latitudo in-			
Atque ibi inter se distabunt co-					tra alas erit	1	0	8
xendices in perpendiculari su-					Sed podicis ripa obtinebit	0	6	6
pra talum†exteriorem	1	0	0	0	Calcaneus patebit	0	1	8
† al. interiore. Supra pubem vbi fit corpus bifi-					Hæc omnia & ipsa exemplis			
dum	1	3	8	0	subiectis explanauimus.			

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.

 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.

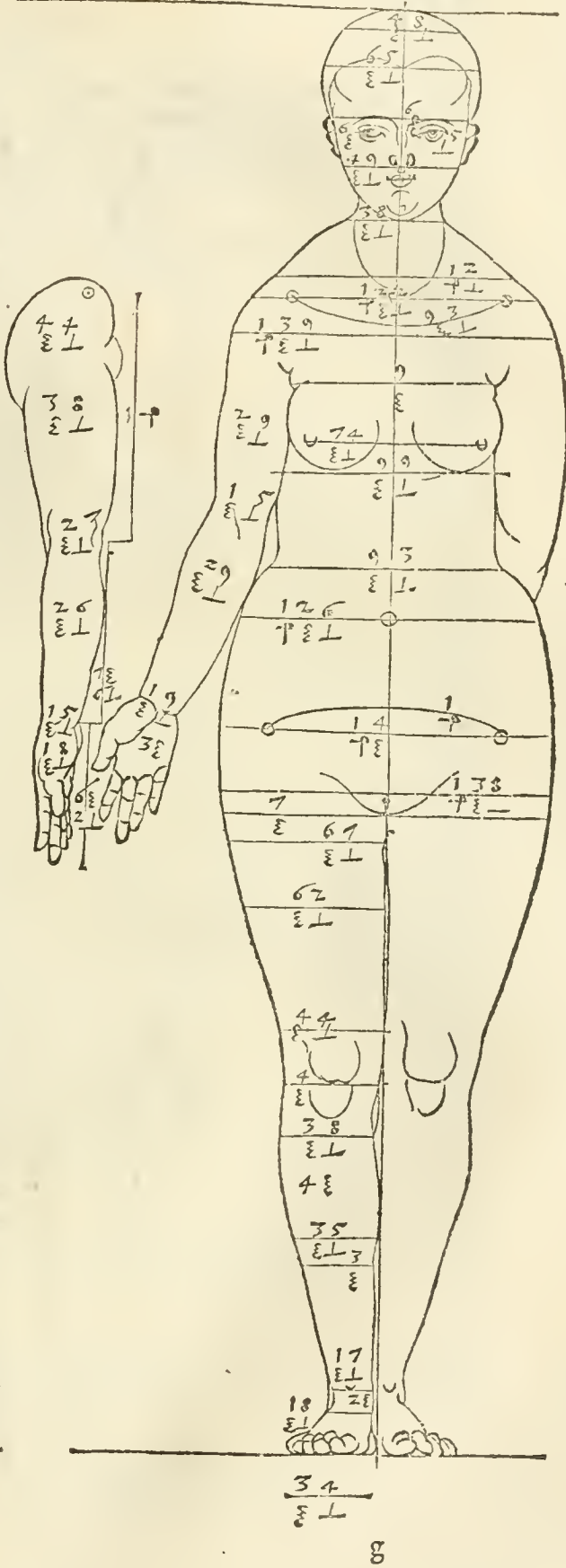
 Summi hu-
 meri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala.
 Papiila.
 Infra mam-
 mas.

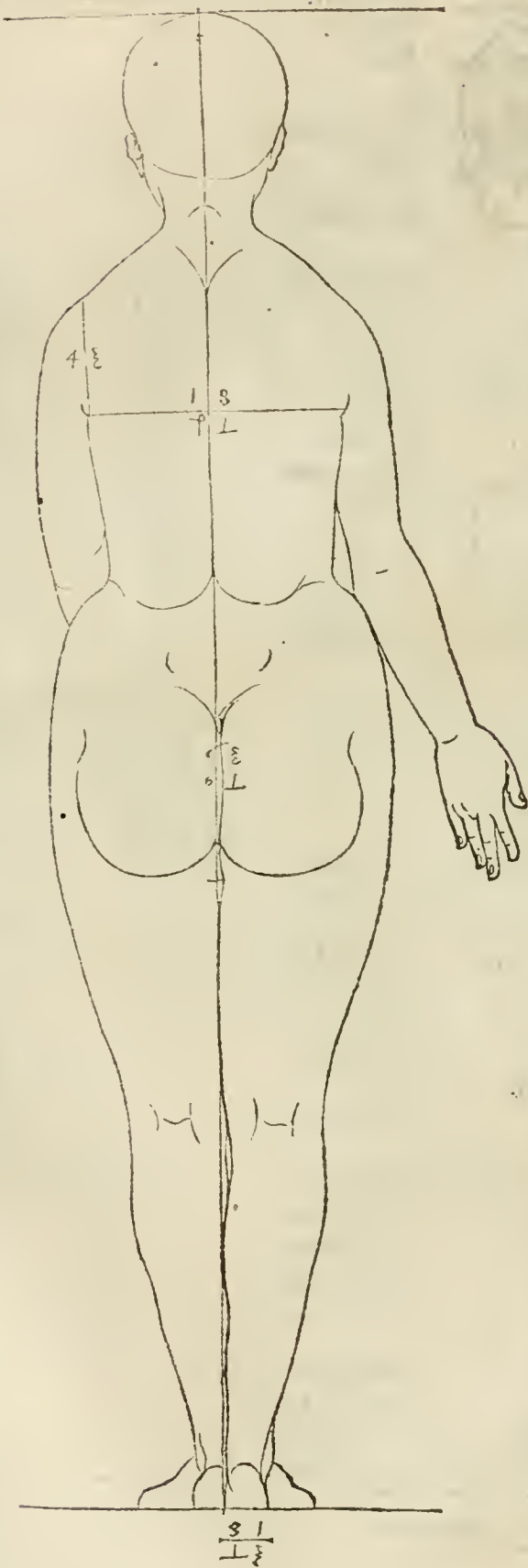
 Lumbi vbi
 incingūt.
 Umbilicus.

 Sinus co-
 xarum.
 Initium pu-
 bis.
 Ima pubes.
 Extremae
 nates.
 Sulcus fe-
 minis.

 Supra ge-
 nu.
 Mediū ge-
 nu.
 Infra genu
 Imum surē
 exterioris.
 Imum surē
 interioris.

 Mōs pedis.
 Imum tali
 exterioris.
 Planta.

5

pericula
co numerus
portio
frustulū.

pericula
co numerus
portio
frustulū.

In sequētibz aliud diuersū-
que à superioribus corpus virile à
nobis describetur, seruato modo
superiori. Primūque de longitu-
dine partiū, quæ est altitudo præ-
cipiam, conscribenda quidē iuxta
lineam primam obliqui corporis,
traducēda tamen & ad alias quā-
tum scilicet requiretur.

A sinapite vsque ad verticem
longitudo fiat.

Ad frontem	0	0	7	0
Ad imum mentum	0	1	4	0
Ad summas scapulas	0	7	8	0
Ad summos humeros	0	8	4	0
Ad iugula	1	0	0	0
Hinc autem ad pectus	1	0	6	0
Ad alas aduersas	0	2	7	0
Ad alas auersas	0	3	5	0
Ad mammas	0	4	3	0
Infra easdem	0	5	0	0
Ad imum thoracem	0	6	2	0
Ad lumbos vbi incingimur	0	7	5	0
Hinc verò ad vmbilicum	1	1	0	0
Ad summum femur seu coxam	0	1	9	0
Ad verenda	0	5	9	0
Ad extremas nates	0	7	3	0
Ab extremis natibus ad sulcum feminis	1	0	0	0
Ad vsque supra genu	0	4	5	0
In medium genu	0	9	0	0
E genu medio vsque infra illud	1	1	6	0
Ad imum suræ exterioris	0	1	7	0
Ad imum suræ interioris	0	6	2	1
Ad montem pedis	0	7	0	0
Ad imum talum exteriorem	1	4	3	0
Ad imam plantam	1	5	0	0
Calcis autem longitudo erit	1	6	8	0
Brachium autem facies tali lō- gitudine.	0	9	3	0
Ab humero vsque ad nexum cu- biti esto	1	1	2	0

E nexu vsque in iuncturā manus

E iunctura ad extremos digitos

Atque ita altitudine designa-
ta exquirētur & latitudines ac dē-
sitates hoc modo.

Caput obliquæ imaginis esto
densum per verticem

Per frontem

Per supercilia

Per nasum & tempora

Per labrum superius & ceruicem

Collum autem iuxta mētum ob-
tineat

Per summas scapulas ducatur

Per summos humeros

Per iugula

Per pectus

Per alam

Per mammas

Infra easdem

Per imum thoracem

Per lumbos vbi cingimur

Per vmbilicum

Per coxam

Per verenda

Femur sub natibus habeat

Pauloque inferius

Per sulcum feminis esto

Supra genu

Per medium genu

Infra genu

Per mediam suram

Per imam suram exterius

Interius

Per imam tibiam vbi fiet coactif-
sima

Per montem pedis

Per imum talum exteriorem

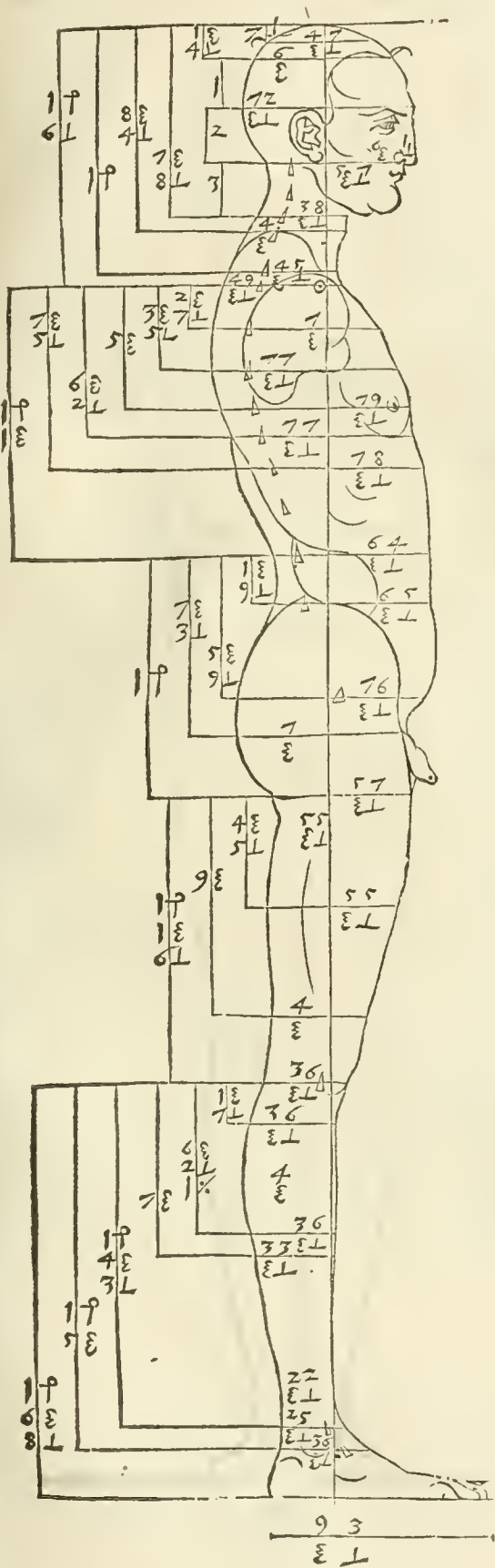
Brachium autem sic addensa-
bitur.

Per humeros

Sub alis per musculos

ALBERTI DVRERI

	per t	per c	per l	per %		per t	per c	per l	per %
Per nexum cubiti	0	2	5	0	Per feminis sulcum	0	4	0	0
Infra eundem per cubitum simi liter	0	2	5	0	Supra genu	0	3	2	0
Per iuncturam manus	0	1	4	0	Per medium genu	0	3	0	0
Palma aurem obtinebit	0	1	7	0	Infra genu	0	3	0	0
Post hæc describantur latitudi- nes aduersi corporis.					Per mediam suram	0	3	7	0
Per verticem esto latitudo	0	4	5	0	Per imam suram exterius	0	3	2	0
Per frontem	0	5	8	0	Interiorius	0	2	8	0
Per frontem mediam	0	6	2	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	5	0
Per supercilia	0	6	0	0	Per montem pedis	0	1	8	0
Per aures	0	6	4	0	Per talos	0	2	0	0
Per nasum & genas	0	4	8	0	Infra eosdem	0	1	9	0
Collum iuxta mentū occupabit	0	3	7	0	Sed calcis per extremos digitos la- titudo erit	0	3	4	0
Per summas scapulas esto	0	4	2	0	Sequitur brachij aduersi lati- tudo.				
Per summos humeros	0	9	5	0	Per musculos esto	0	2	5	0
Per iugula	1	1	3	1	Supra nexum cubiti	0	2	2	0
Ibidemque ossa humerorum di- stabant inter sese	0	9	6	0	Infra eundem per latum cubitum	0	3	0	0
Per pectus & humeros ducatur	1	4	0	0	Pauloque inferius	0	2	2	0
Inter alas	0	9	7	0	Per manus iuncturam	0	1	8	0
Intra mammas	0	6	5	0	Palma autem explicabitur	0	3	4	0
Per imum thoracem	1	0	2	0	Atque ita altitudine & latitu- dine partium notatis, consequen- ter figuram obliquam aduersam- que accurate effinges. Auersæque accommodabis extremas lineas aduersæ, vt iam sæpe est dictum.				
Per lumbos vbi incingunt	0	9	2	0	Sed huius intra alas latitudo erit	1	1	5	0
Per vmbilicum	0	9	7	0	Hæ verò quantum distent à iu- gulis supra est ostensum.				
Cæterum intra lumbos & vmbi- licum caro nonnihil quasi extu- mescens describetur, erit igitur ibi latitudo	0	9	9	0	Rima podicis habeat	0	6	0	0
Per coxam	1	8	0	1	Calcaneo verò detur	0	1	8	0
Ibidemque coxendices distabunt inter se	0	7	9	0	Secundum hæc exempla con- fecta subiecimus.				
Per verenda latitudo signetur	1	0	7	0					
Femoris autem sub natibus	0	4	8	0					

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.

Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.

Iuguli.
Pectus.
Mammæ.
Infra mammæ.
Imus thorax.

Lumbi vbi incingi-
mur.
Vmbilicus.

Summum femur, ea
est coxa.
Verenda.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

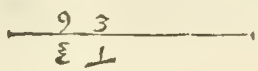
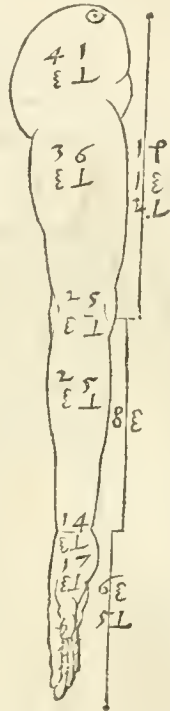
Supra genu.

Medium genu.

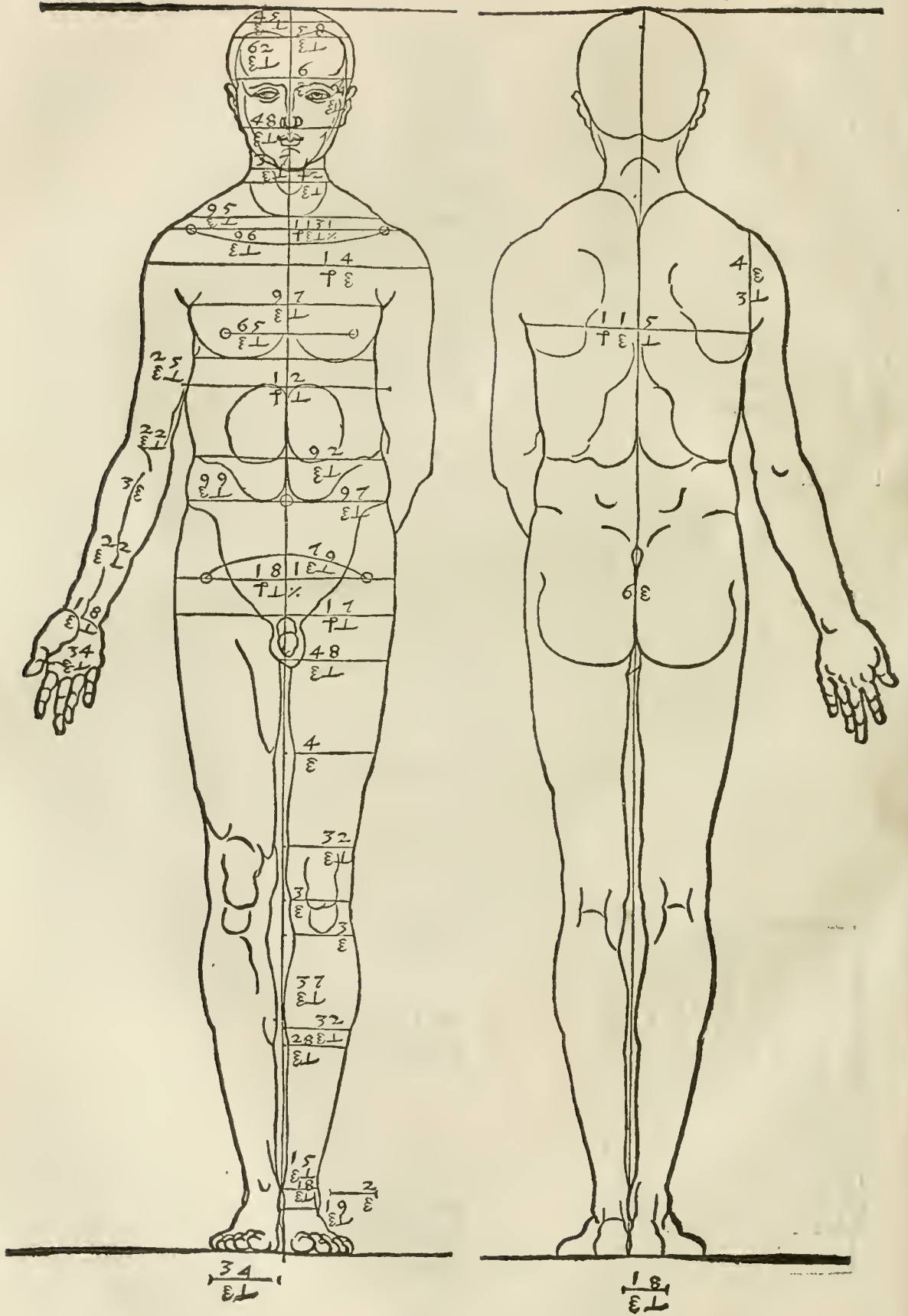
Infra genu.

Ima fura exterior.
Interior.

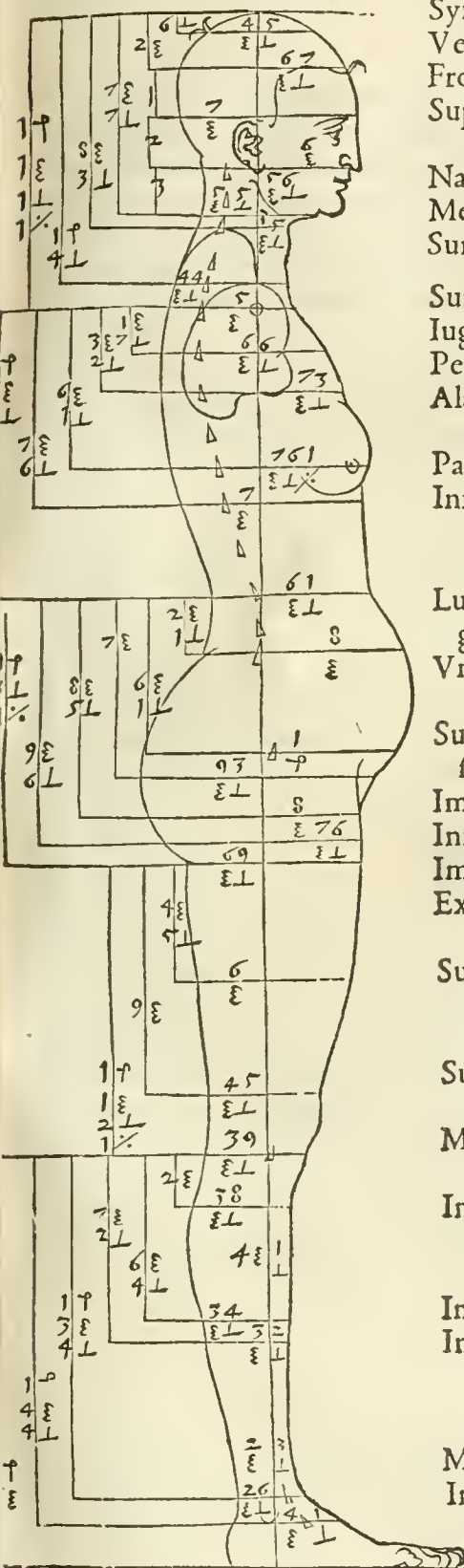
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

ALBERTI DVRERI

	pericula no numerus	portio L: %		pericula no numerus	portio L: %
Huic viro conueniens mulier adiungatur. Cuius corpus primū quidem vt alia ante, per longitu- dinem metiere hoc pacto.			Sed brachium erit tale.		
A summo fincipite vsque ad ver- ticem esto	0 0	6 0	Ab humero vsque in nexū cubiti	1 0	6 0
Ad frontem	0 2	0 0	E nexu vsque in iuncturā manus	0 8	8 0
Ad imum mentum	0 7	7 0	E iunctura ad extremos digitos	0 5	8 0
Ad summas scapulas	0 8	3 0	His addantur latitudines pri- mūque corporis obliqui.		
Ad summos humeros	1 0	4 0	Per verticem ducatur	0 4	5 0
Ad iugula	1 1	1 1	Per frontem	0 6	7 0
Hinc vero ad pectus	0 1	7 0	Per supercilia	0 7	0 0
Ad alas aduersas	0 3	2 0	Per nasum	0 6	0 0
Ad alas auersas	0 4	0 0	Per labrum & ceruicem	0 5	6 0
Ad papillas	0 6	1 0	Per mentum & collum	0 5	5 0
Infra mammas	0 7	6 0	Ibidēque collum occupabit	0 3	5 0
Ad lumbos vbi incingunt	1 1	3 0	Per summos humeros	0 4	4 0
A lumbis vsque ad vmbilicum	0 2	1 0	Per iugula	0 5	0 0
Ad coxam	0 6	1 0	Per pectus	0 6	6 0
Ad imam aluum	0 7	0 0	Per alam	0 7	3 0
Ad initium pubis vbi corpus fin- di incipit	0 8	5 0	Per papillas	0 7	6 1
Ad imam pubem	0 9	6 0	Infra mammas	0 7	0 0
Ad extremas nates	1 0	3 1	Per lumbos vbi incingunt	0 6	1 0
Hinc autem vsque ad fulcum fe- minis	0 4	5 0	Per vmbilicum	0 8	0 0
Supra genu	0 9	0 0	Per coxam	1 0	0 0
Medium in genu	1 1	2 1	Per imam aluum	0 9	3 0
Hinc vero vsque infra genu	0 2	0 0	Per initium pubis	0 8	0 0
Ad imam suram exterius	0 6	4 0	Per imam pubem	0 7	6 0
Interius	0 7	2 0	Per femur iuxta extremas nates	0 6	9 0
Ad montem pedis	1 3	4 0	Per fulcum feminis esto	0 6	0 0
Ad imum talum exteriorem	1 4	4 0	Supra genu	0 4	5 0
Ad imam plantam	1 6	0 0	Per medium genu	0 3	9 0
Calcis autem longitudo ponat- ur	0 9	0 0	Infra illud	0 3	8 0
			Per mediam suram	0 4	1 0
			Per imam suram exterius	0 3	4 0
			Interius	0 3	2 0
			Per imā tibiam vbi est coactissima	0 2	3 0
			Per montem pedis	0 2	6 0
			Infra talum	0 4	1 0

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nafus.
Mentum.
Summæ scapulæ.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ aduersæ.

Papillæ.
Infra mammæ.

Lumbi ubi incin-
gunt.
Vmbilicus.

Summum femur
seu coxa.
Ima alius.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

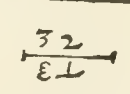
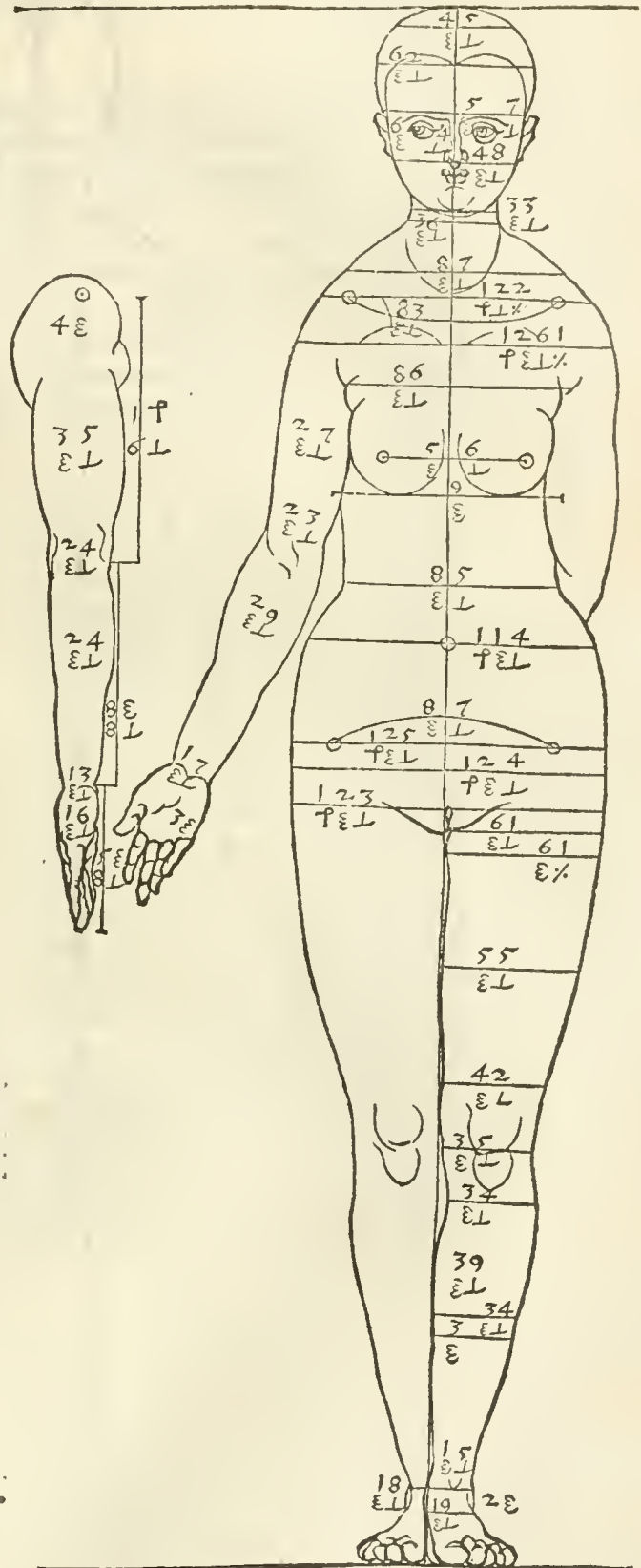
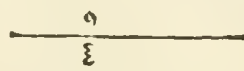
Supra genu.

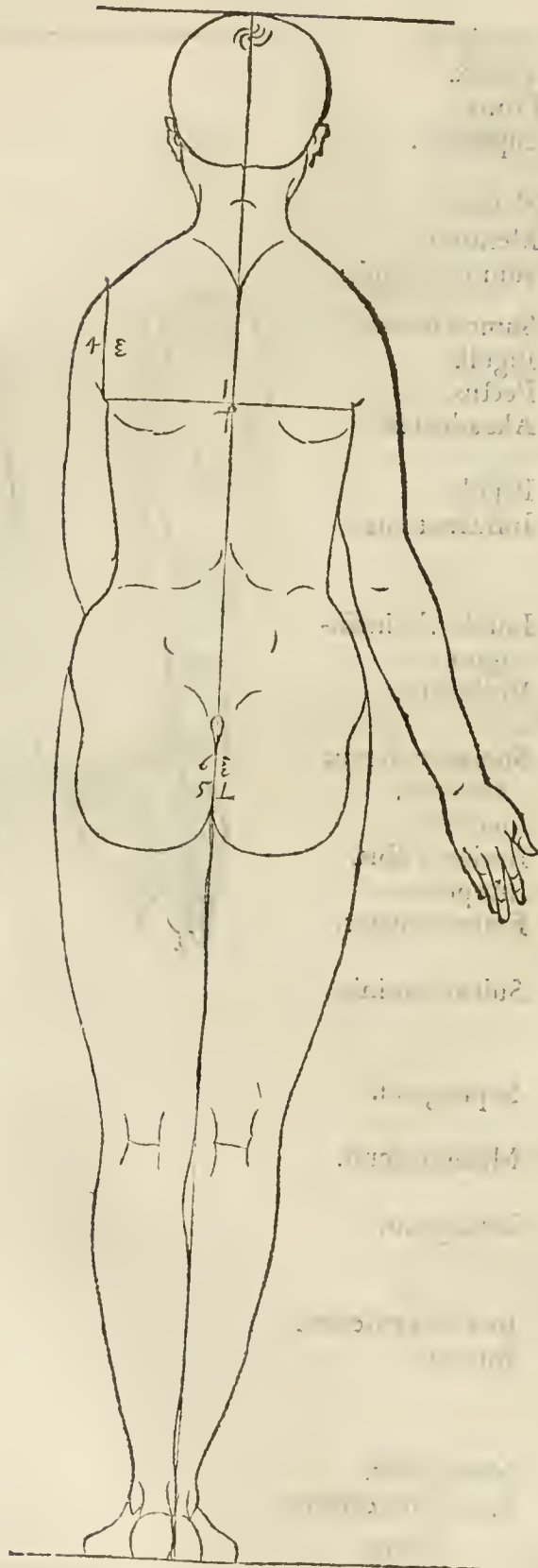
Medium genu.

Infra genu.

Ima fura exterior.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

4 3

3 5

17
13

per
t
o
1
%

per
t
o
1
%

	per t o 1 %		per t o 1 %
In sequentibus cōseruato qui- dem superiore ordine & modo aliam commensurationem expo- nam muliebris corporis, adiun- gēdi proximè descripto virili. Cu- ius quidem longitudo sit talis.		Ad plantam	1 6 1 0
A sincipite summo vsque ad ver- ticem esto	0 0 5 0	Calcis aurem longitudini detur Sed brachium fiat hoc modo.	0 9 2 0
Ad frontem	0 1 9 0	Ab humeris vsque ad nexum cu- biti esto	1 0 8 0
Ad inum mentum	0 7 6 0	E nexu ad iuncturam manus	0 8 7 0
Ad summas scapulas	0 8 6 0	E iūctura ad extremos digitos	0 5 7 0
Ad summos humeros	1 0 2 0	Post hæc per has trāsuerfas lō- gitudinis lineas, notabūtur & la- titudines, primūmque obliquę ta- li pacto.	
Ad iugula	1 1 0 0	Per verticem ducatur	0 4 5 0
A iugulis ad pectus	0 2 0 0	Per frontem	0 7 0 0
Ad alas aduerfas	0 3 3 0	Per supercilia	0 7 3 0
Ad alas auersas	0 4 0 0	Per nasum	0 6 5 0
Ad papillas	0 6 2 0	Per labrum superius & ceruicem	0 6 1 1
Infra mammas	0 7 3 0	Collum iuxta mentum habeat	0 3 6 0
Ad lumbos seu latera vbi cingūt	1 1 4 0	Per summas scapulas esto	0 3 7 0
Hinc verò ad vmbilicum	0 1 9 0	Per summos humeros	0 4 3 0
Ad summum femur	0 6 7 0	Per iugula	0 4 9 0
Ad pubis initium vbi corpus fit bifidum	0 8 6 0	Per pectus	0 7 0 0
Ad inam pubem	0 9 7 0	Per alam	0 7 5 0
Ad extremas nates	1 0 4 0	Per papillas	0 7 6 0
Ab extremis natibus vsq; ad sul- cum feminis	0 4 4 0	Infra mammas	0 7 1 0
Supra genu	0 8 9 0	Per lumbos vbi cingunt	0 6 3 0
Ad medium genu	1 1 1 0	Per vmbilicum	0 8 0 0
E medio genu vsq; infra illud	0 2 2 0	Per summum femur	0 9 7 0
Ad imam suram exterius	0 6 3 0	Per pubis initium	0 9 0 0
Interius	0 7 1 0	Per imam pubem	0 8 4 0
E medio genu vsque ad montem pedis	1 3 5 0	Femur sub natibus obtinebit	0 7 1 0
Ad inum talum exteriorem	1 4 3 2	Per sulcum feminis	0 6 2 0
		Supra genu esto	0 4 4 0
		Per medium genu	0 3 8 0
		Iuxta imam patellam	0 3 7 0

ALBERTI DVRERI

	particula	numerus	portio	frustulū.		particula	numerus	portio	frustulū.
Inferius	0	3	8	0	Intra papillas	0	5	7	0
Per mediam suram	0	4	1	0	Infra mammas	0	8	9	0
Per imam suram exterius	0	3	7	0	Paulóque inferius	0	8	7	0
Interius	0	3	4	0	Per lumbos id est cinctum	0	9	2	0
Per imam tibiam	0	2	4	0	Per umbilicum	1	1	7	0
Per montem pedis	0	2	7	0	Per summum femur	1	3	5	0
Per inum talum	0	4	1	0	Ibidémque distabunt inter se co-				
Sed brachium obliquum fa-					xendices	0	9	0	0
cies latum.					Per initium pubis	1	3	5	0
Per humerum	0	4	0	0	Iuxta imam pubem femur ha-				
Per musculos sub alis	0	4	0	0	beat	0	6	8	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Sed iuxta extremas nates	0	6	7	0
Infra eundem	0	2	5	0	Per sulcum feminis esto	0	5	7	1
Per iuncturam manus	0	1	4	0	Supra genu	0	4	1	0
Palmae assignetur	0	1	6	0	Per medium genu	0	3	6	0
Sequuntur latitudines aduer-					Infra genu	0	3	4	0
si corporis, quæ iuxta secundam					Per mediam suram	0	4	0	0
lineam ex propositis tribus, vt sæ-					Per imam suram exterius	0	3	5	0
pe dictum est, notabuntur hoc					Interius	0	3	1	0
modo.					Per imam tibiam	0	1	6	0
Per verticem esto	0	4	0	0	Per montem pedis	0	1	8	0
Per frontem	0	6	2	0	Per talos	0	2	0	0
Per mediam frontem	0	6	4	0	Infra eosdem	0	1	9	0
Per supercilia	0	5	8	0	Calcis quidem per extremos di-				
Per aures	0	6	3	0	gitos latitudo erit	0	3	3	0
Per nasum & genas	0	4	9	0	Calcaneus autem obtinebit	0	1	7	0
Collum iuxta metum habeat	0	3	5	0	His omnibus preparatis for-				
Per summas scapulas	0	4	2	0	mae corporum apte exprimentur,				
Per summos humeros	0	9	4	0	singulae iuxta suas lineas, vt saepe				
Per iugula	1	0	8	0	monuimus: similiter & include-				
Ibidémque distabunt ossa hume-					tur auersa extremis aduersae li-				
rorum inter se	0	8	5	0	neis, ubi quidem podicis rimae				
Per pectus esto	1	2	8	0	dabitur	0	5	7	0
Intra alas	0	8	5	0	Quarum rerum exempla con-				
Intra alas auersas	1	0	0	0	fecta subiecimus.				

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.

Nasus.
 Mentum.
 Sūma scapula.
 Summi humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Papillæ.
 Infra mamas.

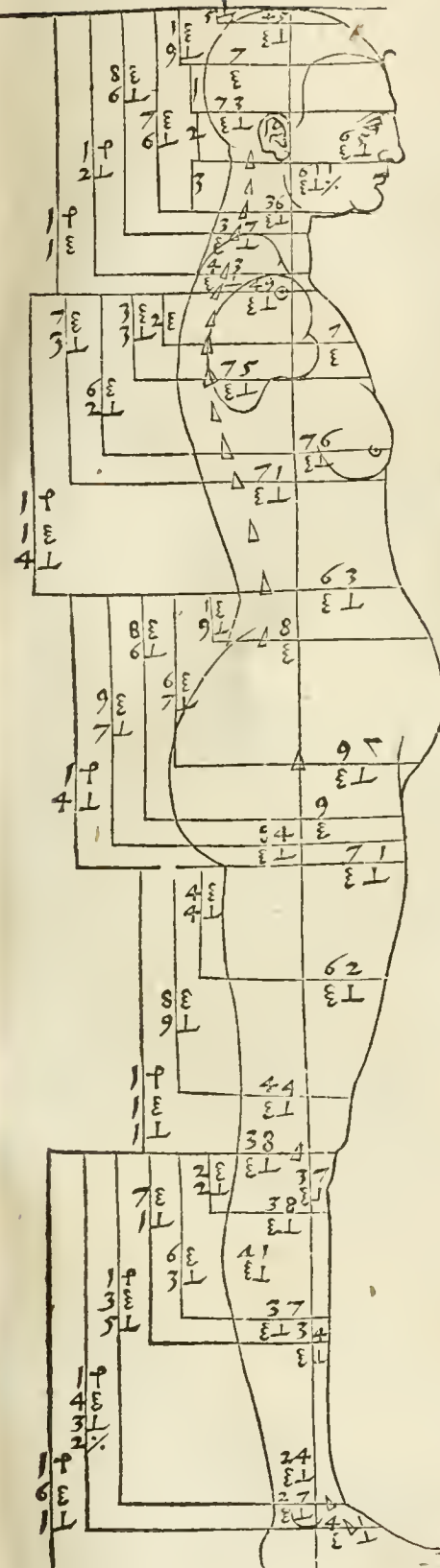
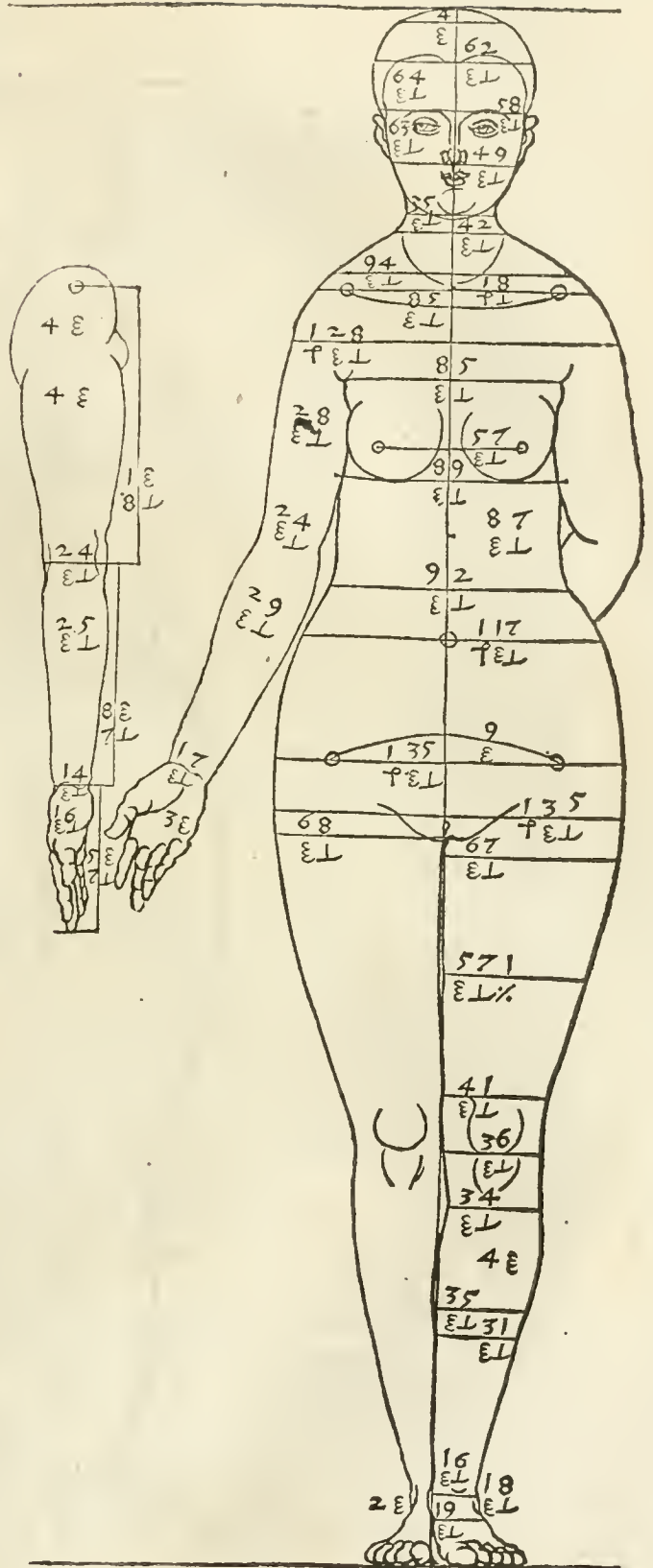
Lūbi id est cinctus.
 Umbilicus

Summum femur.
 Initiū pubis ubi corpus bifidum fit.

Ima pubes
 Extremæ nates.
 Sulcus feminis.
 Supra genu.
 Mediū genu.
 Infra genu

Ima sura exterius.
 Interius.

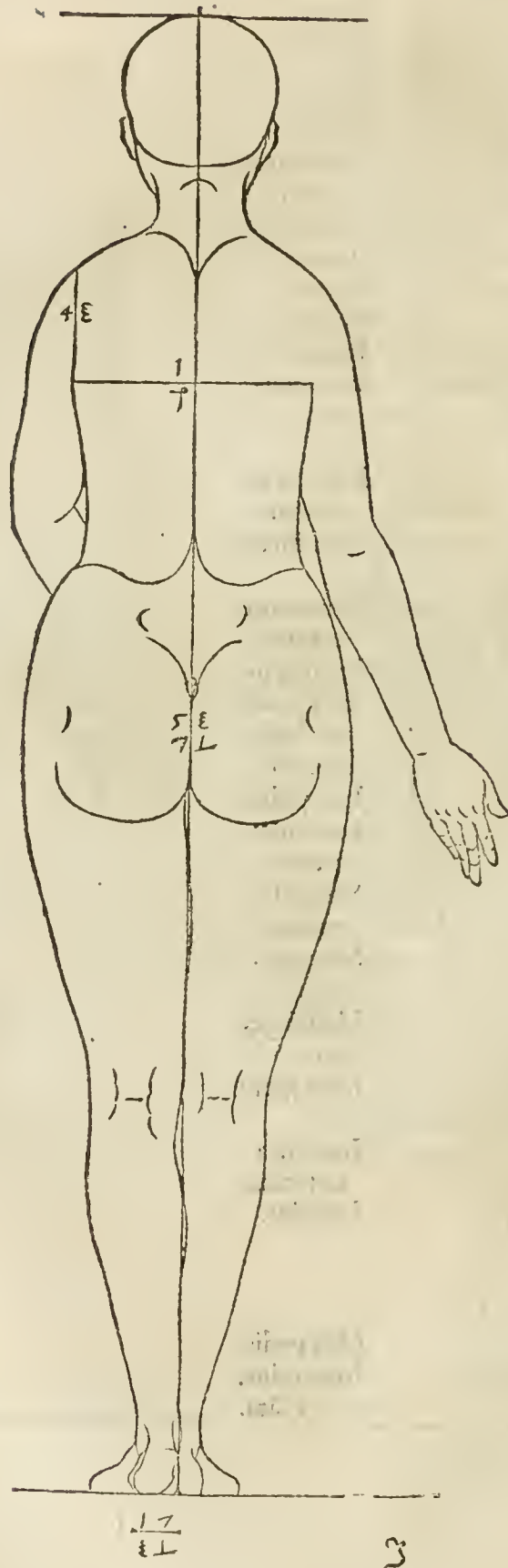
Mōs pedis.
 Imustalus.
 Plāta.

92
 E

33
 E

h

8.

†
per
tucula
co
numerus
portio
1
frustulū.
%

†
per
tucula
co
numerus
portio
1
frustulū.
%

Nunc deinceps alterius com-
mésurationis corpus virile subii-
ciam, seruans supra vsurpatū or-
dinem, primúmque exponens alti-
tudinem. Quæ erit à summo vs-
que ad verticem _____

Tum inter summã frontem &
imum mentū duabus lineis æqua-
lia spacia tria designabis. Quorū
in supremo frótem collocabis, in
medio nasum, oculos, aures. Infi-
mo buccam & mentum. Atque
ita perges metiri.

Ad frontem _____
Ad imum mentum _____
Ad summas scapulas _____
Ad iugula _____
A iugulis ad caput humeri _____
Infra alas aduersas _____
Infra alas auersas _____
Ad mammas _____
Infra easdem _____
Ad lumbos id est cinctum _____
Hinc autem ad vmbilicum _____
Ad summum femur _____
Ad imam aluum _____
Ad verenda _____
Ad extremas nates _____
Hinc verò ad sulcum in femine
Supra genu _____
In medium genu _____
E medio genu vsque infra illud _____
Ad imum talum exteriorem _____
Ad imum talum interiorem _____
Ad montem pedis _____
Inde vsque ad plantam imam _____
A planta verò sursum ad talum
exteriorem _____
Longitudo autem calcis erit _____
Sed brachij talis.
Ab humero ad nexum cubiti _____
E nexu vsque in iuncturã manus _____
E iunctura ad extremos digitos _____

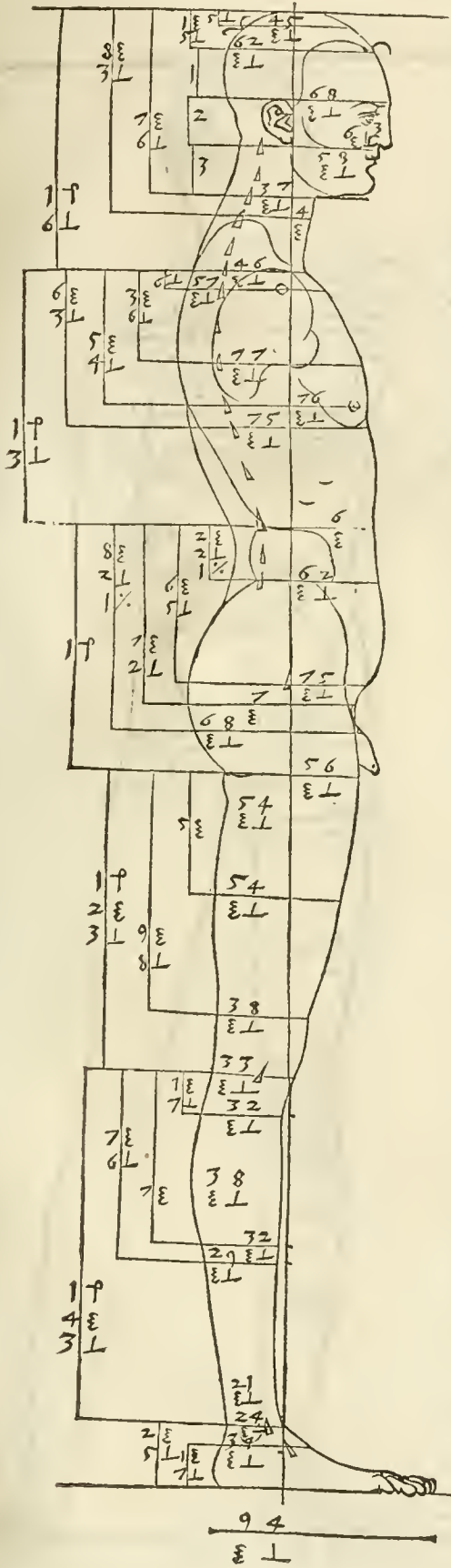
His designatis adiiciantur &
latitudines primúmque obliqui
corporis quæ est crassitudo.

Per verticem esto _____
Per frontem _____
Per supercilia _____
Per nasum _____
Per labrum superius & ceruicem _____
Collum iuxta mentum habeat _____
Per summas scapulas ducatur _____
Per iugula _____
Per summos humeros _____
Per alam _____
Per imamas _____
Infra easdem _____
Per cinctum _____
Per vmbilicum _____
Per summum femur _____
Per imam aluum _____
Per nates & verenda _____
Femoris iuxta extremas nates de-
sitas erit _____
Pauloque inferius _____
Per sulcum in femine _____
Supra genu esto _____
Per medium genu _____
Infra genu _____
Per median suram _____
Per imam suram exterius _____
Interius _____
Per imam & coactissimam tibiam _____
Per montem _____
Per imum talum exterius _____
His adiicies & brachij crassitu-
dinem.

Per humerum esto _____
Iuxta alam demissioem qua ter-
gum spectat _____
Per nexum cubiti _____
Infra eundem _____
Per iuncturam manus _____
Sed palmæ dabitur _____

h ij

	pericula eo numerus	portio frustulū.		pericula eo numerus	portio frustulū.
Sequuntur latitudines aduersi corporis.			Per mediam suram	0 3	3 0
Per verticem esto	0 4	1 0	Per imam suram exterius	0 2	6 0
Per frontem summam	0 5	5 0	Per imam suram interius	0 2	4 0
Per mediam frontem	0 6	0 0	Per imam & coactissimam tibiam	0 1	4 0
Per supercilia	0 5	5 0	Per montem pedis & talos	0 1	8 0
Per aures	0 6	4 0	Infra talos.	0 1	8 0
Per nasum & genas	0 4	4 0	Sed calcis per extremos digitos la titudo erit	0 3	2 0
Colli autem iuxta imum mētum latitudo erit	0 3	4 0	Tum brachium facies latum.		
Per summas scapulas	0 4	0 0	Per musculos humeri	0 2	5 0
Per iugula	1 1	4 0	Supra nexum cubiti	0 2	0 0
Sed intra ossa humerorum spaciū sit	0 9	5 0	Infra eundem	0 2	7 0
Per pectus esto	1 3	5 0	Per iuncturam manus	0 1	7 0
Intra alas	0 8	8 0	Palma explanabitur	0 3	2 0
Intra mammas	0 6	3 0	Posthac accurate vñiles ima gines obliquam aduersamque suo quaque loco effinges. Auerfam que includes extremis aduersa li neis. Et intra alas facies latam	1 0	2 0
Infra mammas	0 9	9 0	Sed ala quantū à iugulis abes se debeant indicatum est.		
Per cinctum	0 8	2 0	Rima podicis obtinebit	0 5	5 0
Per umbilicum	0 9	0 0	Calcaneus vero	0 1	6 0
Per summum femur	1 0	2 0	Huic corpori si circini pedem in umbilicum vt centrum defixe ris, rotundationis linea quæ pedis extensi digitos tæget, manus etiã, expassis brachiis & surculum ela tis, extremos digitos radet. Quæ omnia contemplanda subiectis exemplis proposuimus.		
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0 7	3 0			
Per imam aluum	1 0	1 2			
Per verenda	1 0	1 0			
Femur iuxta extremas nates ha beat	0 4	8 0			
Per sulcum in femine	0 4	0 0			
Supra genu esto	0 3	1 0			
Per medium genu	0 2	8 0			
Infra genu	0 2	8 0			

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.

Summæ scapulæ.
Iuguli.
Caput humeri.
Alæ aduersæ.
Mammæ.
Infra eafdem.

Cinctus.

Vmbilicus.

Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.

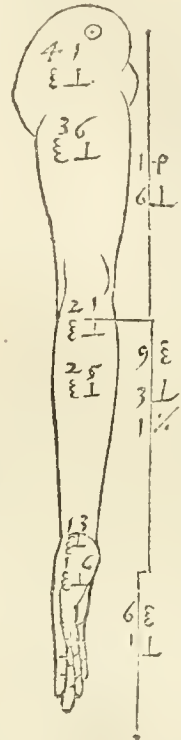
Sulcus in femine.

Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

Imum furæ exterioris.
Imum furæ interioris.

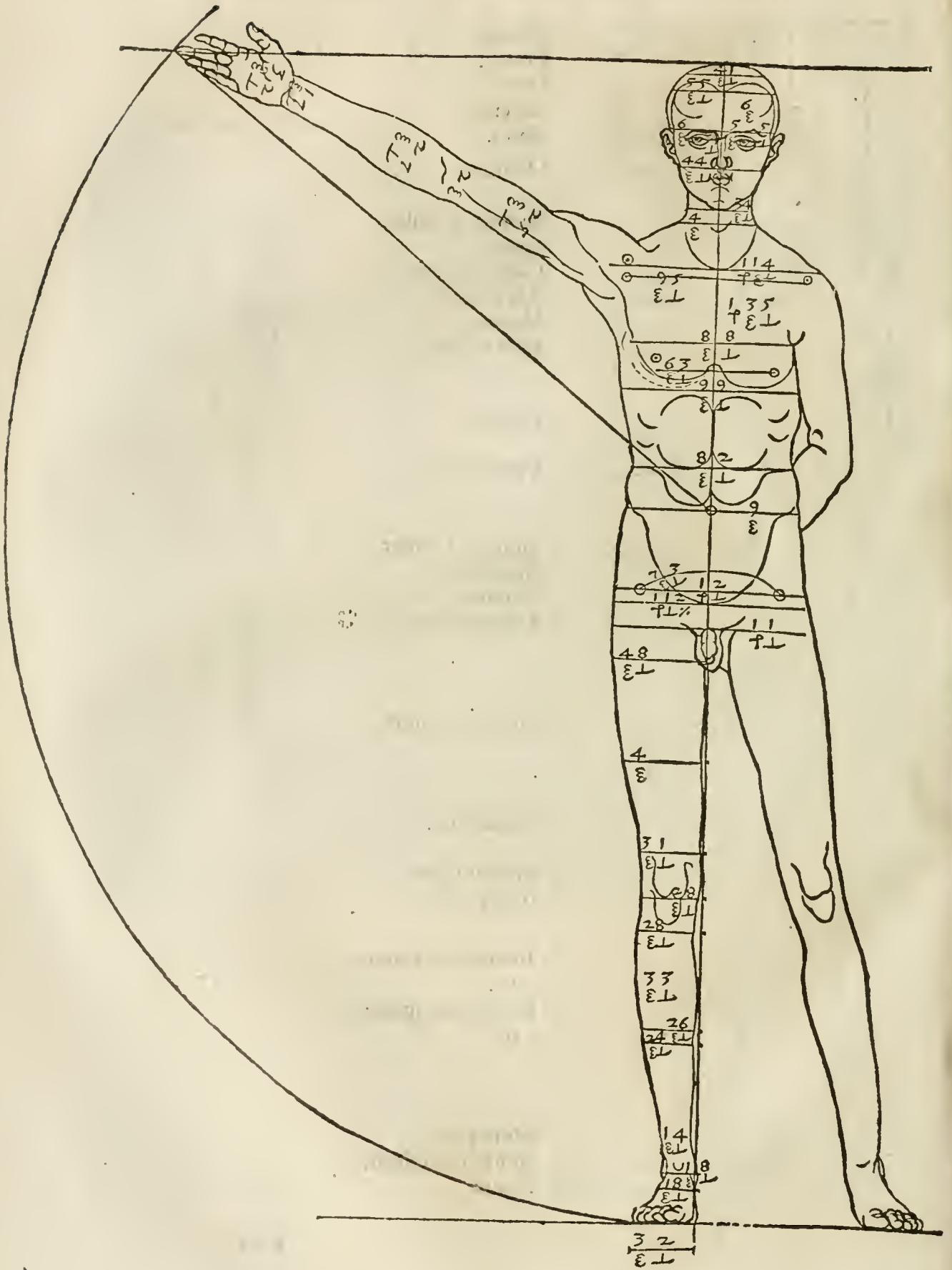
Mons pedis.
Imú tali exterioris.
Planta.

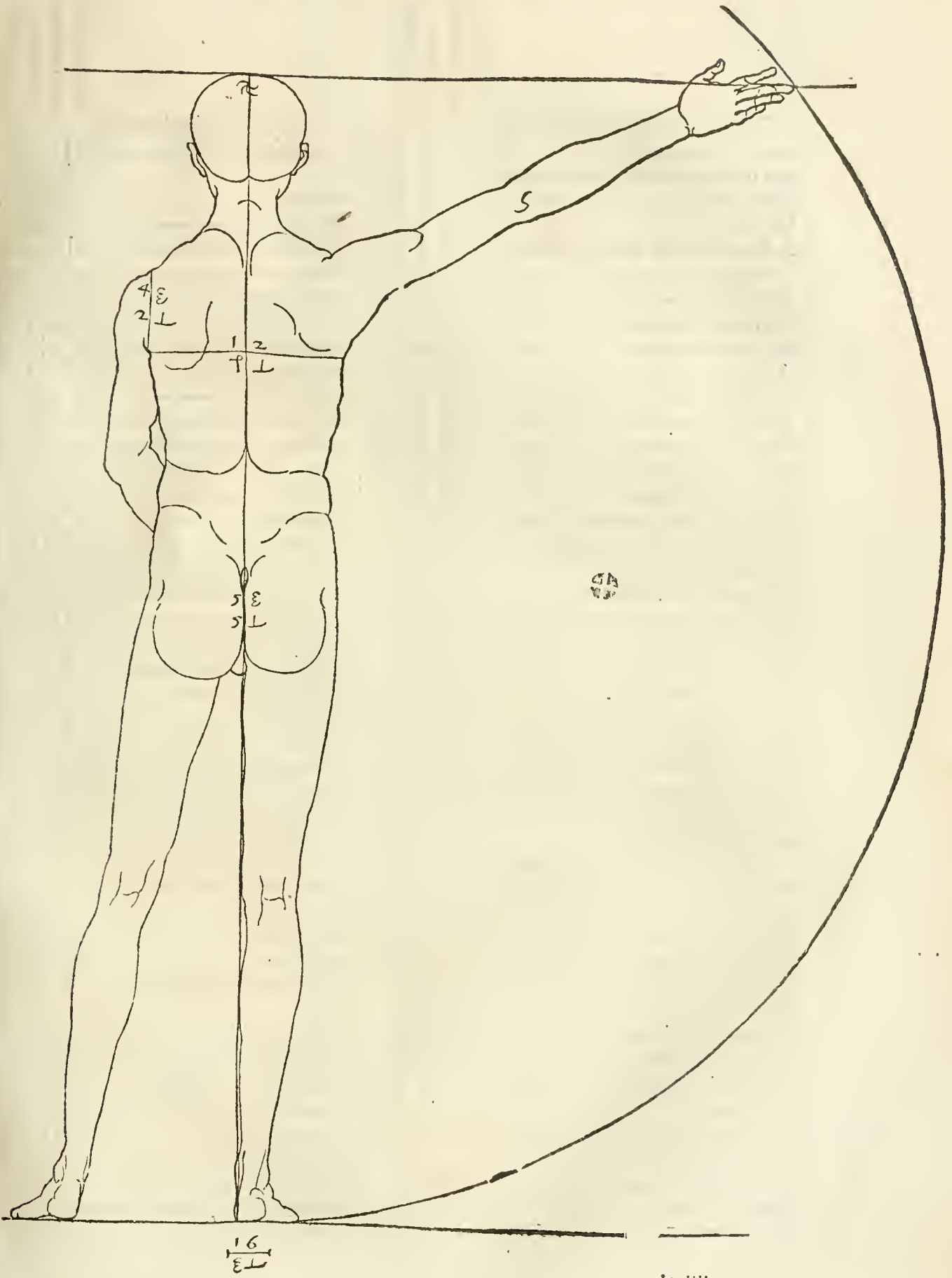

9 4
E L

h iij

ALBERTI DVRERI

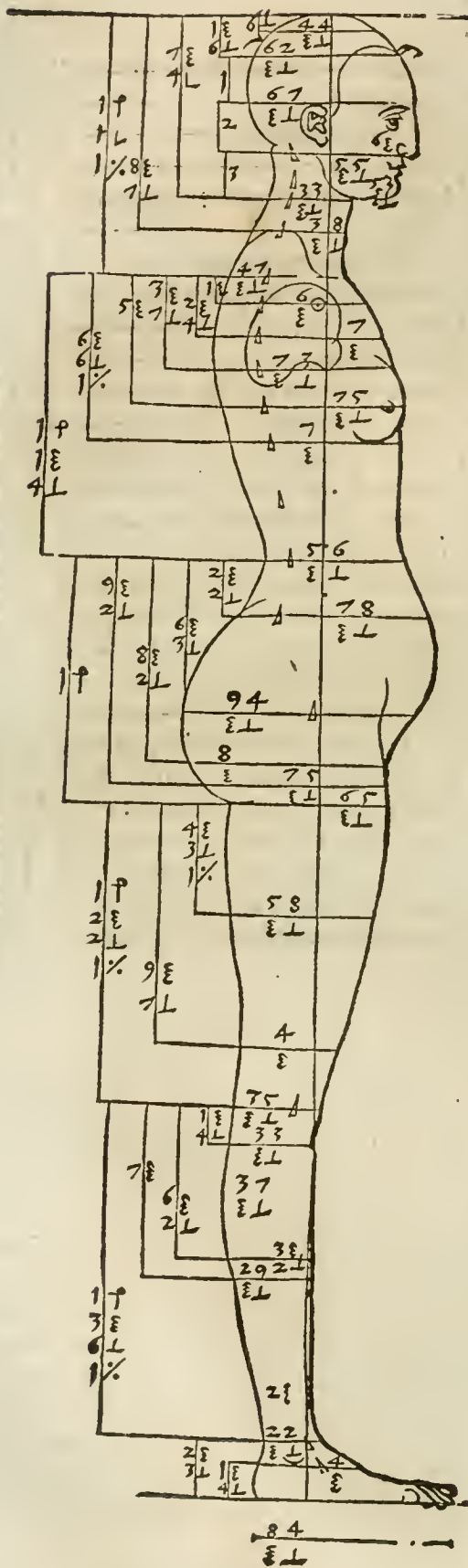
h. iij

9

	particula	numero	partio	frustulū.		particula	numero	partio	frustulū.
	↓	↕	↓	↓		↓	↕	↓	↓
Tali viro conformis mulier ad-									
datur, cuius corpus trifariam su-									
pra seruato modo describemus.									
Longitudines igitur ita sese ha-									
belunt.									
A summo id est sincipite ad ver-									
ricem _____	0	0	6	0	His constitutis latitudines ad-				
Ad frontem _____	0	1	6	0	iciis, faciēsque obliquum cor-				
Ad imum mentum _____	0	7	7	0	pus.				
Ad summas scapulas _____	0	8	7	0	Per verticem _____	0	4	4	0
Ad iugula _____	1	4	0	1	Per frontem _____	0	6	2	0
Quod intra frontem summam					Per supercilia _____	0	6	7	0
imūmque mētum erit, id diuides					Per nasum _____	0	6	0	0
lineis duabus in aequalia spacia					Per labrum superius _____	0	5	5	0
tria, quorum primo comprahen-					Per collum & mentum _____	0	5	3	0
datur frons, Secundo nasus, ocu-					Ibidēmq̄ collo dabitur _____	0	3	3	0
li, aures. Tertio mentum & buc-					Per summas scapulas _____	0	3	8	0
ca. Tum mensurare perges.					Per iugula _____	0	4	7	0
A iugulis ad humeros _____	0	1	0	0	Per humeros _____	0	6	0	0
Ad summum pectus _____	0	2	4	0	Per pectus _____	0	7	0	0
Ad alas aduersas _____	0	3	7	0	Per alam _____	0	7	3	0
Ad alas auersas _____	0	4	4	0	Per papillas _____	0	7	5	0
Ad papillas _____	0	5	0	0	Infra mammas _____	0	7	0	0
Infra mammas _____	0	6	6	1	Per cinctum _____	0	5	6	0
Ad cinctum _____	1	1	4	0	Per vmbilicum _____	0	7	8	0
Hinc autem in vmbilicum _____	0	2	2	0	Per summum femur & nates _____	0	9	4	1
Ad summum femur _____	0	6	3	0	Per pubis initium _____	0	8	0	0
Ad pubis initium _____	0	8	2	0	Per imam pubem _____	0	7	5	0
Ad imam pubem _____	0	9	2	0	Sed femur iuxta extremas na-				
Ad extremas nates _____	1	0	0	0	tes esto _____	0	6	5	0
Hinc verò vsque ad sulcum fe-					Per sulcum feminis _____	0	5	8	0
minis _____	0	4	3	1	Supra genu _____	0	4	0	0
Supra genu _____	0	9	7	0	Per medium genu _____	0	3	5	0
In genu medium _____	1	2	2	1	Infra genu _____	0	3	3	0
E medio vsque infra illud _____	0	1	4	0	Per mediam suram _____	0	3	7	0
Ad imam suram exterius _____	0	6	2	0	Per imam exterius _____	0	3	2	0
Interius _____	0	7	0	0	Interior _____	0	2	9	0
Ad montem pedis _____	1	3	6	1	Per imam tibiam vbi coactissima				
A monte ad imam plantam _____	0	2	3	0	est _____	0	2	0	0
A planta sursum ad talum exte-					Per pedis montem _____	0	2	2	0
riorem _____	0	1	4	0	Infra talos _____	0	4	0	0
Calcis autem longitudo erit _____	0	8	4	0	Postea brachium obliquū ita				
Sed brachium sic facies.					addensabis.				
Ab humero ad nexum cubiti _____	0	9	6	0	Per humerum esto _____	0	3	9	0
E nexu ad iuncturam manus _____	0	9	1	0	Per musculos _____	0	3	5	0
E iūctura ad extremos digitos _____	0	5	9	0	Per nexum cubiti _____	0	2	5	0
					Infra eundem _____	0	2	6	0
					Per manus iuncturam _____	0	1	3	0
					Sed palma obtinebit _____	0	1	6	0
					Sequūtur aduersæ latitudines.				
					Per verticem esto _____	0	4	2	0
					Per summam frontem _____	0	5	4	0

	per petricula	co numerus	1 partio	1 trifutulū.		per petricula	co numerus	1 partio	1 trifutulū.
Per mediam frontem	0	6	0	0	Interius	0	2	9	0
Per supercilia	0	5	8	0	Per tibiam	0	1	2	0
Per aures	0	6	2	0	Per montem pedis	0	1	7	0
Per nasum & genas	0	4	8	0	Infra talos	0	1	8	0
Collum iuxta imum mētum ha- beat	0	3	3	0	Et calci per extremos digitos da- bitur	0	2	9	0
Per summas scapulas ducatur	0	3	7	0	Brachium autem ita fiet.				
Per summos humeros	1	1	2	0	Per musculos humerus latus	0	2	5	0
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0	Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Per pectus & humeros	1	3	0	0	Infra eundem	0	2	6	0
Per alas aduersas	0	8	5	0	Per iuncturam manus	0	1	6	0
Sed per illas auersas	0	9	4	0	Palma aperietur	0	2	9	0
Intra papillas	0	6	5	0	His designationibus partium triplicis staturæ corporum mulie- brium conuenientes suo cuique in loco figuras accommodabis.				
Infra mammas	0	8	5	0	Auersam etiam, quod sæpe mo- nuimus, circūscribes iisdem, quas auersa habuerit, extremis lineis.				
Per cinctum	0	7	8	0	Sed rima podicis obtinebit	0	5	7	0
Per umbilicum	1	1	0	0	Et calcaneus	0	1	5	0
Per summum femur	1	1	9	0	Hoc corpus extensis pedibus & manibus sursum expansis, si in umbilicum circini pedem fixeris, ita poteris circumagere vt extre- mitates digitorum manus & cal- cis, orbis circuli attingat. Sicut & ipsum in exemplis declarauimus.				
Ibidemque coxendices distabunt inter se	0	8	6	0					
Per pubis initium	1	2	5	0					
Per pubem imani	0	6	2	0					
Per extremas nates	0	6	1	0					
Per sulcum feminis	0	5	6	0					
Supra genu	0	3	7	1					
Per medium genu	0	3	2	0					
Infra genu	0	3	1	0					
Per mediam suram	0	3	7	0					
Per imam suram exterius	0	3	1	0					

ALBERTI DVRERI

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.

Iuguli.
 Summi humeri.
 Pectus.
 Alæ aduersæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

Summum femur.

Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

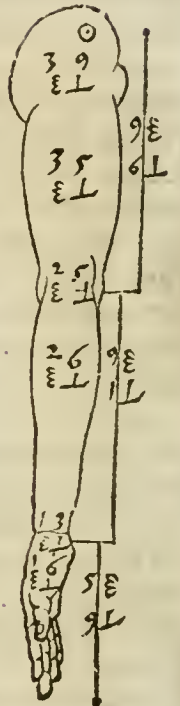
Sulcus feminis.

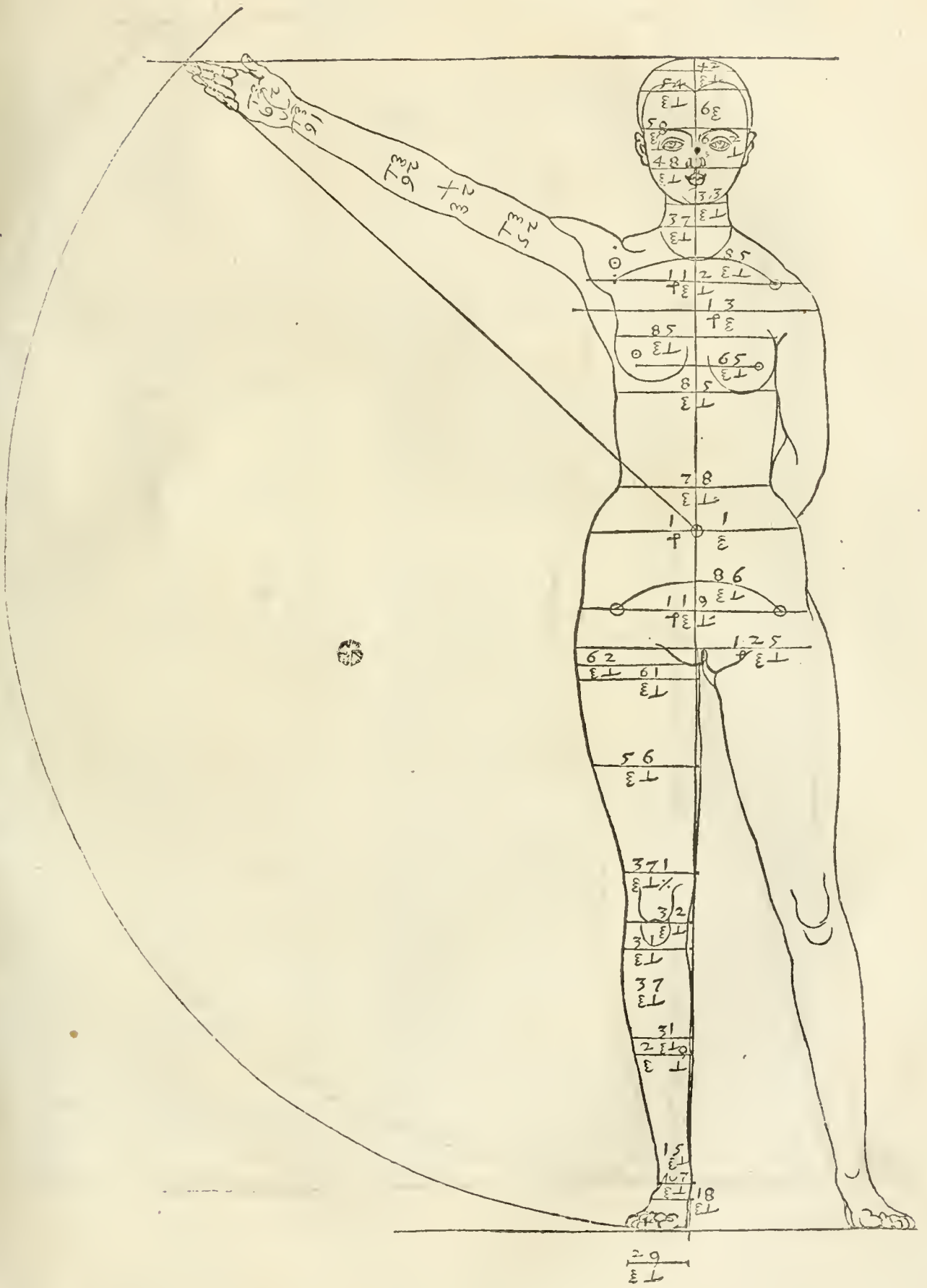
Supra genu.

Medium genu.
 Infra genu.

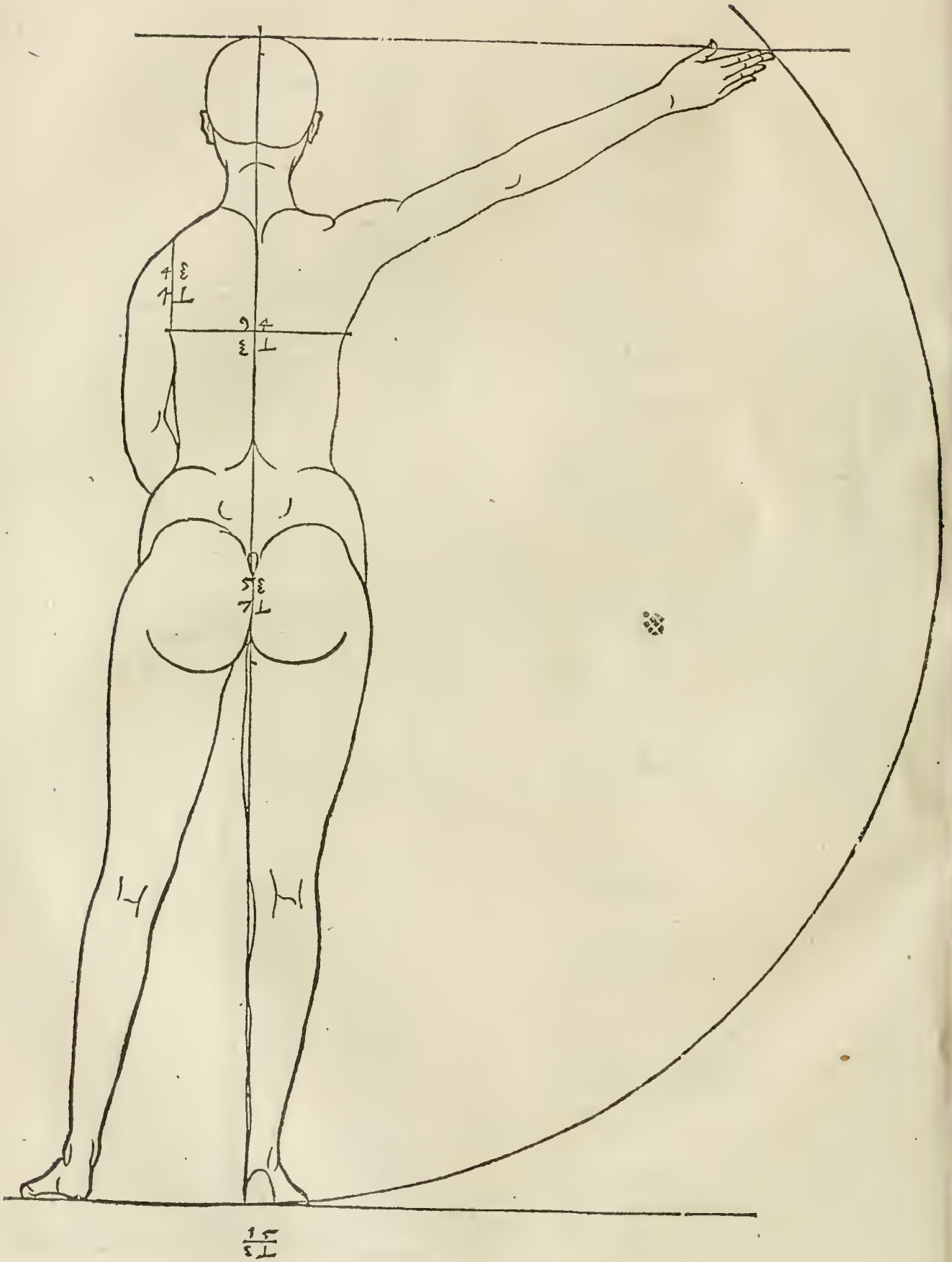
Imā suræ exterioris.
 Imum suræ interioris.

Mons pedis.
 Imus talus exterior.
 Planta.

ALBERTI DVRERI

10

	pericula cro numerus	portio frustulū.		pericula cro numerus	portio frustulū.
	1	1		1	1
	0	0		0	0
Duo item corpora, viri vnum & alterum mulieris describam primūque altitudines partium, vt ante consueui, exequar.			Brachio autem talis.		
In viri à summo sincipite ad imū mentum esto longitudinis spacium _____	0	7	A summis iugulis ducatur longitudinis spacium vsque in nexum cubiti _____	1	1 4 0
Hinc vero sursum ad summam frontem _____	0	6	E nexu vsque in iuncturam manus _____	0	8 5 0
A fronte summa ad supercilia _____	0	2	Palmae autem dabitur _____	0	6 0 0
A supercilijs ad imum nasum _____	0	2	His subiiciatur latitudines viriles, primūque obliquae.		
A naso ad imum mentum _____	0	2	Per frontem esto _____	0	5 1 0
A summo sincipite item ad summas scapulas _____	0	7	Per supercilia _____	0	6 6 0
Ad summos humeros _____	0	9	Per nasum & ceruicem _____	0	6 0 0
Ad iugula _____	1	0	Per labrum & ceruicem _____	0	5 4 0
Hinc autem ad summum pectus _____	0	2	Per mentum & collum similiter _____	0	5 4 0
Infra alas _____	0	3	Ibidemque collum obtinebit _____	0	3 4 0
Ad mammas _____	0	5	Per summas scapulas _____	0	3 5 0
Infra mammas _____	0	6	Per summos humeros _____	0	4 4 0
In cinctum _____	0	9	Per iugula _____	0	5 3 0
E cinctu ad vmbilicum _____	0	2	Per pectus _____	0	7 4 0
Ad sinus coxarum _____	0	2	Iuxta alam _____	0	8 2 0
Ad coxam _____	0	6	Per mammas _____	0	8 3 0
Ad imam aluum _____	0	7	Infra easdem _____	0	7 6 0
Ad verenda _____	0	8	Per cinctum _____	0	6 5 0
Ad extremas nates _____	0	9	Per vmbilicum _____	0	6 3 0
Hinc vero aliquantulum infra _____	0	0	Per sinus coxarum _____	0	6 5 0
Atque hinc etiam inferius _____	0	2	Per coxam _____	0	8 0 0
Ad sulcum in femine _____	0	5	Per imam aluum _____	0	7 2 0
Ad medium genu _____	1	2	Per verenda & clunes _____	0	6 9 0
A medio genu vsque supra illud exterius _____	0	2	Femori autem dabitur iuxta extremas nates _____	0	5 9 0
Interius _____	0	1	Infraque aliquantum _____	0	5 9 0
A medio item genu vsque infra illud exterius _____	0	0	Atque etiam inferius _____	0	5 8 0
Interius _____	0	1	Per sulcum in femine _____	0	5 4 0
Ad imam suram interiorem _____	0	6	Supra genu exterius esto _____	0	4 0 0
Ad imam suram exteriorem _____	0	6	Interius _____	0	3 7 0
Ad montem pedis _____	1	4	Per medium genu _____	0	3 5 0
A monte ad imam plantam _____	0	2	Infra genu exterius _____	0	3 4 0
A planta sursum ad talum exteriorem _____	0	1	Interius similiter _____	0	3 4 0
Sed calci longitudo dabitur _____	0	9	Per mediam suram _____	0	4 0 0
			Per imam suram exterius _____	0	3 7 0
			Per imam suram interius _____	0	3 4 0
			Per imam tibiam _____	0	2 1 0
			Per montem pedis _____	0	2 4 0
			Infra talos _____	0	4 0 0

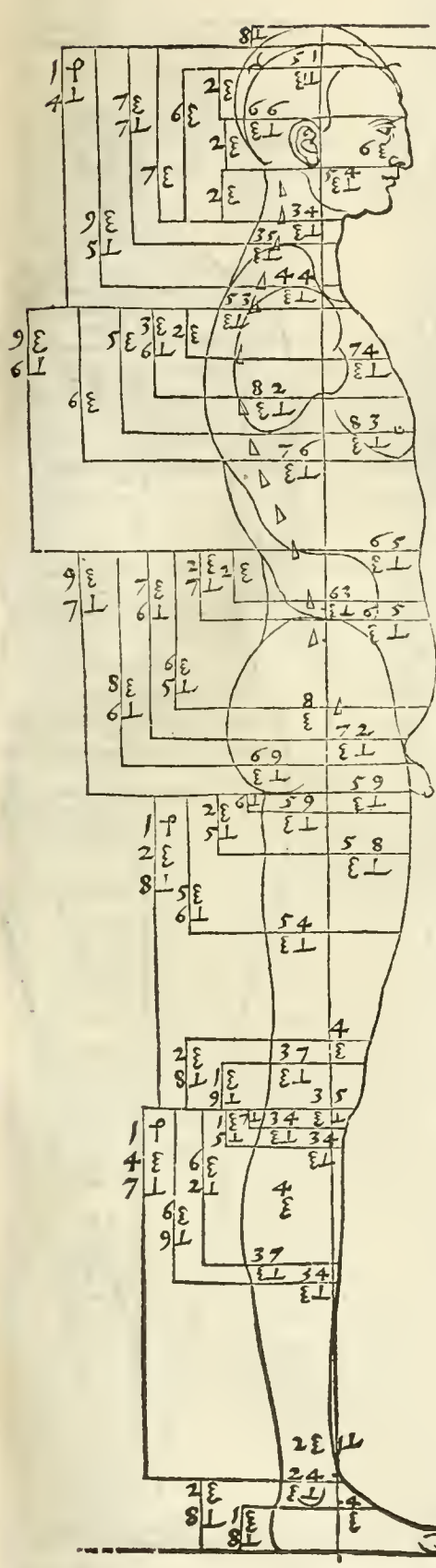
ALBERTI DVRERI

	per ticula	no numerus	portio 1	% frustulū.		per ticula	no numerus	portio 1	% frustulū.
Sequuntur brachij obliqui la- titudines siue densitates.					Per summum genu	0	2	9	0
Per humeros esto	0	4	5	0	Per medium genu	0	2	9	0
Infra alam per musculos	0	3	3	0	Tantundem latitudinis habe būt & duo inferius notata spacia.				
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Sed cum figurabitur corpus tum erunt hac in parte delineationes curuula.				
Infra eundem	0	2	4	0	Per mediam suram esto	0	3	5	0
Pauloque inferius	0	1	7	0	Iuxta suram exterius	0	3	0	0
Per manus iuncturam	0	1	4	0	Iuxta suram interius	0	2	8	0
Sed palma obtinebit	0	1	5	0	Per imam tibiam	0	1	4	0
Tum latitudines aduersæ desi- gnentur hoc modo.					Per talos & montem pedis	0	1	9	0
Per summam frontem esto	0	5	1	0	Infra talos similiter	0	1	9	0
Per frontem mediam	0	5	8	0	Calcis per extremos digitos lati- tudo erit	0	3	0	0
Per supercilia	0	5	5	0	Sed brachium sic fiet.				
Per aures	0	6	0	0	Brachij aduersi per musculos sub alis latitudo erit	0	2	5	0
Per imum nasum	0	4	6	0	Supra cubiti nexum	0	2	1	0
Collum iuxta imum mentum ha- beat	0	3	3	0	Infra eundem	0	3	0	0
Per summam scapulas esto	0	4	0	0	Pauloque etiam inferius	0	2	2	0
Per summos humeros	0	9	2	0	Per manus iuncturam	0	1	6	0
Per iugula	1	2	4	0	Manus autem obtinebit	0	3	1	0
Ibidemque distabunt ossa hume- rorum inter se	0	9	7	0	+ Tum deinceps & muliebris cor- poris commensurationē exequere faciēsq; primum altitudines ita.				
Per pectus & humeros	1	4	4	0	A sincipite ad summum collum esto	0	7	0	0
Intra alas	1	0	2	0	Hinc vero sursum vsque ad sum- mam frontem	0	6	0	0
Intra mammas	0	7	0	0	A fronte summa ad supercilia	0	2	0	0
Per cinctum	0	9	0	0	A superciliis ad imum nasum	0	2	0	0
Per vmbilicum	1	0	2	0	Hinc ad collum similiter	0	2	0	0
Per sinus coxarum	1	0	0	0	Atque inde mentum sursum paululum circumducendum erit.				
Per coxam	1	1	3	0	A sincipite ad summam scapulas	0	7	9	0
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0	Ad iugula	1	0	0	0
Per imam aluum	1	1	4	0	A iugulis ad summum pectus	0	2	1	0
Per verenda	1	1	3	0	Infra alas	0	3	7	0
Per femur iuxta extremas nates	0	5	5	0	Ad papillas	0	5	5	0
Infraque aliquantum	0	5	1	0	Infra mammas	0	7	0	0
Pauloque etiam inferius simili- ter	0	5	1	0					
Per sulcum in femine	0	4	2	0					
Supra genu exterius	0	3	2	0					
Interius similiter	0	3	2	0					

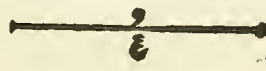
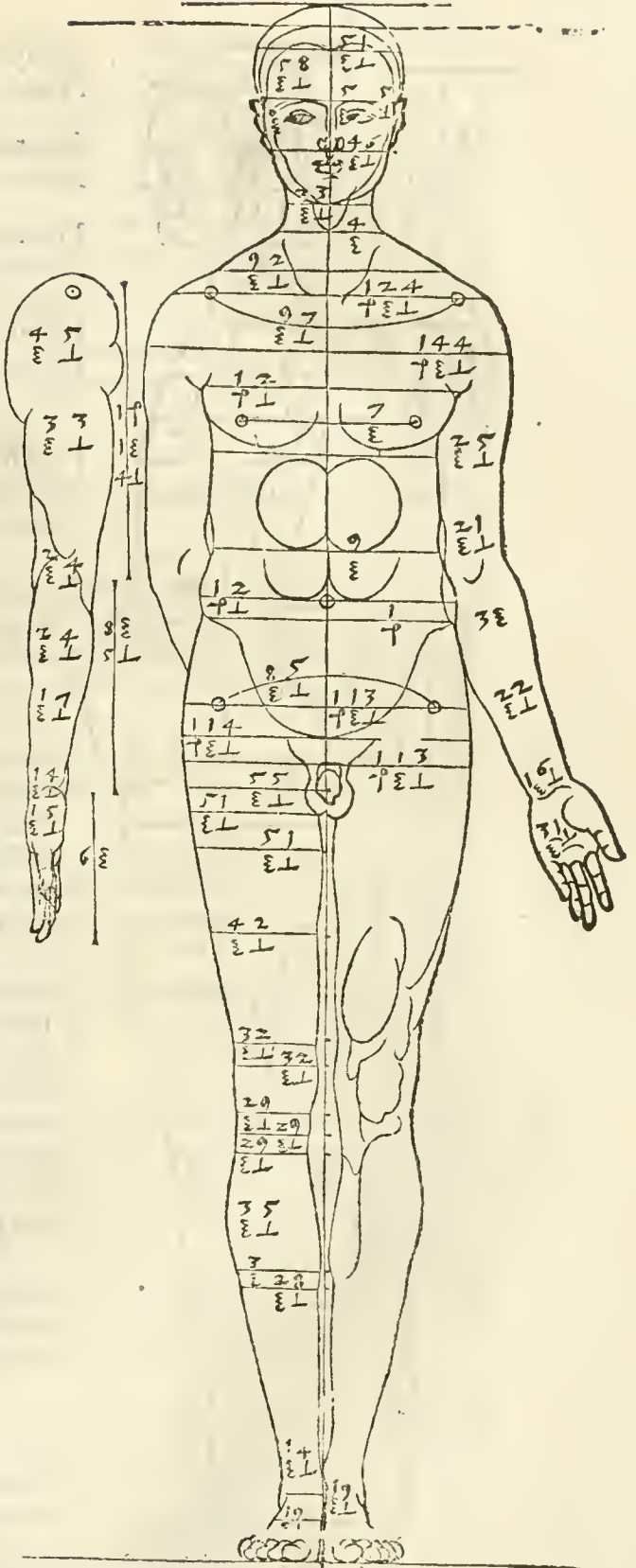
	¶ perticula	¶ numerus	¶ portio 1/2	¶ frustulū.		¶ perticula	¶ numerus	¶ portio 1/2	¶ frustulū.
Ad lumbos vbi incingunt	1	1	2	0	Iuxta alam	0	6	8	0
Hinc vero in vmbilicum	0	1	5	0	Per papillas	0	7	0	0
Ad summum femur	0	6	0	0	Infra mammas	0	6	6	0
Ad imam aluum	0	7	0	0	Per lumbos vbi incingunt	0	5	5	0
Ad pubis initium vbi corpus bifidum fit	0	8	8	0	Per vmbilicum	0	6	8	0
Ad imam pubem	0	9	6	0	Per summum femur	0	9	0	0
Ad extremas nates	1	0	4	0	Per imam aluum	0	8	6	0
Ab extremis natibus aliquanto inferius	0	2	3	0	Per pubis initium	0	8	0	0
Ad fulcum feminis	0	4	3	0	Per imam pubem	0	7	5	0
Supra genu	0	9	2	0	Per femur iuxta extremas nates	0	6	5	0
Medium in genu	1	1	3	0	Inferiusque paulo	0	6	0	0
E medio genu vsque infra illud	0	2	0	0	Per fulcum in femine	0	5	4	0
Ad imam suram exterius	0	6	0	0	Supra genu	0	4	0	0
Interius	0	7	2	0	Per medium genu	0	3	5	0
Ad montem pedis	1	4	5	0	Infra genu	0	3	5	0
Hinc vero ad imam plantam	0	2	6	0	Per mediam suram	0	3	9	0
A planta sursum ad talum exerterioriorem	0	1	8	0	Per imam suram exterius	0	3	6	0
Longitudo calcis erit	0	8	5	0	Interius	0	3	2	0
Brachium autem sic facies.					Per imam tibiam	0	2	0	0
Ab humeris quæ altitudo iugulorum est ponatur vsque ad nexum cubiti	1	1	5	0	Per montem pedis	0	2	2	0
E nexu vsque in iuncturam manus	0	8	5	0	Infra talos	0	3	5	0
Spacium palma obtinebit	0	5	8	0	Sed brachium ita densabitur.				
Post has altitudinum notationes describes & latitudines. Eæ erunt obliqui corporis tales.					Per humerum	0	4	4	0
Per frontem densum esto caput	0	5	1	0	Infra alam	0	3	3	0
Per supercilia ponatur	0	6	3	0	Per nexum cubiti	0	2	4	0
Per ceruicem & nasum	0	5	5	0	Infra eundem	0	2	4	0
Per labrum & ceruicem	0	5	2	0	Per iuncturam manus	0	1	3	0
Per mentum & collum similiter	0	5	2	0	Manui autem dabitur	0	1	4	0
Sed ibidem collum obtinebit	0	3	2	0	Tum notabis iuxta proximam lineam & aduersas latitudines hoc modo.				
Per summas scapulas	0	3	3	0	Per summam frontem esto	0	5	1	0
Per iugula	0	4	0	0	Per mediam	0	5	7	0
Per pectus	0	6	2	0	Per supercilia	0	5	3	0
					Per aures	0	5	8	0
					Per nasum & buccas	0	4	5	0
					Collum iuxta mentum obtinebit	0	3	0	0
					Per summas scapulas	0	3	5	0
					Per iugula	0	8	7	0
					Sub his ossa humerorum distabunt	0	8	5	0

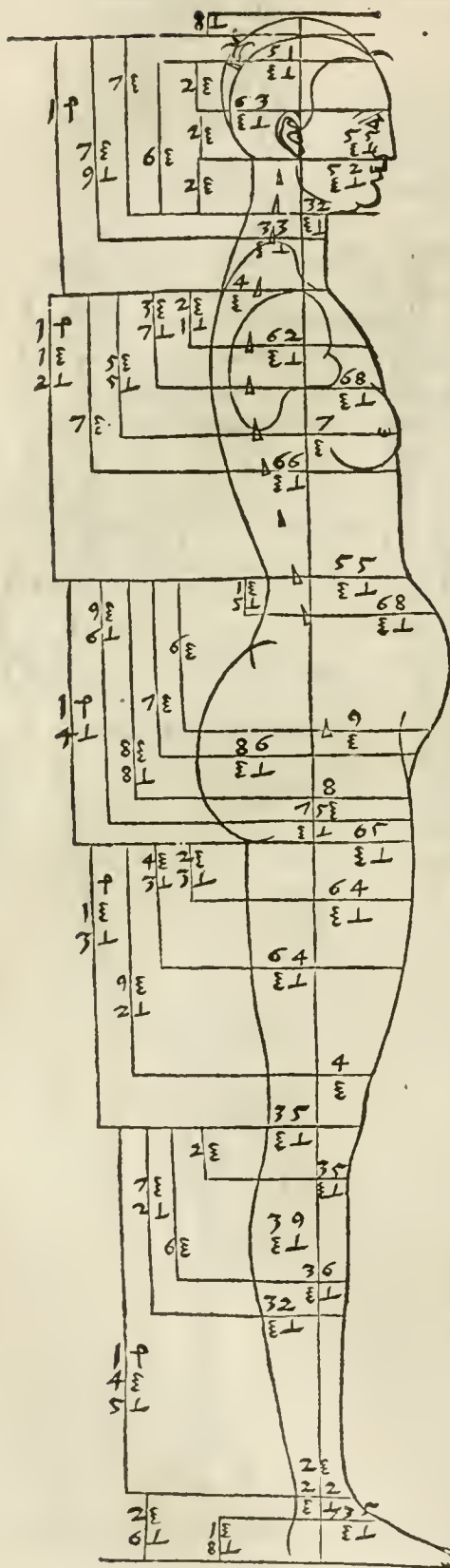
ALBERTI DVRERI

	¶ per culo	per culo	per culo	per culo		¶ per culo	per culo	per culo	per culo
Per pectus	1	2	2	0	Infra talos similiter	0	2	6	0
Intra alas	0	8	2	0	Sed calcis per extremos digitos	0	2	9	0
Intra papillas	0	6	0	0	latitudo erit	0	2	9	0
Thoracis infra mammas latitudo esto	0	8	4	0	Tum brachium accommoda- bis huiusmodi.	0	2	4	0
Per lumbos vbi incingunt esto	0	7	7	0	Infra alas latum	0	2	1	0
Per vmbilicum	1	4	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	9	0
Per summum femur	1	2	0	0	Infra eundem	0	1	5	0
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	4	0	Per iuncturam manus	0	2	8	0
Per imam aluum	1	1	3	0	Sed palmam facies latam	0	0	8	0
Per pubis initium	1	2	4	0	His notationibus circumscri- bes figuram virilis muliebrisque				
Iuxta imam pubē dabitur femori	0	6	2	0	corporis conuenientibus & aptis				
Per extremas nates	0	6	1	0	flexibus, vt nos facere studuisse in				
Pauloque inferius	0	6	0	0	exēplis poteris cernere. Sed si vo-				
Per sulcum feminis	0	5	3	0	lueris his corporis caput maiuscu-				
Supra genu	0	3	8	0	lum imponere, produces ipsum in				
Per medium genu	0	3	5	0	altitudinis linea.	0	0	8	0
Infra genu	0	3	1	0	Atque ita prolongatum pariter & densiusculum & latiusculū				
Per mediam suram	0	3	5	0	in obliquo aduersoque corpore				
Per imam suram exrerius	0	3	4	0	facies, ita vt & ante fieri debere				
Per imam suram interius	0	3	0	0	ostendi & à nobis in exemplis de-				
Per imam tibiam	0	1	4	0	monstratum est.				
Per montem pedis	0	2	6	0					

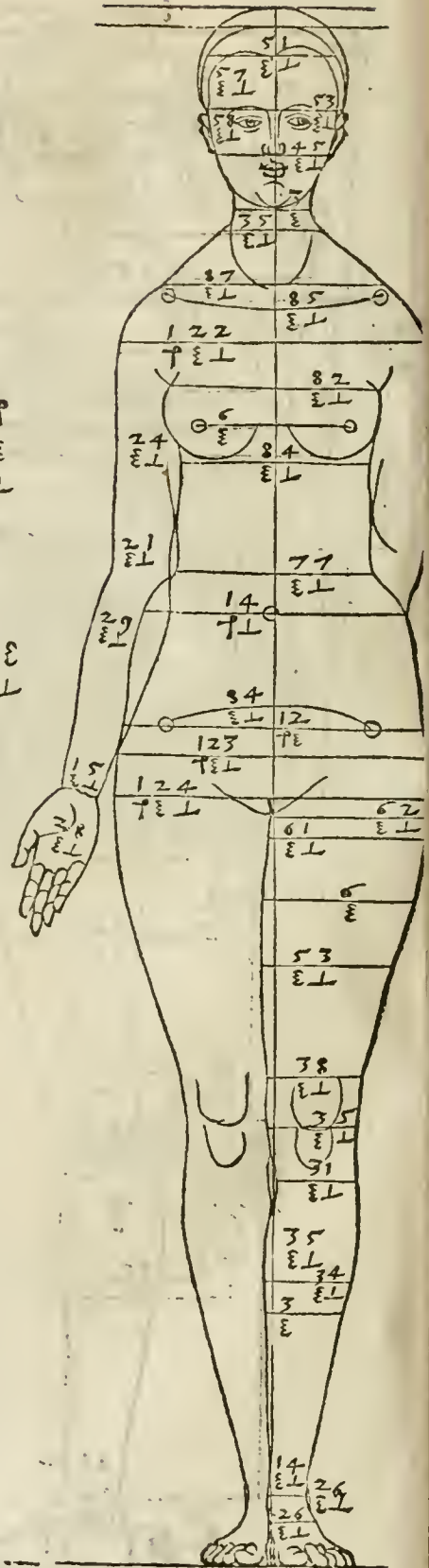
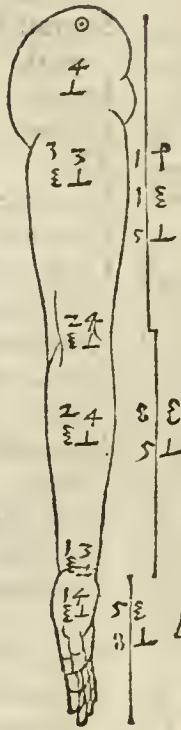

Sinciput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summa scapula.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala.
Mamma.
Infra has.
Lūbi vbi incingimur.
Vmbilicus.
Sinus coarum.
Summum femur.
Ima alius.
Verenda.
Extrema nates.
Paulo inferius
Itēque inferius.
Feminis sulcus.
Supra genu exterius.
Interius.
Mediū genu.
Infra genu exterius.
Interius.
Ima sura exterius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

Sinciput.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.
Summæ sca-
pula.
Iuguli.
Pectus.
Ala.
Papillæ.
Infra mam-
mas.
Lumbi vbi
cingunt.
Vmbilicus
Summum
femur.
Ima aluus.
Initiũ pubis
vbi fit cor-
pus bifidũ.
Ima pubes.
Extremę na-
res.
Ibidẽmque
paulo in-
ferius.
Sulcus in fe-
mine.
Supra genu.
Mediũ genu
Infra genu.
Imum suræ
exterioris.
Interioris.
Mons pedis.
Imus talus
exterior.
Planta.

8
5
T
E

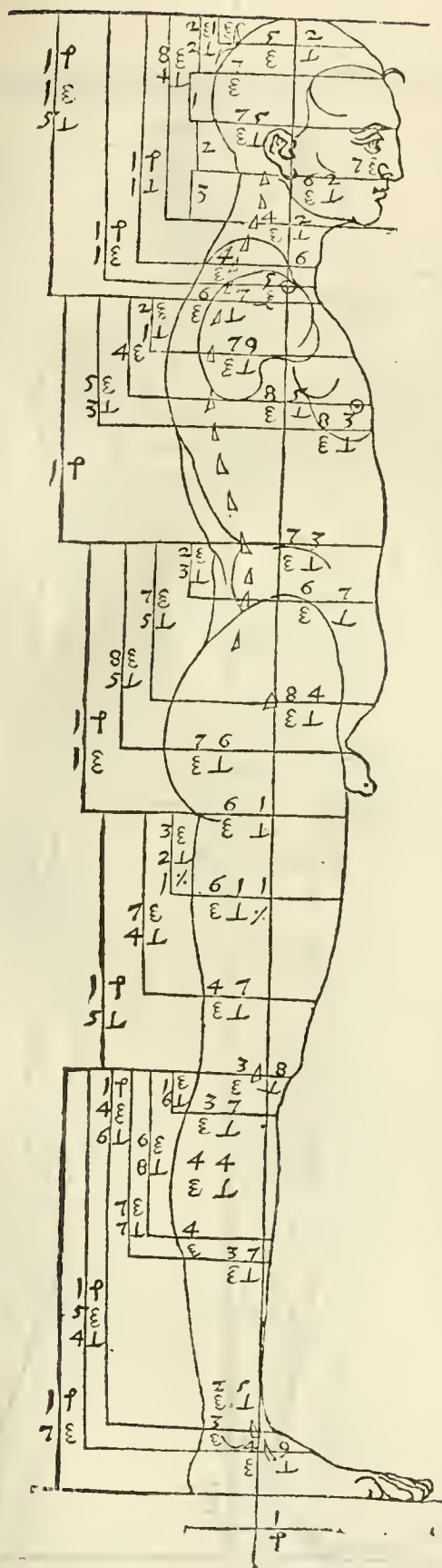
29
T
E

12.

	particula co numerus	partio 1/2	frustulū.		particula co numerus	partio 1/2	frustulū.
Sequitur alterius vitilis corporis mensuratio. Cuius altitudinis præcipuæ partes seu membra iuxta primâ obliquæ effigiei lineam ita notabuntur.				Per verticem esto	0	5	2 0
A sincipite ad verticem	0	1	0 0	Per frontem	0	7	0 0
Ad frontem	0	2	2 0	Per supercilia	0	7	5 0
Ad imum mentum	0	8	4 0	Per nasum	0	7	0 0
Ad summos humeros	1	0	1 0	Per labrum superius & ceruicem	0	6	2 0
Ad ossa humerorum	1	1	0 0	Collo iuxta mentum dabitur	0	4	2 0
Ad iugula	1	1	5 0	Per summos humeros	0	4	6 0
Hinc vero vsque sub alam	0	2	1 0	Per ossa humerorum	0	5	0 0
Ad mammas	0	4	0 0	Per iugula	0	6	7 0
Infra easdem	0	5	3 0	Per alam	0	7	9 0
In cinctum	1	0	0 0	Per mammas	0	8	5 0
Hinc autem in vmbilicum	0	2	3 0	Infra easdem	0	8	3 0
Ad summum femur	0	7	5 0	Per cinctum	0	7	3 0
Ad verenda	0	8	5 0	Per vmbilicum	0	6	7 0
Ad extremas nates	1	1	0 0	Per summum femur	0	8	4 0
Ab extremis natibus ad fulcum feminis	0	3	2 1	Per verenda	0	7	6 0
Supra genu	0	7	4 0	Per femur iuxta extremas nates	0	6	1 0
In medium genu	1	0	5 0	Per sulcum feminis	0	6	1 1
E medio genu vsque infra illud	0	1	6 0	Supra genu	0	4	7 0
Atque inde quoque ad imam suram exterius	0	6	8 0	Per medium genu	0	3	8 0
Interiorius	0	7	7 0	Infra genu	0	3	7 0
Ad montem pedis	1	4	6 0	Per mediam suram	0	4	4 0
Ad imam tibiam	1	5	4 0	Per imam suram exterius	0	4	0 0
Ad imam plantam	1	7	0 0	Interiorius	0	3	7 0
Calci autem longitudo dabitur	1	0	0 0	Per imam tibiam	0	2	5 0
Sed brachium huiusmodi erit.				Per montem pedis	0	3	0 0
Ab humero ad nexum cubiti esto	1	0	0 0	Infra talos	0	4	9 0
A nexu vsque in manus iuncturam	0	9	0 0	Brachium autem accommodabis tale.			
A iunctura manus ad extremos digitos	0	6	0 0	Per humerum densum	0	5	0 0
Atque ita designatis altitudinibus partium primum obliqui corporis densitas, deinde & latitudo aduersi exquiretur. Densitas ita.				Per musculos	0	7	3 0
				Per nexum cubiti	0	2	6 0
				Infra eundem	0	2	8 0
				Inferiusque etiam	0	2	0 0
				Per iuncturam manus	0	1	6 0
				Sed palmæ densitas erit	0	1	9 0
				Aduersæ latitudines hæ erunt.			
				Per verticem esto	0	5	5 0
				Per frontem	0	6	6 0

ALBERTI DVRERI

	†	co	portio	frustulū.		†	co	portio	frustulū.
		numeris	l	%			numeris	l	%
Per supercilia	0	5	8	0	Sed calcis per extremos digitos				
Per aures	0	6	5	0	latitudo erit	0	3	9	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Tum deinceps & brachij lati-				
Collo iuxta mentum dabitur	0	4	0	0	tudines describentur.				
Per summos humeros	1	0	0	0	Per musculos humeri esto	0	2	6	0
Sed inter ossa humerorum relin-					Supra nexum cubiti	0	2	3	0
quetur spacium	1	0	0	0	Infra eundem	0	3	0	0
Per pectus & humeros iuxta iu-					Inferiúsque etiam	0	2	3	0
gula	1	5	0	0	Per iuncturam manus	0	2	0	0
Intra alas	1	0	0	0	Palma obtinebit	0	3	2	0
Intra alas auersas	1	1	8	0	Atque ita effinges scite conue-				
Intra mammas	0	7	6	0	nientibus delineationibus obli-				
Infra mammas	1	1	6	0	quum aduersúmque corpus vt se-				
Per cinctum	0	9	6	0	pe monuimus, & à nobis factitatū				
Per umbilicum	1	0	0	0	cernere est. Itémque circumdabis				
Per sinus coxarum	1	1	7	1	auersum corpus extremis aduersi				
Ibidémque distabunt coxendices					lineis.				
inter se	0	8	5	0	Rima autem podicis obtineat	0	6	0	0
Per verenda	1	1	9	0	Calcaneúsque patefcer	0	2	2	0
Per femur iuxta extremas na-					Sed ala in auerso corpore hoc				
tes	0	5	4	0	est à tergo demittende erunt vt				
Per sulcum feminis	0	4	5	0	sepe diximus. Erit igitur à summis				
Supra genu	0	3	5	0	iugulis ad alas auersas.	0	4	5	0
Per medium genu	0	3	1	1	In hoc corpore extenso bra-				
Infra genu	0	3	0	0	chio vt extremi digiti altitudinē				
Per mediam suram	0	3	8	0	summi capitis æquent, & imposi-				
Per imam suram exterius	0	3	4	0	to circini pede in umbilicum ro-				
Interius	0	3	0	0	tundationis linea ad extrema in				
Per imam tibiam	0	1	6	0	coaptatis manibus & pedibus at-				
Per montem pedis	0	2	0	0	tinget, quod & ipsum licet in ex-				
Infra talos	0	2	2	0	emplis contemplere.				

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi humeri.
Ossa humerorum.
Iuguli.

Ala aduersa.
Mammæ.
Infra mammæ.

Cinctus.
Vmbilicus.

Summum femur.

Verenda.
Extremæ nates.

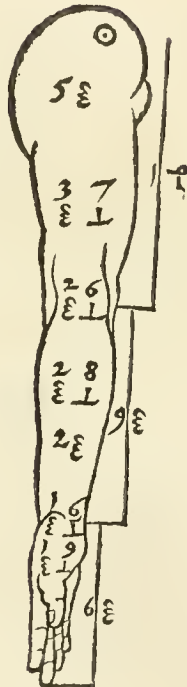
Sulcus feminis.

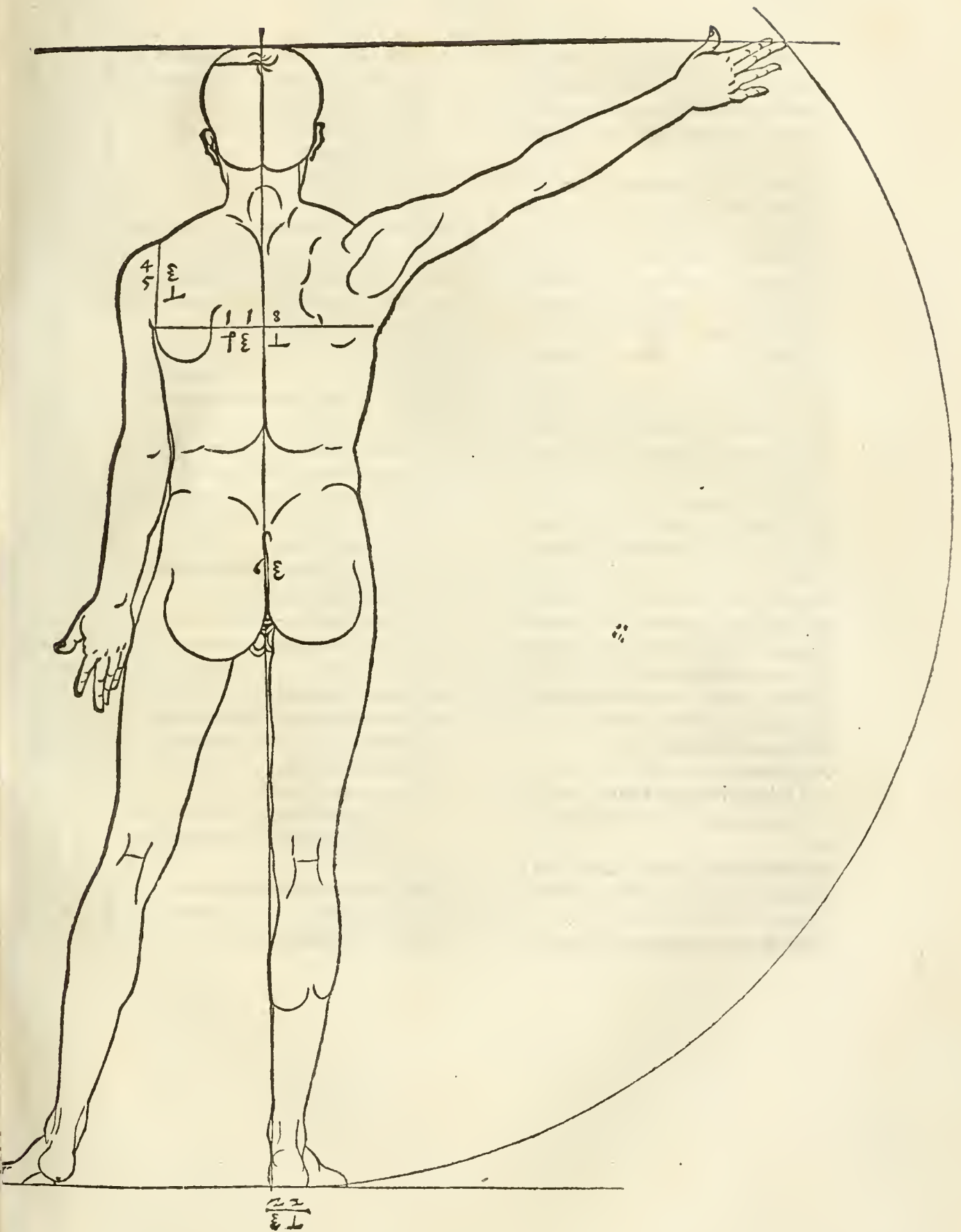
Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

Ima fura exterius.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

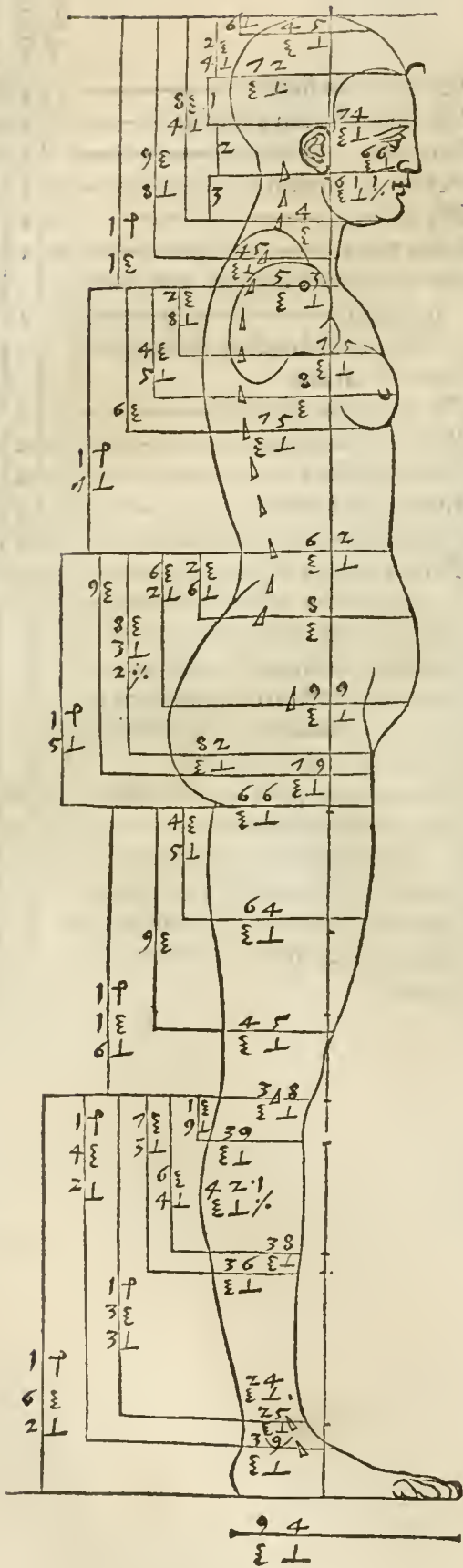

13.

	particula	numerus	partio	frustulū.		particula	numerus	partio	frustulū.
	†	∞	∞	∞		†	∞	∞	∞
Descrito virili corpori addatur & muliebre. Cuius altitudinem supra ostenso modo metiere iuxta primam lineam obliqui corporis ita.					Post notatas vt indicatæ sunt altitudines partium appones illis & densitatum & latitudinum mēsuras, densitates quidem obliqui corporis tales.				
A sincipite ad verticem esto	0	0	6	0	Per verticem esto	0	4	5	0
Ad frontem	0	2	4	0	Per frontem	0	7	2	0
Ad imum mentum	0	8	4	0	Per supercilia	0	7	4	0
Ad summos humeros	0	9	8	0	Per nasum	0	6	6	0
Ad iugula	1	1	0	0	Per labrum superius & cervicem	0	6	1	1
Hinc autem vsque ad alam	0	2	8	0	Collum iuxta mentum erit	0	4	0	0
Ad alam vero à tergo	0	3	7	0	Per summos humeros	0	4	5	0
Ad papillas	0	4	5	0	Per iugula	0	5	3	0
Infra mammas	0	6	0	0	Per alam	0	7	5	0
Ad cinctum	1	0	7	0	Per papillas	0	8	0	0
E cinctu in vmbilicum	0	2	6	0	Infra mammas	0	7	5	0
Ad summum femur	0	6	2	0	Per cinctum	0	6	2	0
Ad pubis initium	0	8	3	2	Per vmbilicum	0	8	0	0
Ad imam pubem	0	9	0	0	Per summum femur	0	9	9	0
Ad extremas nates	1	0	5	0	Per pubis initium & clunes	0	8	2	0
Hinc autem ad sulcum in femine	0	4	5	0	Per imam pubem	0	7	9	0
Supra genu	0	9	0	0	Per femur iuxta extremas nates	0	6	6	0
Ad medium genu	1	1	6	0	Per sulcum in femine	0	6	4	0
E genu medio vsque infra ipsum	0	1	9	0	Supra genu	0	4	5	0
Ad imam suram exterius	0	6	4	0	Per medium genu	0	3	8	0
Interius	0	7	3	0	Infra genu	0	3	9	0
Ad montem pedis	1	3	3	0	Per mediam suram	0	4	2	0
Ad imam tibiam & talum	1	4	2	0	Per imam suram exterius	0	3	8	0
Ad plantam	1	6	2	0	Interius	0	3	6	0
Sed calcem longum facies	0	9	4	0	Per imam tibiam	0	2	4	0
Sequuntur brachij longitudines.					Per montem pedis	0	2	5	0
Ab humero ad nexum cubiti esto	0	9	4	0	Per imam talum	0	3	9	0
E nexu vsque in manus iuncturam	0	8	4	0	Brachium post hæc obliquum ita facies.				
E iunctura ad extremos digitos	0	6	1	0	Per humerum densum	0	4	6	0
					Per musculos	0	3	6	0
					Per nexum cubiti	0	2	8	0

	per ticula	numerus	portio 1/2	frustulū.		per ticula	numerus	portio 1/2	frustulū.
Per manus iuncturam esto	0	1	4	0	Per mediam suram	0	3	8	0
Palmae autem detur	0	1	8	0	Per imam suram exterius	0	3	2	0
Latitudines verò aduersi tales.					Interius	0	2	8	0
Per verticem esto	0	4	8	0	Per imam tibiam	0	1	6	0
Per frontem	0	6	4	0	Per talos	0	1	9	0
Per supercilia	0	5	8	0	Infra talos	0	1	9	0
Per aures	0	6	2	0	Per extremos digitos erit calcis latitudo	0	3	4	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Sequitur brachij descriptio, hoc erit larum.				
Collo iuxta mentum assignetur	0	3	9	0	Per musculos humeri	0	2	7	0
Per summos humeros	0	9	5	0	Per nexum cubiti	0	2	4	0
Per iugula	1	1	8	0	Infra eundem	0	2	8	0
Ibidemque ossa humerorum distabunt	0	9	5	0	Inferiusque etiam	0	2	1	0
Intra alas erit spacium	0	8	7	0	Per manus iuncturam esto	0	1	7	0
Sed à tergo	1	0	4	0	Palmae autem detur	0	2	8	0
Intra papillas	0	5	7	0	Atque ita partium altitudini- bus & latitudinibus designatis in- scribetur conueniens obliquo ad- uersoque corpori suis in locis for- ma. Sed auersum includetur in extremas lineas aduersi.				
Per mammas & humeros	1	3	2	0	Rima autem podicis obtinebit	0	6	2	0
Infra mammas	1	0	2	0	Sed calcaneus patebit	0	1	9	0
Per cinctum	0	9	4	0	Hoc similiter corpus expansis manibus propositum vt de virili diximus, in circuli lineam inclu- dere poteris sicut in exemplis fe- cimus.				
Per vmbilicum	1	1	7	1					
Per summum femur	1	2	4	0					
Ibidemque distabunt coxendices	0	9	0	0					
Per pubis initium	1	2	8	0					
Per imam pubem	0	6	1	0					
Per extremas nates	0	6	1	0					
Per sulcum in femine	0	5	2	0					
Supra genu	0	3	9	0					
Per medium genu	0	3	2	0					
Infra genu	0	3	1	0					

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nasus.

Mentum.
Summi humeri.
Iuguli.

Infra alas aduersas.

Papillæ.
Infra mammas.

Cinctus.

Vmbilicus.

Summum femur.

Pubis initium.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus in femine.

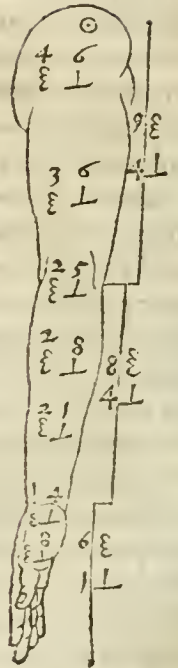
Supra genu.

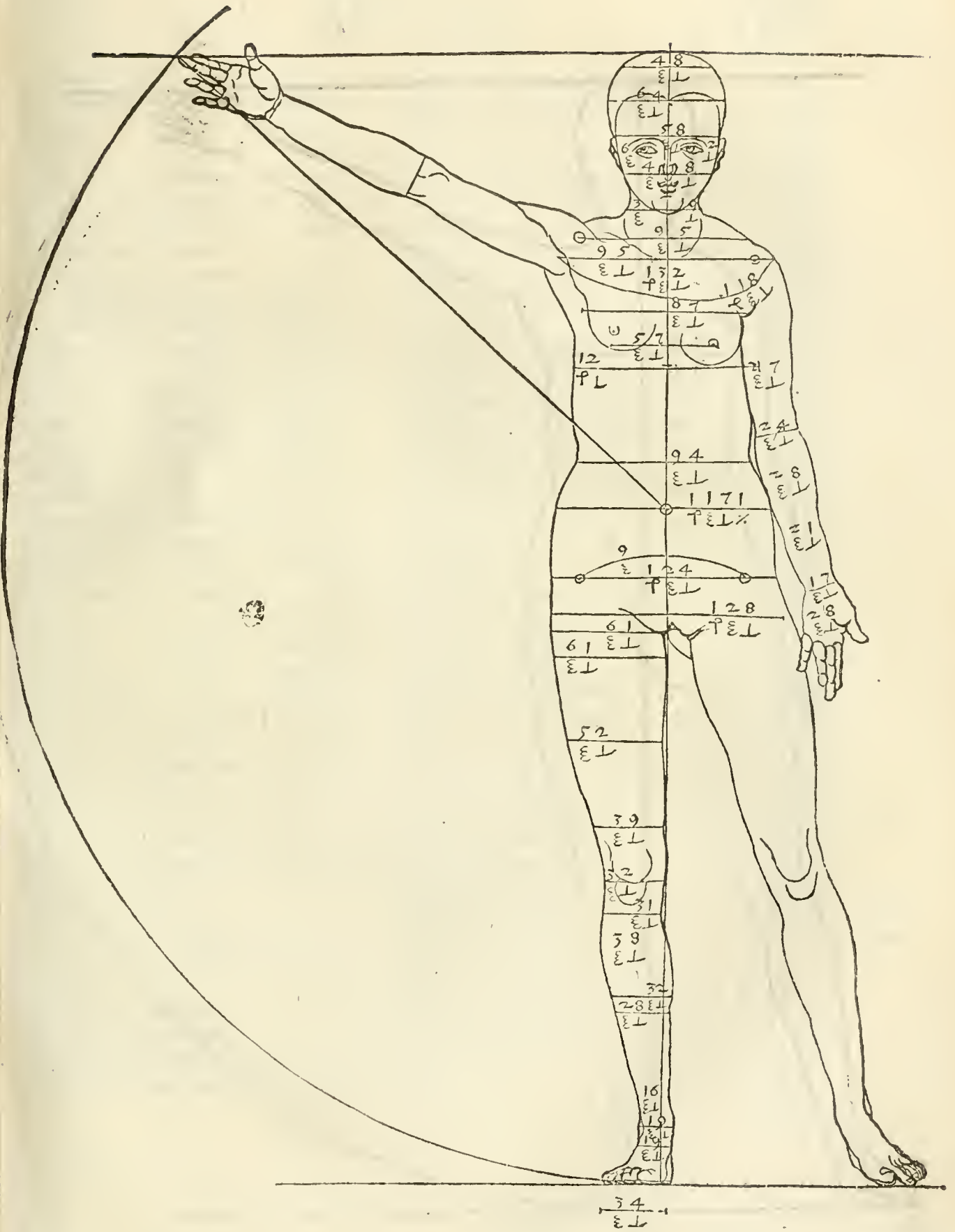
Medium genu.

Infra genu.

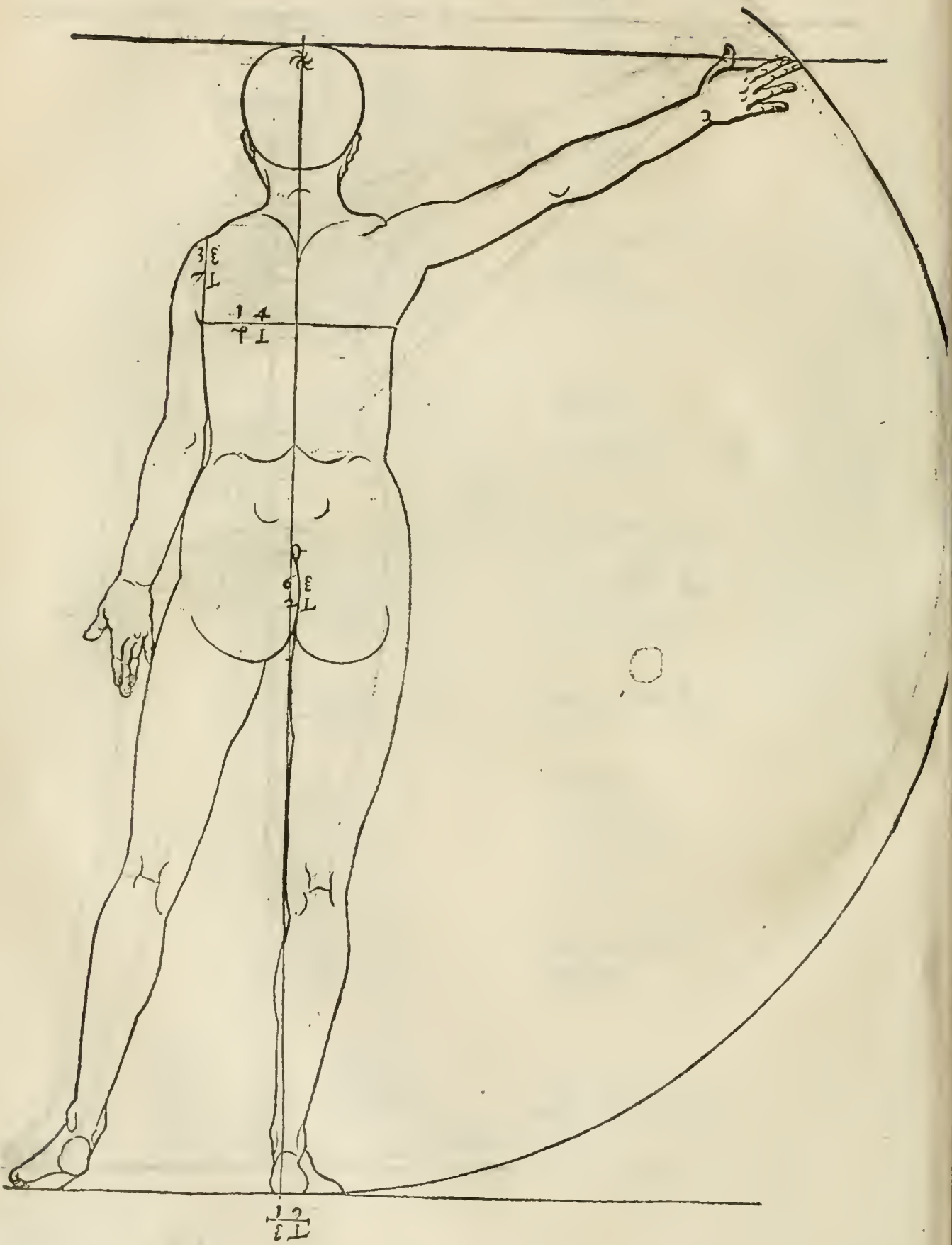
Ima fura exterius.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

k ij

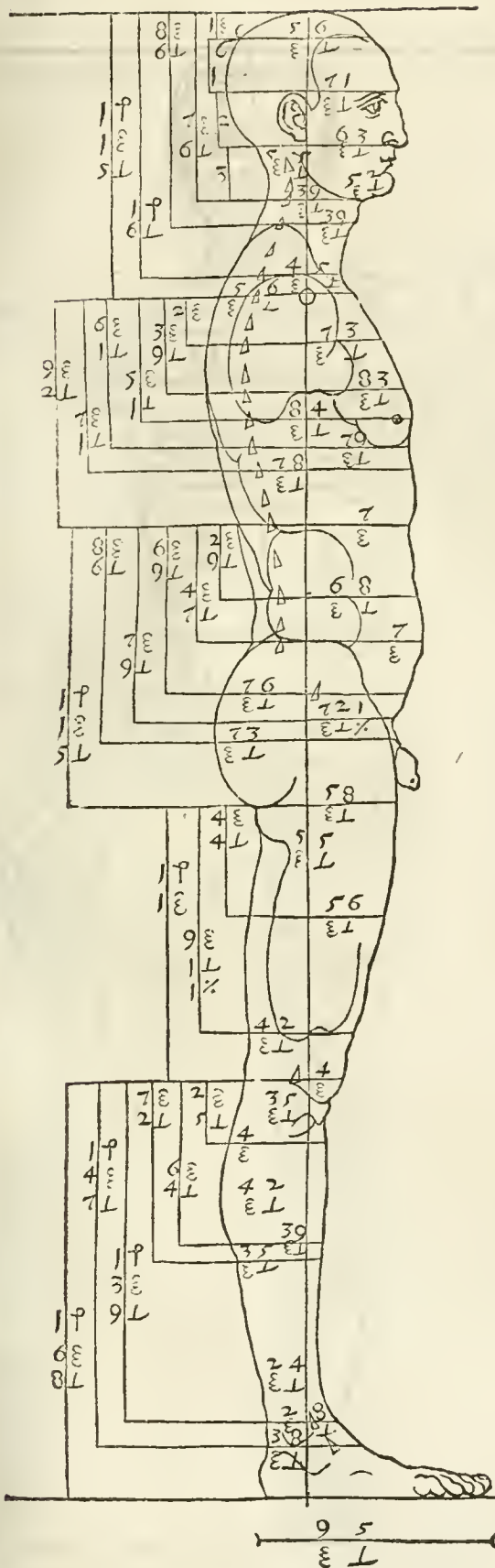
14.

	perticula no numerus	portio frustulū.		perticula no numerus	portio frustulū.
Iterum describam virile corpus qua ratione alia supra facienda ostendi. Cuius quidem sit comensuratio talis.			Sed brachij talis. Ab humero usque in nexum cubiti esto	1	0 4 0
A sincipite ad verticem	0	1 0 0	E nexu usque in iuncturam manus	0	8 3 0
Ad imum mentum	0	7 6 0	E iunctura ad extremos digitos	0	6 6 0
Ad summas scapulas	0	8 6 0	His ita dispositis altitudinibus addes & latitudines primūmque obliquas ita.		
Ad summos humeros	1	0 6 0	Per verticem esto	0	5 6 0
Ad iugula	1	1 5 0	Per supercilia	0	7 1 0
Tum quicquid erit intra summam frontem & imum mentum diuides in spacia æqualia tria lineis duabus. Supremo dabitur frōs, proximo oculi, nasus, aures, infimo bucca & mentum. Atque ita faciem vbique in imaginibus effingere rectum est, nos nō ubique meminimus. Tu tamen ex vno transferre in omnia poteris.			Per nasum	0	6 3 0
A iugulis ad summum pectus	0	2 0 0	Per labrum superius	0	5 5 0
Infra alam	0	3 9 0	Per mentum & collum	0	5 2 0
Infra alas auersas	0	4 2 0	Ibidēque collum obtinebit	0	3 9 0
Ad mammas	0	5 1 0	Per summas scapulas similiter	0	3 9 0
Infra has	0	6 1 0	Per summos humeros	0	4 5 0
Ad imum thoracem	0	7 1 0	Per iugula	0	5 6 0
Ad cinctum	0	9 2 0	Per pectus	0	7 3 0
Hinc vero in vmbilicum	0	2 9 0	Per alam	0	8 3 0
Ad sinum coxæ	0	4 7 0	Per mammas	0	8 4 0
Ad summum femur	0	6 9 0	Infra has	0	7 9 0
Ad imam aluum	0	7 9 0	Per imum thoracem	0	7 8 0
Ad verenda	0	8 6 0	Per cinctum	0	7 0 0
Ad extremas nates	1	1 5 0	Per vmbilicum	0	6 8 0
Hinc autem ad sulcum feminis	0	4 4 0	Per sinum coxæ	0	7 0 0
Supra genu	0	9 1 1	Per summum femur	0	7 6 0
In medium genu	1	1 0 0	Per imam aluum	0	7 2 1
E medio genu usque infra ipsum	0	2 5 0	Per verenda	0	7 3 0
Ad imam suram exterius	0	6 4 0	Per femur iuxta extremas nates	0	5 8 0
Interius	0	7 2 0	Paulōque inferius	0	5 5 0
Ad montem pedis	1	3 9 0	Per sulcum in femine	0	5 6 0
Ad talum imum exterius	1	4 7 0	Supra genu	0	4 2 0
Ad imam plantam	1	6 8 0	Per medium genu	0	4 0 0
Longitudo autem calcis erit	0	9 5 0	Infra patellam	0	3 5 0
			Per altitudinem infra genu	0	4 0 0
			Per mediam suram	0	4 2 0
			Per imam suram exterius	0	3 9 0
			Per imam suram interius	0	3 5 0
			Per imam tibiam	0	2 4 0
			Per montem pedis	0	2 8 0
			Infra talos	0	3 8 0

† al. latitudinem.

ALBERTI DVRERI

	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o
	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o
	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o
	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o	per t c o
Brachium autem obliquum sic fiet.							
Per humerum latum	0	5	0	0			
Per alam à tergo	0	3	8	0			
Per nexum cubiti	0	2	5	0			
Infra eundem	0	2	6	0			
Paulóque etiam inferius	0	2	0	0			
Per iuncturam manus	0	1	4	0			
Sed palma obtinebit	0	1	7	0			
Latitudines autē aduersæ huiusmodi notabuntur.							
Per verticem esto	0	6	0	0			
Per mediam frontem	0	6	6	0			
Per supercilia	0	6	2	0			
Per aures	0	6	8	0			
Per nasum & buccas	0	5	2	0			
Collo autem iuxta mētum detur	0	3	5	0			
Per summas scapulas	0	4	0	0			
Per summos humeros	1	0	7	0			
Per iugula	1	3	4	0			
Ibidémque ossa humerorum distabunt	1	0	8	0			
Per pectus	1	5	2	0			
Intra alas	1	0	4	0			
Intra alas auersas	1	1	8	0			
Infra mammas	1	0	9	0			
Per cinctum	0	9	0	0			
Per vmbilicum	1	3	0	0			
Per sinum coxæ	1	0	7	0			
Per summum femur	1	1	5	0			
Ibidémque distabunt cōxendices inter se	0	8	5	0			
Per imam aluum	1	1	4	0			
Per femur iuxta verenda	0	5	5	0			
Per extremas nates	0	5	3	0			
Per sulcum in femine	0	4	4	0			
Supra genu	0	3	5	0			
Per medium genu similiter	0	3	5	0			
Infra genu	0	3	1	0			
Per mediam suram	0	3	8	0			
Per imam suram exterius	0	3	2	0			
Interiorius	0	3	0	0			
Per imam tibiam	0	1	7	0			
Per talum & montem pedis	0	2	2	0			
Infra talos per pedem	0	2	1	0			
Calcis per extremos digitos latitudo esto	0	3	7	0			
Brachium autem tale facies.							
Per musculos humeri latum	0	2	6	0			
Supra nexum cubiti	0	2	4	0			
Infra eundem	0	3	0	0			
Inferiúsque etiam	0	2	4	0			
Per iuncturam manus	0	2	0	0			
Palma autem obtineat	0	3	4	0			
Post hæc forma apta locis suis virilium corporum hoc est obliqui aduersique describetur.							
Sed auerso accommodabūtur extremæ lineæ aduersi. Et rimæ podicis tenebit	0	5	5	0			
Calcaneúsque patefcet	0	2	2	0			
Hoc etiam corpus in circuli lineam includes, quæ extensas manus extremas itémque pedes radat, centro cōstituto in vmbilico, vt supra & in alijs ostendimus & expressimus quoque subiectis exemplis.							

Sinciput.
Vertex.
Supercilia.

Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.

Pectus.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra illas.
Imus thorax.

Cinctus.

Vmbilicus.
Sinus coxæ.

Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.

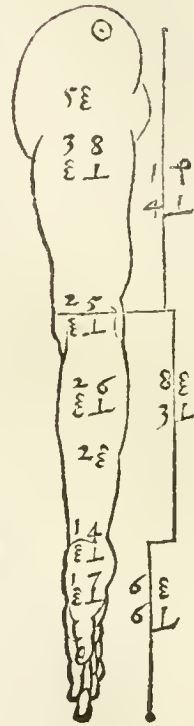
Extremæ nates.

Sulcus in femine.

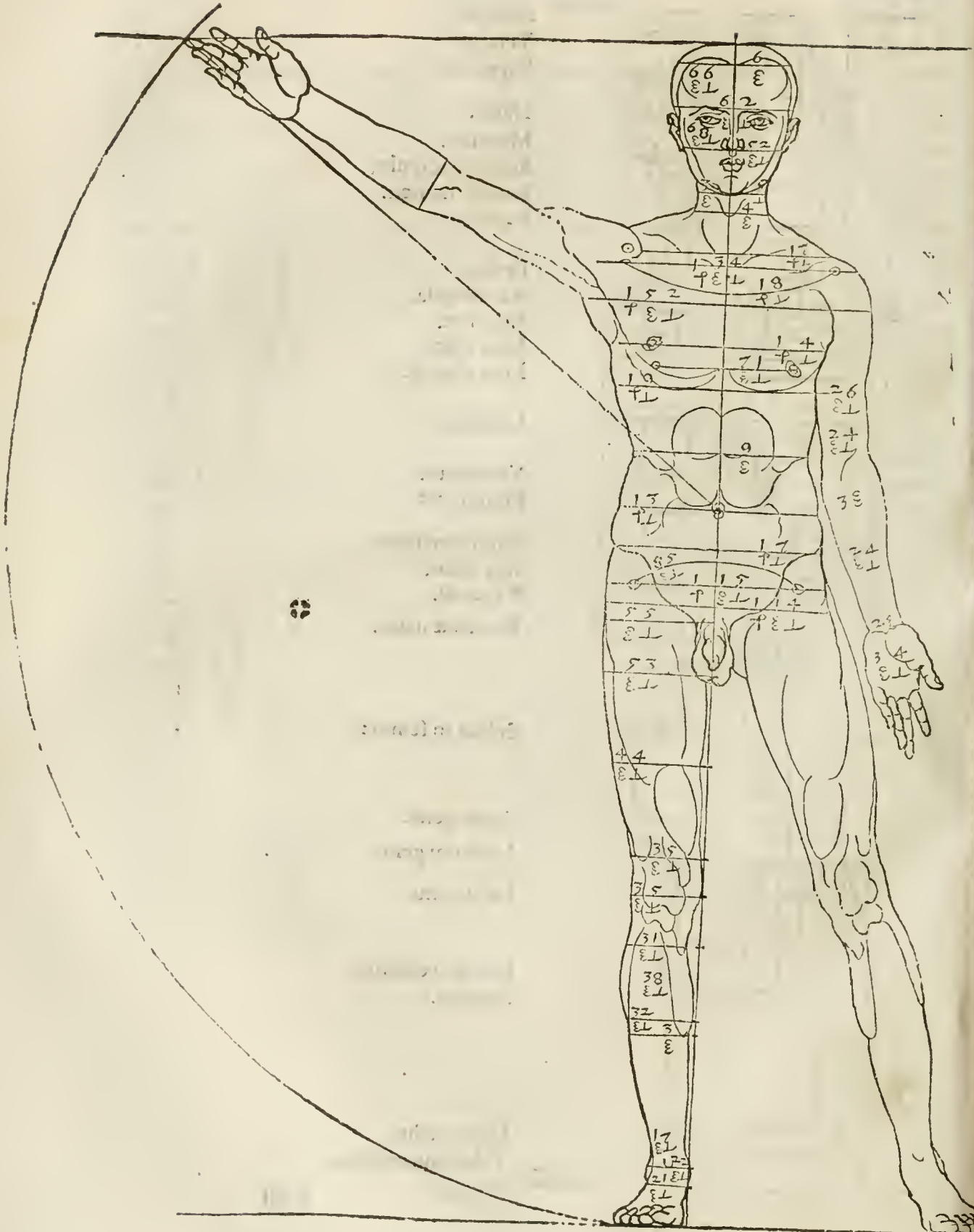
Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.

Ima sura exterius.
Interior.

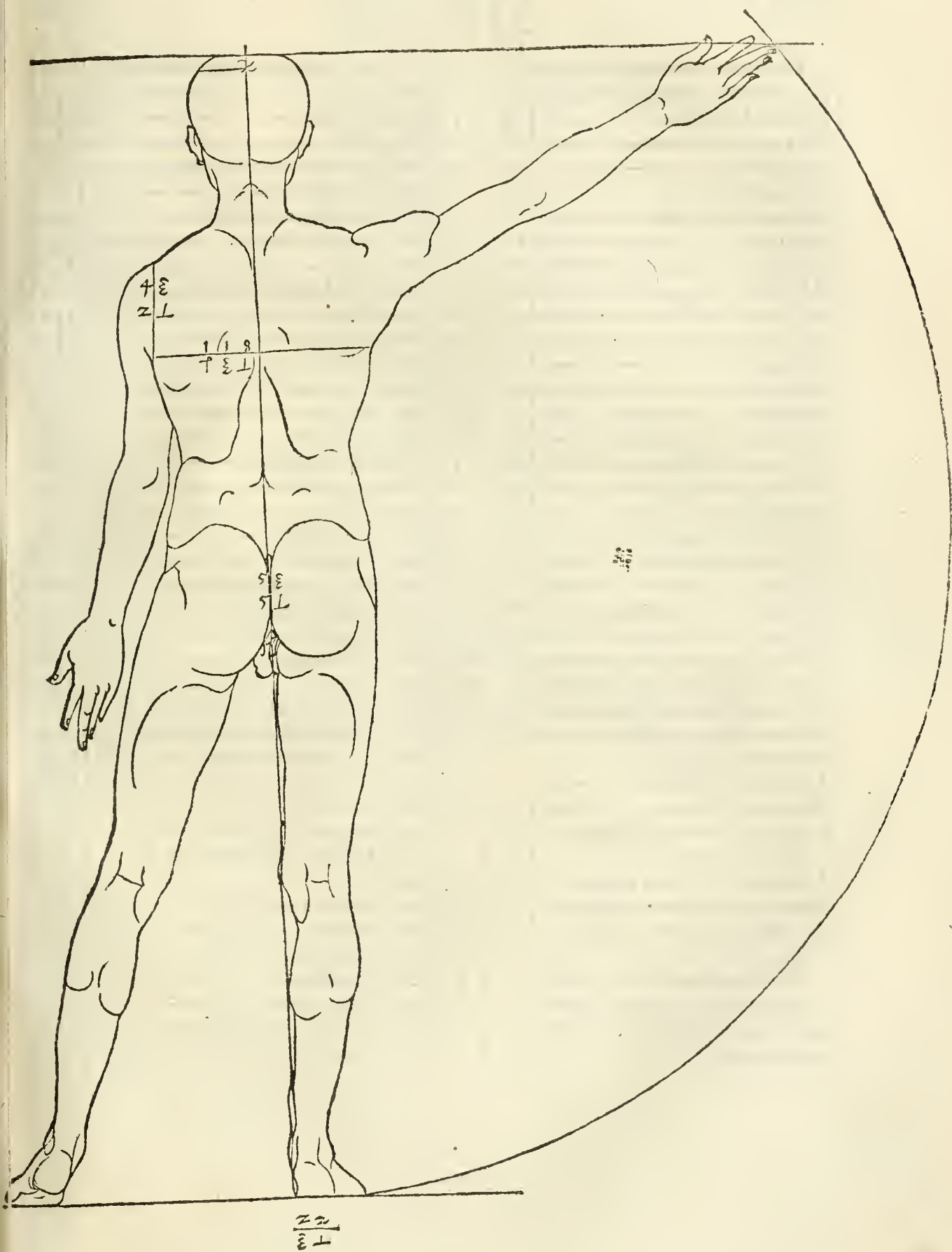
Mons pedis.
Talus imusexterior.
Planta.

k iij

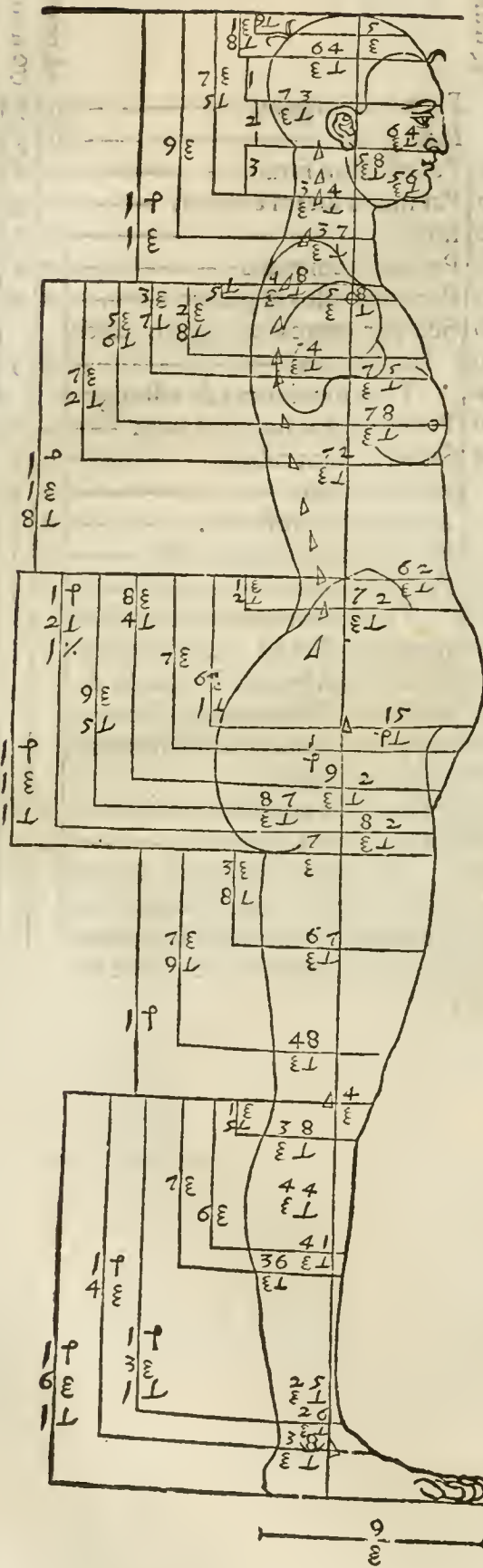
37
13

15.

	particula no numerus	portio 1 frustulū.		particula no numerus	portio 1 frustulū.
Describamus & muliebre congruæ staturæ corpus. Esto igitur altitudo à sincipite.			Per verticem esto	0	5 0 0
Ad verticem	0	0 9 0	Per frontem	0	6 4 0
Ad frontem	0	1 8 0	Per supercilia	0	7 3 0
Ad imum mentum	0	7 5 0	Per nasum	0	6 4 0
Ad summas scapulas	0	9 0 0	Per superius labrum	0	5 8 0
Ad iugula	1	1 0 0	Per mentum & collum	0	5 6 0
Hinc vero ad summos humeros	0	0 5 0	Collum ibidem obtinebit	0	3 4 0
Ad pectus	0	2 8 0	Per summos humeros	0	3 7 0
Ad alam aduersam	0	3 7 0	Per iugula	0	4 8 0
Ad alam auersam	0	4 6 0	Iuxta ossa humerorum	0	5 8 0
Ad papillas	0	5 6 0	Per pectus	0	7 4 0
Infra mammas	0	7 2 0	Iuxta alam	0	7 5 0
In cinctum	1	1 8 0	Per papillas	0	7 8 0
E cinctu in vmbilicum	0	1 2 0	Infra mammas	0	7 2 0
Ad summum femur	0	6 1 0	Per cinctum	0	6 2 0
Ad imam aluum	0	7 0 0	Per vmbilicum	0	7 2 0
Supra pubem	0	8 4 0	Per summum femur	1	0 5 0
Ad pubis initium	0	9 5 0	Per imam aluum	1	0 0 0
Ad imam pubem	1	0 2 1	Supra pubem	0	9 2 0
Ad extremas nates	1	1 1 0	Per pubis initium	0	8 7 0
Hinc ad sulcum in femine	0	3 8 0	Per imam pubem	0	8 2 0
Supra genu	0	7 9 0	Per femur iuxta extremas nates	0	7 0 0
Medium in genu	1	0 0 0	Per sulcum in femine	0	6 7 0
E medio genu vsque infra illud	0	1 9 0	Supra genu	0	4 8 0
Ad imam suram exterius	0	6 0 0	Per medium genu	0	4 0 0
Ad imam suram interius	0	7 0 0	Infra genu	0	3 8 0
Ad montem pedis	1	3 1 0	Per mediam suram	0	4 4 0
Ad talum exteriorem	1	4 0 0	Per imam suram exterius	0	4 1 0
Ad imam plantam	1	6 1 0	Per imam suram interius	0	3 6 0
Longitudo autem calcis erit	0	9 0 0	Per imam tibiā	0	2 5 0
Brachij vero talis.			Per montem pedis	0	2 6 0
Ab humero ad cubiti nexum	1	0 0 0	Per imos talos & pedem	0	3 8 0
A nexu in iuncturam manus	0	8 3 0	Brachium obliquum ita fa-		
E iunctura ad extremos digitos esto	0	5 8 0	cies.		
Post hæc notabuntur densitates & latitudines corporis. Densitates iuxta primam lineam obliqui corporis ita.			Per humerum densum	0	4 4 0
			Per musculos	0	3 8 0
			Per nexum cubiti	0	2 6 0
			Infra eundem	0	2 7 0
			Inferiusque etiam	0	2 0 0
			Per iuncturam manus	0	1 5 0
			Sed palmæ dabitur	0	1 8 0

	pericula no numerus	portio 1/2	frustulū.		pericula no numerus	portio 1/2	frustulū.
At latitudines iuxta alteram lineam aduersi ita.				Per medium genu	0	3	8 1
Per verticem esto	0	5	0 0	Infra genu	0	3	7 0
Per summam frontem	0	6	4 0	Per mediam suram	0	4	3 0
Per mediam frontem	0	6	5 0	Per imam suram exterius	0	3	9 0
Per supercilia	0	6	0 0	Interiorius	0	3	4 0
Per aures	0	6	5 0	Per montem pedis	0	1	7 0
Per nasum & buccas	0	5	0 0	Per imos talos & pedem	0	2	1 1
Collo iuxta mentum dabitur	0	3	2 0	Sed per extremos digitos calcis latitudo erit	0	3	5 0
Per tummas scapulas	0	5	6 0	Tum brachium tale adiunges.			
Per iugula	1	0	6 0	Per musculos humeri latum	0	2	9 0
Per ossa humerorum	1	2	0 0	Supra nexum cubiti	0	2	4 0
Ibidemque distabunt ipsa inter se	0	6	5 0	Infra eundem	0	3	0 0
Per pectus & humeros	1	3	7 1	Atque etiam inferius.	0	2	4 0
Intra alas	0	9	1 0	Per manus iuncturam esto	0	1	8 0
Intra alas à tergo	1	0	5 0	Per palmam	0	3	0 0
Intra papillas	0	6	8 0	Tum deinceps his ita perfectis forma muliebris vtriusque cor- poris modi bellula & scitula de- scribetur. Deque auerso facies vt sæpe monuimus includens extre- mis lineis aduersi.			
Infra mammas	0	9	7 0	Podicisque assignans rimæ	0	6	0 0
Per cinctum	0	8	8 0	Et pandens calcaneum	0	2	0 0
Per vmbilicum	1	1	2 2	Hoc corpus in circuli lineam cetro facto in vmbilico includes, vt aliquoties iam de aliis diximus, & in exēplis nostris cōspicere est.			
Per summum femur	1	3	0 0				
Ibidemque coxendices distabunt	0	9	5 0				
Per imam aluum	1	3	2 1				
Supra pubem	1	3	5 0				
Per pubis initium	1	3	4 0				
Per femur iuxta imam pubem	0	6	6 1				
Iuxta extremas nates	0	6	6 0				
Per sulcum in femine	0	5	6 0				
Supra genu	0	4	2 0				

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.

Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Ossa humerorum
Pectus.
Ala aduersa.
Papillæ.
Infra mammæ.

Cinctus.
Umbilicus.

Summum femur.
Ima aluus.
Supra pubem.
Initium pubis.
Ima pubis.
Extremæ nates.

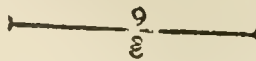
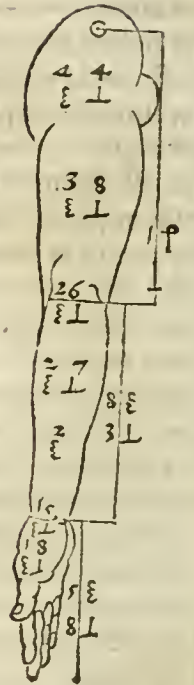
Sulcus feminis.

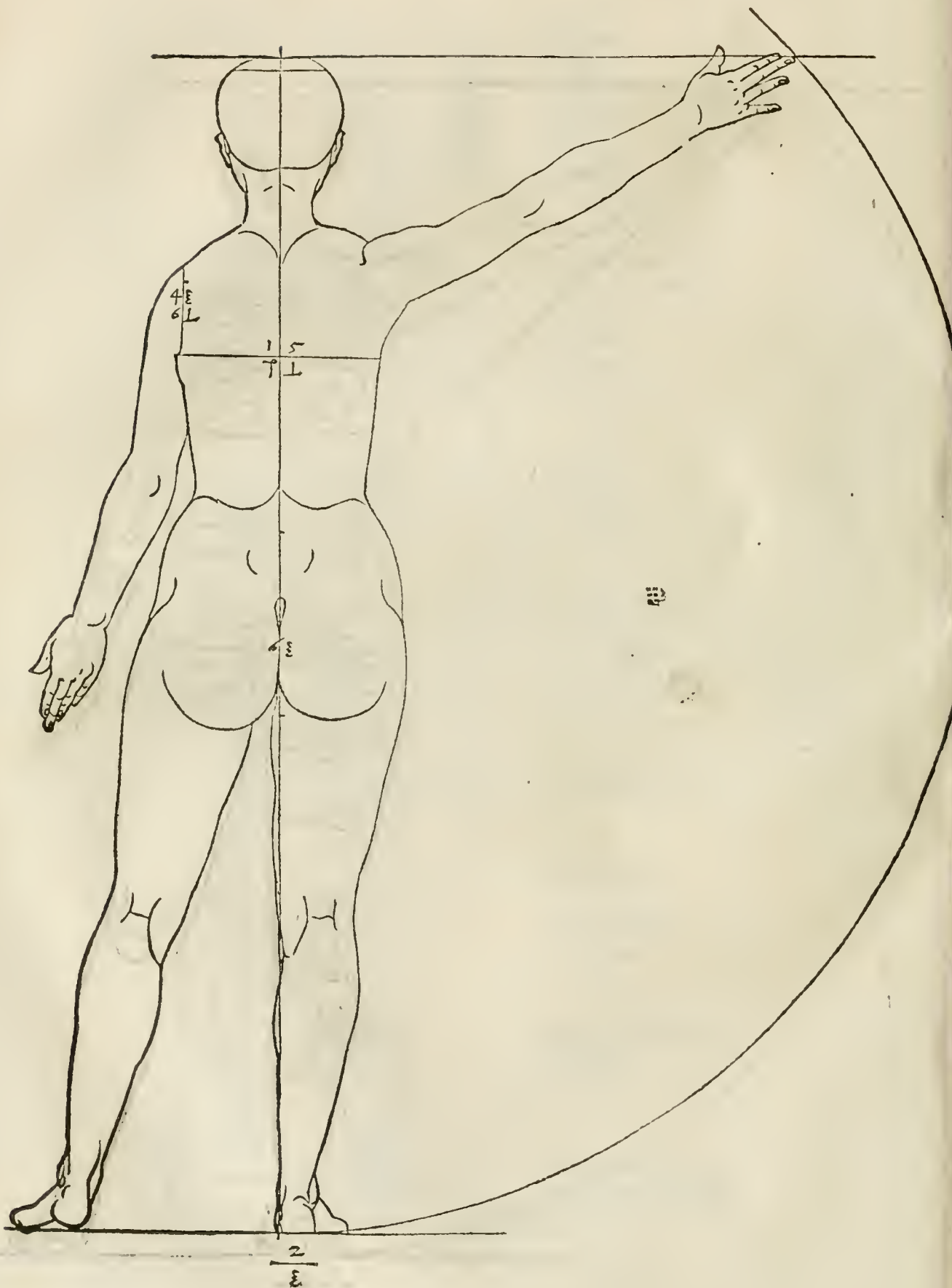
Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

Ima fura exterius.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

16.

†
per
ticipula
co
numerus
1
partio
frustulū.
%

†
per
ticipula
co
numerus
1
partio
frustulū.
%

Sequitur alterius muliebris cor
poris descriptio congruentis cum
superius descripto virili. Eius igitur
altitudines tales erunt.

A sincipite ad verticem esto — 0 0 7 0
Ad frontem — 0 1 6 0
Ad imum mentum — 0 6 4 0
Ad summas scapulas — 0 8 7 0
Ad iugula — 1 0 2 0
A fronte ad supercilia — 0 2 2 0

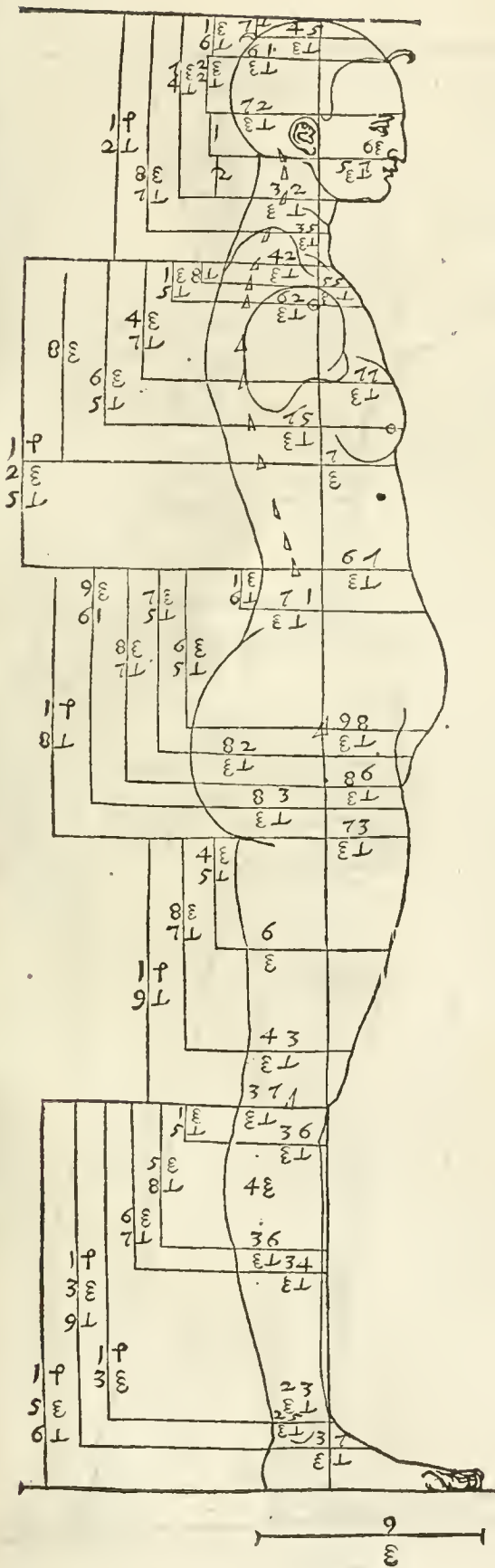
Postea per medium vna trans
uersa linea diuides supercilia à mē
to, ita descriptis duobus spaciis æ
qualibus superiori attribues na
sum, oculos, aures. Altero buccam
& mentum. Atque ita mensurare
perges.

A iugulis ad summos humeros — 0 0 8 0
Ad ossa humerorum — 0 1 5 0
Ad alam aduersam — 0 4 7 0
Ad alam auersam — 0 5 7 0
Ad papillas — 0 6 5 0
Infra mammas — 0 8 0 0
In cinctum — 1 2 5 0
Inde vero in vmbilicum — 0 1 6 0
Ad summum femur — 0 6 5 0
Ad imam aluum — 0 7 5 0
Ad pubis initium — 0 8 7 0
Ad imam pubem — 0 9 6 0
Ad extremas nates — 1 0 8 0
Atque hinc vsque ad sulcū in fe
mine — 0 4 5 0
Supra genu — 0 8 7 0
In medium genu — 1 0 9 0
E medio genu vsque infra illud — 0 1 5 0
Ad imam suram exterius — 0 5 8 0
Ad imam suram interius — 0 6 7 0
Ad montem pedis — 1 3 0 0
Ad imum talum exteriorem — 1 3 9 0
Ad imam plantam — 1 5 6 0

Sed calcis longitudo erit — 0 9 0 0
Brachium autem huiusmodi
Ab humero ad nexum cubiti esto 1 0 0 0
E nexu in iuncturam manus — 0 8 3 0
E iunctura ad extremos digitos 0 5 8 0
Tum primum densitatem no
tabis in obliquo corpore talem.
Per verticem esto — 0 4 5 0
Per frontem — 0 6 1 0
Per supercilia — 0 7 2 0
Per nasum — 0 6 0 0
Per superius labrum & ceruicem 0 5 7 0
Sed collum iuxta mentū habeat 0 3 2 0
Per summas scapulas — 0 3 5 0
Per iugula — 0 4 2 0
Per summos humeros — 0 5 5 0
Per ossa humerorum — 0 6 2 0
Per alam aduersam — 0 7 7 0
Per papillas — 0 7 5 0
Infra mammas — 0 7 0 0
Per cinctum — 0 6 1 0
Per vmbilicum — 0 7 1 0
Per coxam — 0 9 8 0
Per imam aluum — 0 9 2 0
Per initium pubis — 0 8 6 0
Per imam pubem — 0 8 7 0
Iuxta nates extremas femori da
bitur — 0 7 3 0
Per sulcum in femine — 0 6 0 0
Supra genu — 0 4 3 0
Per medium genu — 0 3 7 0
Infra genu — 0 3 6 0
Per mediam suram — 0 4 0 0
Per suram imam exterius — 0 3 6 0
Interius — 0 3 4 0
Per imam & coactissimam tibiam 0 2 3 0
Per montem pedis esto — 0 2 5 0
Per imum talum exteriorem &
pedem — 0 3 7 0

ALBERTI DVRERI

	per ticula	no numerus	portio 1	frustulū. %		per ticula	no numerus	portio 1	frustulū. %
Sequitur brachium id facies densum.					Iuxta imam pubem habeat femur	0	6	4	0
Per humerum	0	4	4	0	Iuxta extremas nates	0	6	3	0
Per musculos	0	3	7	0	Per sulcum in femine	0	5	3	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Supra genu	0	4	0	0
Infra eundem	0	2	6	0	Per medium genu	0	5	6	0
Per iuncturam manus	0	1	5	0	Infra genu	0	3	5	0
Manus ipsa obtinebit	0	1	8	0	Per mediam suram	0	4	0	0
Deinde latitudines aduersas ita notabis.					Per imam suram exterius	0	3	8	0
Per verticem esto	0	4	9	0	Per imam suram interius	0	3	4	0
Per summam frontem	0	6	3	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	6	0
Per mediam	0	6	5	0	Per montem pedis	0	1	7	0
Per supercilia	0	6	0	0	Infra talos per pedem	0	2	0	0
Per aures	0	6	5	0	Sed per extremos digitos erit lati tudo pedis	0	3	3	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Brachij autem talis esto.				
Collum iuxta mentum habebit	0	3	3	0	Per musculos humeri	0	2	7	0
Per summas scapulas	0	4	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	3	0
Per iugula	0	8	2	0	Infra eundem	0	2	9	0
Per summos humeros	1	0	5	0	Inferiusque etiam	0	2	3	0
Per ossa humerorum	1	2	2	0	Per iuncturam manus	0	1	6	0
Intérque hæc spacium fiet	0	9	6	0	Palmae autem dabitur	0	3	0	0
Intra alas	0	8	9	0	Arque ita deinceps accommo dabis præscriptis notationibus te nui ductu muliebrem effigiem lo cis suis obliqui aduersique corpo ris. Auersum autem habeat extre mas lineas aduersi. Sed ibidē rima podicis	0	6	8	0
Intra alas auersas	0	9	9	0	Calcaneus autem	0	1	9	0
Supra vero per pectus & humeros esto	1	3	5	0	Hoc item corpus in rotunda tionis lineã circini, quæ extremi tates manuum pedumque attrin gat includi poterit, vt & de aliis supra aliquoties dictum, & à nobis in exemplis expressum est.				
Intra papillas	0	6	4	0					
Infra mammas	0	9	4	0					
Per cinctum	0	8	4	0					
Per umbilicum	1	1	1	2					
Per coxam	1	2	8	0					
Ibidemque distabunt inter se co xendices	0	9	1	0					
Per imam aluum esto	1	3	0	0					
Per pubis initium	1	2	9	0					

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.
 Iugula.
 Summi humeri.
 Offa humerorum.

Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

Sinus coxæ.
 Ima alius.
 Pubis initium.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

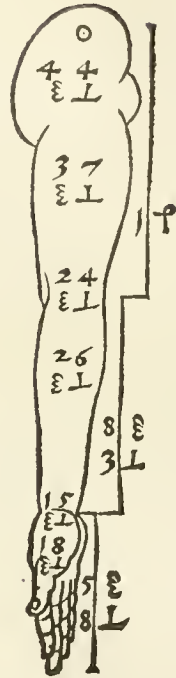
Sulcus in femine.

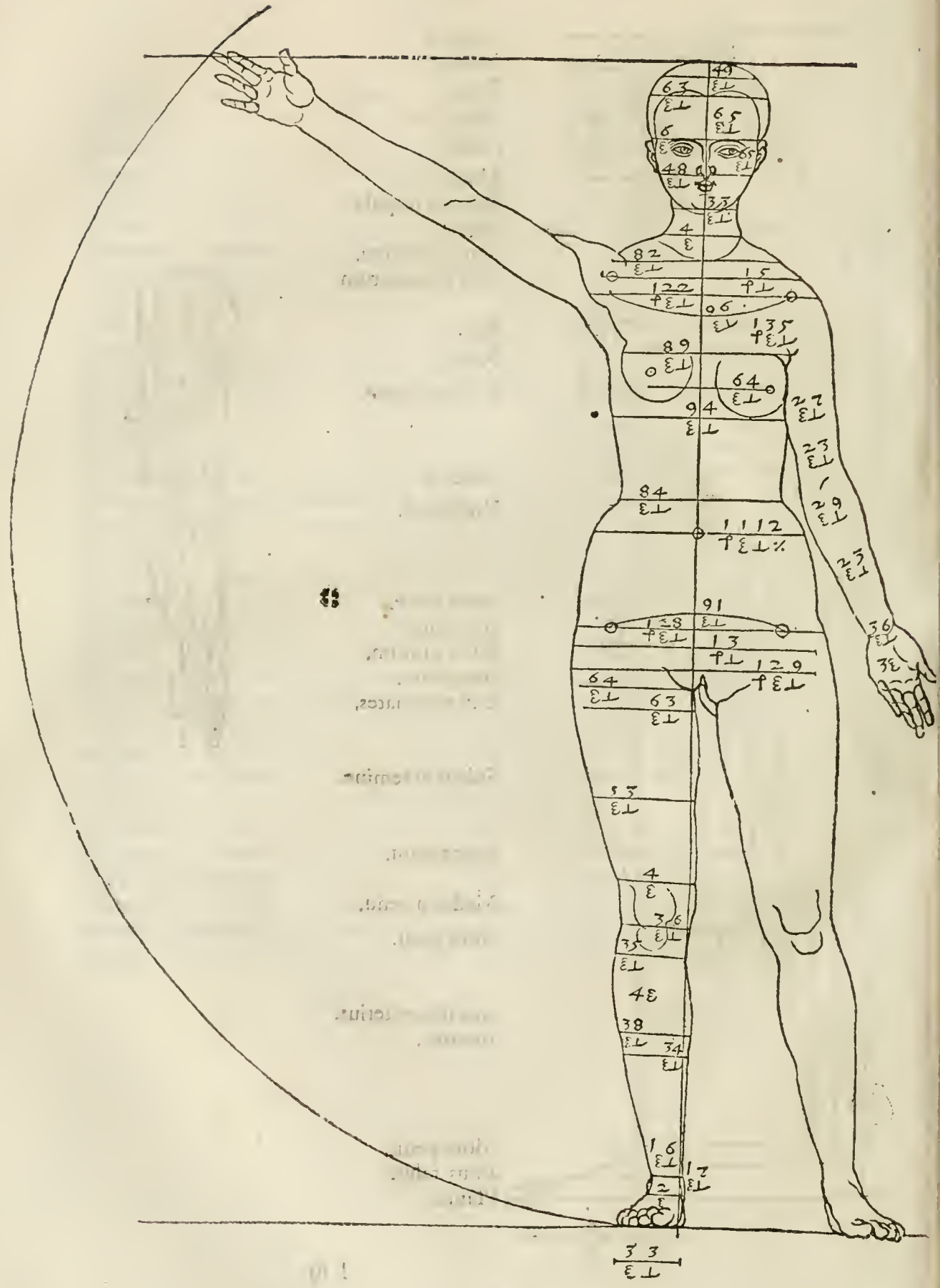
Supra genu.

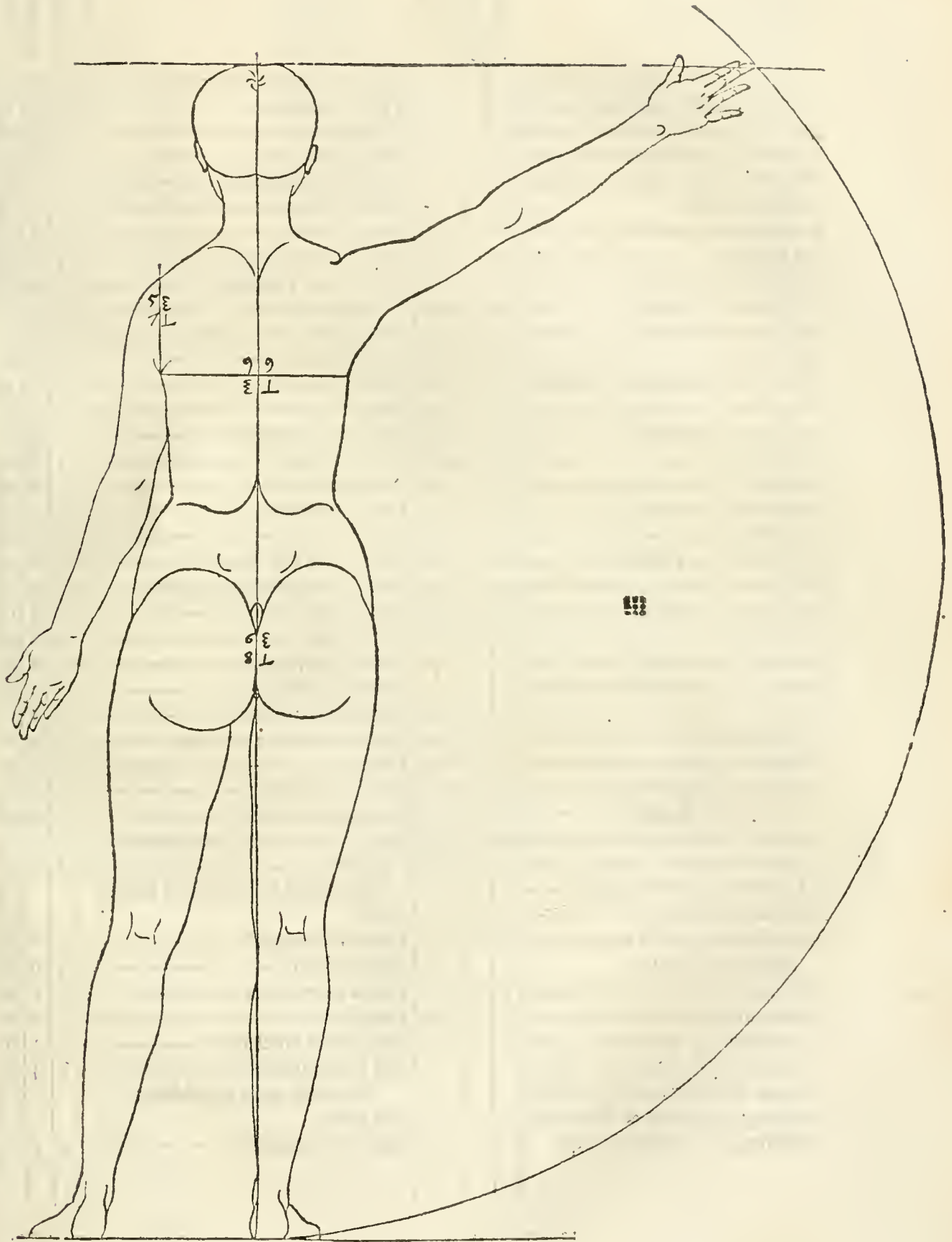
Medium genu.
 Infra genu.

Ima fura exterius.
 Interius.

Mons pedis.
 Imus talus.
 Planta.

19
6
T
E
L

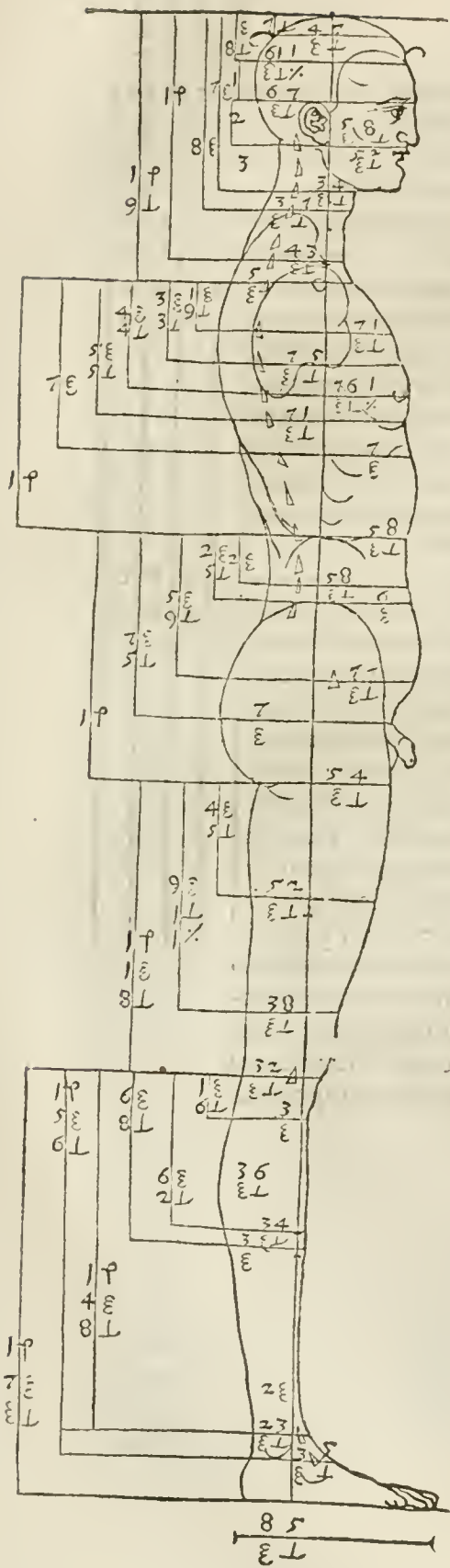
i iij

ALBERTI DVRERI

17

	† per culo numerus	1 partio 100 frustulū.		† per culo numerus	1 partio 100 frustulū.
In sequentibus describam effi- giem viri bene longa statura & gracilis quæ exemplo esse possit volenti longiusculum corpus de- pingere. Huius igitur commen- suratio talis erit.			Esto per verticem	0	4
A sincipite ad verticem esto	0	0	Per frontem	0	6
Ad frontem	0	1	Per supercilia	0	6
Ad imum mentum	0	7	Per nasum	0	5
Ad summas scapulas	0	8	Per labrum superius	0	5
Ad summos humeros	1	0	Sed collum iuxta mentum obti- neat	0	3
Ad iugula	1	0	Per summas scapulas	0	3
Hinc vero ad summum pectus	0	1	Per summos humeros	0	4
Infra alam	0	3	Per iugula	0	5
Infra alam aduersam	0	3	Per pectus	0	7
Ad mammas	0	4	Iuxta alam	0	7
Infra has	0	5	Per mammas	0	7
Ad imum thoracem	0	7	Infra has	0	7
In cinctum	1	0	Per imum thoracem	0	7
Hinc autem in vmbilicum	0	2	Per cinctum	0	5
Ad sinum coxæ	0	2	Per vmbilicum	0	5
Ad summū femur seu coxam	0	5	Per sinum coxæ	0	6
Ad verenda	0	7	Per coxam	0	7
Ad extremas nates	1	0	Per verenda & clunes	0	7
Atque hinc vero ad sulcum femi- nis	0	4	Ibidemque femori dabitur	0	5
Supra genu	0	9	Per sulcum feminis	0	5
Medium in genu	1	1	Supra genu	0	3
Sed hinc infra genu	0	1	Per medium genu	0	3
Ad imam suram exterius	0	6	Infraque ipsum	0	3
Interius	0	6	Per mediam suram	0	3
Ad montem pedis	1	4	Per imam suram exterius	0	3
Ad imum talum exteriorem	1	5	Interius	0	3
Ad imam plantam	1	7	Per imam tibiam	0	2
Sed calcis longitudo erit	0	8	Per montem pedis	0	2
Brachij vero talis.			Per imum talum exteriorem & pedem	0	3
Ab humero ad cubiti nexum esto	1	0	His addes & brachium huius- modi.		
E nexu in manus iuncturam	0	8	Per humerum esto	0	4
E iunctura ad extremos digitos	0	5	Per musculos	0	3
His altitudinibus ita vt demō- strarum est notatis, designabūtur & obliqui corporis & aduersi la- titudines, primūque obliqui.			Per nexum cubiti	0	2
			Infra hunc	0	2
			Per manus iuncturam	0	1
			Sed palma obtinebit	0	1
			Aduersas vero latitudines fa- cito tales.		
			Per verticem esto	0	4

	†	per-	g-	po-	fr-		†	per-	g-	po-	fr-
		ticula.	numerus.	itio.	ustulū.			ticula.	numerus.	itio.	ustulū.
		1	1	1	1		1	1	1	1	1
		0	0	0	0		0	0	0	0	0
Per frontem	0	5	5	0	0	Infra talos per pedem	0	1	5	0	0
Per supercilia	0	5	2	0	0	Sed calci per extremos digitos	0	3	0	0	0
Per aures	0	5	8	0	0	dabis	0	3	0	0	0
Per nasum & buccas	0	4	3	0	0	Brachium autem sic fiet.					
Per collum iuxta mentum	0	3	1	0	0	Per musculos humeri latum	0	2	2	0	0
Per summas scapulas	0	3	6	0	0	Infra nexum cubiti	0	2	5	0	0
Per summos humeros	0	8	8	0	0	Per iuncturam manus	0	1	4	0	0
Per iugula	1	1	2	1	1	Palma autem habebit	0	2	5	0	0
Atque ibidem distabunt ossa hu-						Atque ita consequenter effi-					
merorum	0	9	4	0	0	giem delineationibus cōgruis ex-					
Per pectus & humeros esto	1	3	2	0	0	primes, triplicis corporis, vt saepe					
Intra alas	0	9	0	0	0	monuimus & nos fecimus subie-					
Intra alas à tergo	1	4	0	0	0	ctis exemplis. Auersum etiam cor-					
Intra mammas	0	7	0	0	0	pus aduersi extremis lineis com-					
Infra has	0	9	6	0	0	prehendens, dabis.					
Per imum thoracem tantum	0	9	0	0	0	Rimæ podicis	0	5	8	0	0
Per cinctum	0	8	1	0	0	Calcaneo vero	0	1	6	0	0
Per umbilicum	0	9	1	0	0	In huiusmodi commēsuratio-					
Per sinum coxæ	0	9	0	0	0	nibus animaduertent harum rerū					
Per coxam	1	0	0	0	0	studiosi, obliquas latitudines quæ					
Ibidemque coxendices distabunt	0	7	5	0	0	sunt densitates, per totum corpo-					
Per verenda esto	0	9	9	0	0	ris truncum minores esse aduer-					
Per femur iuxta nates extremas	0	4	7	0	0	sis, sed per totum pedem id est fe-					
Per sulcum feminis	0	3	7	0	0	mur & crura maiores. Præterea					
Supra genu	0	2	8	0	0	sciendum non magni negocij fu-					
Per medium genu	0	2	6	0	0	turum si cui effigies descriptas li-					
Infra ipsum	0	2	6	0	0	bro priori numerorum partium					
Per mediam suram	0	3	2	0	0	mensuris, lubeat etiam hoc modo					
Per imam suram exterius	0	2	8	0	0	exquirere. Memineris & variatio-					
Interius	0	2	5	0	0	nis capitis quam aliquoties expo-					
Per imam tibiam	0	1	2	0	0	sui, nam cum caput aliter fit tota					
Per montem pedis & talum	0	1	6	0	0	effigies corporis diuersa apparet.					

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summæ scapu-
 lar.
 Summi hume-
 ri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala aduersa.
 Mammæ.
 Infra has.
 Imus thorax.
 Cinctus.
 Umbilicus.
 Sinus coxæ.

Summum fe-
 mur.
 Verenda.

Extremæ nates.

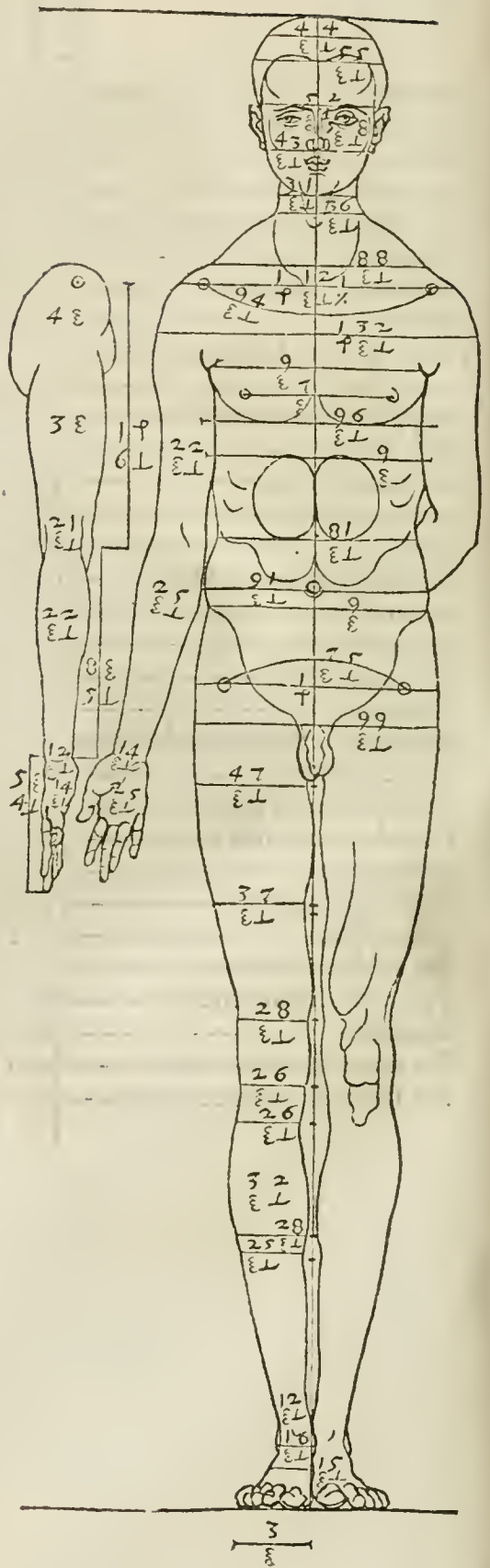
Sulcus feminis.

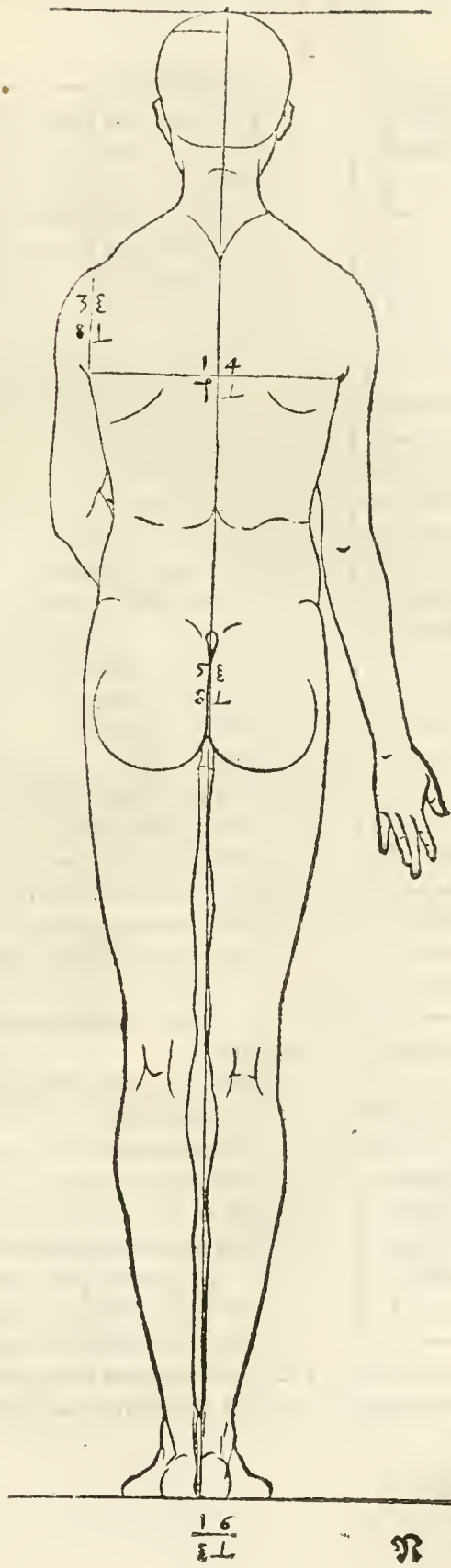
Supra genu.

Medium genu.
 Infra ipsum.

Imum suræ ex-
 terius.
 Interius.

Mons pedis.
 Imus talus ex-
 terior.
 Planra.

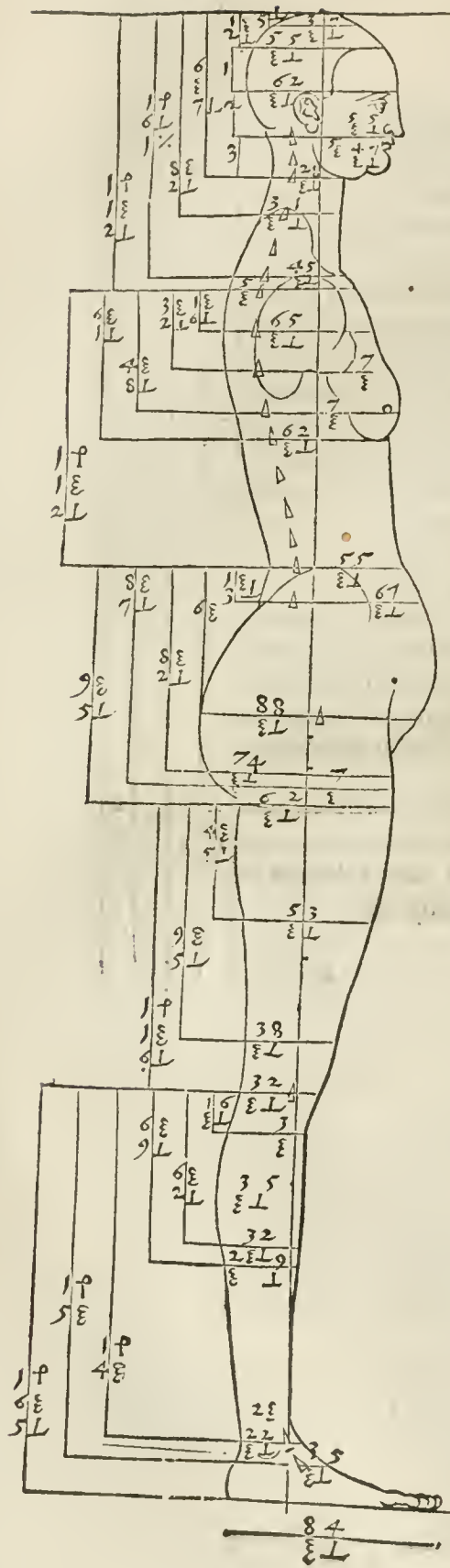

	particula no numerus	partio 1/2	particula no numerus	partio 1/2
Prædescripto corpori virili cōueniens in sequentibus muliebre adiciam cuius altitudines sunt huiusmodi.				
A sincipite ad verticem	0	0	5	0
Ad frontem	0	1	2	0
Ad imum mentum	0	6	7	0
Ad summas scapulas	0	8	2	0
Ad summos humeros	1	0	6	1
Ad iugula	1	1	2	0
Hinc vero ad summumpectus	0	1	6	0
Infra alam	0	3	2	0
Infra alam à tergo	0	3	9	0
Ad papillas	0	4	8	0
Infra mammas	0	6	1	0
In cinctum	1	1	2	0
Hinc autem ad vmbilicum	0	1	3	2
Ad summum femur seu coxam	0	6	0	0
Ad pubis initium	0	8	2	0
Ad imam pubem	0	8	7	0
Ad extremas nates	0	9	5	0
Sed hinc ad sulcum feminis	0	4	5	0
Supra genu	0	9	5	0
Medium in genu	1	1	6	0
E medio genu infra illud	0	1	6	0
Ad imum suræ exterioris	0	6	2	0
Ad imum suræ interioris	0	6	9	0
Ad montem pedis	1	4	0	0
Ad imum talum exteriorem	1	5	0	0
Ad imam plantam	1	6	5	0
Sed calcis longitudo erit	0	8	4	0
Brachij vero talis.				
Ab humero ad nexum cubiti esto	0	9	7	0
E nexu ad iuncturam manus	0	9	0	0
E iunctura ad extremos digitos	0	5	4	0
Post hæc describes & latitudines primúmque obliqui corporis quæ sunt vt sæpe diximus désitates.				
Per verticem esto	0	3	7	0
Per frontem	0	5	5	0
Per supercilia	0	6	2	0
Per nasum	0	5	5	0
Per superius labrum & ceruicem	0	5	0	0
Per mentum & collum	0	4	7	0
Ibidémque obtinebit collum	0	2	8	0
Per summas scapulas	0	3	1	0
Per summos humeros	0	4	5	0
Per iugula	0	5	0	0
Per pectus	0	6	5	0
Iuxta alam	0	7	0	0
Per papillas	0	7	0	0
Infra mammas	0	6	2	0
Per cinctum	0	5	5	0
Per vmbilicum	0	6	7	0
Per coxam	0	8	8	0
Per pubis initium	0	7	4	0
Per imam pubem	0	7	0	0
Femori iuxta extremas nates detur	0	6	2	0
Per sulcum feminis	0	5	3	0
Supra genu	0	3	8	0
Per medium genu	0	3	2	0
Infra illud	0	3	0	0
Per mediam suram	0	3	5	0
Per imum suræ exterioris	0	3	2	0
Interioris	0	2	9	0
Per imam & coactissimam tibiam	0	2	0	0
Per montem pedis	0	2	2	0
Per imum talum exteriorem & pedem	0	5	3	0
Tum brachium accommodabis.				
Per humerum densulum	0	3	6	0
Per musculos	0	3	3	0
Per nexum cubiti	0	2	1	0
Infra eundem	0	2	3	0
Per manus iuncturam	0	1	2	0
Sed palma obtinebit	0	1	4	0
Atque ita perges ad latitudines corporis aduersi, faciésq; ita.				
Per verticem esto	0	3	6	0
Per summam frontem	0	5	1	0
Per mediam	0	5	5	0

	per ticula	co numerus	portio 1/2	frustulū.		per ticula	co numerus	portio 1/2	frustulū.
Per supercilia	0	5	2	0	Per medium genu	0	3	0	0
Per aures	0	5	6	0	Infra genu	0	2	8	0
Per nasum & buccas	0	4	5	0	Per mediam suram	0	3	3	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	2	8	0	Per imam suram exterius	0	2	9	0
Per summas scapulas	0	3	0	0	Interiorius	0	2	7	0
Per humeros	0	8	5	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	2	0
Per iugula	0	9	8	0	Per talos & montem pedis	0	1	6	0
Ibidemque distabunt inter se co-					Infra eosdem & pedem	0	1	5	0
xendices	0	8	4	0	Sed calci dabitur per extremos				
Sed per pectus & humeros esto	1	1	5	0	digitos	0	2	9	0
Intra alas	0	7	3	0	Verum brachium tale fiet.				
Intra alas a tergo	0	9	0	0	Per musculos latum	0	2	2	0
Intra papillas	0	7	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Infra mammas	0	8	0	0	Infra eundem	0	2	5	0
Per cinctum	0	7	3	0	Per iuncturam manus	0	1	3	0
Per umbilicum	0	9	9	0	Palma autem habebit	0	2	4	0
Per coxam	1	1	2	0	Atque ita deinceps congruen-				
Ibidemque relinquetur intra co-					tes & locis suis & sexui effigies ex-				
xendices	0	8	0	0	primes, auersumque corpus in				
Per pubis initium	1	1	4	0	extrema aduersi includes, a signa-				
Per imam pubem	1	1	3	0	bisque.				
Iuxta extremas nates dabitur fe-					Podicis rimæ	0	5	5	0
mori	0	5	8	0	Calcaneo vero	0	1	6	0
Per sulcum feminis	0	4	8	0	Que omnia licet subiectis in				
Supra genu	0	3	5	0	exemplis contemplere.				

ALBERTI DVRERI

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summa scapu-
 lã.
 Sûmi humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala aduersã.
 Papillã.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

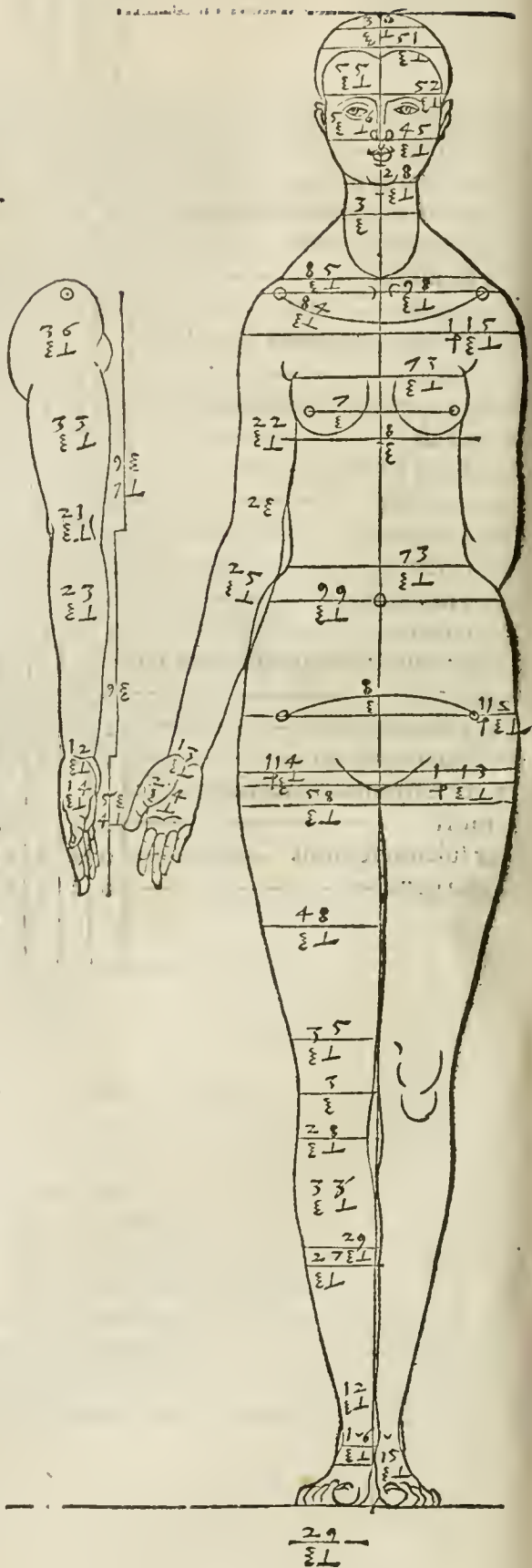
Coxa.
 Initium pubis.
 Ima pubis.
 Extremã nates.

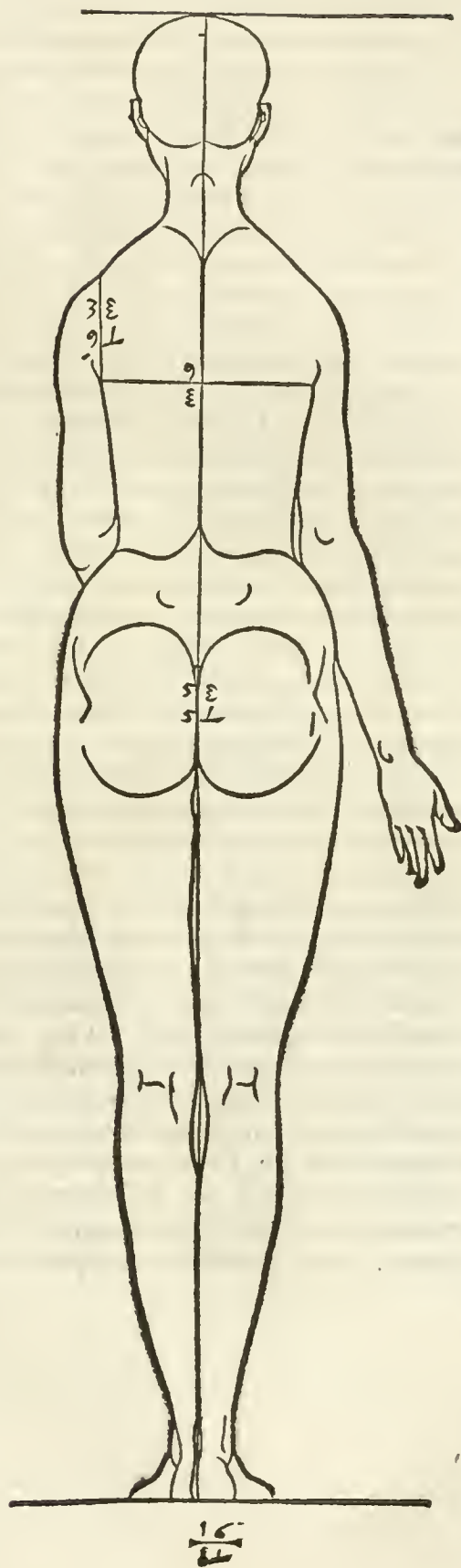
Sulcus feminis.

Supra genu.
 Medium genu.
 Infra genu.

Imum surã ex-
 terioris.
 Interioris.

Mons pedis.
 Imum tali ex-
 terioris.
 Planta.

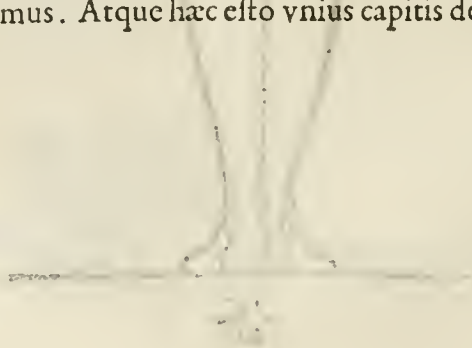

In fine huius libri propositis duobus capitibus virilibus, illorum figurationem exquisitius & certius quam hactenus feci, docebo, hoc modo.

Principio quadratum constituitur ut superiori libro præcepimus, hoc seruiet obliquo capiti. Sed huius laterum spacia erunt vnius partis septimæ de altitudine totius imaginis. Poteris tamen & octauæ partis facere omnibus similiter conseruatis, quæ de septima parte præcipientur. Atque ita notabis quadrati constituti latus rectum prius signo a, posterius b. Latus verò superius trāuersum c. Inferius d. Tum deinceps septimam illam partem quam diximus diuides in æquales partes 8. id est numeros quos ut meminisse debes hac nota inuimus ξ . & numerum in decem portiones huius notæ. \perp . Atque his mensurationes partium in capite exequemur, primum perpendiculares designantes lineas isto pacto.

Ab a, lineam perpendiculariter retroduces ξ . o. \perp . 9. Ea esto e, tangatq; extremam pupillam & intimas nares. Postea pones lineam f, ab a, ξ . i. \perp . 8. Ea tanget extrema supercilia iuxta tempora. Sed oculi proximus angulus constituitur in medio e, f. Tum pones tertiam perpendicularem eaque esto g, ab a, retro. ξ . 3. \perp . 5. Hæc definit aurem iuxta tempora. At quarta quæ sit h, ab g, retro posita. ξ . i. \perp . 0. extremam aurem describet. Post hæc pones lineam quæ sit i, prorsus ab b. ξ . i. \perp . 3. Iuxta hæc insidet in ceruicem occiput. Tum k, produces ab b. ξ . o. \perp . 7. Hæc tanget supra verticem & infra ceruicem iuxta trāuersam d. Ac trāuersas parallelos quidem ita deinceps impones. Infra c. ξ . 2. \perp . 6. ponatur linea trāuersa l, hæc designabit radicem capilli supra frontem. Tum diuides c, l, alia trāuersa m, per medium. Eaque transibit iuxta perpendicularem k, per verticem. Postea diuides l, d, duabus lineis n, o, in tria æqualia spacia. Linea quidem n, per supercilia curret & summam attinget aurem. Sed o, imum nasum imamque aurem. Postea diuides o, d, linea p, per medium: hæc tanget summum mentum. Postea diuides o, p, per medium linea q. Ita superius labrum ita o, q, stabit, & inferius intra q, p, transibitque linea q, buccam mediam id est oris synarmogen. Postea diuides n, o, linea r, per medium. Inque superius spacium totum oculum impones. Tum r, o, diuides in septem spacia æqualia, & infima tria abscindes linea s: hæc attinget ad summam narium eminentias. Sed ima auricula comprehendetur intra s, o. Tum obliquæ duæ lineæ ducentur, vna ex angulo qui clauditur linea perpendiculari e, & trāuersa c, in angulum perpendicularis a, & trāuersa o. Supra hanc frons deducetur intra trāuersas l, n. Sed nasus infra, intra trāuersas n, o. Altera obliqua descendet ab angulo lateris recti a, & trāuersa n, retro ad angulum perpendicularis e, & trāuersa d, hæc definitur vtrunque labrum itemque extremum mentum. Atque his confectis capitis forma deinceps exprimetur: ita ut summum caput ad h, perpendicularem & latus c, rotundetur. Occipitium autem intra trāuersas l, n, ad latus b. Colli autem decliuus erit densitas id est ab occipitij & ceruicis commissura ad guttur ξ . 4. \perp . 5. Quæ omnia diligentissime studiuimus oculis in sequentibus exemplis subiicere. Sed fieri possit ut tale caput alicubi maiusculum videatur quam latura sit propositæ imaginis ratio. Poteris igitur facere minus hoc modo. Sinciput in medio trāuersarum c, m, rotundetur iuxta perpendiculares g, h. Et occipitium ad k, in medio trāuersarum l, n. Tum iuxta occipitij commissuram curuabis ceruicem in linea o, facta distantia ab latere b, ξ . i. \perp . 8. Tum retro abduces ad latus d, & perpendicularem i. Velim vtranque rationem diligenter cognoscas, non enim temere huiusmodi variationem exposuimus. Atque hæc esto vnius capitis descriptio.

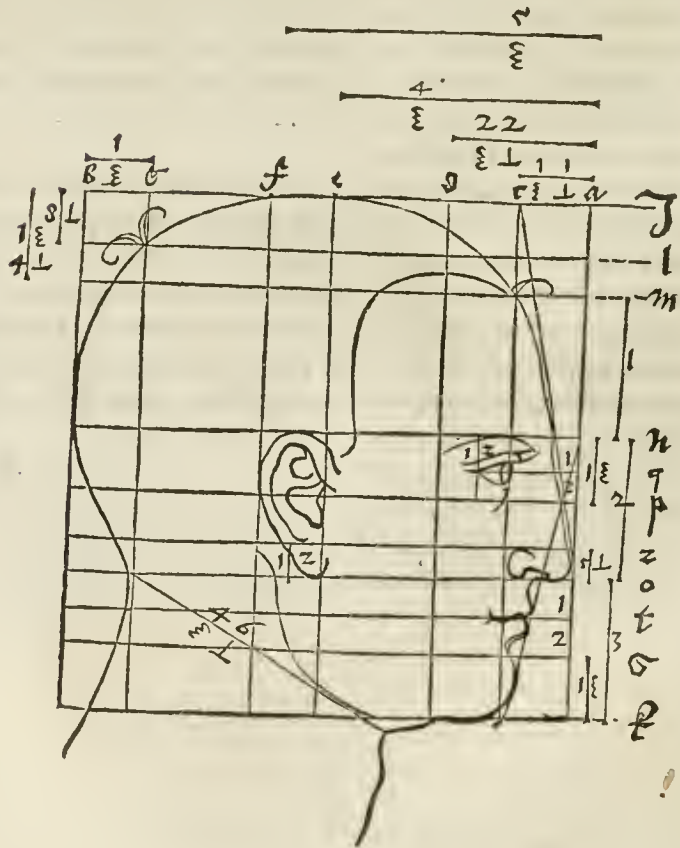
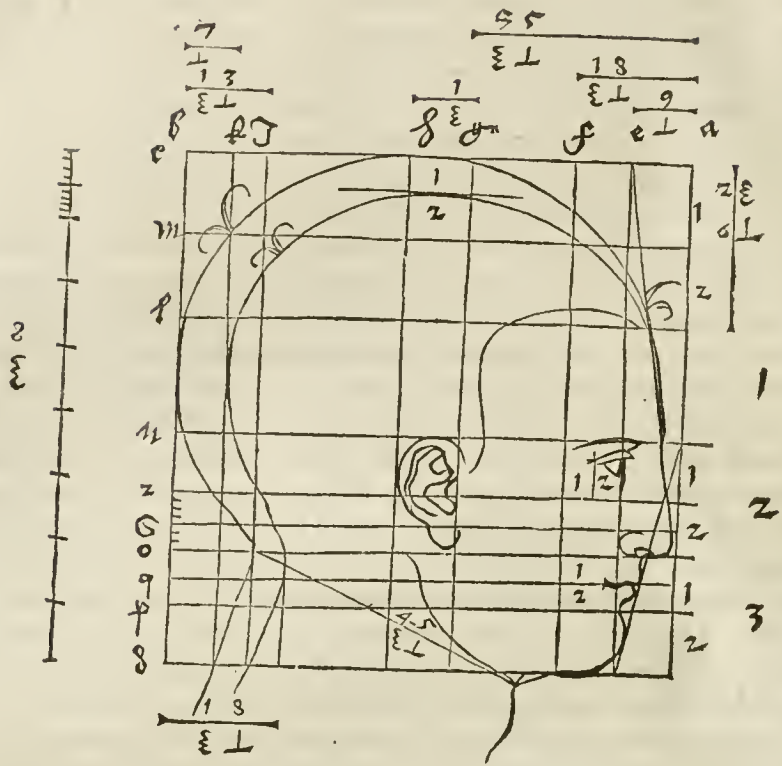
Alterius vero talis.

Quadratum similiter constitues vt supra monui faciens rectorum laterum prius a, posterius b. Sed transuersorum superius esto i, inferius k. Hoc quadratum primum perpendicularibus lineis insignies, ponésque vnam ab a, ductam retro. ξ . 1. \perp . 1. quæ sit c, hæc tanget extremam pupillam & intimas nares. Iterum duces retro ab a, ξ . 2. \perp . 2. lineã d, hæc supercilia definiet, & super linea k, intimum mentum. Oculorum autem anguli iuxta tempora terminabũtur in medio c, d. Iterum pones retro ab a, ξ . 4. \perp . 0. lineam e, hæc attinget aurem vbi è temporibus enascitur, iuxtaque illam sinciput radit latus i. Iterum duces lineam f, retro ab a, ξ . 5. \perp . 0. hæc terminabit aurem. Tum pones lineam g, prorsus à latere b, ξ . 1. \perp . 0. hæc tanget ceruicem, describétque commissuram occipitij cum ceruice. Transuersas autem parallelos vt diximus sic facies. Ab transuersã i, deorsum ξ . 0. \perp . 8. ponatur alia transuersã l, hæc tanget verticem iuxta perpẽdicularem g. Iterum pones infra i, lineam transuersã m, ξ . 1. \perp . 4. hæc tanget radicem capilli supra frontem. Postea diuides m, k, duabus lineis n, o, in tria æqualia spacia. Linea quidem n, transibit per supercilia & summam aurem. Sed linea o, tanget imum nasum & aurem. Iuxtaque hanc occipitium in ceruicem insidet. Erítque hinc collum densum vsque ad guttur. ξ . 4. \perp . 6. Iterum duces lineam p, infra n, ξ . 1. \perp . 0. Intérque p, n, totus oculus compræhendetur & anguli stabunt in medio. Iterum pones lineam r, supra o, ξ . 0. \perp . 5. hæc tanget summam narium eminentias. At ima auricula peculiariter exprimetur intra r, o. Iterũ pones lineam s, supra k, ξ . 1. \perp . 0. hæc tanget summum mentum. Tum diuides o, s, linea t, per medium, hæc transibit per mediam buccam. Atque ita & duas obliquas duces. Vnam ex angulo perpendicularis c, & transuersã i, ad angulum perpendicularis a, & transuersã o. Alteram vero ex angulo perpendicularis a, & transuersã n, ad angulum perpendicularis c, & transuersã k. Supra priorem deducetur frons intra m, n. Infra autem nasus, intra n, o. Iuxta alteram exprimetur labrum, bucca, mẽtum. Atque ita omnibus partibus rectis lineis notatis, tum deinceps formam capitis inscribes, ita vt nos subiecto exemplo declarauimus. Neque ignorandum similiter posse omnium membrorum mensurationes singulatim exquiri de eorum altitudinibus, vt, exempli causa, ponatur crus à medio genu ad imum talum, hæc erit altitudo: de hac exquires latitudines, vt verbi causa, suram facies latam parte vna 4. altitudinis, huiusque quartã dimidium duces per talos. Ita vt dixi arbitrio tuo facere in singulis membris & exacte omnia exquirere licebit.

Atque hic esto finis libri secundi, commensurationum rectorum formarum. Vbi à lectoribus veniam petere libuit erratorum si qua forte in picturis exemplorum occurrerint. Neque enim nos celaturæ vitia, neque typorum ligneorum deprauationem præstare aut æquum aut virium nostratum fuit. Sed de scriptura tamen poterint & illa emendari quam omni studio & diligentia quàm emendatissime curauimus edi, correctis inter relegẽdum excusorum peccatis. Lector bonus & æquus gratam vt spero operam nostrã acceptãque habebit, malignos & obtrectatores non curat vt Græci aiunt Hippocrides.

ALBERTI DVRERI

Ad lectores in sequentes libros

P R A E F A T I O.

V M de artificio picturæ compositos libros ab Alberto Durero, partim voluntate erga ipsum mea adductus, partim etiam coactus amicorum precibus quæ imperij vim habere viderentur, in manus accepissem conuertendos in linguam latinam, sensi fortunam successus non sane respondere studio meo, eoque singulari cum mihi tum illis satisfaciendi qui nobis hunc laborem imposuissent. Neque id adeo mirum mihi cogitanti visum, quod non satis explorato pondere subiissem sub materiâ cui ferendæ parum sufficerent vires meæ. Id me siue in cupiditate gratificandi petentibus à me hoc opus, siue negligentia mea principio sane fugerat. Quare fuimus eo maiore anxietate in processu quo minus & prouisa grauitas & integrum iam erat abiicere semel susceptum onus: quod ipsum si facere licuisset, expedita via fuerat qua nos cura molestiâ que liberare potuissemus. Atque in hac hæsitacione & depressione nostra, vt fieri solet, progressi sumus lentiore gradu, & quasi pedetentim. Itaque libros primos duos tanquam recidentes, separatim latinis factos emisimus, simul vt daremus specimen industriæ nostræ lecturis, simul vt hac in parte decursi spatij paulisper acquiesceremus, simul etiam, quia esset in reliquis maiore attentione opus, quod sciremus primum quidem librum ab authore diligenter recognitum, ipsòque illum viuo typis excusum fuisse, cum reliquorum editioni & castigationi morte præreptus decesserit. Atque vtinam Deo visum esset, vt illo superstite nobis hæc prouintia data esset, gerere & cupide & vt confido, cum laude voluissemus: Nunc illius desiderio, & fuit non nullum tædium, & occasio certe laudis morte ipsius amara est. Hoc autem cum opto, non modo respicio ad me & res meas, sed potius etiam ad illum & famam mortui, à quo sensi me valde diligi, quémque ego merito ipsius feci maximi, nec non studiosis quoque harum rerum vtilia vota facio. Extarent enim profecto hæc scripta ab authore ipsò edita, non minima parte sui sed vniuersa, ad eum modum composita, vt maxime & doctis admirationi, & studiosis omnibus fructui essent. Nunc etsi neque illi paruipendere, neque hi parum adiuuari poterunt: tamen illa excellentia curæ & è laborationis fortasse requiratur, qua nihil est pulchrius neque præstabilius. Videre etiam hoc amici Durero nostri, qui inchoata iam excusione operis, & absoluto primo libro cum author diem suum obiisset, perduxere ad finem hunc laborem, cum accurata admonitione, authorem editioni non affuisse. Hæc ego etiã hoc loco, in quo, vt dixi, quasi posito onere aliquantulum acquieui, recæpturus illud duxi lecturis significandum, vt scirent quid à Durero tatum modo informatum, quid perpolitum haberent. De nobis deque opera nostra supersedebimus in præsentia verba facere: Neque enim cum laudem nullam affectemus, metuendum vt opinor, ne quis qui repræhendere velit, futurus sit. Vt enim ille apud Virgilium ad maximam spem natus puer, imbelles feras nihil moratur.

Spumentémque dari pecora inter inertia votis.

Optat aprum, aut fuluum descendere monte Leonem.

Ita libenter prætereunt huiusmodi scripta facilèq; patiuntur latere Aristarchi, à quibus nõ celebratum sed obscuratum iri nomen suum perspiciant. Quid est autem hoc genere scriptorum, quod ad orationem quidem attinet, non solum ieiunius, sed penæ dixerini infelicis, vt misericordia digni, si qui ad hæc forte compulsi sint, esse videantur, inuidiæ certe obnoxij esse non possint. Sed hæc ipsa pluribus memorauimus quam necesse fuerit. Quod autem de miseria horum scriptorum dixi quæ tali argumento talique fortuna sua traductorem plane seruum accipiunt, si quis minus esse verum putat, licet periculum paucis ipse versibus faciat, nimirum intelliget multo me, quam res sit, parcius locutû. Quod superest si qui illa priora forte legistis, facite & hæc cognoscatis, quæ profecto sunt ab arte instru-

etissima, quo etiam nomine si quid compositioni defuerit, facile compēfari pati debebitis, etsi nihil ad hoc vsque tempus vidistis in lucem emissum his de rebus melius, æquum fuerit hactenus quidem optima gratis animis amplecti, nihil vidisse autem certum habeo. Vt enim restare huius artis eximia quædam ad huc præcepta veterum, neque funditus illa deleta esse, ita etiam summa cum cura asseruari arbitror, magis quam vllam virginem quas tamen poeta magister morum custodiri iubet multifariã communitis in thalamis. Quod si quando horum prodierit, Deo bene volente, aliquid, etsi, quicquid fuerit relinquet etiã Dureriana nõ nullo in numero, tunc tamen licet antiquitati venerabili priores iure optimo deferatis. Interea cum quod præ Durerianis petat, nihil extare compertum habeamus, officium vestrum feceritis si hæc vt optima amplexi, meliora cum vestigare tum sperare non desinatis, quas proferri ille etiam cum obscuracione suorum vellet mortuus. Cum enim facile præstiterit multa variãque rerum scientia reliquis, tamen hanc etiam ipsam vicit illo in viro animi probitas, ingenuitas, liberalitas, moderatio, sanctitas. De quibus etsi rei magnitudinis exuperante, multo minus, multoque exilius quam par erat, cum à nobis alibi dictum sit, nunc quidem verba facienda non putauimus. Cæterum hanc doctrinam non poterint, vt opinor, contemnere eruditi, cum enim est arte exulta, tum in vsu iucunda non hoc modo operæ & manuum, sed intelligentiæ potius & iudicij. Quis est enim tam rusticus aut alienus ab omni elegantię sensu, qui nõ libenter bonam pulchrãque picturã contemplari soleat? sed inter spectatores discrimen est ingens. Nam imperiti artis nihil neque exquisite neque cum certitudine aliqua cognoscunt, sed coloribus & nitore tabularum tantummodo capiuntur, horum etiam humaniores argumento. Docti vero etiam particulas & singulatim omnia percensent, iudiciõque suo discernunt & perspiciunt: vt illi eorum qui magnam hominum turbam simul salutent, hi autem eorum qui singulos appellēt, similes esse videantur. Sed quoniam existimo statim vbi huic opus exierit tuturos aliquos qui in ipsum quasi irruant, subque sua præla abstrahant, quantum quidem interfuerit studiosorum illud hinc accipere quam aliunde vbi secundum nostra expressum fuerit, non tam dicere facile est atque ipsa re declaratur. Cum enim pene maior claritas & certitudo consistat in exemplis quam præceptis, neque fieri possit, vt illa traductionibus crebris non violentur, siue ipsis typis vitiatis, siue negligenter explicatis, vt vsum & scientiam concedam maximam iis qui transferre velint, quis non videt quam in procliu errores pendeant, cum nobis compertum sit ab iisdem typis ipsis, expressas iterum figuras diuersas exiuisse. Corrupti autem aliorum authorum scripta sola in scriptione consuevere, huiusmodi in pictura etiam. Quo in genere quoque sunt cosmographica illa phenomenon & Geographia. Sed de hoc ipsi viderint, ne si in hac parte immoremur, magis distractioni librorum, quam legētium commodis voluisse cõsulere videamur. Atque hinc igitur deinceps Alberti doctrinam exponere aggrediemur.

ALBERTI DVRERI

GEOMETRÆ ET PICTORIS.

LIBER TERTIVS PICTVRÆ.

De figurarum varietate.

Oc in libro qui de pictura tertius à nobis instituitur, propositum est demonstrare rationes quasdam, quibus superius descriptæ figuræ corporum secundum membrorum & suam, & inter se conuenientiam, variari pro arbitrio vniuscuiusque possint, siue cui opus grandius, seu magis exilius fortè placeat. Ita quidem vt omnia, alia quam dudum, & diuersa, neque figuram, neque iam commensurationem pristinam retinere videantur. Atque hæc similiter in virilibus ac muliebribus, nec-

non puerorum imaginibus exponere decreuimus.

Principio notum intellectumque esse debet. Quibus de rebus figurarum variationes existere soleant, Harum genus est vnum in commensurationibus contrarietas. Cum autem contraria iunguntur magis illustra fiunt, quod in similibus non accidit. Huic generi hæc subiiciuntur.

Magnum.

Paruum.

Longum, siue prolixum.

Breue, seu curtum.

Distensum, seu dilatatum.

Contractum.

Crassum.

Gracile.

Quæ quidem differentiæ quantitatis sunt, Et in adiiciendo detrahendove in multo ac modico versantur.

Alterum est genus qualitatis in quo sunt differentiæ, ætatum vt iuuentæ. Senectæ. Constitutionis corporis & modi vt macilentum pingua, durum lene. Formæ vt venustum amabile, Turpe ingratum, Itémque habitus vt curuum, rectum, æquale, inæquale, sublimè siue excelsum, humile seu demissum, Rotundum, Angulosum, Acutum hæbes, similiter & erectum, Transuersum, Obliquum, item positus vt dextrum, Lauum, aduersum, Auerfum, supra, infra.

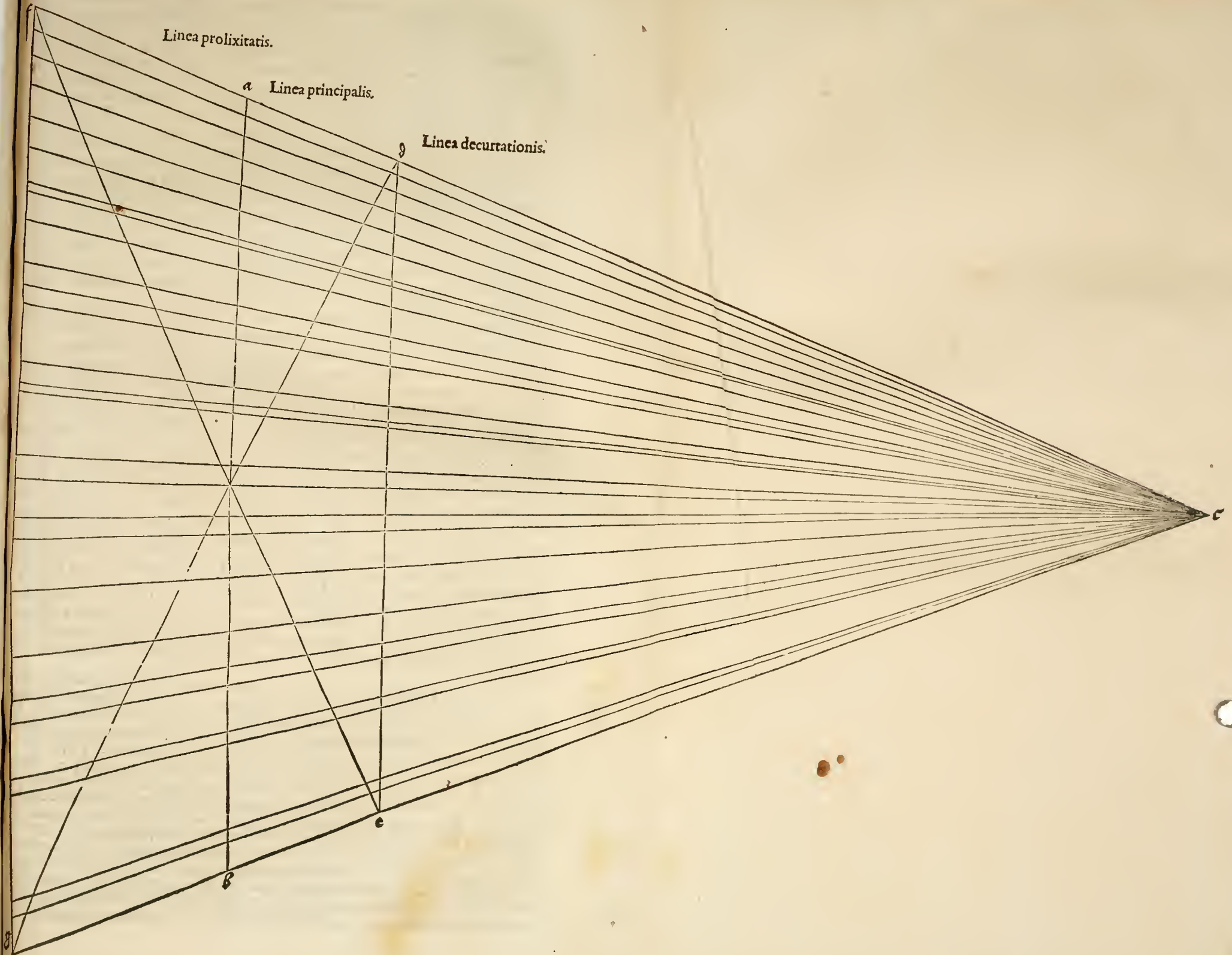
Per hæc discrimina diuersitates figurarum exquiri poterunt. Quarum nunc deinceps exempla subiiciemus, quibus præcipua ac pœnè sola harum rerum doctrina continetur. Ac primum proponatur differentia magni & parui. De qua dupliciter cogitandum. Primum quatenus hæc est totius erga totum, Quarum vnum magnum dicatur, paruum alterum, in quibus similitudo tamen, & quasi eadem facies constare potest. Ita in quibus eadem ratio & conuenientia partium ponitur, grandia possunt, vel parua describi. Vt in delineationibus fieri videmus. Volunt enim similes vel Regias ædes de forma adumbrata in cartis extrui, ita & globum longioris diametri similitudinem habere, cum altero cuius diameter multo sit breuior, nemo non dicit & sentit. Sed cum hæc differentia animaduertitur in partibus tum consequitur dissimilitudo totius erga totum. Vt si quis truncum corporis constituat grandiusculum, inferiora autem minuscula. Hócque ipsum vsurpari poterit omnibus in membris. Quæ variationes sunt infinitæ. Atque his appellationibus magni ac parui vtimur respectu earum rerum de quibus rebus ille ponuntur inter se.

Proxima erat differentia proposita longitudinis & breuitatis. Volet igitur aliquis certam effigiem producere aut corripere, vt, exempli gratia, illam quæ virilis in primo libro & loco à nobis descripta est, is igitur animaduertet in prolixitate gracilitatem & contractionem, in breuitate verò crassitiem & distensionem secundum propriam commensurationem, Atque hæc cum fiunt vtraque in ratione latitudinis & densitatis, spatia quæ in principali figura notata cernentur, retinenda erunt. Si verò vtraque effigies illa inquam producta & correpta hæc, accommodata fuerit altitudini principalis imaginis, Tum illa latitudinis & densitatis, spatia pro vtriúsque constitutione, longè diuersissima existent, At altitudinis spatia iam congruentia maximam dissimilitudinem præ se ferent, propterea quod à principali figura hinc ad proceritatem illinc ad humilitatem discessum, Déque illa graci-

liora & contractiora cum hac crassiora & distensiora facta fuerint. Atque hac via singularum partium altitudines in corpore conuenienter produci aut corripri poterunt intra notatas transversas lineas designatrices altitudinis partium. Quarum si maiora interualla feceris effigies productior, sin minima correptior exhibit. Quibus, vt dictum est, ratio densitatis & latitudinis non variatur. Sed illud productum & hoc correptum vnam ab altera effigie discerni. Quarum postea in noua commensuratione à principali descriptione longè
 forté. Quâuis, abitur. Id ipsum verò minutim perque singulas partes in producendo ac corripiedo exquirere & nimium laborem & tædij haberet plurimum. Quare totam hanc rationem certa doctrina sumus complexi de qua ministerio vnus trianguli hæc quæ dixi rectè & facile perficiantur. Hoc ita describes.

Lineam vnam punctis duobus designabis, secundum quam alteræ duæ longitudinis & breuitatis describantur. Hæc esto a.b. tantæ altitudinis quanta fuerit primæ virilis figuræ in primo libro. Hanc diuides per altitudinem spatii linearum transversarum. Nam illis scis ostendi altitudines partium. Ab huius lineæ punctis a.b. deduces in propositum alium ad dextram punctum c. lineas duas quæ in illo concurrentes, triangulum describant de basi a.b. & similiter in eodem puncto c. productæ altitudinem omnium partium lineæ concurrent postea iuxta hanc mediam lineam παραμέλλου vnam prolixitatis f.g. ad sinistram constitues, alteram decurtationis d.e. ad dextram versus punctum c. Quoque à media vel hanc vel illam remotius posueris, hoc erit maius prolixitatis vel decurtationis discrimen. per has. igitur & ipsas transeuntes ille altitudinis mediæ lineæ diuident, & ipsas pro vnus cuiusque ratione conuenienter, ita vti res fieri postulat. Huius trianguli figuram expressam subiecimus manu nostra. vtilem futuram multis & variis vsibus: Estoque nomen illi varianti. Nam variantur huius adiumento partes rerum & admirabiles mutationes efficiuntur vel augmentatione staturarum vel diminutione, vt si propositam aliquam effigiem cuius altitudo complectatur spatia quæ essent illius capitis septena ad altitudinem capitis spatiorum octonum nouenum, denumve producere libeat adicientes nimirum altitudini quæ fuerit intra caput summum & plantam inam vnus, duum triumve capitum spatia. Quod idem & diminuenda statura accipiendum. Sed si staturam fortè vt diximus prolongaris, accommodabis iam etiam productiusculum caput pro eo ac forma exiget proposita imaginis, vt conuenientia & decor custodiatur, idem pro natura rei & in decurtatione seruabitur. Sed tum si metiri velis, altitudo non paria spatia capitum atque prius habebit. Hoc loco moneo volentes vsurpare hanc à nobis demonstratam rationem mutationis, vt in manibus & pedibus separatim à nobis superius descriptis cum magna diligentia & attentione, vt in re neutiquam facili versati velint.

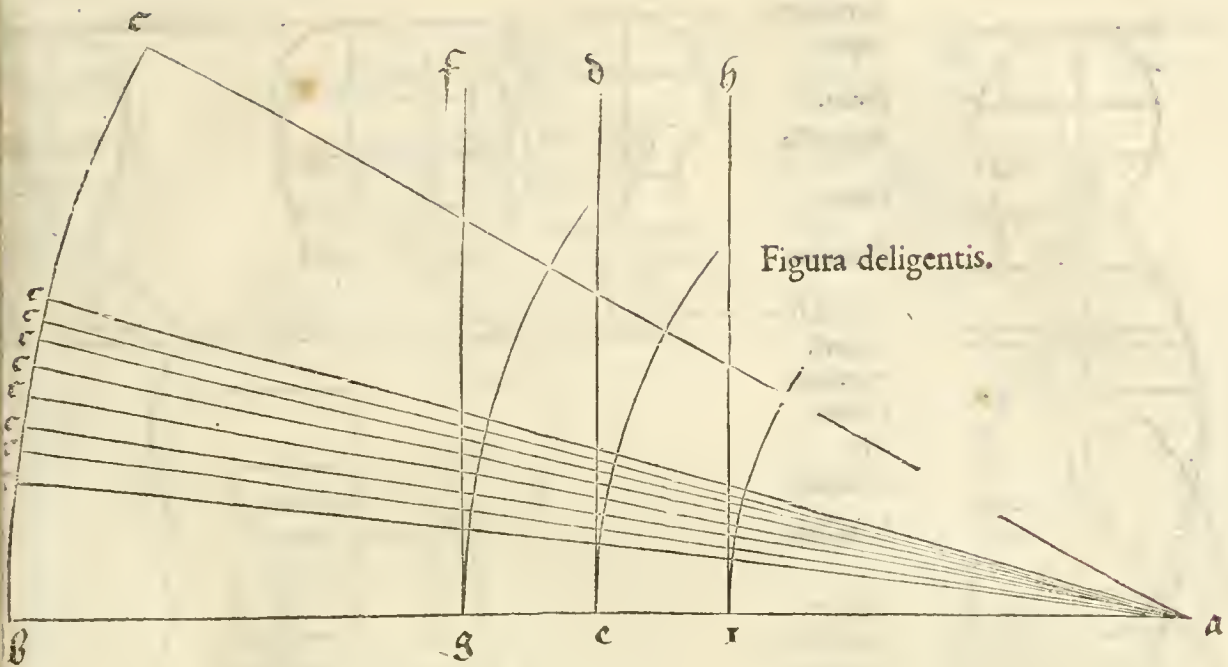
Sequitur forma Variantis.

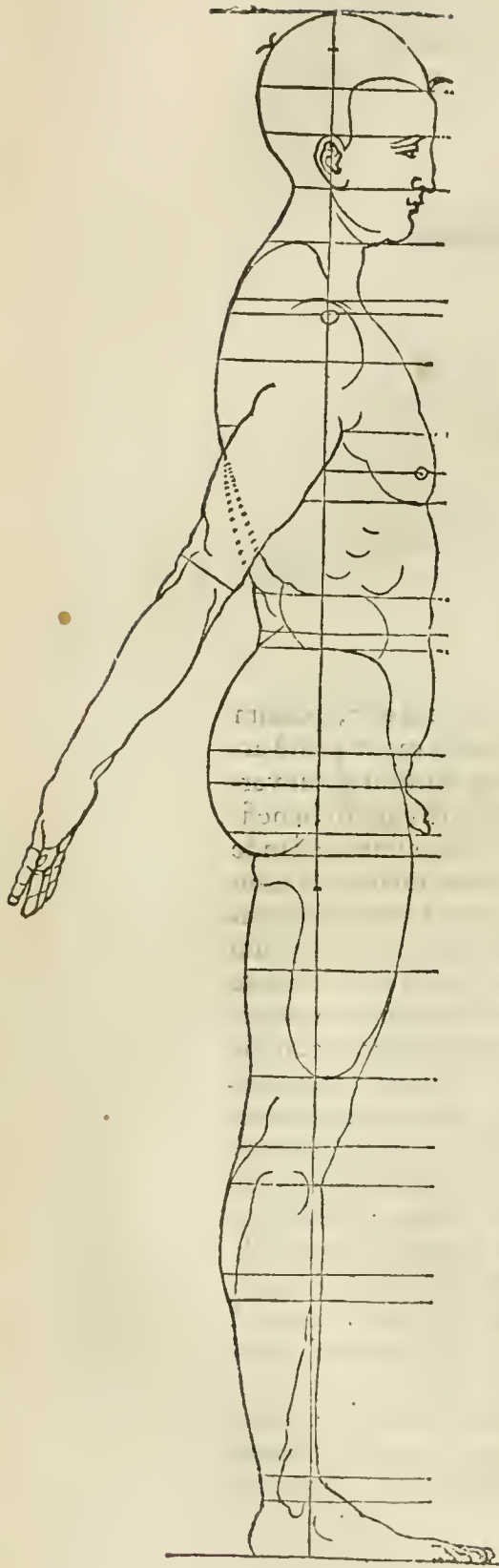
Ita igitur distinctis his omnibus lineis (vt est præceptum) deinceps forma imaginis sua cuiusque inscribetur: Quod nos in præscriptis linearum exemplis ob cartæ paruitatem facere non potuimus. Sed fecimus per æqualia & congruentia altitudinis spatia in sequentibus, conseruatis debitis commensurationibus singulorum, hac via & ratione quæ exponetur, qua in omnibus volentes mutationibus vtantur licebit. Figura autem efficta ad lineam f. g. erit gracilior & contractior, ad lineam autem d. e. crassior & distensior. Næc minus vsus erit huius variationis in illis græcilitatis ac crassitudinis, & contractionis ac distensionis modis, quàm in his prolixitatis ac breuitatis. Non autem est ab re & inconsentaneum, cunctas imagines quasi æquali in exemplis altitudine describi, hoc est, vt vnius altitudo tantum cartæ occupet quantum alterius, quãtumuis staturæ dissimiles sint, Ita enim in comparatione omnia illustriora & magis euidencia futura sunt. Hac eadem ratione poterit aliquis & in separatis partibus imaginum vti, sic vti aliquid illarum variet, aliquid non variet. Et tunc quidem quicquid vni detrahatur, alteri adiiciatur necesse est. Idem intelligendum de singulis etiam in imaginis altitudine transfuersis lineis, Et iuxta has attenuationis aut densationis, itémque contractionis aut distensionis. Quoties enim iuxta vnã propositam & principalem lineam in variante, hinc atque illinc, alias duas statueris, declaratur omnibus in locis permutatio conueniens, illinc in prolixitate, hinc in breuitate. Sed nunc deinceps, quo quisque modo officinam suam hoc triangulo instruere, illóque (si res poscat) vti possit ostendam.

Principio ducatur linea transfuersa de puncto a. in punctum b. quæ certo loco fixa sit, Ex huius puncto a. producet alia a. c. quæ quidem fixa sit illo in puncto a. sed ab altero puncto c. mobilis, ita vt cum transfuersa a. b. in eodem loco iungatur, ab puncto verò c. remoueat propius aut longius. Neque quisquam suspicatus sit me nunc sic de lineis ac punctis loqui, quemadmodum Geometræ consueuerunt, quibus hæc omnia cogitatione solummodo complectenda proponuntur. Nos enim nunc manuum operibus consulimus Sed nihilo tamen minus, quauis exprimi hæc omnia velimus, debent ipsa ad illorum quæ indiuidua & vnica sola mente intelliguntur, exactam & inuariabilem certitudinem referri. Sed eorum (quæ diximus) talis vsus erit. In tabella huic rei comparatæ transfuersam lineam a. b. inscribes, & in puncto a. acum seu clauiculum firmiter affiges, huic annexes filum æquabile & validiusculum vt sericum, illudque intèdes in altero puncto c. quoc repræsenter illam ab eodem puncto c. mobilem lineam. Posthac impones perpendiculari d. e. in mediam transfuersam a. b. His ad hunc modum præparatis scito in linea perpendiculari d. e. statuendam propositam partem quam producere aut corripere velis, ita vt finiatur insidens lineæ transfuersæ a. b. postea filum quod est pro linea a. c. intendes, vt supra attingat summitatem constitutæ partis in linea d. e. Deinde quantum volueris prolixior rem illam partem facies. Hoc pacto. Ante lineam d. e. prolixitatis quæ sita lineam duces similiter perpendicularem quæ supra extenso filo lineæ a. c. infra transfuersa a. b. definiatur. Hæc sit exempli causa f. g. sin correptiorem facere volueris propositam partem, consequeris hoc ipsum de breuitatis linea, quæ perpendiculariter & ipsa statuatur in transfuersam a. b. post perpendiculari d. e. versus a. & supra definiatur filo lineæ a. c. Sitque hæc, verbi gratia h. i.

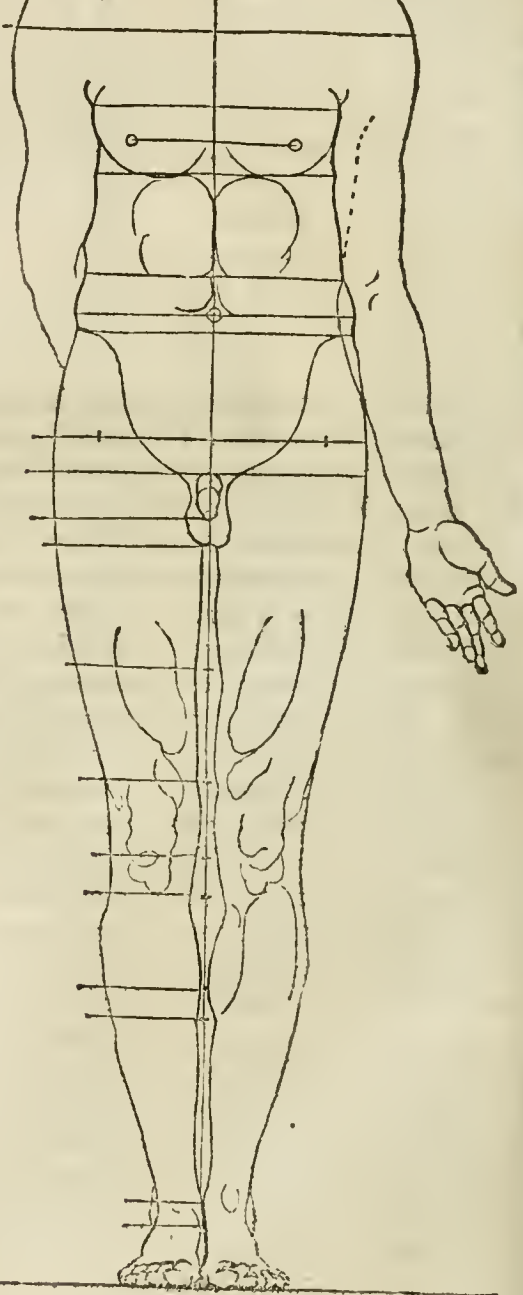
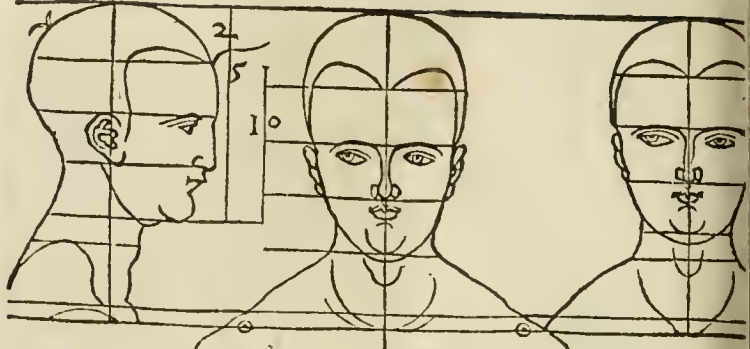
Hoc pacto tribus perpendicularibus ordine in transfuersam subiectam impositis, Structuratur in media d. e. proposita & principalis longitudinis spatium. In ceteriore f. g. ipsum productum. In vltiore h. i. correptum. Atque hæc ipsa conuenienter vtrinque designat linea fili a. c. cum ad summitatem lineæ e. d. intenditur. Horum vsus esse poterit in rebus innumerabilibus, etiam vbi spatiorum nomina dici non poterunt. Vt si non sit ne minabile quotæ quæque alicuius nota longitudinis pars sit, veluti vna 2. vna 3. 5. 6. Huius præcepti exemplum expressimus inferius, vt oculis etiam legentium doctrina nostra sub iiceretur. Atque huic instrumento nomen placuit indere deligenti, quod seruiat delectatorum quæ in quaque proposita re maiora aliquis minoræque facere velit. Atque ex his præceptis & huius deligentis adminiculo descriptæ sunt paulò post expressæ figuræ virles gracilitatis & crassitudinis. In his variationibus animaduertendum, omnia corpora in productione, addensatione, dilatatione grandescencia, partes habere distantiores & quæ vastiores, contra quæcunque corripantur concurrentes magis & propinquas. Itaque graciliores staturas aspectu etiam moliores existere crassioribus. Hoc instrumentum quadratis planè figuram modumque præ se fert, quod nos & ipsum curuis lineolis designauimus.

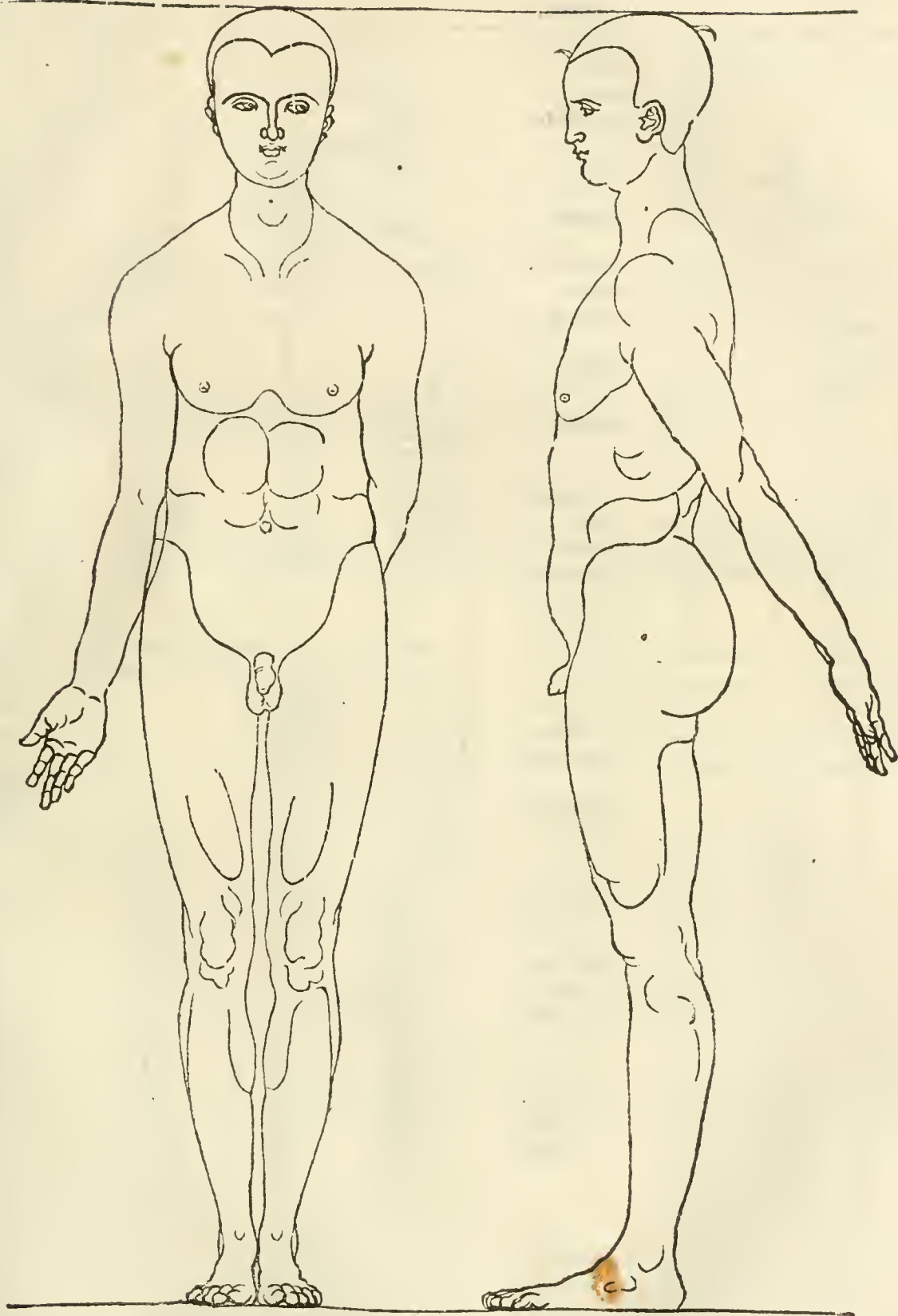
Sed sequentium imaginum productioribus staturis, sciendum adiectum esse, ipsarum altitudinis partem vnam 4. Etiam si quis vti hac ratione volet, is debet caput paulò argutius accommodare, quo neglecto tota figura apparebit inuenustior. Surfum igitur verfum mento leuato, aut supra aliquantulo de capitis summitate dempto, deligentis beneficio partes commensurabuntur. Nos in exemplis de summitate nihil dempsimus, sed inde ad imum vsque mentum fecimus spatium duarum 15. ab summo autem mento ad summam vsque frontem vnam 10. distributis deinceps beneficio deligentis omnibus altitudinis partibus, latitudo enim iam inducta & densitas retinetur. Huiusmodi etiam capitum ipsorum exempla iuxta effigies exemplorum, apposuimus. Spatium pedis feci obtinere duas 13. Nam exierat breuiusculus iusto, similiter & monticulum pedis non nihil complanauius. Exigebat etiam figuræ venustas, vt crura quæ ratio variationis subiecerat: nunc etiam graciliora & contractiuscula describerentur. Et huius imaginis densitatis commensurata spatia minus habent spatiis principalis imaginis parte vna 5. Hæc autem omnia quomodo rectè fieri posse putarim, omnibus in partibus ac locis, diligenti & studiosa manu in exemplis delineauimus, quo non verbis modo, sed re etiam ipsa instruerem legentes. De figura autem correptiore monere hoc est visum. In descriptione variantis per constitutam lineam principalis altitudinis a. b. duxi lineas duas obliquas, quæ in medio lineæ a. b. se mutuo scinderent, Eæ igitur productæ à linea prolixitatis f. g. supra & infra, attingunt lineas c. f. & c. g. atque ex huius attingentiæ punctis ducta est decurtationis linea d. e. Cuius decurtationis figura si ad principalem altitudinem effingatur admodum crassescet, sicut hoc deligentis instrumento efficitur. Capitis tamen & altitudo & latitudo ac densitas minuenda est, siquidem ad humanum modum respondere volumus. Pedis autem spatium vnam 6. obtinebit. Horum & ipsorum subiecimus exempla, De quibus itémque nostra doctrina facere quisque poterit quod libuerit, seu productiora, siue correptiora placuerint.

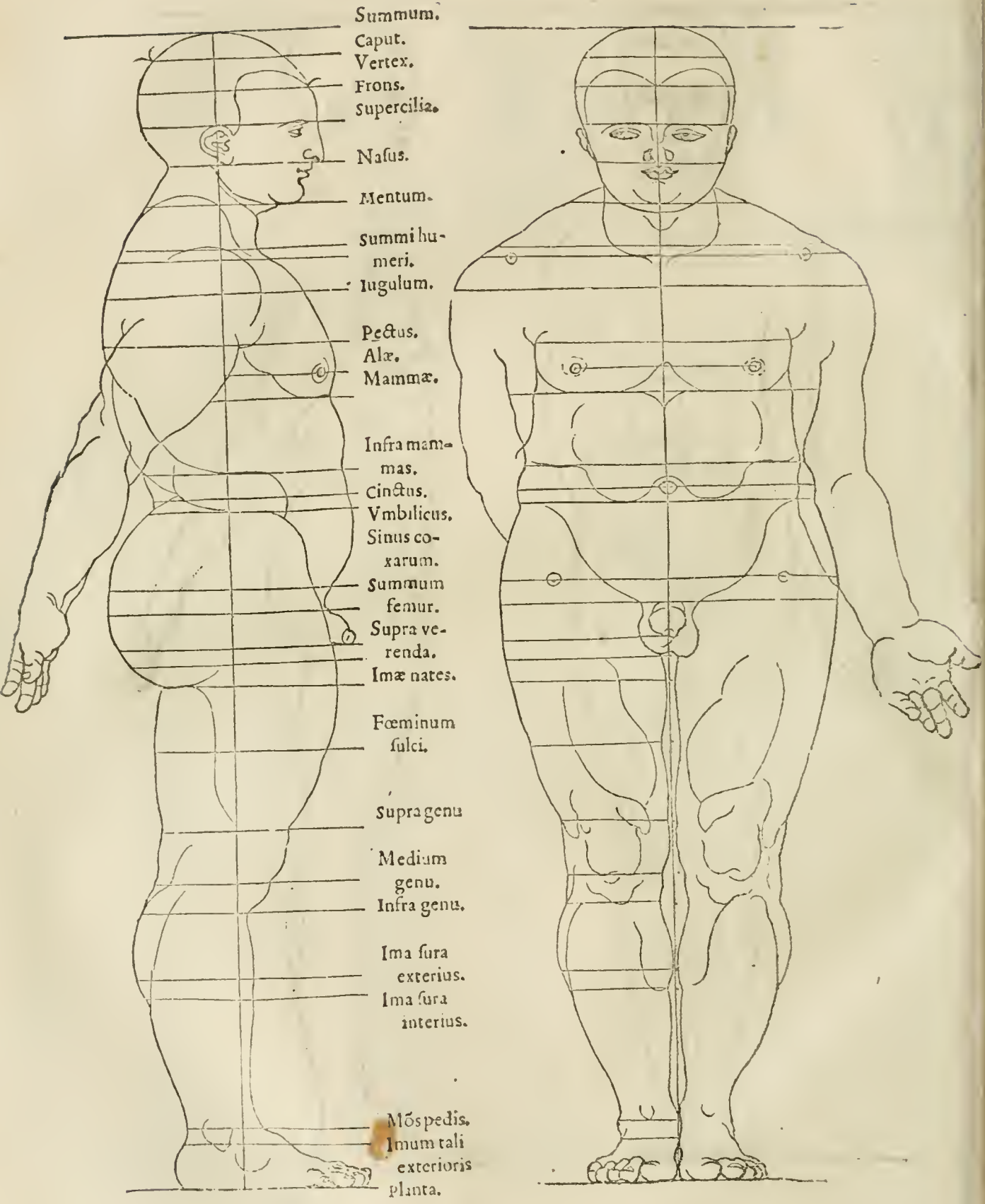
Summum
Caput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summi hu-
meri.
Iugulum.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra has.
Cinctus.
Umbilicu
Sinus co-
xarum.
Summum
femur.
Supra ve-
renda.
Imæ nates.
Fœminura
fulci.
Supra genu.
Medium
genu.
Infra genu.
Ima fura
exterius.
Ima fura
interius.
Moticulus
pedis.
Iam tali
exterioris.
Planta.

2
13

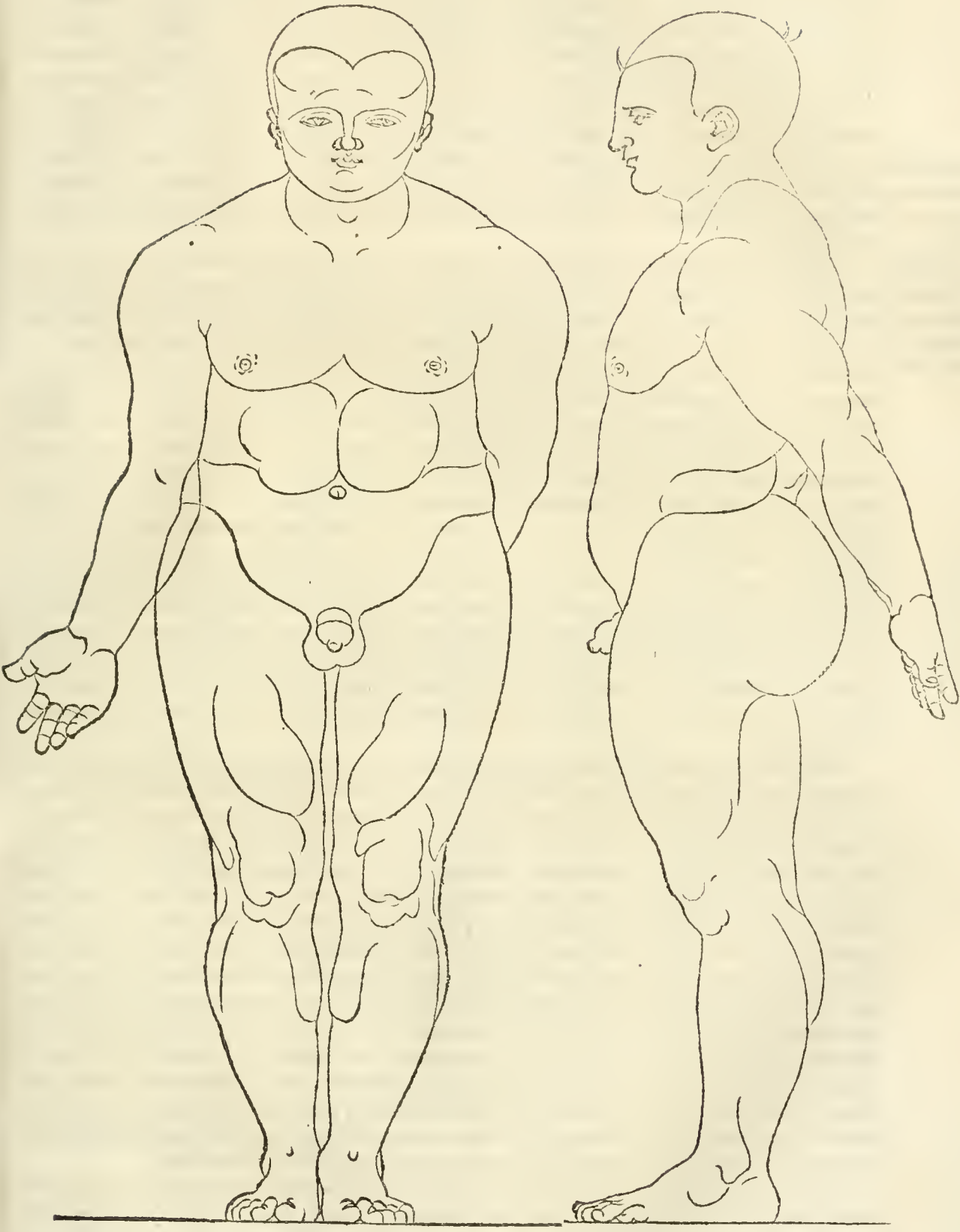

ALBERTI DVRERI

Summum.
 Caput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summi hu-
 meri.
 Iugulum.
 Pectus.
 Ala.
 Mammæ.
 Infra mam-
 mas.
 Cinctus.
 Umbilicus.
 Sinus co-
 xarum.
 Summum
 femur.
 Supra ve-
 renda.
 Imæ nates.
 Fœminum
 sulci.
 Supragenu
 Medium
 genu.
 Infra genu.
 Ima fura
 exterius.
 Ima fura
 interior.
 Mōs pedis.
 Imum tali
 exterioris
 planta.

De differentia prolixitatis & breuitatis visum est, nunc quoque tractare supra in libro primo descriptum caput in cubico quadrilatero per transuersas & perpendiculares dispersitum lineas, Hoc est, si illud intelligatur in cubo, qua ratione hic extendi, hoc est aliorum depressiorum reddi, necnon cognosci possit, quid accedente altitudine, latitudinis decedat spatii, & illa decedente, quid his accedat. Hæc communi voce ἐπερόμνησχηματα dicuntur. Nos distinguimus, docendi causa, oblongo & prominente. De his talis esto doctrina. Proponatur cubus quadratus, id est, æquilaterum quadrangulum solidum concipiatur animo, huius enim cubi propria est appellatio. Sed altitudo esto spatium altitudinis supra in primo libro descripti capitis, quod caput principale nominamus. De cubo autem prius seorsum non nihil explicandum quam ad descriptionem capitis perueniatur. Esto autem positum in vniuscuiusque arbitrio, quantum attollere ac deprimere quantumve producere illum velit.

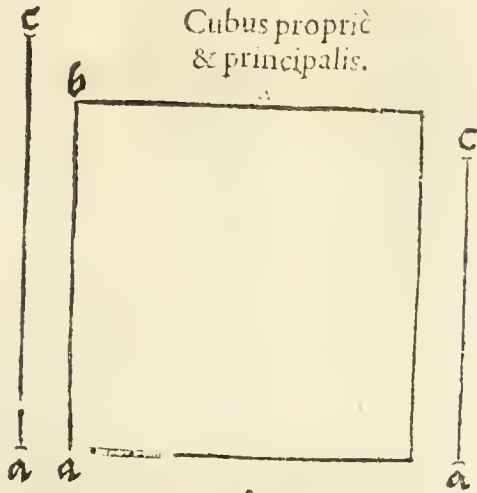
Sciendum
cubum no-
minari
omne
ἐξ ἀεθροῦ
id est soli-
dum qua-
drangulū
ab autho-
re.

Principio propositi cubi recti lateris primorem lineam notabis infra litera a. supra b. hanc ipsam lineam quantum libebit attolles, quodque iam altius factum fuerit insignies notis a.c. postea lineam a.c. transuersam collocabis, & impones in illam perpendiculariter a.b. ita vt norma hac constitutione linearum describatur, & angulum a. contineat, mox de puncto a. retrorsum produces lineam a.c. cuius productionis terminalis punctus sit d. Ita in transuersa d.a.c. imposita perpendicularis a.b. ad rectos vtrinque angulos apparebit. Tum obliqua linea supra triangulum concludes. Postea gnomonis seu ænei siue lignei modo ne fallacis, vnum latus accommoda ad obliquam lineam b. c. ita vt angulus gnomonis attingat punctum b. deinde normalem lineam ex angulo gnomonis deducito, quam vbi videris ad normam, vt dixi, deductam scindere transuersam d.a.c. ibi notam ponito e. Quibus perfectis iam repertam scito conuenientem, id est, ἀνάλογοι lineam ad lineam a. b. & lineam a.c. Ea est linea a.e. Sed deinceps exquirenda linea est inter a.b. & a.e. hoc pacto. Ambas lineas a.b. & a.e. coniunge vt vnam transuersam describere videantur, Ea sit e.a.b. Deinde constitue perpendiculariter vnam lineam in punctum a. & infige circini pedem in mediam lineam e.a. b. & alterum pedem colloca ad punctum e. atque inde circumage vsque ad punctum b. vt semicirculus describatur. Cuius circumferentia vbi secarit perpendiculariter in punctum a demissam lineam, ibidem appone notam f. hoc erit spatium laterum latitudinis cubi qui principalis altitudinem excefferit, qui excessus designatus sit linea a.c.

Similiter facies compressurus principalem cubum vt prominentiusculus fiat, nisi quod exeunt omnia à prioribus diuersa. Vt enim supra elatior fuit facta cubi altitudo ita fiet nunc humilior. Vt a.c. describat iam lineam decurtationis. Sed latitudinem ita inuenies. Latus a.b. accommodetur ad transuersam decurtationis lineam a.c. normaliter. Postea vltra punctum a. deducatur retrorsum linea a. quæ deductio finiatur puncto d. Mox obliqua etiam trahatur b.c. Et postremò gnomonem vno latere sui appone ad hanc ipsam obliquam b.c. ita vt angulus normalis attingat punctum b. Et lineam inde normalem deduc in transuersam d.a.c. Quam vbi hanc scindere videris, ibidem statue punctum e. Ita prior inuenta erit conuenientia linea, inter duas a.b. & a.c. eaque esto a.e. Sed alteram conuenientia lineam ita exquires. Duas lineas a.b. & a.e. cōiunge ita vt vnam transuersam e.a.b. facere videantur, postea in punctum a. perpendiculararem immittes. Et pedem vnum circini figes in mediam lineam e.a.b. & altero pede ex puncto e. semicirculum describes. Et huius circumferentiam vbi cernes transcurrere perpendiculararem impositam in punctum a. ibidem ascribito notam f. Eritque hæc ipsa linea longitudo prominentia compressi cubi, cuius altitudo proposita fuit linea a.c. Quorum omnium figura singulatim, necnon delineationes omnium partium capitis in suo quoque cubo expressa subiecta sunt.

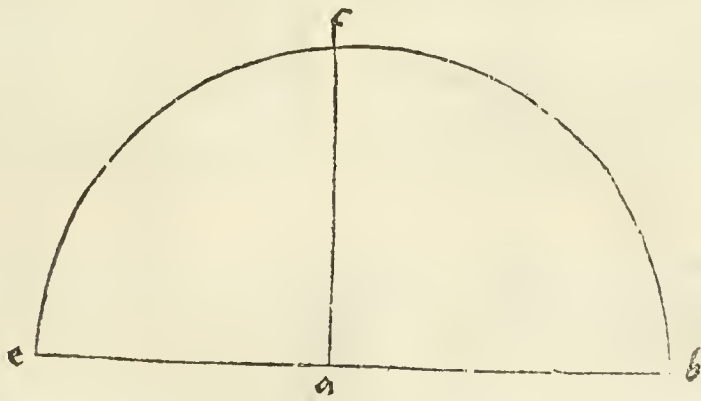
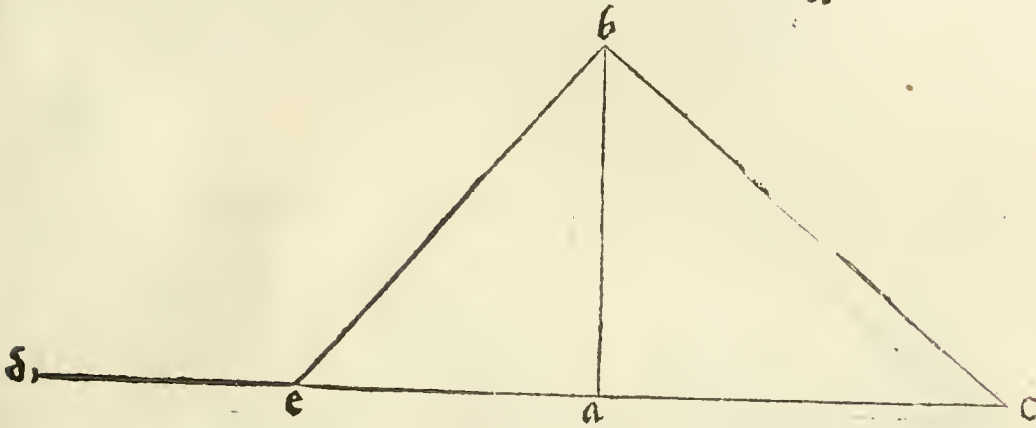
Sciendum in aduersa facie capitis effingenda, detrahendam latitudinis suæ vnam ζ. pro eo ac commensuratio exigit. Vel licet sanè sic facias Propone latitudinem cubi prominentis ac compressi οἰcties. Et diuide per decem æqualia spatia. Eritque horum decem spatiorum vnum latitudo aduersæ faciei, ad quod contrahetur quadratura cubi, vnde oblongus & prominens factus fuit. Atque ita formæ lineas adminiculo deligentis distribues. Quam rationem sequeris per variationes in toto corpore.

Cubus propriè
& principalis.

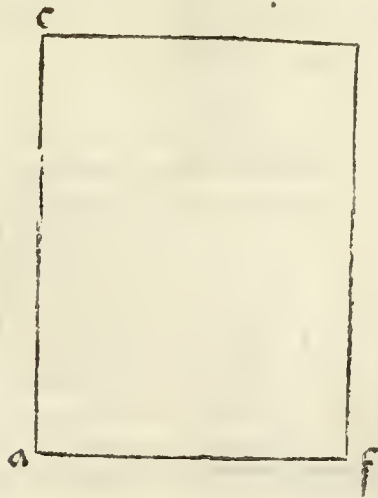

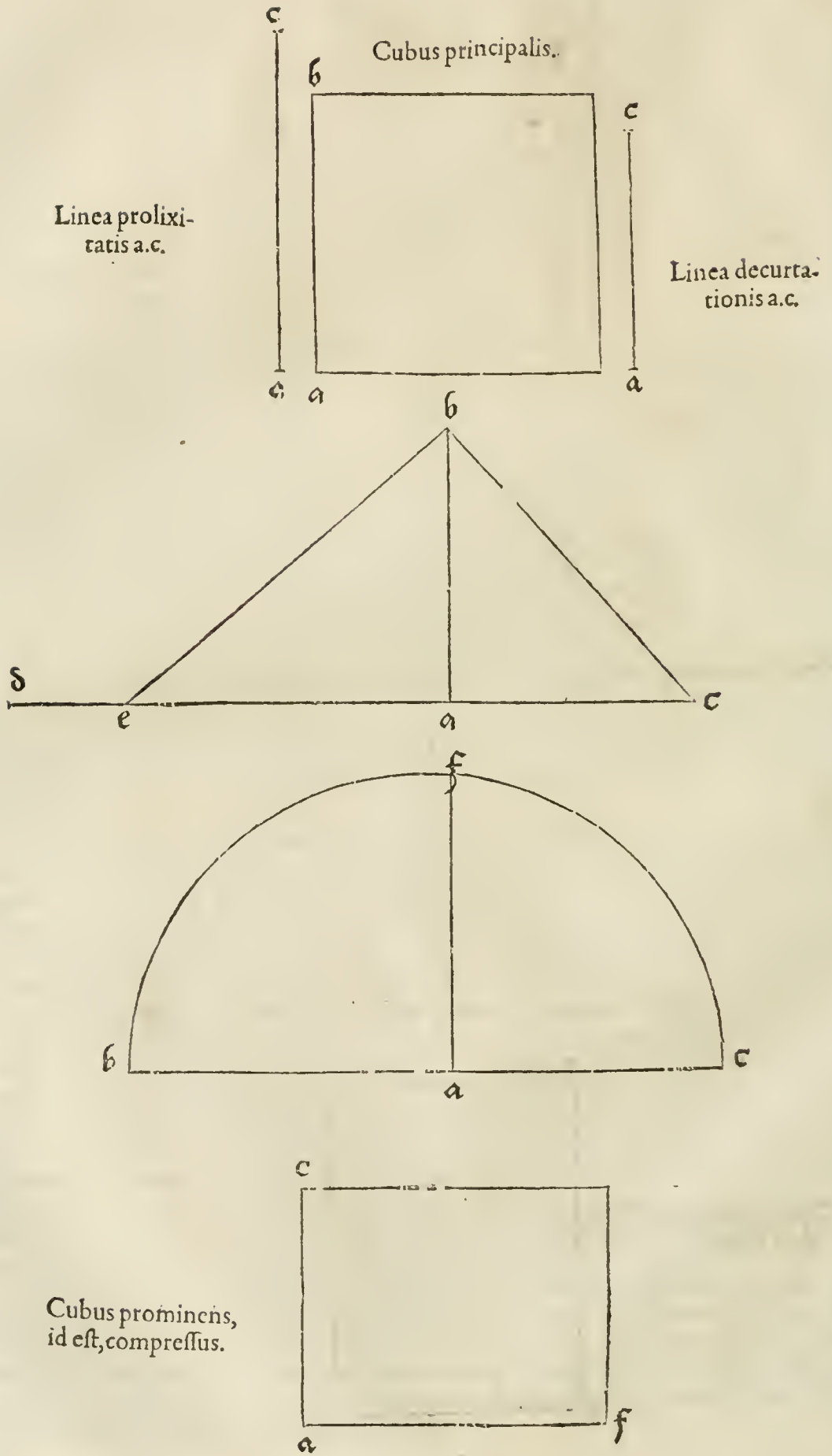
Linea prolixi-
tatis: a. c.

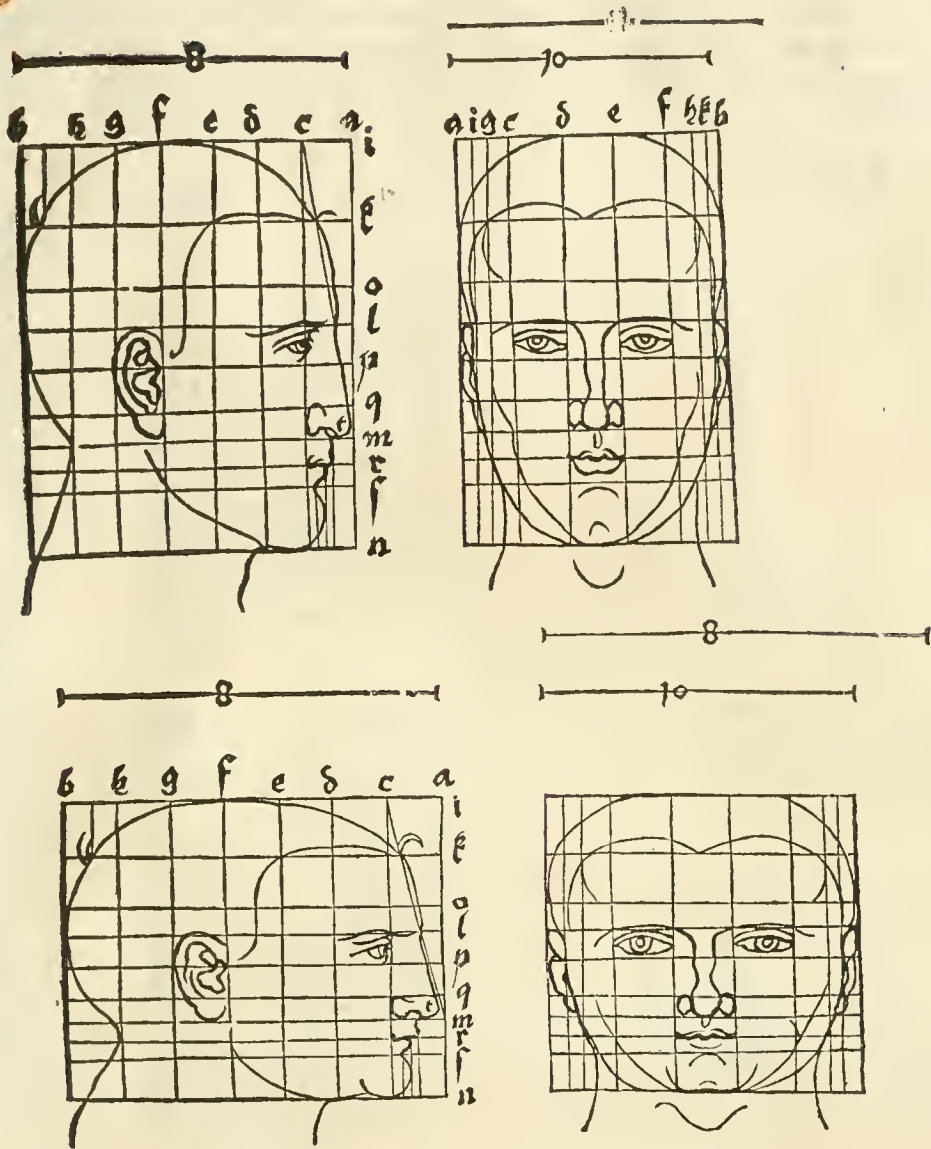
Linea decurta-
tionis.

Cubus oblongus,
id est, elatus.

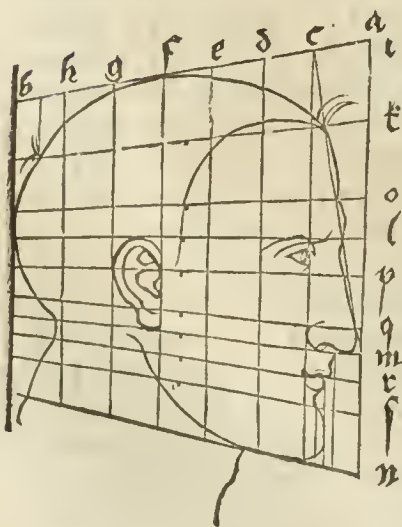
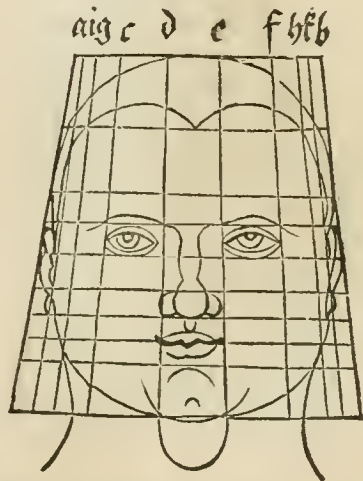
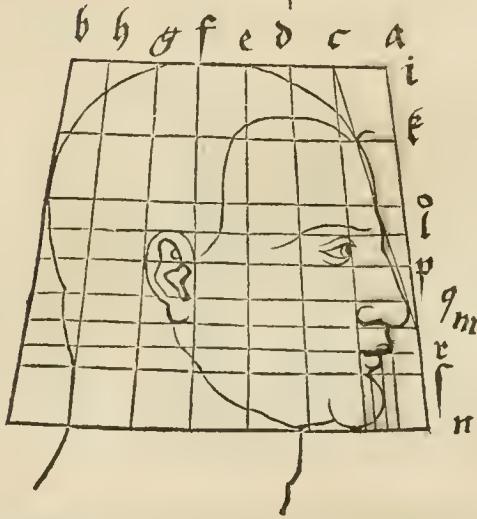
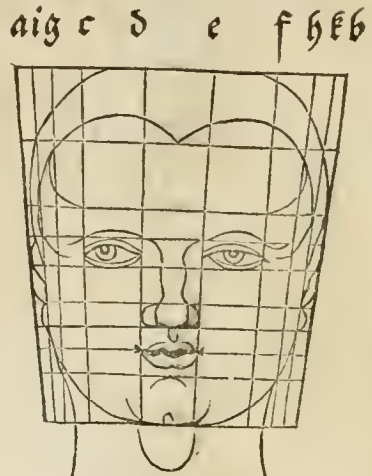
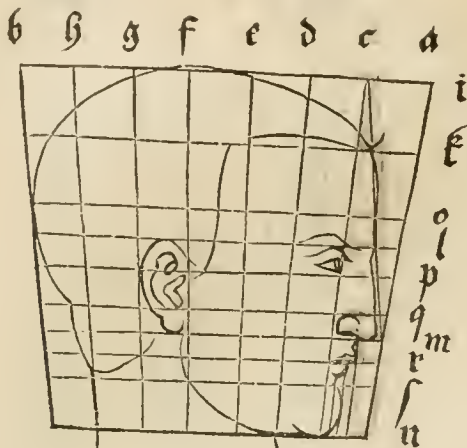

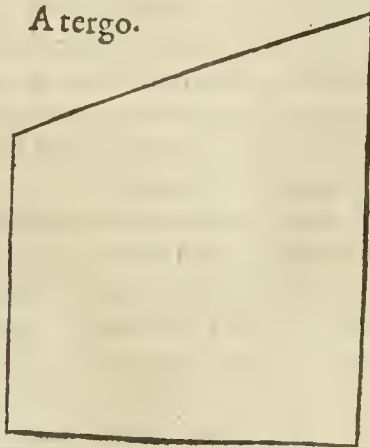
Sunt & alij cubi variationes, de quibus diuersitas in faciebus capitum existit huiusmodi. Primum si superiorem cubi superficiem quadratam constituas & dilatata. Infra autem tantum detrahas de quadrata superficie, quanto superior fuerit dilatatio. Idque etiam ipsum postea inuertere poteris, Vt quanto fuerit infra cubus amplior, hoc sit supra angustior. Quibus constitutis postea lineæ partium inducentur auxilio deligentis, & deinceps congruentia formæ. Ita exhibit vna facies capitis supra amplioris, infra angustioris. Altera autem supra angustioris amplioris infra. Cuius & ipsius rationis vsus per totum corpus fuerit. Quemadmodum autem diximus bifariam superficiem cubi supra & infra variatam efficere diuersas facies, Ita hinc & illinc, id est, dextri ac sinistri lateris mutata superficies, diuersas facies reddit. Nam si prior, id est, quæ ad dextram est superficies dilatetur, posterior, id est, quæ ad sinistram contrahatur, Itémque contra, si hæc contrahatur, dilatetur illa. Et partium lineæ, itémque formæ deligentis adminiculo congruenter inscribantur, Exit prioris modi facies, ante quidem seu à fronte amplior, post verò seu à tergo angustior, posterioris autem modi facies, ante quidem angustior post autem amplior. Quæ omnia in subiectis exemplis cernere licet. Sed de hac ratione poteris vel superne deminuere, vel inferne quasi recidere quadraturam cubi, sicut & nos hoc ipsum in exemplis effinximus.

Est & alia ratio si rhombum cubicum facias duobus angulis oppositis acutis, & alteris duobus oppositis obtusis. Hæc bifariam vsurpari poterit. Primum vt anguli acuti ad frontem & verticem collocentur, caput posteriore parte sui ac mentum obtusis accipien-

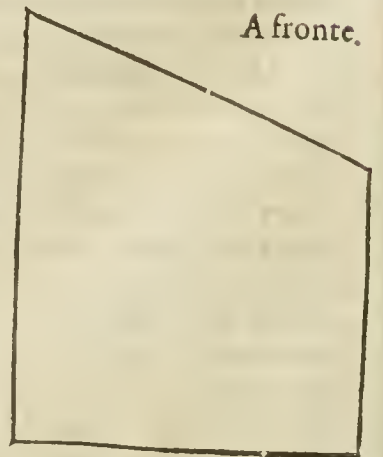
ribus. Secundo si hoc inuertatur. Quorum omnium exempla habes subiecta. Sed prior facies acutam frontem, altera caput posteriore parte sui acutum exhibet. Atque hæ facies a principali prorsus discrepant. Quicquid autem in cubo descriptum fuerit, id vniuersum, variato illo, mutatur, siquidem distributio partium conueniens per diligentem seu Variantem seruata fuerit.

A tergo.

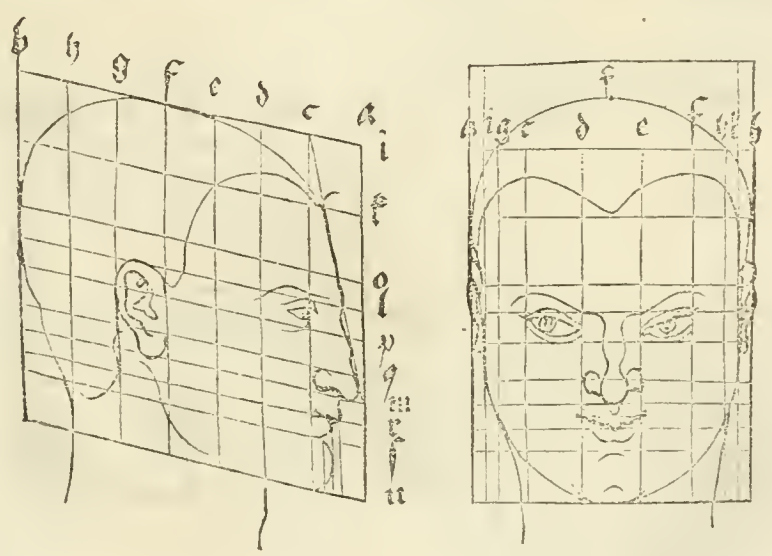
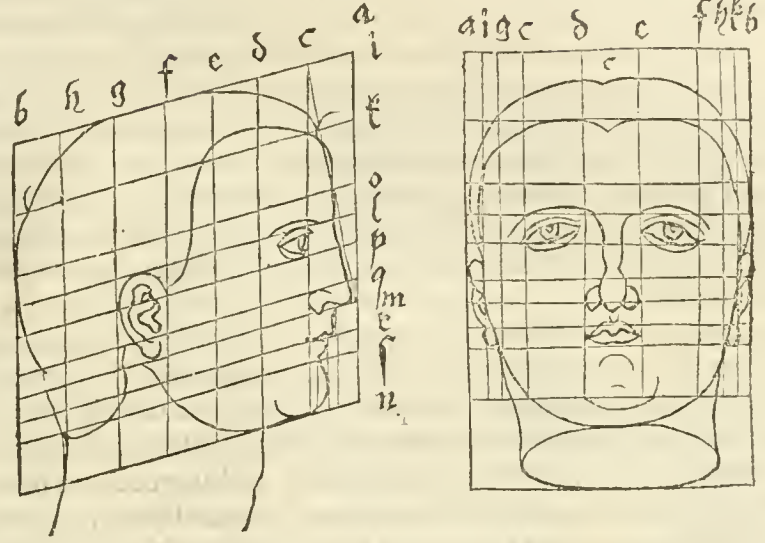
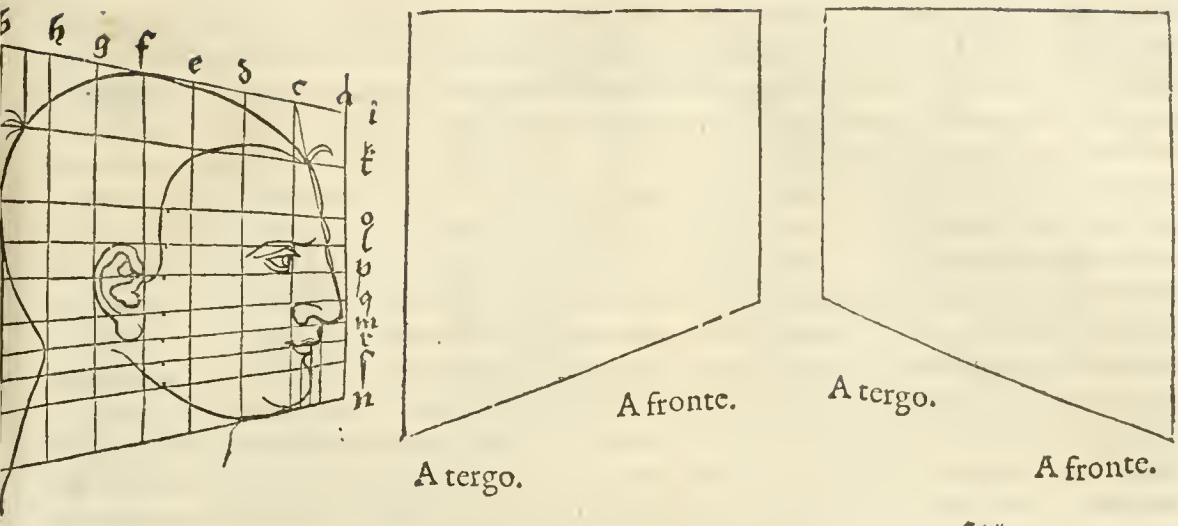

A fronte.

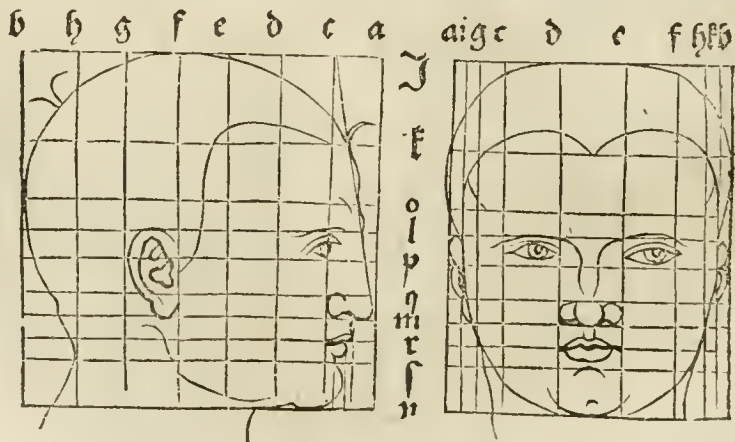
A fronte.

A tergo.

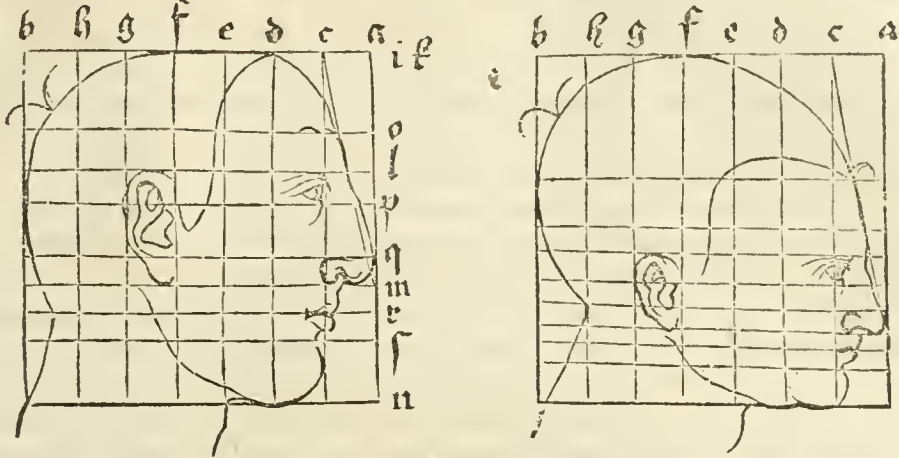
Variationes capitum supra posita ex ipsius omnes cubi variatione ductae sunt, & de principali facie mutatae omnibus partibus deligentis ministerio conuenienter expressis. In sequentibus autem alias quoque variationes demonstrabimus in ipsius principalis capitis cubo, Qui quidem remaneat idem & aequalis, sed partium positura diuersa, motis loco suo lineis transuersis ac obliquis, quibus illarum altitudines designari notum est. Quod ipsum

tamen & in variato cubo fieri possit. Hæc via latissimè patet ad innumerabiles differentias exprimendas. Sed vt ad rem veniamus. Proponatur principalis capitis facies, Inque illo notentur primum præcipuarum partium altitudinis transuersæ lineæ, quæ sunt numero tres. Vna k. quæ est summæ frontis. Altera l. quæ transcurrit supercilia & supra radit aures. Sed tertia m. nasum definit. Hæ igitur lineæ cum loco suo mouentur sursum deorsumve interuallorum discrimina existunt, fiuntque spatia altiora aut humiliora: Quicquid autem hac motione linearum vni spatio decesserit, id ipsum accedere alteri necesse est. Isto modo attollere vel comprimere singulas partes in facie quisque poterit. Quod autem dictum est de motione trium nominatarum, Idem & de aliis s. r. q. p. o. intelligendum, siue ordine illarum conseruato, id est, vt παράλληλοι maneant, Siue illis obliquatis, quo fit vt hinc ampliora, illinc angustiora spatia efficiantur. Secundum hanc rationem poterunt variari omnia, quæ de nominibus prolixitatis, breuitatis, distensionis, contractionis, crassitudinis, gracilitatis, diuersa intelliguntur. Singulæ autem transuersæ lineæ trifariam loco suo moueri solent, Sursum, deorsum, obliquæ. Licet etiam simul vniuersas sursum deorsumve, aut dimidium harum sursum, dimidium item deorsum, fermeque in omnes partes pro arbitrio, & transuersas & perpendiculares moueas. Sed si quid mutaris, quod conueniens cum principali, id est, eo vnde mutatum fuit, esse volueris id deligentis adminiculo componere debes. Dicitur non potest quæ occurrant, quamque admirabilia iis occurrant qui in harum rerum exquisitione cum studio & industria versentur. Pro eo autem ac faciem exprimendam proposueris, describes lineas rectas, de quibus forma apta & respondens voluntati tuæ designetur. Diximus autem antea quoque, pro motione transuersarum interualla inæqualia existere: Vnde si propinquas illas feceris, in quibus hoc partibus acciderit eæ breuiusculæ fient, Si distantes, harum fient partes longiusculæ. Quæ ad vtrumuis modum efficiantur iuxta perpendiculares in obliqua facie crassitudinis & gracilitatis discrimina afferunt. Sed qui hæc in manus tractanda susceperit, is etiam cogitabit quid quantumque sibi mutationis, rerum natura permittat. Horum ipsorum quæ dicta sunt tale esto exemplum. Proponatur principale caput, quod libro primo, primo loco descripsimus, Huius perpendiculares lineæ omnes relinquuntur immotæ. Sed cum transuersis sic ages, vt tres lineas k. l. m. distribuas intra I. n. In quatuor æqualia spatia, quibus præcipuæ partes includantur: Postea beneficio deligentis, repones conuenienter reliquas lineas, nempe o. l. p. q. r. s. Hæc forma mihi propter æqualitatem elegans est visa, Eamque obliqui aduersisque capitis subiecimus expressam.

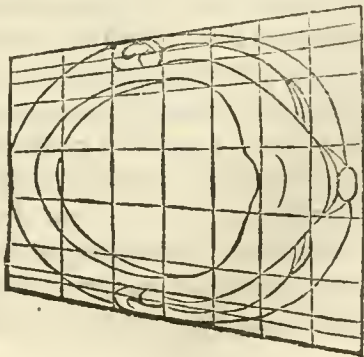
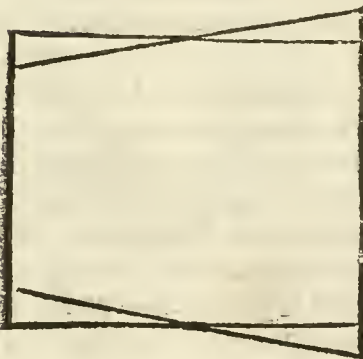
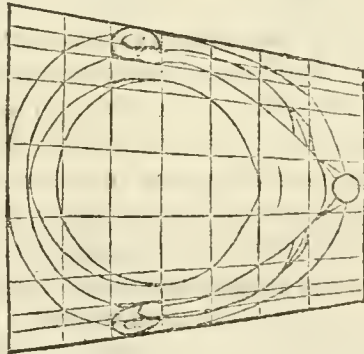
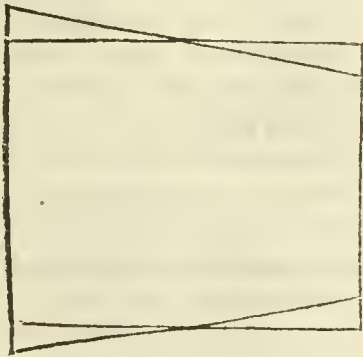

Sed obseruandum faciem in capite alicubi longiusculam, alicubi verò breuiusculam esse. Quare scies si facies oris valde prolixa sit, capitis testam effici compressiorem. Ponatur igitur in exemplo tanta altitudo in facie oris, vt linea k. imponatur in lineam I. vtque postea deligentis adminiculo reliquæ lineæ intra k. n. nempe o. l. p. q. r. s. conuenienter distribuantur. Videbis igitur per hanc elationem, radices capillorum designationem excludi. Contra si faciem oris malueris breuiusculam, videbis testam altiorem, & exire acutulam.

Sit igitur in iuxta posito differentia exemplo. Ea breuitas in facie oris vt linea k. stet infra I. vna parte 3. totius altitudinis I.n. Vtque reliqua linea o.l.p.q.m.r.s. adminiculo deligentis distribuatur, cernesque effici quod in subiecto exemplo apparet.

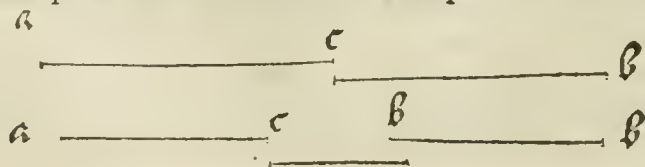

Est & talis capitum variatio, Vt quadrilaterum cubi, principalis ante, id est, ad dextram contrahatur, post, id est, ad laeuam distendatur, idque ἀναλόγως, vt quantum vni loco decesserit tantum accedat alteri. Similis ratio est contrarij modi, Si ante distendas, post verò contrahas. Atque in his ad hunc modum variatis quadrilateris, omnes partes conuenienter, vt fieri debet, distributæ, tales facies repræsentabunt, quales in depressis, vt loquimur, fundamentis binis subiecimus.

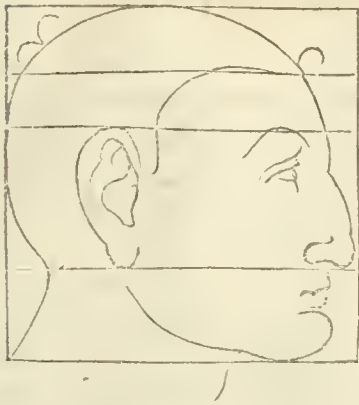
Hoc loco etiam sciendum omnes transfuersas lineas, quadam certa quam paulò pòt explicabimus, ratione, posse dimoueri. Ita vt spatia supra fiant longiuscula. Quod ipsum & inuertere liceat, & in vtralibet dimidia parte faciei, & in quibúvis transfuersis lineis vsurpare. Sunt autem maximè euidentes contrariae. Vt si nunc deorsum trahas, quam prius fursum moueris vel transfuersam vel perpendicularem lineam. Nunc igitur deinceps describam aliquot capirum facies ostensurus exemplis quo modo de præceptis nostris opus eleganter effingi possit. Quo ipso confido me studia cupiditatémque multorum excitaturum ad alia & maiora & meliora inuenienda, quàm nos demonstraerimus. Sed ad rem. Primum sit hoc propositum mutare vniuersas lineas, ita vt nulla in parte congruentia remaneat. Seu frontem longam vel breuem, Seu nasum longum vel breuem, Siue mentum similiter longum vel breue esse velimus. Si igitur lineam transfuersam l. multum fursum moueris versus lineam k. Designabitur frontis spatium breue nasi autem longiusculum, intra l.m. contra si lineam l. deorsum moueris versus lineam m. includet spatium k.l. frontem longum. Sed l.m. nasum breuiusculum. Si relinquatur linea l. & moueatur fursum linea m. Nasus quidem erit breuior in spatio l. m. sed bucca & mentum longum. Sin linea m. deorsum moueatur, Nasus erit longior in spatio l.m. bucca verò & mentum astrictius. Iam fac vt distent longius inter se lineæ duæ k.m. Ita vt k. propè l. statuatur m. verò propè n. Tum erit caput summum & mentum ac bucca breuior, admodum autem frons & nasus longus. Fac contra vt k.m. transfuersæ minus longè distent inter se; & cerneš. caput summum & mentum cum bucca longiusculum euadere, sed breuem frontem ac nasum. Rursus moueantur fursum k.l. & erit caput summum cum fronte breuius. Postea reliquis intra l.n. lineis deligentis ope distributis, exhibit nasus longus. Itémque longum mentum cum bucca. Inuerte hoc ipsum & habebis excelsum in summo caput, frontémque longiorem; Sed nasum breuiorem sicut & buccam cum mento. Rursus esto elatior k. ad l. linea autem m. demissior ad l. quæ sit innota. His designabitur pressum supra caput, frons longa, labra mentúmque maiuscula. Inuertatur hoc ipsum, vt sit demissior linea k.l. & linea m. ad n. Designabitúrque supra caput arduum, frons breuis, nasus longior, bucca & mentum breuiusculum. Possém in harum rerum expositione pérquam esse copiosus, sed visum est breuitati studere. Hoc obseruabis, qui hæc vsurpare voles, diligenter, Vt ita dimoueas ad moueasque lineas inter se, ne rerum naturæ effingendarum vis afferatur, vtque facies institutæ hominum humanum retineant modum. Sed quæ diximus de lineis tribus k.l.m. eadem intelligi debent & de reliquis o.p.q.r.f. Quin etiam perfectis his ad eum variationis modum qui cuique placuit, Sic tamen vt omnes lineæ *περὶ ἀλλήλοι* remanerent, licet insuper aliquis variet propositas facies obliquandis iisdem lineis, vt vel à fronte vel à tergo declinent, seu vniuersæ siue aliquot harum. Præterea licet etiã mutetur positus lineæ obliquæ, quæ in principali capite vna descripta fuit à radicè capillorū ad extimū nasum. Licet etiam mutilentur transfuersæ particulis fursum deorsumve, & perpendiculares iisdem prorsum aut retrorsum motis. Quod ipsum et in obliquis fieri possit. Sed & post has omnes pro cuiusque arbitrio institutas mutationes liceat & spatia intra particulas transfuersarum, vbi mutilationes factæ fuerint mouere fursum, deorsum, prorsum, retrorsum. Hæc autem perspicuè satis dici nunquam possunt, quare ad exempla & opus cuique est accedendum.

Quia autem dixi lineas mutilari, vt intelligatur quid senserim, Sit exempli causa proposita linea a.b. in qua vbiçumque lubitum fuerit notetur punctum c. Vbi quasi fractæ lineæ frustula dimoueantur vnum fursum, alterum deorsum. Ita erunt duæ particule mutilationis in quas longitudo proposita quasi fracta fuit. Item scribantur in proposita linea duo puncta c.d. & rescindatur quantum his duobus punctis longitudinis occupatum fuit, eaque quasi defracta particula fursum deorsumve moueatur. Exemplum subiecimus de transfuersis: Sed eadem sunt de perpendiculis & obliquis etiam intelligenda, quarum similiter particule prorsum aut retrorsum moueantur. Quo exemplo perspecto poteris & supra descriptas facies aspiciere effectas secundum descriptionem & sententiam nostram.

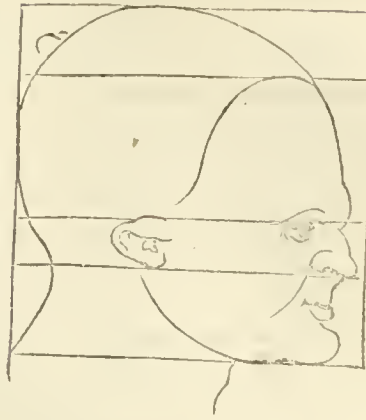

Hæc facies habet tantummodo
furfum elatam lineam. l.

Hæc contra eandem so-
lam demiffam.

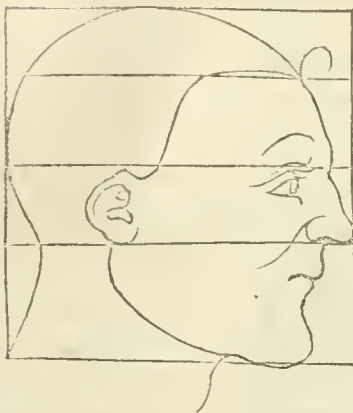
i
f
l
m
n

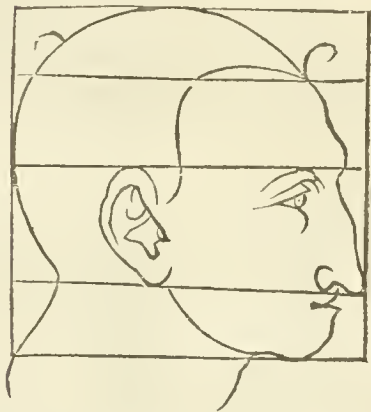
i
f
l
m
n

In hac facie fursum mota est
sola linea. m.

In hac eadem linea. m. sola
deorsum mota est.

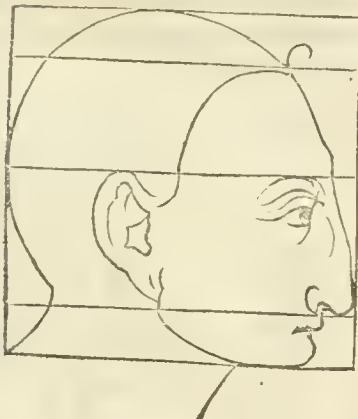
i
f
l
m
n

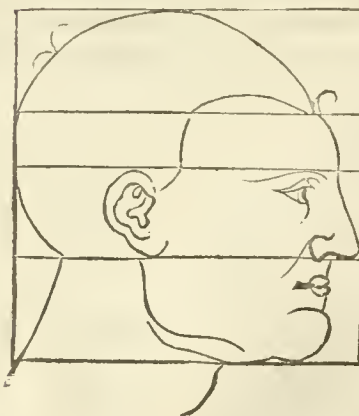
i
f
l
m
n

In hac facie linea k. elatior. m,
verò demiffior est.

Contra in hac. m. elatior
k. verò demiffior.

i
f
l
m
n

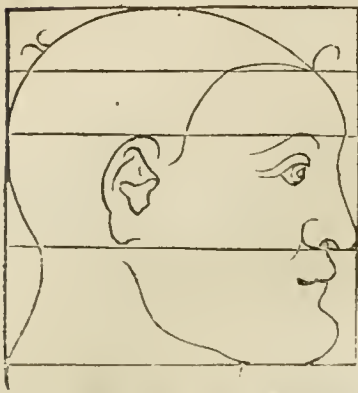

i
f
l
m
n

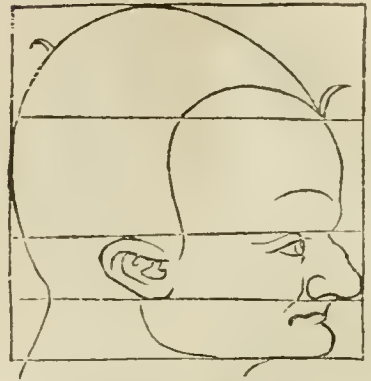
ALBERTI DVRERI

Hæc facies habet duas lineas
k.l.valde elatas, fed.m.
in medio.l.n.ponitur.

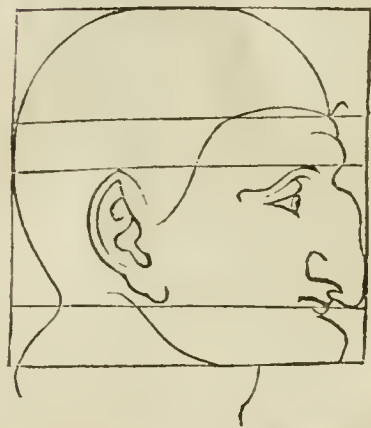
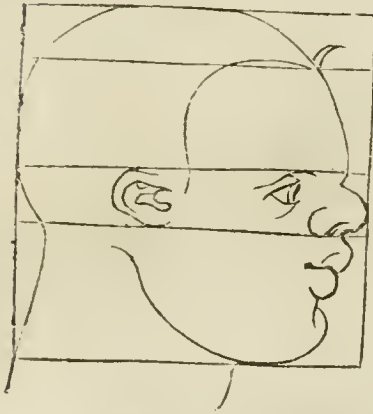
Hæc verò admodum demif-
sam habet.l.&m.fed.k.
stat in medio.I.l.

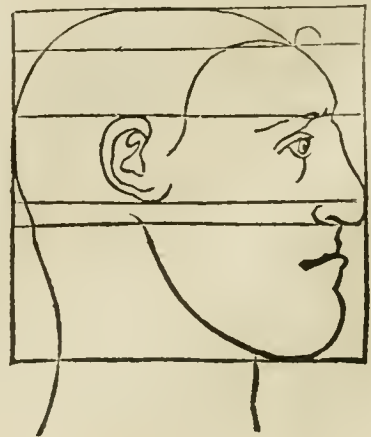
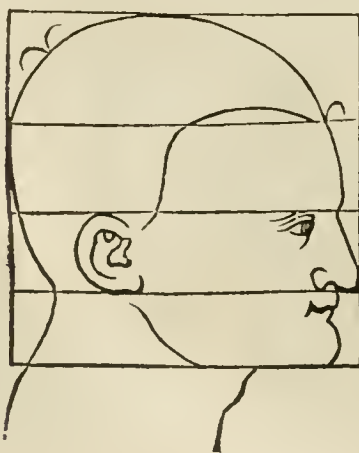
In hac facie est.k.&m.
furfum mota.

In hac contra.k.&m.
mota deorsum.

Sunt præter dictas motiones harum trium linearum.k.l.m.& hæ duæ,prior,vt
summm spatium intra.l.k.sit altissimum,proximum autem intra.k.l.minus al-
rum,minus etiam sequens intra.l.m.minimè verò imum intra.m.n. In altera hæc
inuertuntur sed conuenienter,vt subiectis exemplis declaratur.

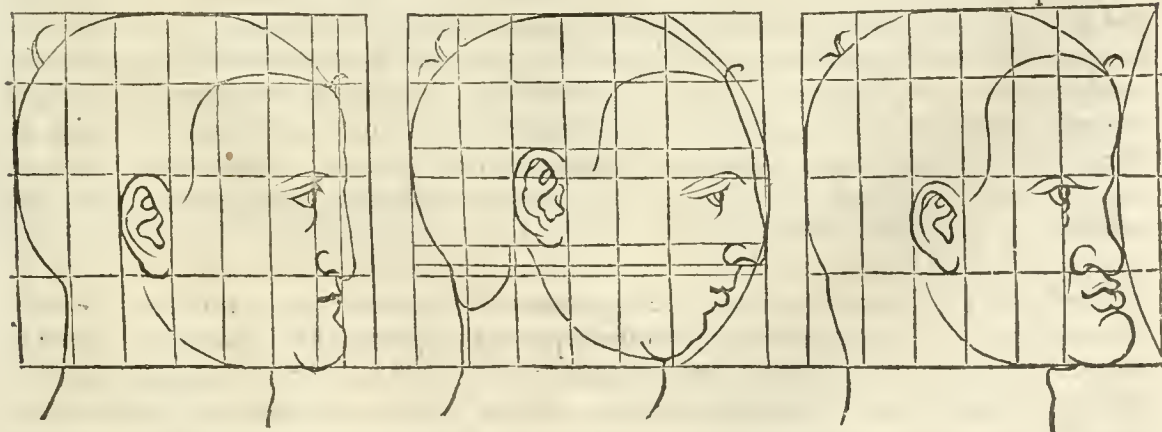

Maximè autem existunt varietates si lineæ rectæ *περιέμμελες* cum transfersæ tum perpendicularares mutentur obliquenturve. Quare vbi vsus poscet hæc quæ diximus mutilata & obliqua diligenter considerabuntur, quæ vt intelligi melius possint. Exponemus sententiam nostram exemplo obliquationis. Nam transfersæ singulæ hinc vel illinc attolli demittive poterunt, & perpendicularares supra vel infra promoueri retrahiue. Sed nondum recta tamen esse illa desierunt, Quare poscente retum insuper & curuabuntur in sursum deorsumve, prorsum aut retrorsum flexos arcus. Necnon & in alternantes illas & quasi reptiles curuaturas, mutilatione ne ipsa quidem præterita. Demonstramus hæc in frontis & superciliorum linea. Nam & illa hinc vel illinc attolli demittive poterit. Et hæc quanta est intra perpendicularares defringi & sursum deorsumve moueri, Etiam ipsa in medio mutilari, atque ita sursum deorsumve flecti in ipsius mutilationis loco, pro re enim nata oculum torquere in effictione sursum deorsumve licet. Sed & angulorum linea quanta fuerit defringi, & hinc attolli illinc demitti solet, vt obliqua fiat, Sicut videmus in horariolis, quæ compassa vocant, lingulam à linea meridiana obliquæ discedere, atque hac ratione anguli interiores exterioréve profundi magis minúsvve efficientur. Frangatur nasi linea, ita narium eminentiæ attollentur demittenturve, quod ipsum debet & de bucca intelligi, & maxillis posteriore parte sui sursum deorsumve motis. Est etiam admodum diuersum in facibus obliquis, collum propius admouere ad mentum, aut longiusculæ retrò abductum obliquare, Quarum illa quasi humiles terram spectare, hæc sublimè & rectum intueri videntur. Superest aurium locus qui & ipse similiter moueri poterit, sursum, deorsum, prorsum, retrorsum. Itémque obliquari in vtranque partem pro cuiusvis arbitrio. Hunc etiam ipsum locum ampliusculum, angustiorum, breuiorem, longiorem, distensiorum, contractiorem, facere licebit. Est enim in humanis facibus cernere alicubi aures quasi complanatas ad tempora alicubi erectas & eminentes, Ex his arbitror facilè studiosos lectores perspecturos sententiam nostram de mutationibus rerum propositarum, Nam cum viderint quibus rationibus recta & perpendiculararia curuari obliquariue, ac inæqualia fieri possint, sine labore magno inuenient, & altitudinum decurtationes. Et crassa quomodo gracilia faciant, & recta inflectant. In mutatas autem lineas sicut ostendimus, quis non intelligit, si forma deinceps describatur, quanta diuersitas futura sit inter hanc & illam vnde hæc fuerit mutata? Inter hæc faciat quisque vt diligenter meminerit discriminum supra & initio memoratorum, ex quibus animaduertet triplicem maximè diuersitatem aspectuum in obliqua facie. Vnam rectam: Alteram procuruam & orbiculatam seu fornicatam, vt sint omnia tanquam in lepuseculi ore quasi proiecta. Tertiam incuruam, id est, lacunatam siue repandam. Sed hæc procuruationes & incuruationes non modo curuis, sed etiam rectis lineis designari poterunt, nec integris modo verum etiam mutilatis. Quæ tota ratio versatur in additione & deductione. Et hæc triplicis modi diuersitas, vt dictum est, ad infinitas mutationes faciet. Iam ipsas has facies aut argutius & acutiussculæ, aut contra spissius & planiusculæ effingi poterunt. Hæc autem discrimina triplicis modi subiectis exemplis proposuimus.

Recta facies.

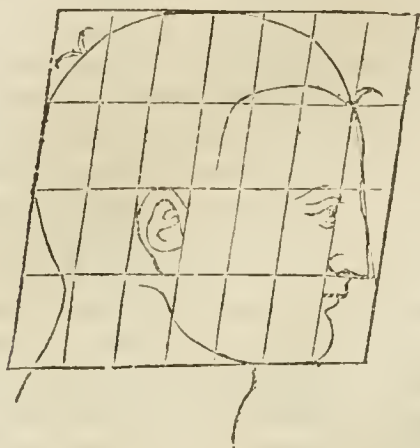
Orbicularis seu fornicata.

Lacunata siue repanda.

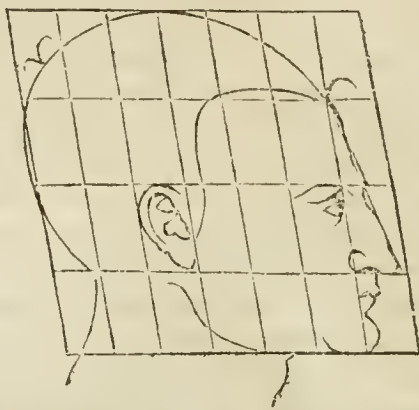

Sunt præterea duæ differentiæ obliquæ faciæ quæ sic quasi in Rhombi figura designantur vt relinquatur transuersa vtrâque supra & infra *παράλληλος*, sed duo recta latera obliquantur *παράλληλοις* tamen & ipsa: Ita vt in comparatione laterum obliquorum lineæ supra concurrant infra discedant. Ita erit in priore à fronte angulus supra acutus infra obtusus, cui à tergo respondeat supra obtusus, vt infra acuto acutus. In altera erunt hæc inuersa. Duo factò debebunt de transuersis omnes partes distribui, Sed tamen non quadrabunt ad perpendicularum demissæ per transuersas lineæ, Verum obliquæ omnes existent. In priorè que faciè proniusculam formam in altera supinulam lineamentis inductis expriment, Sicut in subiectis exemplis apparet.

Facies prona.

Facies resupinata.

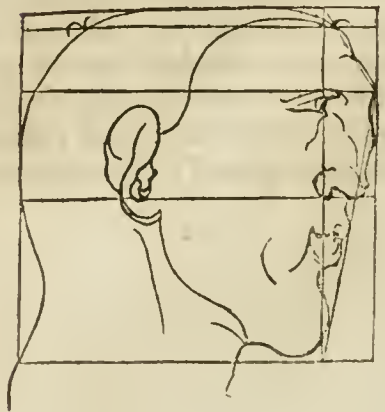
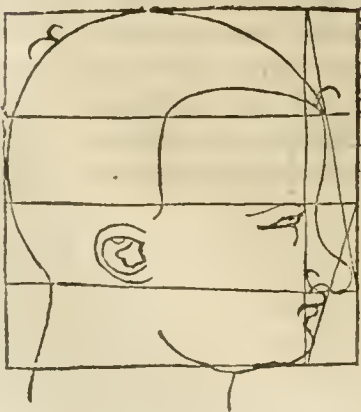
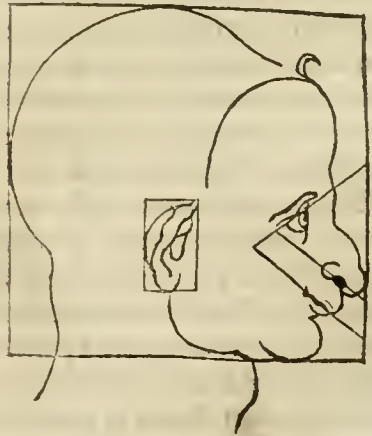
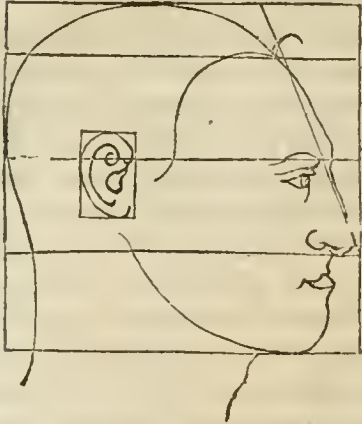
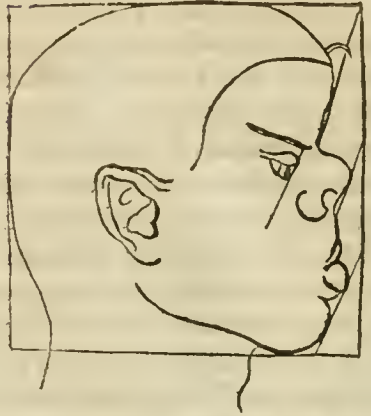
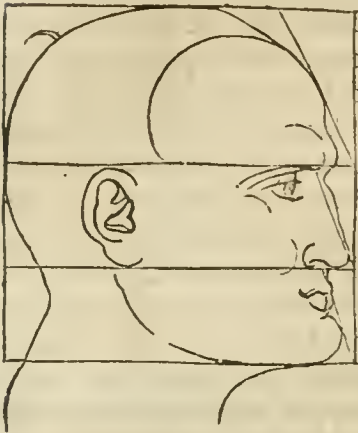
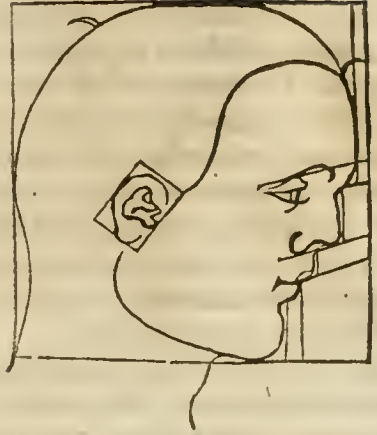
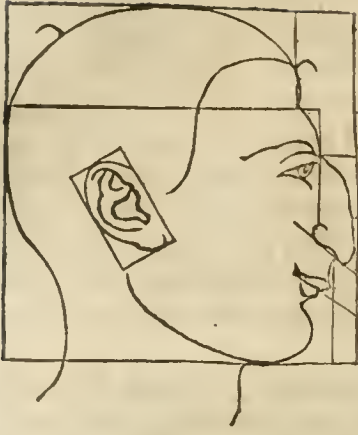
In his sic quemadmodum ostendimus mutatis facièbus, non secus atque de superioribus tradidimus, Transuersæ omnes & per eas perpendiculariter aut obliquæ ductæ lineæ rectæ poterunt moueri locis suis. Sed & de motionibus earum linearum, quæ per transuersas perpendiculariter obliquæve ductæ, partium in latum & densum spatia demonstrant, nunc quoque deinceps explicandum restat, Nam cum in proposito quadrilatero faciè aduersæ latus prius erectum a. posterius b. literæ nota insignitum, Intérque hæc distributio partium per lineas sex harum literarum notis c.d.e.f.g.h. in septem æqualia spatia collata fuerit, pro vniuscuiusque arbitrio poterunt & hæ lineæ potrudi aut retrudi vel omnes vel aliquot, poterunt & ipsis inclusa singilatim spatia prorsus moueri retrorsumve. Atque ita existent variationes latitudinum & densitatum, vt faciès crassior, gracilior, distensior, contractiorve appareat, quemadmodum de transuersis longiores & breuiores partes fiebant, Itaque similiter & hanc in rationem incidit addendi & demendi modus. Sed sciendum, quicquid de rectis & perpendicularibus præcipitur idem & de curuis & obliquis lineis accipi debere. Atque hæc requirunt attentionem non mediocrem, Velut, hinc enim ordiemur, de frontis circumductione & procursum quicquid demitur, nasi prominentiæ adiiciendum. Eadem erit & inuersionis ratio. Sed hæc designari licebat per lineas curuas & arcuum huc & illuc cornibus versis, itémque per rectas mutilatas. Atque ita omnibus partibus facere poteris in faciè obliqua. Vnde apparet in mutatione figuræ contraria semper concurrere, Vt cum vnâ partem protruseris aliquam, alteram propinquam supra aut infra retrudi necesse sit. Dèque hoc efficiuntur discrimina partium ad crassitiem distensionemve, gracilitatem vel contractionem, Iam verò variatis partibus in faciè, vt in toto, per transuersas lineas ductis perpendicularibus aut obliquis, Non ignorandum vsum esse in singulis partibus etiam minutissimis non secus ac in tota faciè horum discriminum quæ de rota faciè supra exposuimus, Rectam illam esse aut orbicularem aut lacunatam, Vt exempli causâ si frontem rectam, id est, planam orbiculatamve au lacunatam esse velis, Aut nasum, labra, buccam, mentum, similiterque omnes partes alias. Sciendum etiam lineam qua capitis obliqui rotunditas designetur vario modo duci posse, Apparet enim in hominum figuris vnus caput planiusculum, alterius acutius, alicuius etiam quasi scruposum, Atque omnino in tanto naturæ studio diuersa faciendi omnia, infiniti sunt varietatis etiam istius modi. Dicamus deinceps de obliqua lineâ, quam nasi designandi causâ duci ostendimus, Ea poterit supra reclinari ad lineam perpendiculararem d. Vt *Ἀγώνιος* inde sit

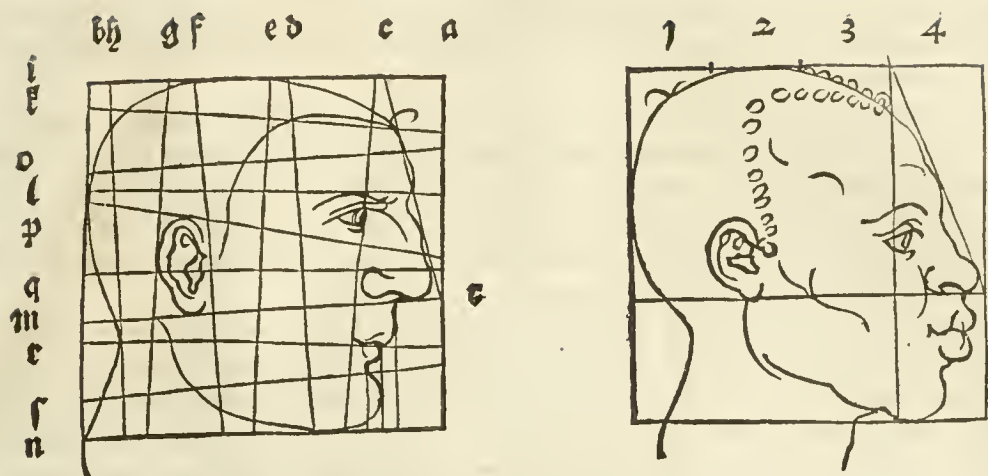
ad transfersam. n. Poterit & erectiuscula duci ex medio. a. c. poterit & proclinari supra ad perpendicularem. a. In huiusmodi conuenientiam maximè probo, quæ venustatem complectitur, cum quasi aliena & prærupta omnia inusitata & admirabilia videantur. Ita licet, exempli gratia. Dicamus non esse venustam faciem cum elato aut presso vertice, quarum illa caput habet acutius, hæc planiusculum. Relinquitur igitur in medio conueniens rotunditatis caput, quale venustum esse omnes sentiunt. Quod vt dixi, exempli gratia nostræ doctrinæ à nobis est positum, nō probationis, media omnia esse optima. Sed, vt nunc, hoc, rectè dicitur. Vt autem in tota facie est inuenustum prolixam illam esse nimis, aut minis curiam. Ita de partibus multa est deformitatis discrimina colligere. Veluti frontem esse longiorem, breuiorem sinuosam, aut quasi scopulosam. Iam nasibus istis videmus esse longos, nodosos, propendulos nasos.

Contra alij nasus sunt breuibus, intortis, fymis, crispis, glomeratis, supraque depressis alij, alij extantibus. At oculi alijs paruuli & quasi delitescentes, alijs sunt magni & exerti. Aliqui semi apertis quasi suillum obtuentur, conuiuentque magis superiore quàm inferiore palpebra. Aliqui latissimè penitus patentibus oculis aspiciunt. Sunt & quibusdam alta, quibusdam quasi incumbentia palpebris, non etiam nullis propendula supercilia, quæ & ipsa tenuia alijs, alijs densa insunt. Sed labronibus crassa, carnosæ, grandia, glomerata labra sunt. In alijs arguta & gracilia. Aliquibus superius labrum elatius est inferiore, aliquibus contra hoc illo, crassius est etiam sæpe vnum altero. Sæpe intra nasum & labrum altiusculum spacium, alicubi hic in labrum insidere videtur. Præterea est vbi mentum obtusum magnūque sit. Est contra vbi acutum & paruum. Est & alicubi mentum à collo longius distans. Est & quasi ad collum attritum, alicubi prolixum, alicubi curtum. Quæ suis lineis transfersis, vt indicatum est, designantur. Sunt etiam nonnullæ facies ad scalarum modum inæquales, idque bifariam. Nam aut supra prominent maximè, Infrâque magis ac magis retrahuntur, Aut inferne prominentes gradatim sursum scandendo recedunt. Hæc mutilatis lineis designantur. De quibus quamuis multa tradi possent, quo pacto etiam in minimis partibus vsurpari possint, Sed hæc tamen ipsa studiosi experiundo facile inuenient.

Hoc loco sciendum permitti vnique plures facere numero quàm nos fecerimus, aut etiam pauciores lineas transfersas perpendiculares & obliquas. Siue maioris certitudinis, seu vitandi laboris causa. Permittitur etiam rectas lineas, si res poscere videatur, vnique curuare pro arbitrio suo, Quæ omnia quo melius & rectius qua de sententia animi mei præscripta sint, intelligi possint, subiicere placuit varia exempla figurarum de quibus memorauimus. Harum diuersitates designatas apparet mutatis perpendicularibus transfersis, obliquis, mutilis lineis nonnullis & curuis, ad quas postmodo congruentia formæ expressa fuerit. Hæc multum proderint iis qui absque exemplo scripturam nostram non facile potuissent intelligere. Sed variationis huius infinita est ratio. Nam & vnus forma transferri in alteram, & misceri omnium à prima ad vltimam poterunt, omninoque difficile dictu est quid his in rebus licentiæ concedatur operi, quod quidem ipsum debet in frequentibus mutationibus versari, Sicuti & nos in exemplis omnes perpendiculares & transfersas temere dimouimus. Itémque easdem obliquauimus planè, vt libido tulit audacissimè. Tum deinde formam expressimus congruam vnde quid exierit licet intueare, Sed non obliuiscendum, si quid oblique faciei de densitate detraharur, id adiici latitudini aduersæ. Et contra, Illi si quid adiiciatur, huic detrahi oportere. Non autem ignorandum has varietates magis seruire discriminibus quam venustati formæ, Quas plurimas designare vsus causa admodum profuerit. Neque adeò venusta forma per se, & absque comparatione ad inuenustam cognosci queat. Qui igitur sciet quid deceat, idem & quid deforme sit sciat necesse est.

ALBERTI DVRERI

Restat vt de aduersarum facierum mutatione, de quæ illarum varietatibus dicamus, Sed quia de omnibus obliquis faciebus in aduersas, traducendi transuersas lines vna ratio est, beneficij nimirum transferentis, Ideo de varietatibus transuersarum nunc quidem verba facere superuacaneum fuerit. Tantum hoc monebo transuersas, & in aduersa facie obliquari posse, vel omnes vel aliquot. Nam ita facies distorquetur, similiter vt cum totius cubi vnum latus demittitur alterum attollitur. Pergamus igitur ad tractationem perpendicularium, quæ cum intra latera. a. b. his notentur literis de doctrina nostra. I. g. c. d. e. f. h. k. Et præcipuas in facie partes designent, vt frontem, oculos, nasum, aures, buccam, mentum, Sciendum harum singulas aut aliquot simul, aut etiã vniuersas moueri locis suis posse, Ita quo longius inter se distabunt, eo erit partium latitudo maior, quo aderunt propius, eo erit illa minor. Sed & sic describuntur supra vti quasi concurrant, infra discedere à se videantur, aut contra.

Describuntur & flexæ, Tum desinunt perpendiculariter cadere, sed aut obliquæ aut curuæ fiunt, De hac ratione in forma expressa cernes frontem distendi aut contrahi, oculorum inter angulos vastula aut angusta spaciola, inter quæ eosdem maiuscula aut minuscula interualla. Poterunt & inæqualiter magnitudine & loco designari oculi, palpebræ, supercilia, Cernes & nasum hic distendi illic contrahi, supra inquam vel infra Eundem & rectum & incuruum, glomeratum aut acutum, teretem aut nodosulum, qua partè nares subsunt angustiora naribus ipsis amplis. Vel contra supra nares distensiorè, naribus ipsis contractis, Idem licet dicamus de distensione aut contractione buccæ, menti, maxillarum. Idem & de singulis partibus quæ supra contrahantur, infra distendantur aut cõtra. Hac via inæqualis distributionis efficiuntur gibbosæ aut distortæ & alienæ multis modis facies, Veluti aut angusto aut sparso ore. Curuis, crassis, paruis, magnis labris, aut etiam inæqualibus. Maxillis distentis, contractis, acutis, obtusis, apparente iunctura aut minus, Hæc omnia & huiusmodi diuersitates studiosus & experiens lector debet enucleare, Vnde multa admirabilia poterit eruere, quæ sub his latent. Hoc vero certò nihil est certius, Intelligentes deformitatis & turpitudinis faciliè perspicere, quid sibi in opere ad venustatem instituto vitandum sit. Quo quis autem longius à prauitate recesserit, hoc propius ad pulchritudinem accedat necesse est. Cui hæc erunt manifesta, Is quid à quo & qua ratione differat faciliè & planè intelliget, Id quæ non solum in picturis, sed illis etiam operibus quæ cælo & scalpello elaborantur accidere necesse est; Quæ qui tentarit hac ratione ignorata, quamuis aliquid concordans & æquale expresserit, tamen id fortuito non ex arte effectum constat.

Sed ad propositum reuertamur, Aliter apparet facies imposita collo procerò & gracili, aliter breui & crasso, Præterea animaduertenda lineamenta oris, quæ alicubi sunt grandia & plena oculis, naso, mento, alicubi tenuia & pressula. Facies etiam aliter apparent, Si capillatum sit aut rasum caput, capillo crispò aut recto, denso aut tenui, promisso, tonso, cincinato, laxo, humido, sicco, Si barbatum sit os aut imberbe. De quæ barba eadem quæ de capillo diximus intelligendâ, Horum non nihil exemplis subiectis declarauimus, Cæterum virilis & muliebris capitis mutandi ratio eadem est; Tantum custodiri debet, vt sui sexus naturam vtrumque referat. Talibus etiam mutationibus percurri totum corpus poterit, & illius omnes partes perquiri. Sed quod monui, videndum ne virilis ac muliebris sexus con-

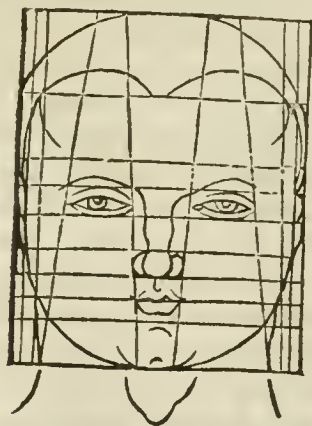
ALBERTI DVRERI

fundatur, Neque etiam ita mitabitur effigies viri, vt quasi virilitas ipsa effeminetur, neque muliebris, vt ex illo genere imago in virile transeat, absque enim etiam hoc latissima est mutationum via.

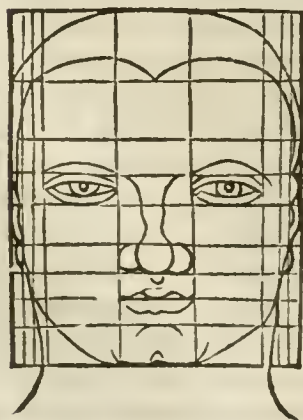
Cum autem omnes animantes in suo genere similes inter se reperiantur, Sexus tamen discrimen fere euidens est, vt in hominum genere & bestiarum. Præterea danda opera, vt hæc etiam sexus discrimina in imaginibus hominum humanum modum retineant, Sicut & omnes bestias naturæ suæ quendam modum retinere videmus. Nunquam enim Leo ita dissimilis est aliorum leonum, vt asinum referat, Neque vulpecula, vt lupus esse videatur, Quare vbique generis & naturæ proprietates conseruanda.

Quid autem dicunt? qui sic loquuntur, vt inquam leoninam aliquem tueri aut vrsinum, Lupum esse vel vulpeculam, vel canem, Cum non certè quadripedem esse sentiant. Neque etiam simili corpore, aut membris similibus esse aiunt, Sed ita notant animorum quandam similitudinem, Dum significant sic se illos gerere vt certorum animalium naturas ingeniis suis referant, Quod ipsum ad membrorum statum minimè pertinet, neque permisceri hæc debent. Non autem negari potest quin hominum maxima sit inter ipsos dissimilitudo, Sed tamen ita vt generis similitudo sibi constet, Id ipsum in canum etiam genere apparet. Alij enim grandes, alij parui sunt, & sexcentis discriminibus inter se differentes, glabri, pilosi, diuersorum colorum, Sed non ita tamen dissimiles inter se sunt, generis vt similitudinè amittant, vt iue vulpes aut lupi esse videantur. Ex his patet mutationes & varietates rerum non statim etiam naturas illarum euertere neque confundere, itaque facilè est canis figuram à feræ bestię figura internoscere, de qua differentia, ne iusto sim verbosior disputandi finem faciam. Sed redeo ad illa quæ initio monui, vndeque hæc sunt nata vitandam confusionem sexus, & in muliere virilitatem formæ, in viro muliebritatem.

aig c d e f h b

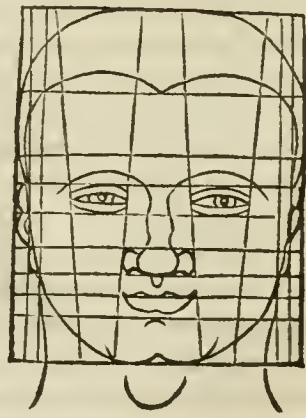
aig c d e f h b

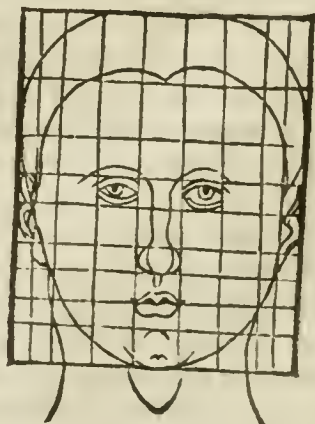
i
f
o
l
p
q
m
r
s
n

i
f
o
l
p
q
m
r
s
u

aig c d e f h b

aig c d e f h b

Nunc deinceps monstrabo aliam viam ad mensuram nouam propositæ imaginis, Si quis facere crassio rem gracilioremve, distensio rem vel contractio rem voluerit. Hæc duabus lineis continetur, quibus mutatio efficitur, quomodo supra de longitudine & breuitate ostendimus, sed aliter, hocque modo. Si propositæ imaginis altitudinem habueris, vt illam quæ est eius vnde nouam effingere voles facturus per transuersas crassio rem aut gracilio rem, distensio rem contractio remve. Iam nota igitur est altitudinis habitæ linea. Aliam igitur constitues ad mensuram densitatis & latitudinis, Si quidem imaginem volueris exire amplio rem, erit ea linea longior, breuior autem si angustio rem, quam diuides in suas præcipuas partes beneficio Variantis, atque ita mensurationes accommodabis ad mutationes imaginis propositæ. Ita conuenienter exhibunt de linea longiore omnia crassiuscula & distensio ra, de breuiore gracilia & contracta magis. Harum linearum duum figuram inferius expressimus. Indidimûsque nomen Geminis, propter modum vsûmque duplicis lineæ ad vnâ mensurationem. Hæc descriptio ita se habet. Primùm Lineam statues rectam ad perpendiculum altitudinis notæ, quæ sit. a. b. hæc debet omnium partium suarum distinctione esse insignis, Tum infra transuersam ad normam adiunges, eaque erit breuior, aut longior pro arbitrio tuo, sintque huius notæ. b. c. Ita habebis trilaterum rectangulum designarum. a. b. c. Hac transuersa, beneficio Variantis, aut sanè diuidentis cuius ratio in primo libro explicata est, de nouo distincta conuenienter secundum altitudinis lineam, figura iam erit Geminorum perfecta, qua poteris ad mensurationem omnium partium densitatis & latitudinis vti.

Geminorum etiam vsus ad mensurationem altitudinis pertinebit. Nam linea erecta. a. b. si prolixior facta & beneficio Variantis de nouo distincta per altitudinem suam fuerit, Iam habebitur mensura longioris imaginis sed gracilio ris. Vtra igitur cunque harum duum linearum fuerit mutata, in mensuratione propositæ imaginis diuersitatem afferet. Si igitur voles suam propositæ imagini altitudinem constare, sed gracilio rem aut crassio rem modo fieri, Transuersa mutata pro voluntate tua vtere, Sin densitatem & latitudinem retinere volueris, sed longio rem aut breuiore m staturam facere, vteris altitudinis linea ad expositum modum mutata. Ita vides vtrumque latus Geminorum, rectum inquam & transuersum, suas peculiâres sortiri diuisiones, pro diuisionis modo exposito initio statim libri primi, hoc etiam loco caue obliuiscaris harum particularum nimis & parum.

Hac in partè studiosum lectorem admonitum velim, vt animaduertat, sicut de vsus crebritate facilè apparebit, quam admirabiles mensurationes de duarum linearum vnus breuitate, alterius longitudine perfici possint, Multo que adeo si magis aliterutra in metiendo punctim moueatur, multo que maximè si vtraque. Perspicuum hoc erit perito architecto quod dico, Et mirifice difficultates, vt videntur, hac ratione facillimè explicabuntur.

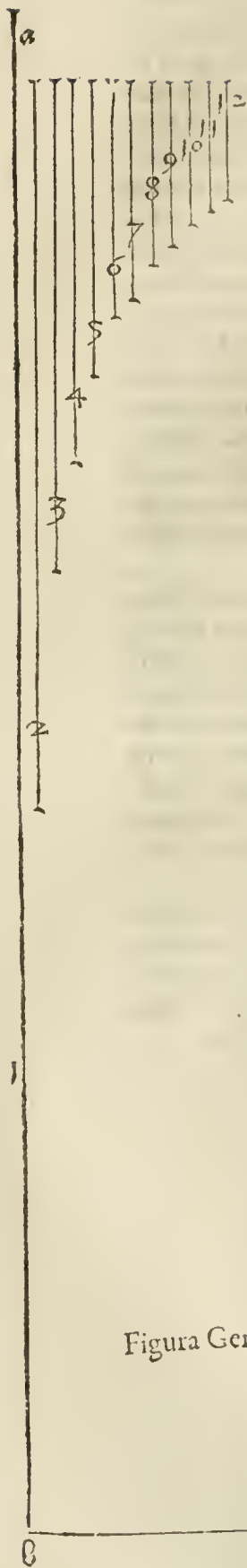
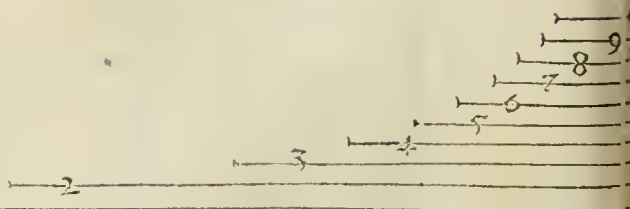
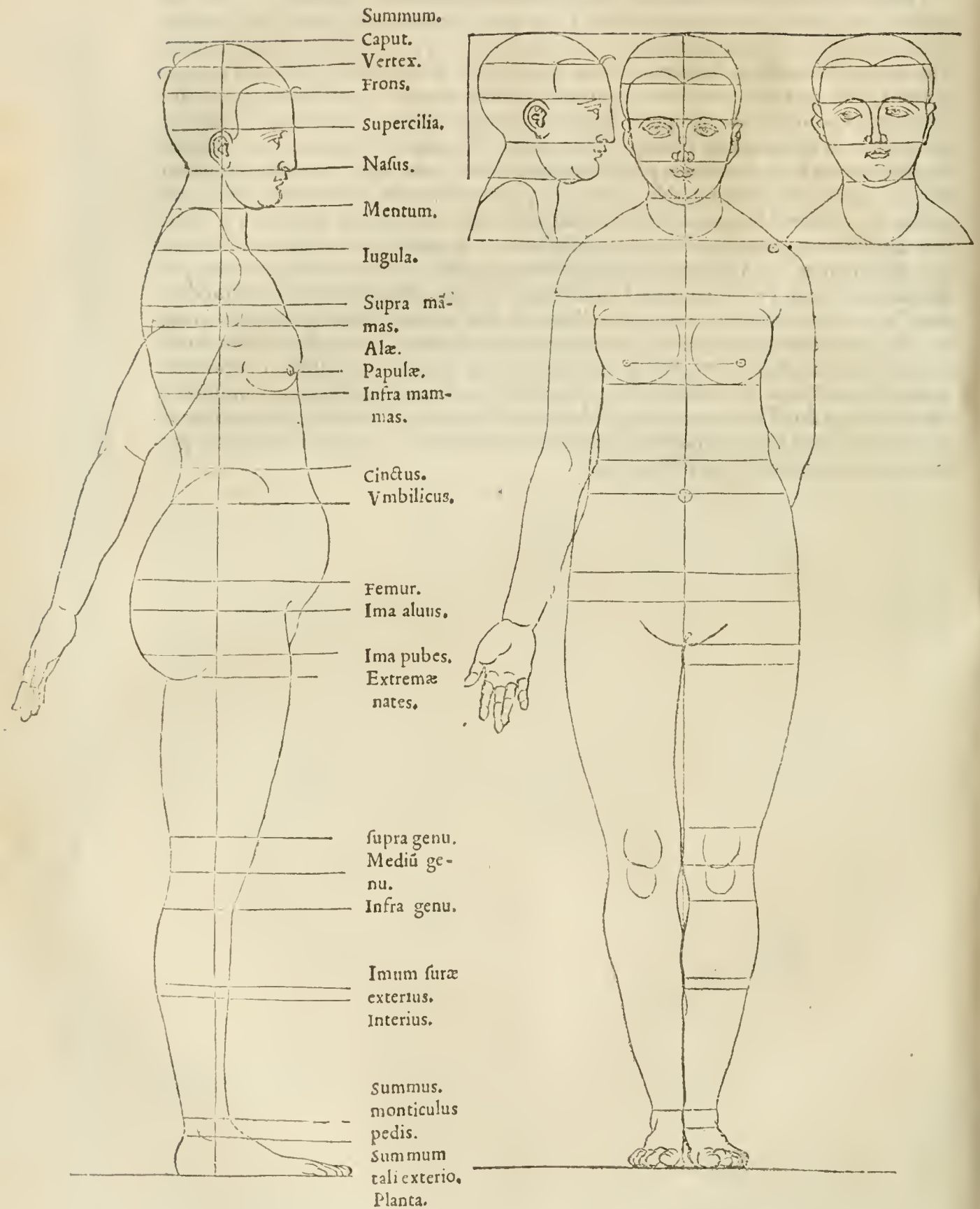

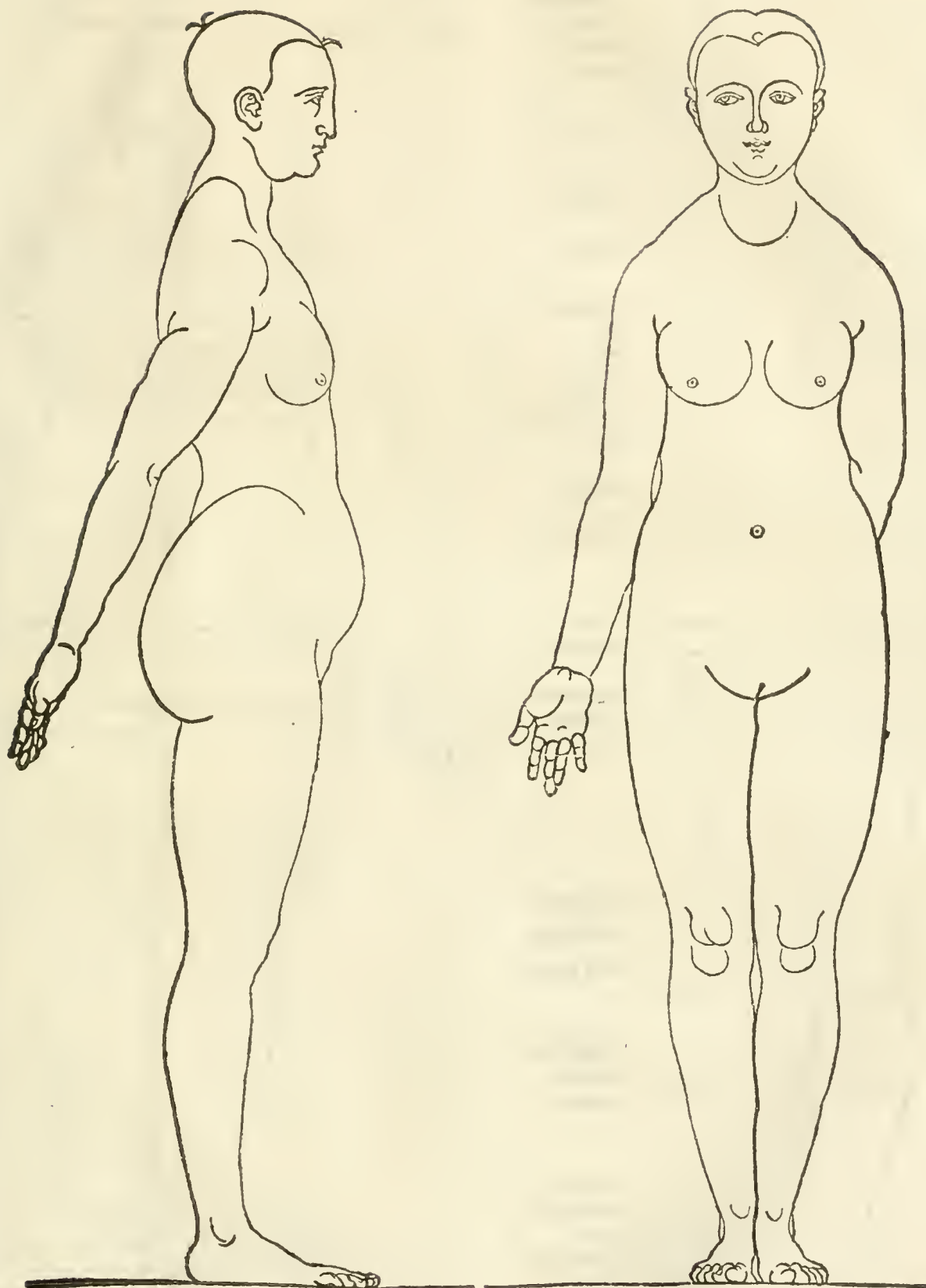
Figura Geminorum.

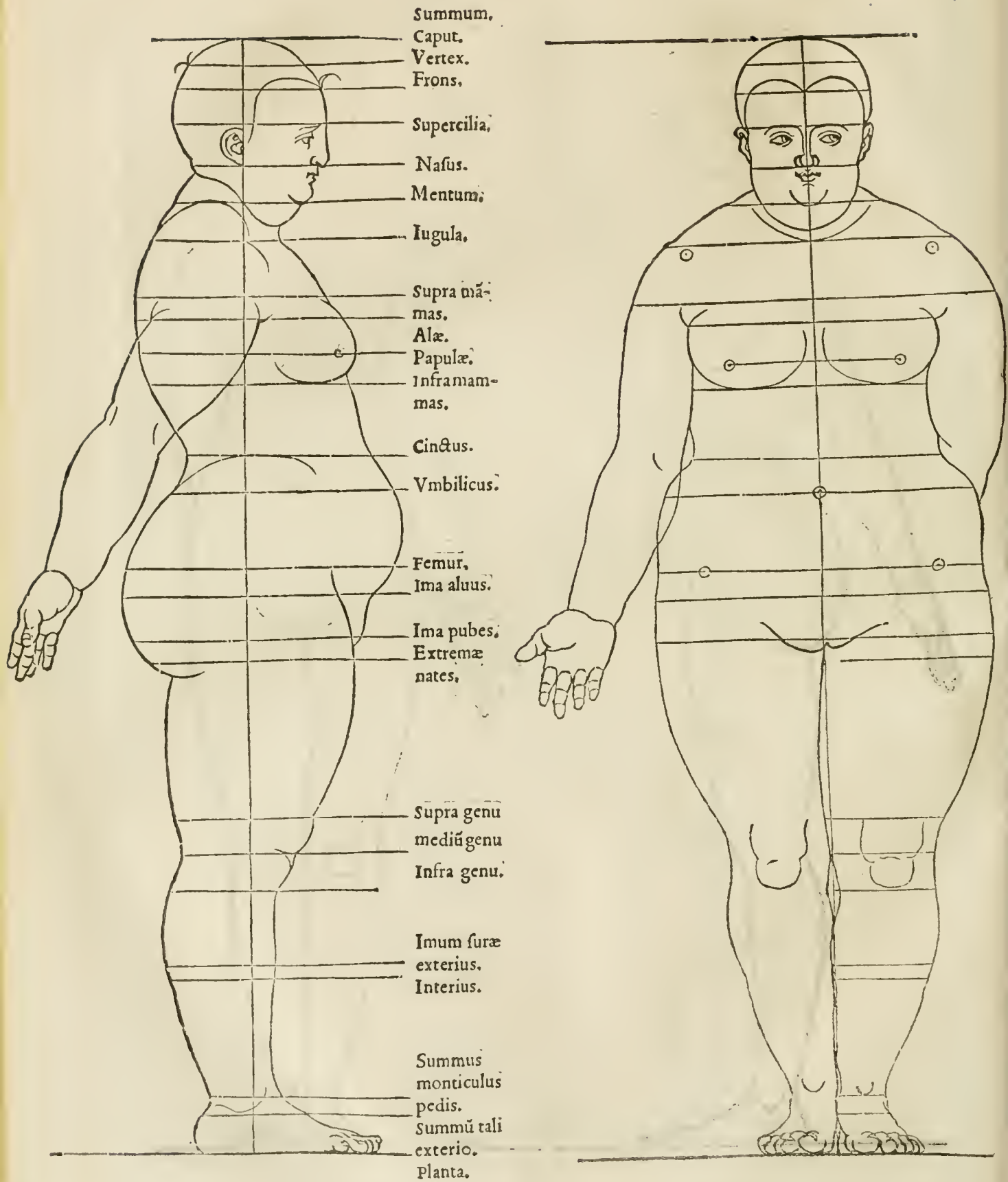
Ponatur autem à nobis exemplum huius rei. Sitque proposita effigies illa in libro primo muliebris post primam virilem efficta. Hanc igitur Geminorum auxilio primum densitate & latitudine contractiorem, deinde extensioem facere propositum sit. Sed sciendum si his mutationibus figura humana nimium fortè à verò alienata fuerit suumque modum amiserit, vt si quæ partes densitate ac latitudine auctæ nimium, aut eisdem minutæ sint, Tum correctione harum corruptam figuram instaurari debere, addendo minuendove, quod quale sit de supradictis planum esse confido. Sic ergo principalem illam effigiem ad gracilitatem & crassitudinem perfectam correximus, primum vt de capitis aliquantum altitudine abscinderemus, Non quidem supra deminuendo, sed infernæ sursum contrahendo, vt fieret à summo capite ad imum vsque mentum altitudo duarum. 15. Inque hanc altitudinem partes faciei æqualiter distribuimus. Scapulas à linea menti ad humeros aptè protraximus. Sed pedem cuius quadrilaterum esset hac ratione abbreviatum, produximus ad vnam. 13. & vnam. 14. Femur etiam ac crus castigatiuscula accommodauimus. In exemplo crassioris imaginis reliquimus ferè descriptionem principalis imaginis, Illud modo sub mento palarculum maiusculum fecimus, Et scapulas sursum ab humeris ad collum abduximus, Sed & nates infra suam lineam aliquantum rotundauimus, ne succinctiores iusto essent. Crura etiam obliqua nonnihil castigauimus. Similiter & aduersa iuxta talos. Pedis autem longitudo obtinet vnam. 6. Caterùm de capite idem facere poteris, quod de virili modo factum à nobis ostendimus, Vtriusque autem modi gracilis inquam & crassi effigies subiecimus.

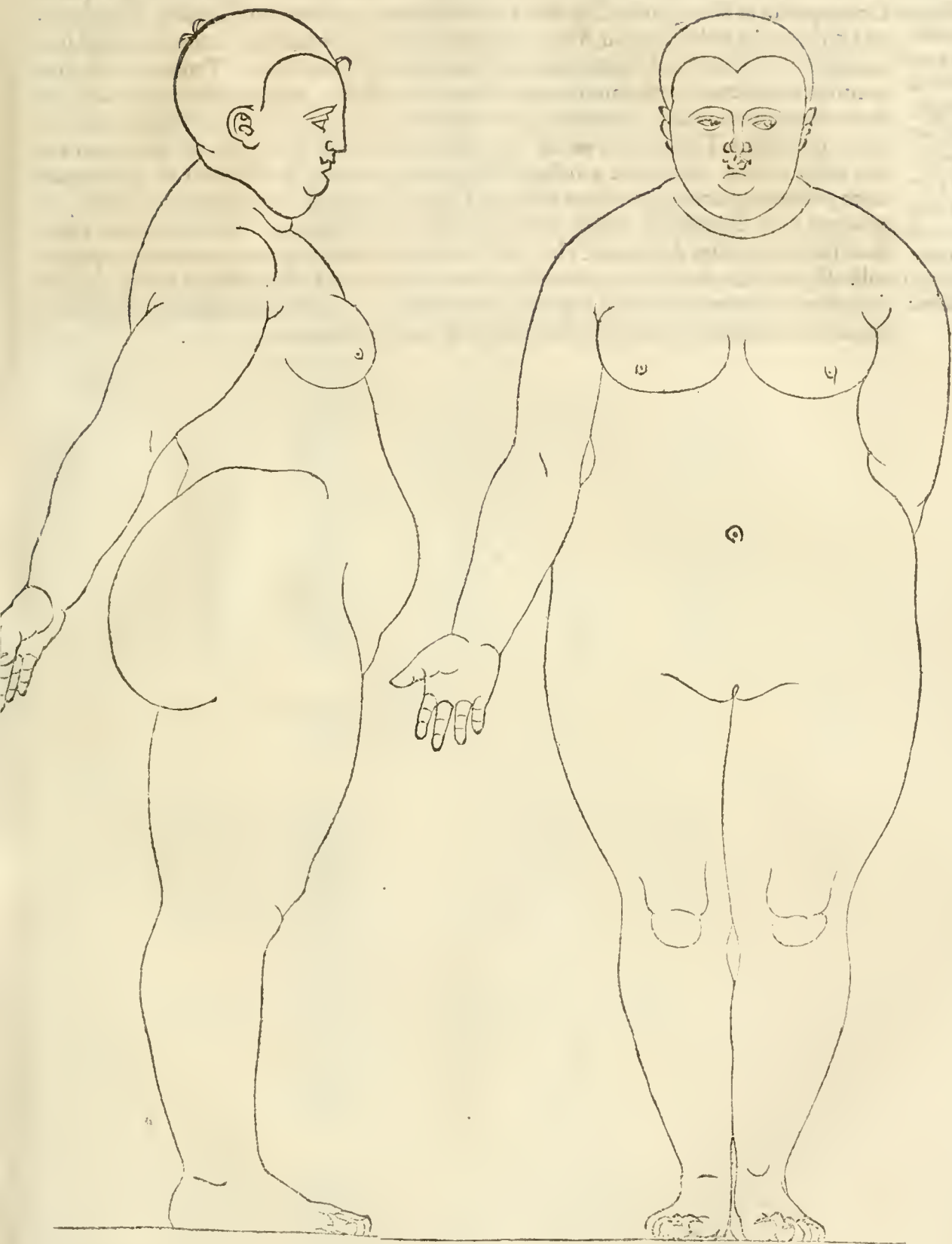
ALBERTI DVRERI

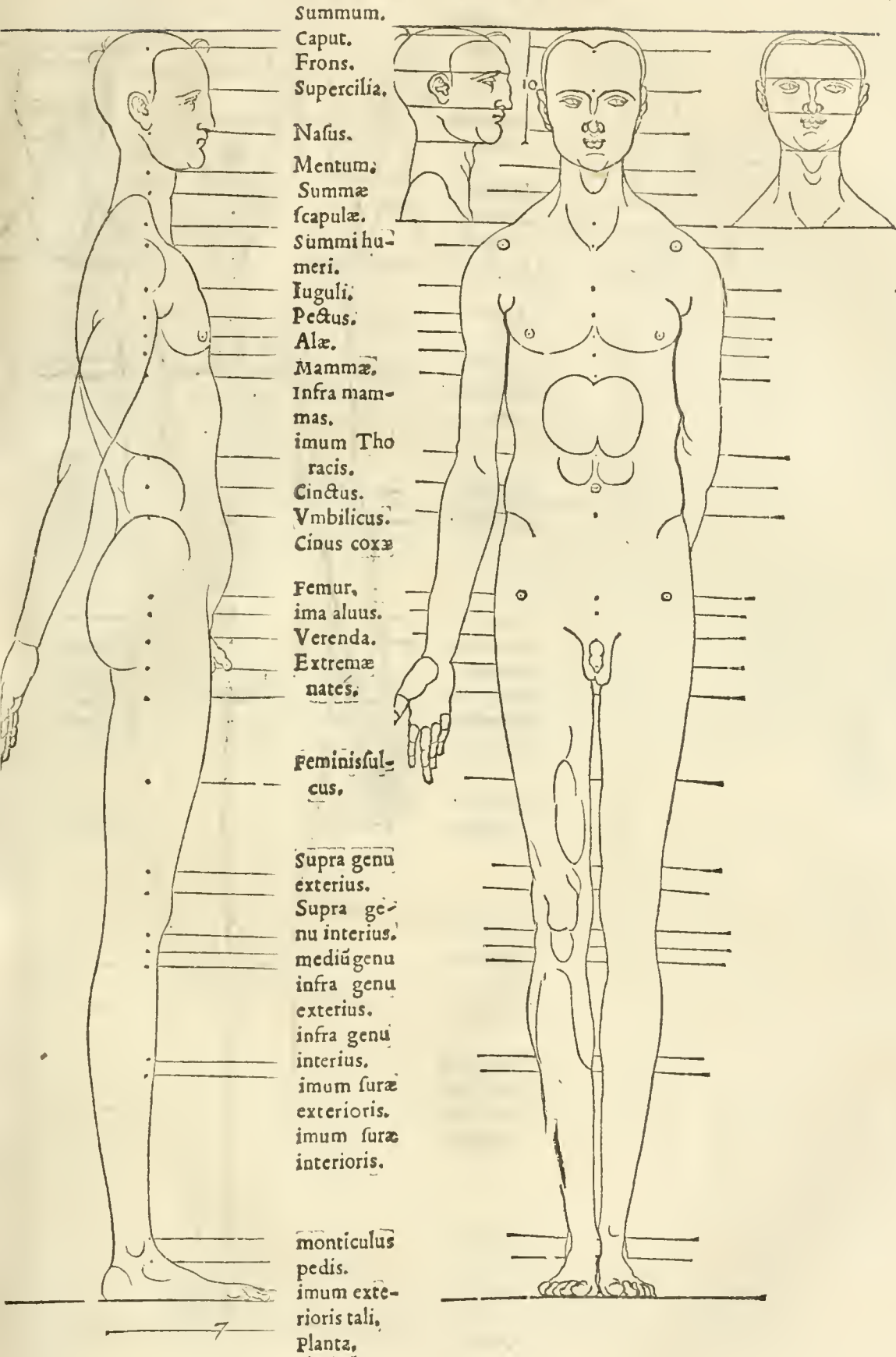
ALBERTI DVRERI

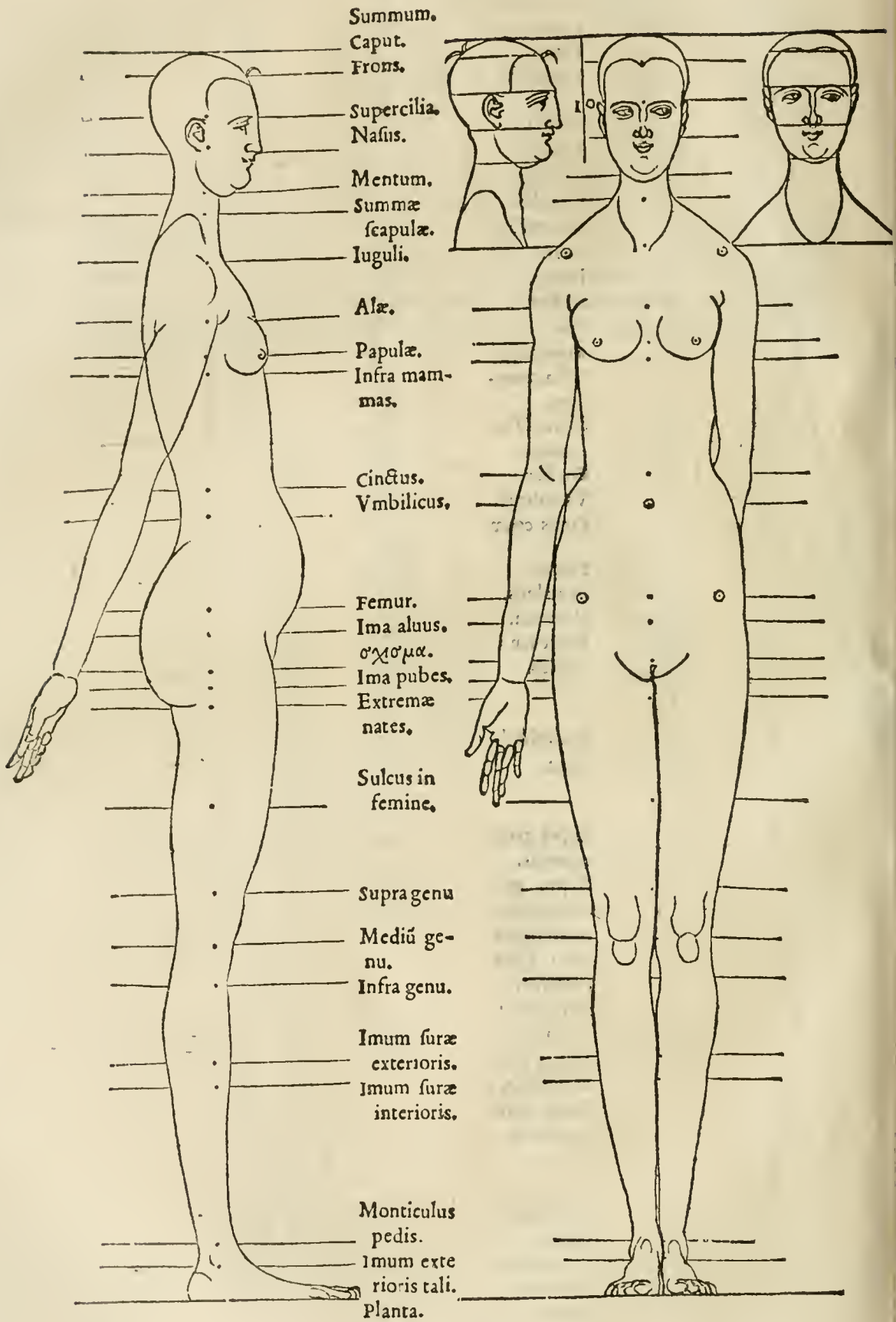

+ Neminē
offēdat plu
res nomi-
nari tranf-
uerfas in
exemplo
hoc quam
in princi-
pali pro-
pter illius
procerita-
tē et si di-
fertius po-
terāt hęc
dici.

Ponam etiam exemplum gracilitatis alterum. Sit principalis effigies virilis illa quarto loco exposita in libro primo, Ad huius altitudinem adiunctam transuersam, facies parte vna. 6. quàm illa sit breuiorem, Atque ita partiere de nouo beneficio variantis. Altitudinis quidem per transuersas distincta partes remanēt, vt designata sunt, † Tantum alæ sursum nonnihil attrahentur, vt humerorum sit congruens effictio, neque nimia crassitudo. Pectoris etiam inferior linea omittetur, & mammae in alarum pristina describentur linea, vt superiusculæ sint. Transuersas etiam supra pedem nonnihil deprimes, ne monticulus alior iusto existat. Atque ita attribues imagini de Geminis densitatem & latitudinem suam, eamque gracilem & exilem effinges. Quam si longam esse volueris capitum priorum. 10. licet ita facias, Sed sic vt frontis linea valde sursum moueatur, reliquis altitudinis huius æqualiter distributis. Hoc verò modo summoto capite, exit admodum proceri colli effigies, pedis autem longitudo esto vnius. 7. Quæ quo facilius assequi quisque posset, secundum nostram doctrinam expressa subiecimus. In muliebri etiam effigie fiet de motione & omissione in transuersis similiter, vt de virili ostendimus.

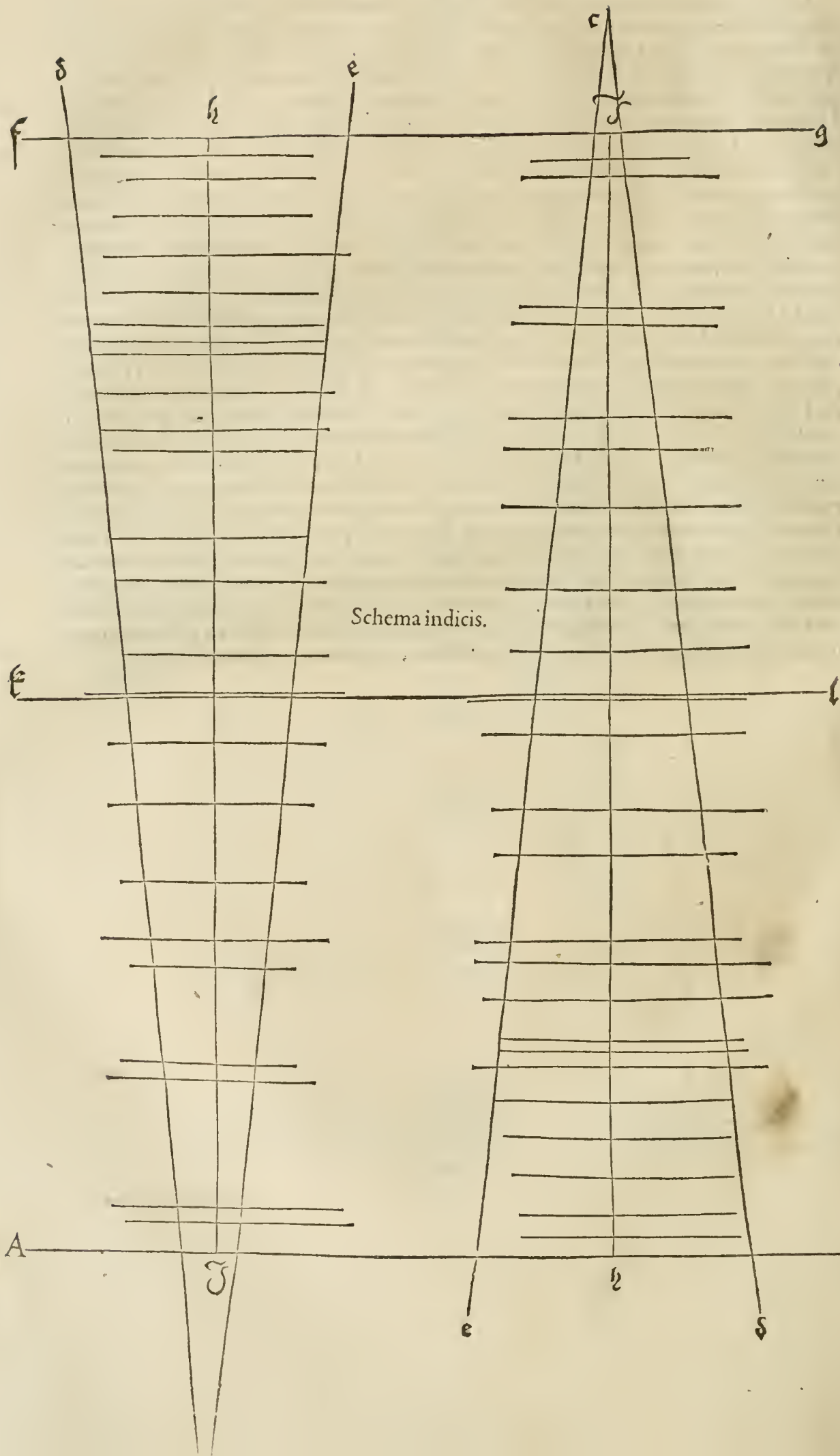

ALBERTI DVRERI

In sequentibus alium etiam modum ostendam mutandi imaginem propositam, qua illius altitudo, certa tamen ratione & via peruertatur: eaque mensurationum in singulis partibus pro cuiusque voluntate, supra aut infra altitudines extolluntur aut astringuntur, remanentibus densitatis & latitudinis per transversas spatii inuariatis. Posset tamen imago quæ esset supra facta elatior, conuenienti etiam modo attenuari & contrahi, Sicut quæ ibidem esset facta astrictior, densari & distendi. Quod quidem quo pacto futurum sit primum exponemus. Ducatur linea transversa quæ sit. a. b. Infra hanc ponatur punctum. c. Quod si volueris supra partes valde dilatare, facies esse. c. punctum propius lineam. a. b. Sin mediocriter voles dilatare facies longius abesse. Scies autem lineam. a. b. designare plantam imaginis. Tum aliam duces transversam παράλληλον, Ita longè remotā ab illa inferiore. a. b. quantā volueris esse imaginem altitudinis, ea sit. f. g. Ex hac perpendiculariter demittetur in inferiorem lineam, in qua distinctio partium altitudinis constituatur, Ea sit. h. i. Post hæc transversam facies transire hanc perpendicularem, quæ erit media intra. f. g. & a. b. sitque hæc. k. l. Quibus factis ducentur lineæ transversæ partium, per omnia puncta distinctio nis in perpendiculari. h. i. Deinde ex puncto. c. quod stet infra perpendicularem educes sursum duas lineas tam longè quàm videbis ferre ipsam rem. Has oportet sic se habere vt fixæ in puncto. c. supra discedant à se mutuò, mobiles enim esse debent. His mensura amplitudinis & angustia continebitur, harum notæ sunt. d. e. Proposita igitur parte quæ amplior angustiorve effingatur sic facies, Partis illius mutandæ lineam transversam densitatis aut latitudinis, vbicunque illa sita fuerit, sistes in mediam. k. l. Ita vt. h. i. mediam secet transversam illam mutandæ partis lineam. Postea vtrinque mobiles illas lineas, quas diximus in puncto. c. fixas à se mutuò discedere oportere. Illarum igitur vtrinque vnam applicabis ad extremum lineæ transversæ partis mutandæ. Ita iacentis, vt est dictum in linea. k. l. Cum ergo illæ mobiles hanc transversam tetigerint vtrinque, designabunt dilatationem partis in illo loco, qui erit proprius huius transversæ, cuius partem mutari volueris. Ita grandescunt & minuuntur omnes partes supra & infra lineam. k. l. Horum etiam inuersotum vsus esse poterit, tum scilicet & diuersa & cōtraria omnia existent, pro eo vt schema quoque huius descriptionis nostræ expressum subiecimus, cui nomen fecimus Indici.

ALBERTI DVRERI

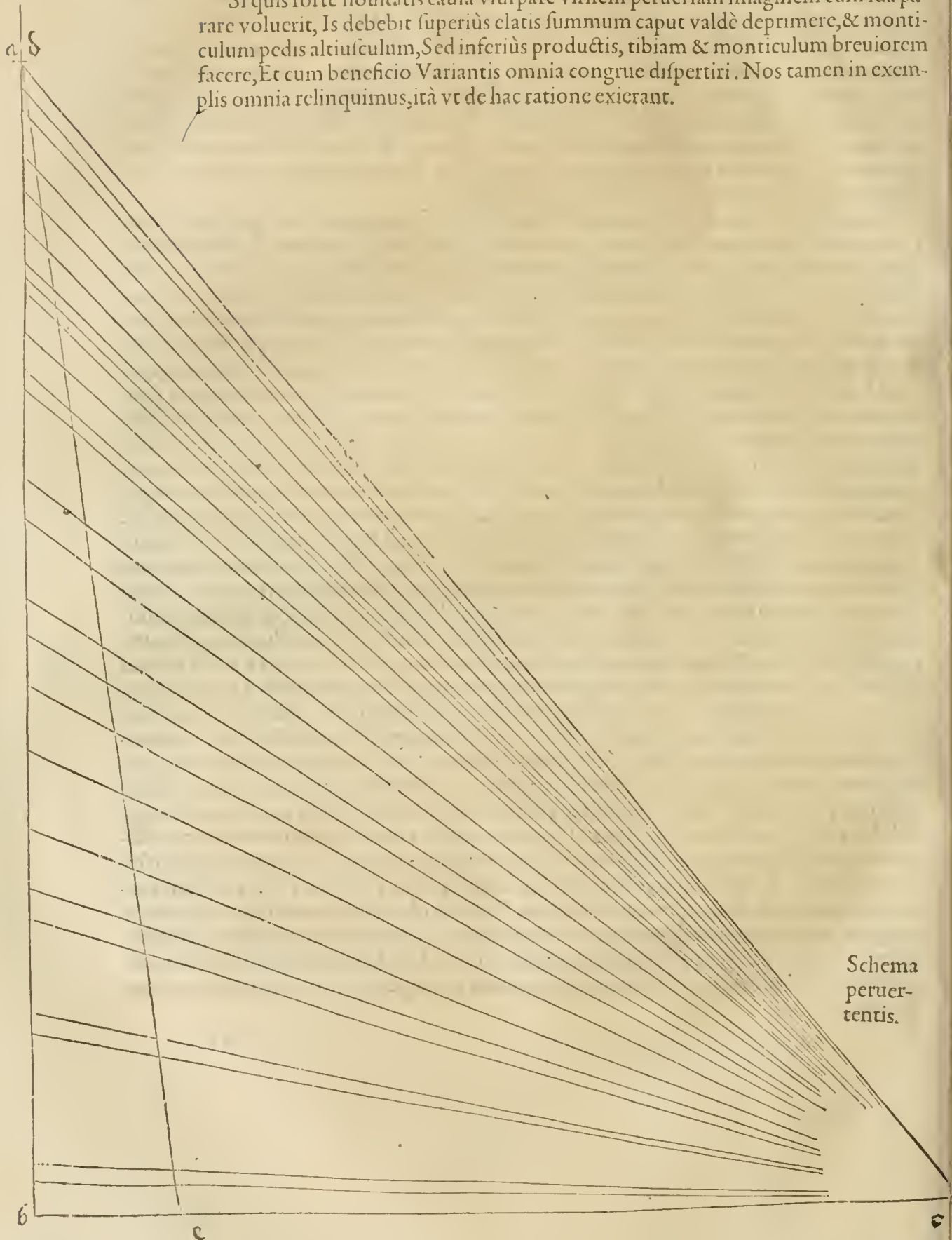
Sed vt redeamus ad peruerſionem imaginis propoſitæ, ad quam & indicis cuius figura & ratio expoſita eſt, vſus requiritur. Proponatur exempli cauſa Effigies virilis eidemque adiuncta muliebris quinto loco expoſitæ in libro ſecundo. Harum vtriuſque linea altitudinis inſigniatur punctis diſtinctionum ſuarum partium, Huiuſque notæ ſunt o. a. b. poſtea producat ex puncto. b. normalis, cuius fini apponatur punctum. c. poſtremò obliqua linea. a. c. latera iungantur. Tum verò de omnibus punctis diſtinctionum lineæ principalis deduces lineas rectà in punctum. c. vbi omnes hæ concurrere debebunt. Itaque erit inſtrumentum perfectum ad peruerſionem imaginum, ſupra infràve extollendarum aut aſtringendarum. Hoc placuit nomine peruertentis appellare. Nam per ipſum dependente linea menſurationes peruerſi conſueuere. Sed vſus erit talis.

Sumatur alia linea altitudinis eaque ſit. d. e. Hæc conſtituatur inferius cum puncto ſuo. e. in tranſuerſam. b. c. punctumque. e. remotum ſit ab angulo. b. vna parte. 8. altitudinis effigiei faciendæ, ſupra autem debebit puncto ſuo. d. incumbere obliquæ. a. c. Ita cernes hanc nouam lineam & ipſam de nouo conuenienter diſtingui, per tranſuerſas ductas ex punctis diſtinctæ altitudinis in linea principali, ſed cum peruerſione, partibus ſupra elatis, infra aſtriētis. Proponatur hæc igitur de nouo diſtincta linea, & tranſuerſæ per ſingula puncta diſtinctionis trahantur denſitatis & latitudinis principalis, & effingatur forma, & apparebit hæc, de qua loquimur, mutatio. Hoc inſtrumentum peruertentis infra bifariam figurauimus, priore quidem loco ſecundum monſtratam rationem, poſteriore verò inuerſum. Nam ſi quis mutationē inſtituere velit contrariam expoſitæ, Is debebit & inſtrumento contrario priori poſito vti, cætera autem omnia facere ſimiliter, vt oſtenſa ſunt. Subiecimus & exempla mutate imaginis virilis ac muliebris, ſed neque ſuprà neque infrà ampliora anguſtiorave fecimus, quod quomodo fieri ſoleret, ſchema componentes Indicis docuimus, Et ſequi vniuſcuiuſque voluntati permittitur. Peruertente autē ſiquis appoſitæ & cum ſingulari diligentiã vſus fuerit, In cuius ſcilicet ratione diſcriminum ſuprà expoſitorū omnium ſignificationes neceſſariæ ad occulta artis inueniuntur, Is in admirabilibus rebus ſucceſſum non pœnitendum experietur. Sed in opere tam longè à verò additiõibus & detractiõibus, vt in exemplis factum eſt, diſcedere nemo debebit. Iam & has licet aliquis ita demutatas effigies de nouo & ipſas menſoria perticula dimeriatur, & fere vt ſuprà à nobis factum eſt deſcribat: Corrigenda autem vbique deformitas quæ nimium abductis à veritate figuris extiterit. Hæc enim ad iſtum modum à nobis propoſita non ſunt, quaſi aliter fieri non debeant, ſed magis docendi cauſa vt eſſent omnia tantopere abhorrentia à verò, notabiliora, Omnino autem ſentiēdum totius huius doctrinæ vſum neceſſitatis commodo, non deprauationibus applicandum. Cauebis igiturne vnquam illam pendulam lineam nouitatis, ſiue vt priore loco deſcripſimus, ſeu etiam inuerſam, nimis longè remoueas ab angulo. b. Ne talis peruerſio monſtra pariat. Quantam autem vtilitatem rationis huius neceſſarius vſus afferre poterit, tantam immitet prauitatem operi curioſitas ſuperuacanea, cum non curabitur. Ne quid ſine cauſa nimis. Sciendum autem tam ſolere vſurpari hanc peruertentis rationem in partibus quàm in toto. Cæterum de talibus mutationibus humanæ imaginis, perſpiciuntur & diuerſitates naturæ roboris, imbecillitatis, celeritatis, tarditatis, alacritatis, pigritudinis. Quare quàm non ignorari hæc, à ſtudioſis huius artis debeant, cui dubium erit? maximè cum in immenſum quantum latius pateant atque hoc loco explicatum fuerit.

ALBERTI DVRERI

Suprà.

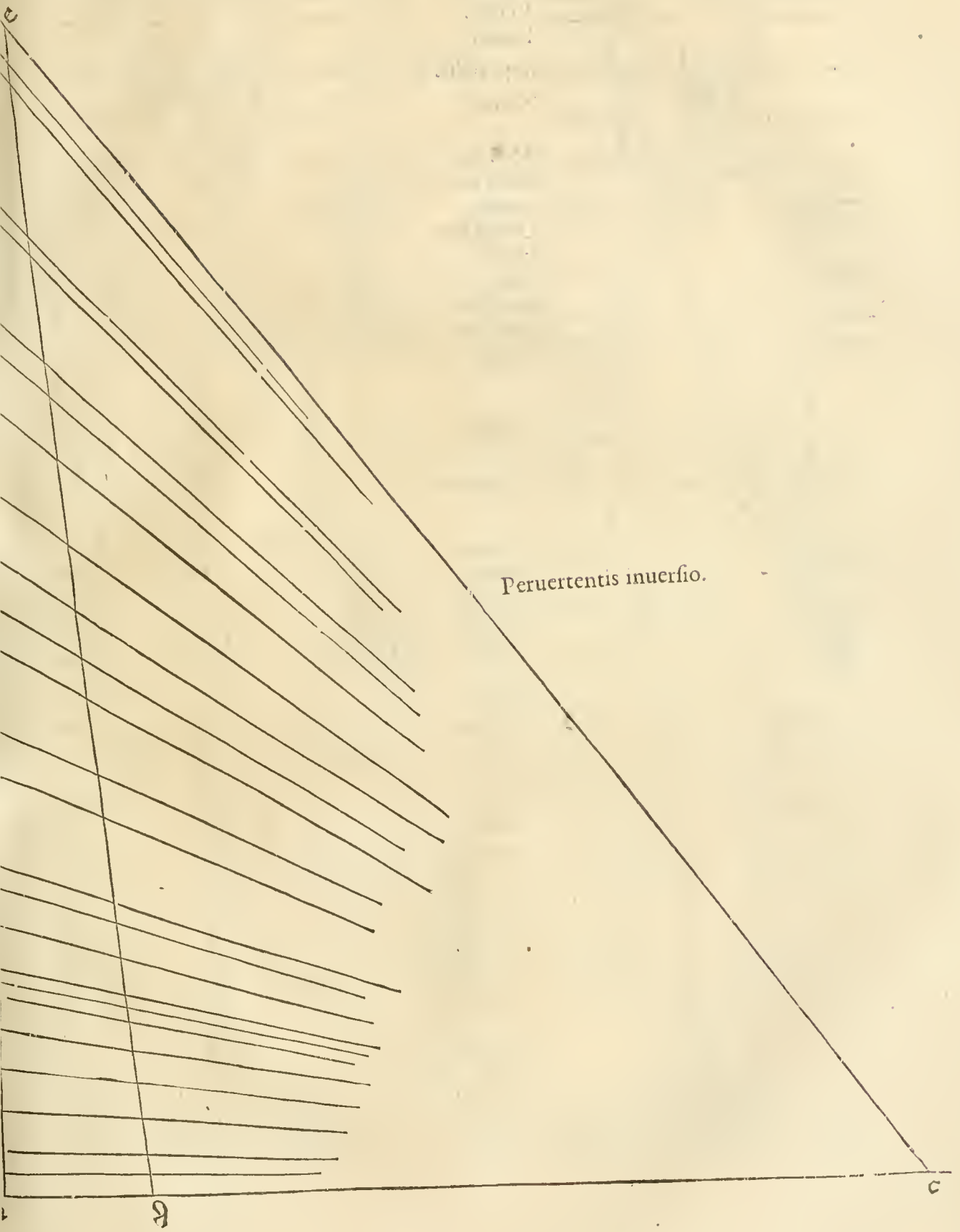
* Si quis fortè nouitatis causa vsurpare virilem peruersam imaginem cum sua parare voluerit, Is debet superiùs elatis summum caput valdè deprimere, & monticulum pedis altiufculum, Sed inferiùs productis, tibiam & monticulum breuiorem facere, Et cum beneficio Variantis omnia congrue dispertiri. Nos tamen in exemplis omnia relinquimus, ità vt de hac ratione exierant.

Schema peruer-tentis.

Infrà.

frà.

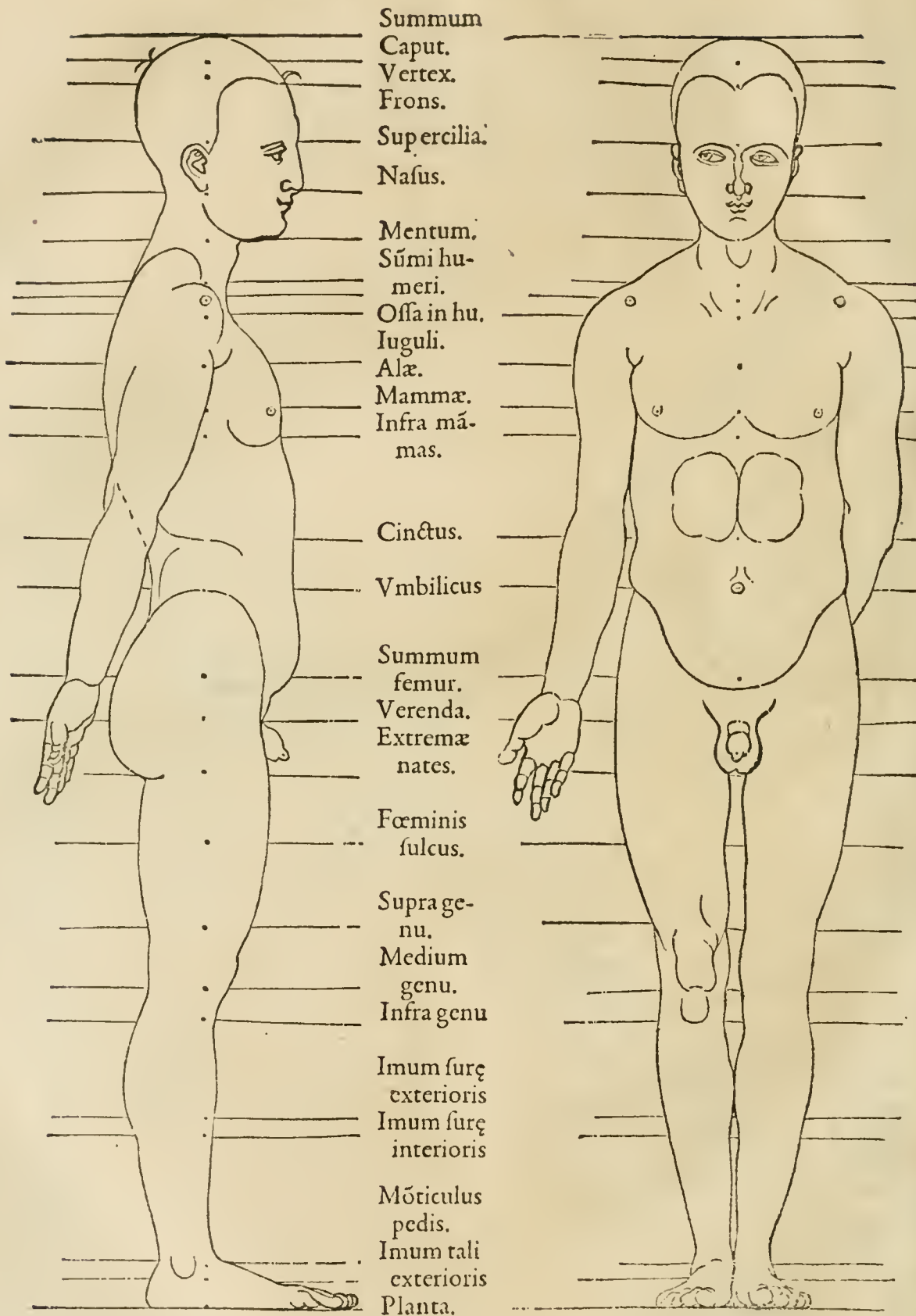

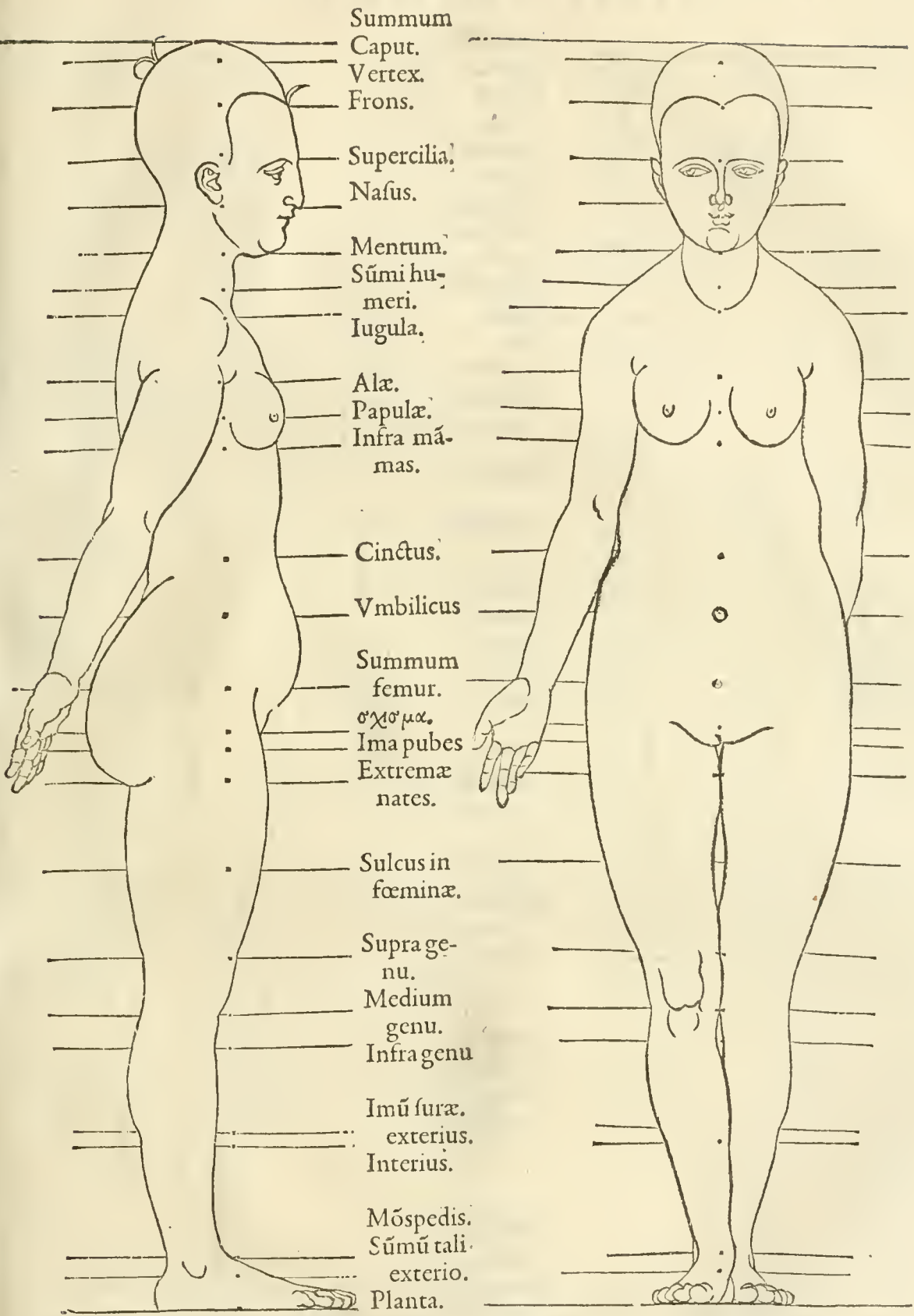
Peruertentis inuerfio.

prà.

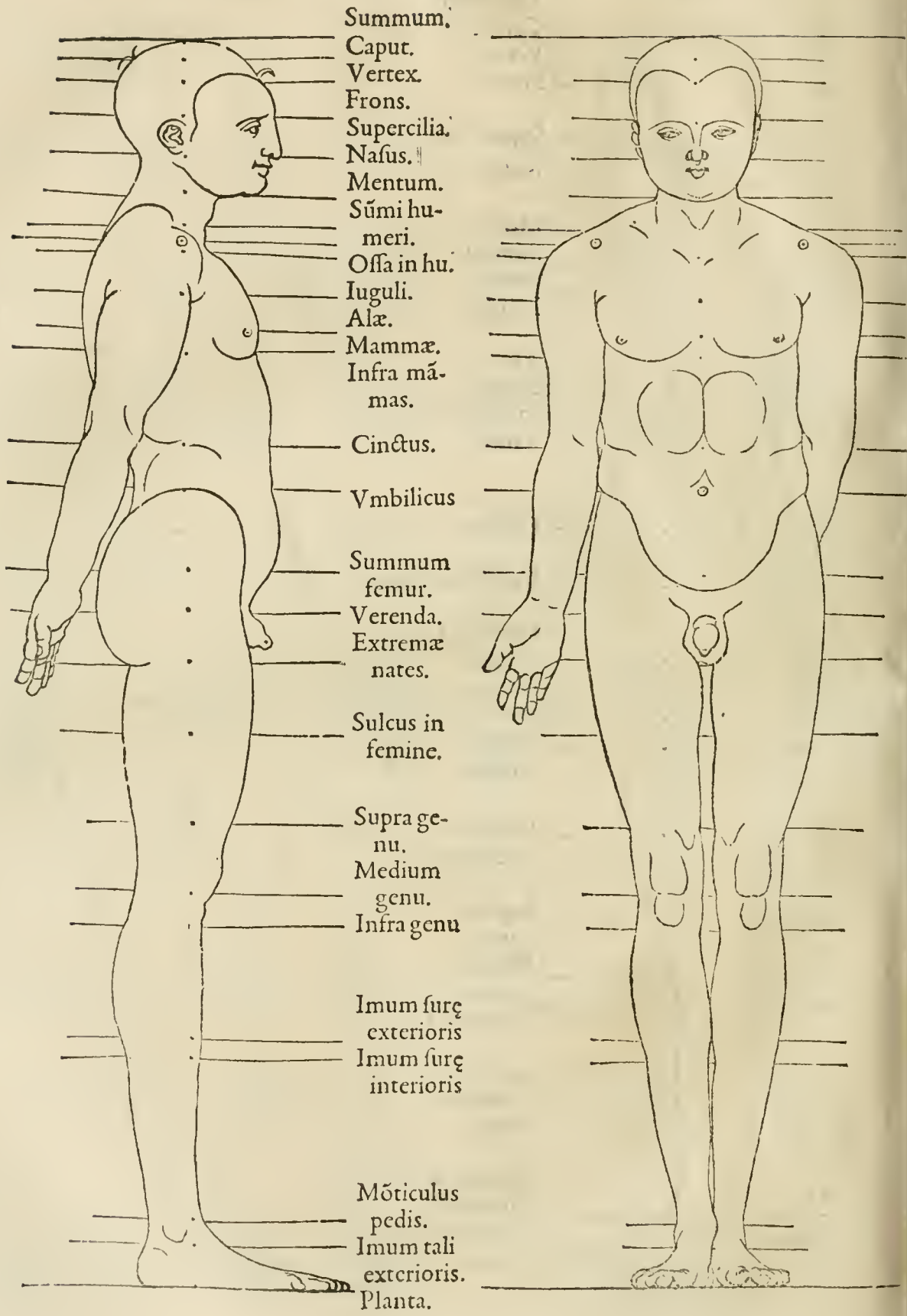
q iij

ALBERTI DVRERI

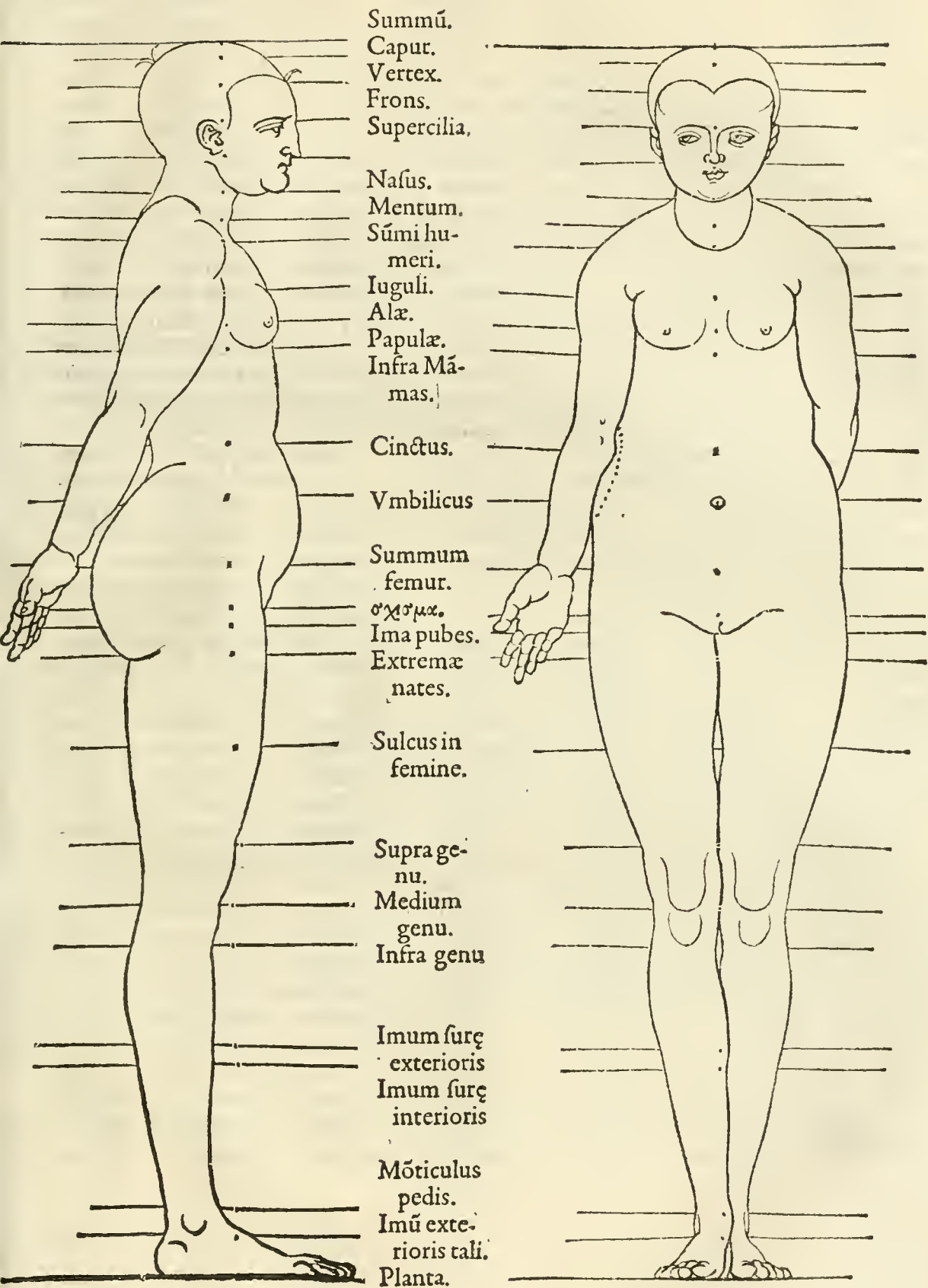

ALBERTI DVRERI

Summum.
 Caput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus. ||
 Mentum.
 Sūmi hu-
 meri.
 Offa in hu.
 Iuguli.
 Alæ.
 Mammæ.
 Infra mā-
 mas.
 Cinctus.
 Umbilicus
 Summum
 femur.
 Verenda.
 Extremæ
 nates.
 Sulcus in
 femine.
 Supra ge-
 nu.
 Medium
 genu.
 Infra genu
 Imum furç
 exterioris
 Imum furç
 interioris
 Mōticulus
 pedis.
 Imum tali
 exterioris.
 Planta.

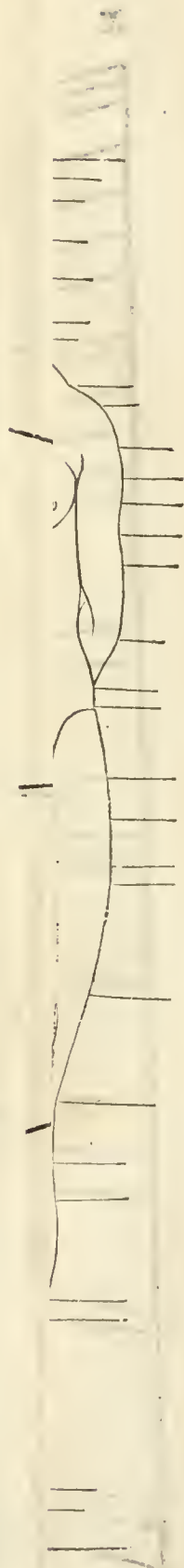
Superiùs demonstratis peruertendi humanas imagines rationibus etiam nunc vnã adiiciemus, qua proposita imaginis altitudo varietur, Sed mutatio densitatis ac latitudinis ducetur rectè ex Deligente. Huius igitur peruersionis vbique esse vsus poterit, quæ est duplex, vna habet circuli segmentum in cuius mensurationes conuexo, altera in cuius cõcauo colliguntur. Qua vtraque in via quàm quisque longè voluerit progredietur. Qui autem perspexerit hanc doctrinam facilè vsus horum cognoscet. Hincque etiam aperitur causa propter quam in cõuexo speculi regula erecta arcuata videatur, In medióque sui latiuscula, contractior in extremis flexuris circulo enim vt & alia res, obsequitur. Hæc intelligat qui conuenientibus picturis testudines & lacunaria insignire voluerit, necesse est. Etsi perspectiua hoc scientiæ nondum est, propè tamen accedit cum in speculo consideratur, Sed nos de mensurationibus per se verba facimus. Peruersio enim ista quam exponere instituimus mensuram recti ad conuexum aut concauum segmentum circuli complectitur. Cum verò quid de quoque hac ratione efficiatur cõtuebere, causa quoque statim apparebit, inque se opere ipso proferet. Hæc autem, quãuis mirifica in designatione & descriptione videatur, nõ sunt tamen, nisi vsui accõmodentur. Necessaria tamen est talium cognitio artificii, qui ex multiplici sciẽtia deligat apta & cõuenientia proposito ac voluntati suæ, licet hæc & præstantiora fortasse etiam imperiti derideant, Sed huius nunc deinceps peruersionis ratio explicetur, quã si quis scite vsus fuerit, multa de principali aliqua meliora facere poterit. Dabitur ergo hac in parte quoque diligens opera, ne quid nimis. Quod autem nostra exempla secundum præscriptum doctrinæ expressa, quod nimium esset non fugerunt, non solum propter chartæ paruitatem, sed etiam quo esset differentia mutationis euidentior factum est, In magno igitur opere qui vsurpare volet, modum seruet, Sed ad rem.

Principio proponatur linea altitudinis imaginis principalis distincta punctis suis hæc supra esto x. infra y. Seceturque in medio puncto c. Ex quo linea transuersa ad angulos æquales protrahatur cuius extremum notetur litera z. Postea claudatur triangulum *ισοσκελές* x.z. & y.z. cuius acies sit z. Mox protrahes lineas ex omnibus punctis lineæ rectæ x. y. punctum z. versus quàm longè protractis fuerit opus. Deinde constitues *παράλληλον* post lineam x.y. versus punctum c. qua quidem longa vsus indiguerit, nam multò erit quàm prior illa, id est basis trianguli altior. Post hæc circuli pro ceriusculi vnum pedem figito in punctum z. & altero describæ arcum, qui radat punctum medium lineæ trianguli principalis altitudinis & lunetur ad *παράλληλον* quam post illam lineam x. y. trahi longè iussimus. Ad quam vbi se cornua huius arcus adiunxerint, ibi superius S. inferius r. notam apponito. Qua autem idem arcus secabit & quasi præcidet lineas ductas ex punctis altitudinis principalis versus punctum z. Ex illis omnibus sectionis punctis ducès lineas transuersas omnes *παράλληλους* per lineam s.r. ita illa de nõb̄ distinguetur ex linea principali, sed diuersa. Nam & fit breuior, & habet circulum authorem distinctionis suæ. Ita omnia sursum deorsumque à medio puncto magis decurtantur. His peractis appones omnibus nouæ distinctionis punctis suas quasdam notas, Primum superius ita. Summi puncti transuersa a. proximi b. mox c. atque ita deinceps d. e. f. g. &c. vsque ad punctum medium. Inde verò ad imam vsque transuersam notis numerorum vtere. Ea igitur ima sit 1. & ab hac sursum 2. 3. 4. 5. &c. Hæc erit igitur de nouo distincta altitudinis linea a. 1. Quàm duplicè propones vnã ad effigiem obliquam, alteram ad effigiem aduersam, sicut sæpè præcepimus fieri, Et ita per distinctionum omnium puncta suas transuersas protrahas. Sed inuentis altitudinis partibus restat exquirenda latitudo & densitas, quam constitues deligentis beneficio de

Indiferre
hoc est di-
ctum.

Illius mobili linea, cuius vtrîmque vsum accipies, vt conuenientia superiora ac inferiora designari possint, ad hunc modum. Primum producat lineam transuersam quæ finiatur notis. a. a. In hanc mediam demittes aliam perpendiculariter, hæc esto infra. b. supra. g. Tum deinde accommodabis vtrîmque mobilem lineam. a. c. quibus ita vteris. Excipe ex præscripto peruertente mediæ lineæ quæ rectâ, vt dictum est, tendit in punctum. z. longitudinem, quanta est illius maximè intra lineam rectam eductam contra punctum. z. & arcum. Hanc igitur longitudinem, vt dixi, maximam constitues rectam super transuersam. a. a. in perpendiculari. b. g. & in summitate illius applica vtrîmque mobiles. a. c. vt cancellatim ibidem disparentur. Post hæc eximes omnes longitudes superioris partis linearum transuersarum intra arcum & rectam lineam, & notabis diligenter quibus quæque literis inscripta fuerit, & que institues rectas in transuersam Deligentis. a. a. sic vt omnes supra *παράλληλοις* attingant impositam lineam. a. c. Ita fiet vt breues omnes tendant ad punctum Deligentis. a. quemadmodum in arcus linea proximè fuere puncto. S. Sed spacia intercedentia non manent eadem propter diuersitatem recti & curui. Vt autem præcepi in vnam partem Deligentis imponendas longitudes partium notarum literis, quæ essent superiores, ita simili modo & inferiores in eiusdem alteram partem constitues, quas notari iussi numeris. Tum deinceps vnamquamque partium singularum principalis imaginis latitudinem impones rectam in mediam lineam, quæ in deligente erigitur notata literis. g. b. Sic vt infra consistat transuersæ. a. a. Tum lineam mobilem siue filum. a. c. admoue ad hanc vt supra ipsam attingat, ita fiet vt ordine omnes aliarum partium latitudines ad hanc consequentiam definiantur, Et quancunque principalem latitudinem in hanc imposueris. Illius mensura in suo loco literis numerisve notato conueniens mutationi suæ reperietur, definita per memoratam impositionem in transuersam. a. a. & accommodationem lineæ seu fili. a. c. Quæ ipsa quàm potui euidentissimè descripta subieci, Et ad hanc rationem binas viriles itémque muliebres imagines effinxi, quarum supra esset in fine libri secundi commensuratio exposita. In brachiis tantummodo & pedibus hinc discessi secutus congruentiam formæ, Nam peruersio hæc in summis & imis seductionem immodicam complectitur.

Hoc instrumentum peruertentis etiam cum inuerteris exhibit de vfu imago in inferioribus & superioribus partibus productior, In mediis contractior, vt in superiori quoque vsum. Hæc inuersio sic fiat. Resumat lineam distinctionis altitudinis, & propositæ apponatur productionis. S. t. vt antè. Postea constitue & punctum. z. Et adiunge duas lineas. x. z. & y. z. Mox producito lineas ex omnibus punctis distinctionis lineæ. x. y. in punctum. z. Postea describito & punctum. c. respondentem à sinistra puncto. z. Tum longioris circini ita pedem vnum figito ante lineam. s. t. vt segmentum circuli describatur quod puncta. s. t. attingat, & arcuetur intra. x. y. & punctum. c. Quibus autem in locis cernes arcum transire lineas ductas in punctum. z. Ex illis ducentur lineæ *παράλληλοι*, quæ in linea ducta per ipsas post arcum versus. z. Nouam & de integro comparatam distinctionem explicabunt. Quibus perfectis latitudines & densitates beneficio Deligentis exquirendæ sunt ratione superius demonstrata. Ad hanc peruersionem quisque imaginem qui volet effingat, nos instrumentum expressisse satis habuimus.

Mensura longe
e gracilis ima-
ginis virilis de-
scriptæ. Lib. 2.

- Sinciput.
- Vertex.
- Frons.
- Superclia.
- Nasus.
- Mentum
- Summæ sca-
pula.
- Summi hu-
meri.
- Inguli.
- Pectus.
- Ala.
- Mamma.
- Infra mani-
mas.
- Imus rho-
rax.
- Cinctus.
- Vmbilicus.
- Sinus coxæ.
- Summum
femur.
- Verenda.
- Extremæ
nates.
- Sulcus in
femine.
- Supra genu.
- Mediū genu.
- Infra genu.
- Imum suræ
exterius.
- Interius.
- Mons pedis.
- Summū tali
exterio.
- Planta.

X

supra

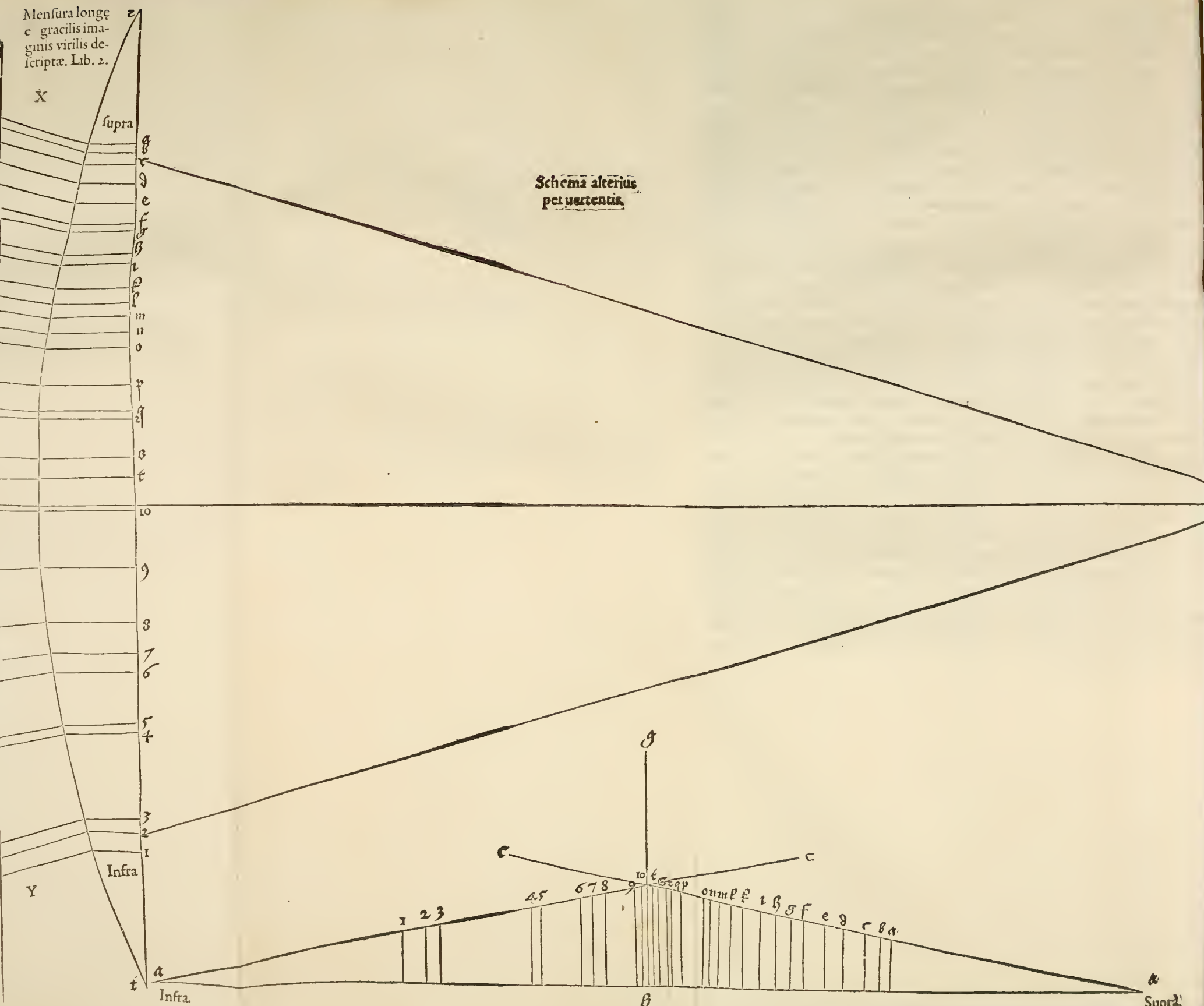
Schema alterius
per uertentis.

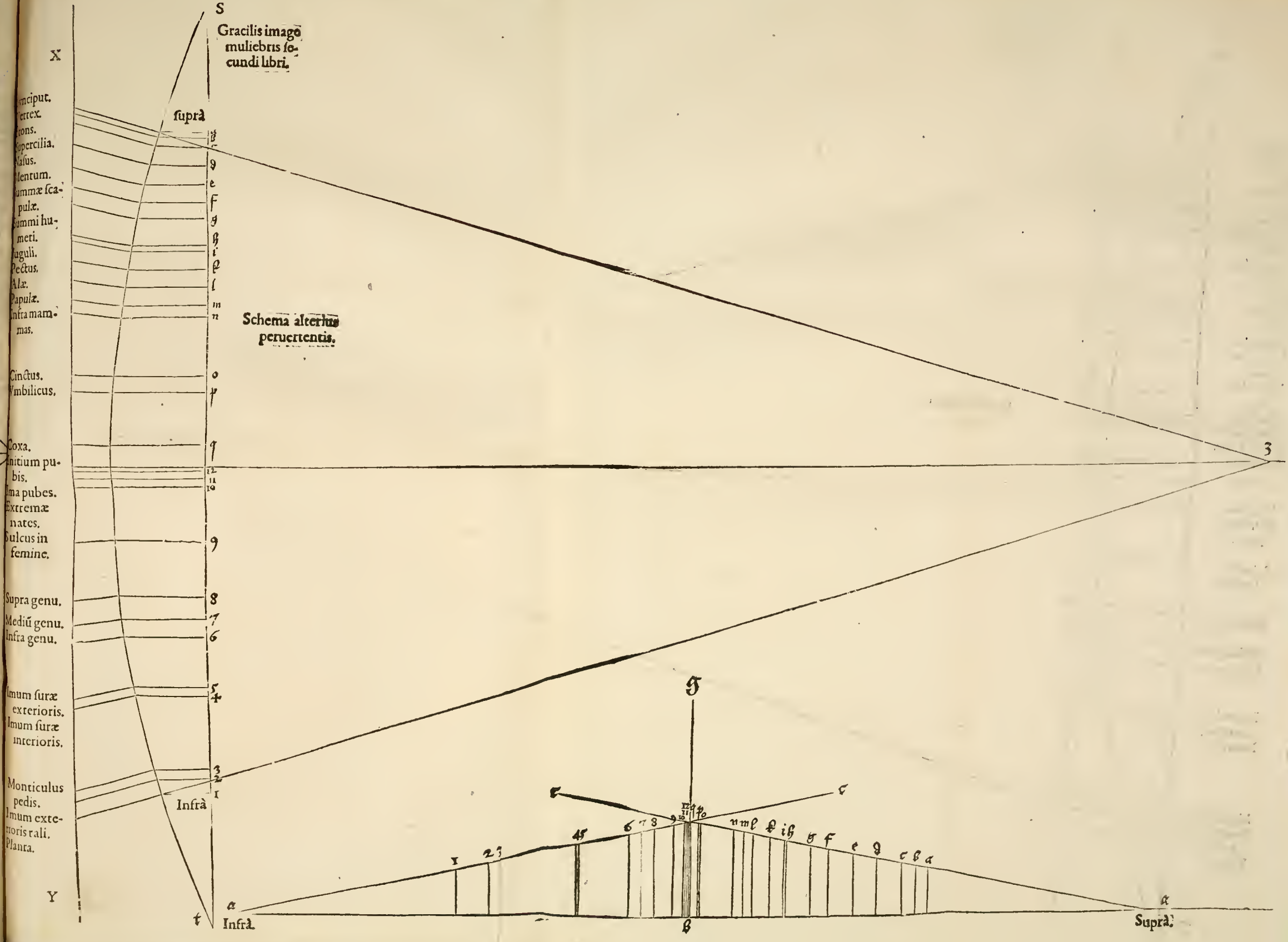
Y

Infra

t a
Infra.

a
Supra

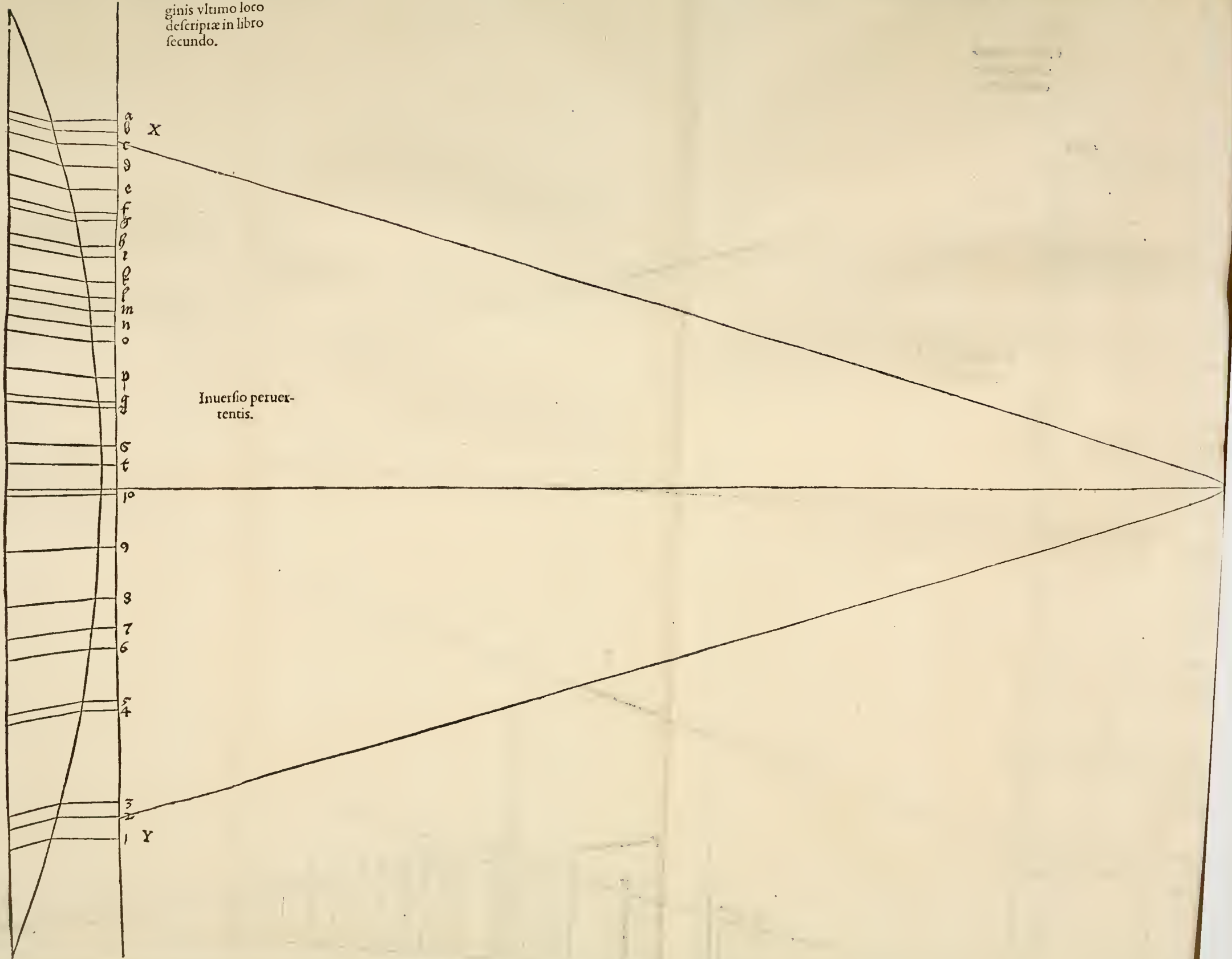

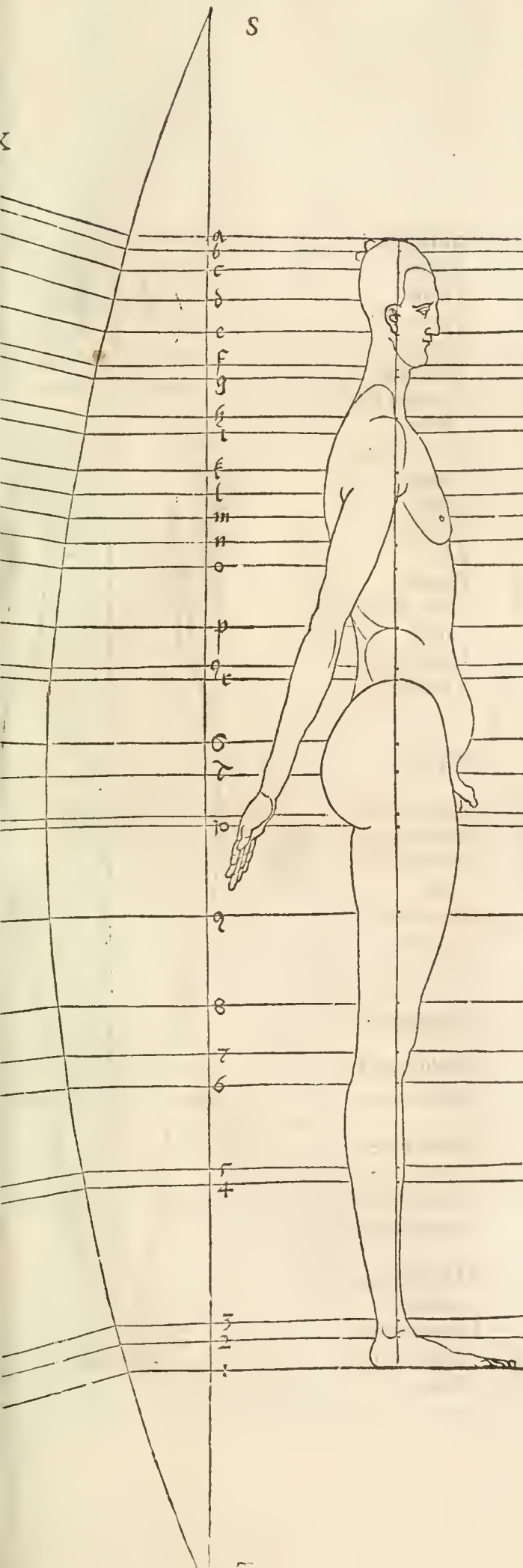
ALBERTI DVRERI

Mensura virilis ima-
ginis vltimo loco
descriptæ in libro
secundo.

- S
- Synciput.
 - Vertex.
 - Frons.
 - Supercilia.
 - Nasus.
 - Mentum.
 - Summa sca-
pula.
 - Summi hu-
meri.
 - Iuguli.
 - Pectus.
 - Ala.
 - Mamma.
 - Infra mam-
mas.
 - Imus tho-
rax.
 - Cinctus.
 - Vmbilicus.
 - Sinus coxa.
 - Summum
femur.
 - Verenda.
 - Extremae
nares.
 - Sulcus in
femine.
 - Supra genu.
 - Mediu genu.
 - Infra genu.
 - Imum sura
exterior.
 - Interior.
 - Mons pedis.
 - Summū tali
exterior.
 - Planta.
- T

Inuersio peruer-
tentis.

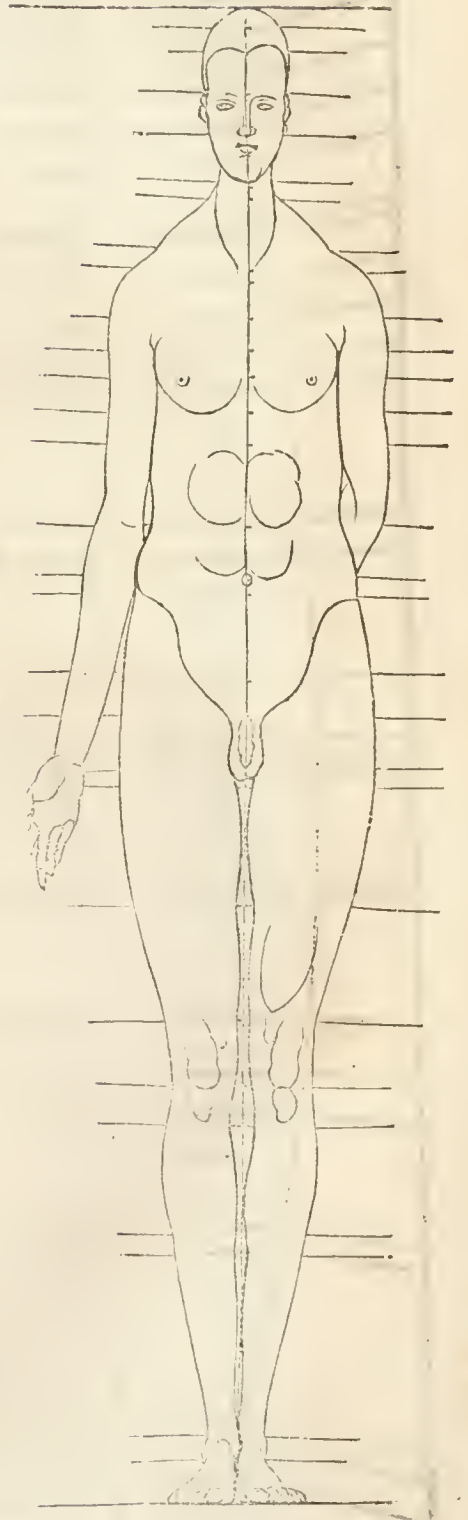

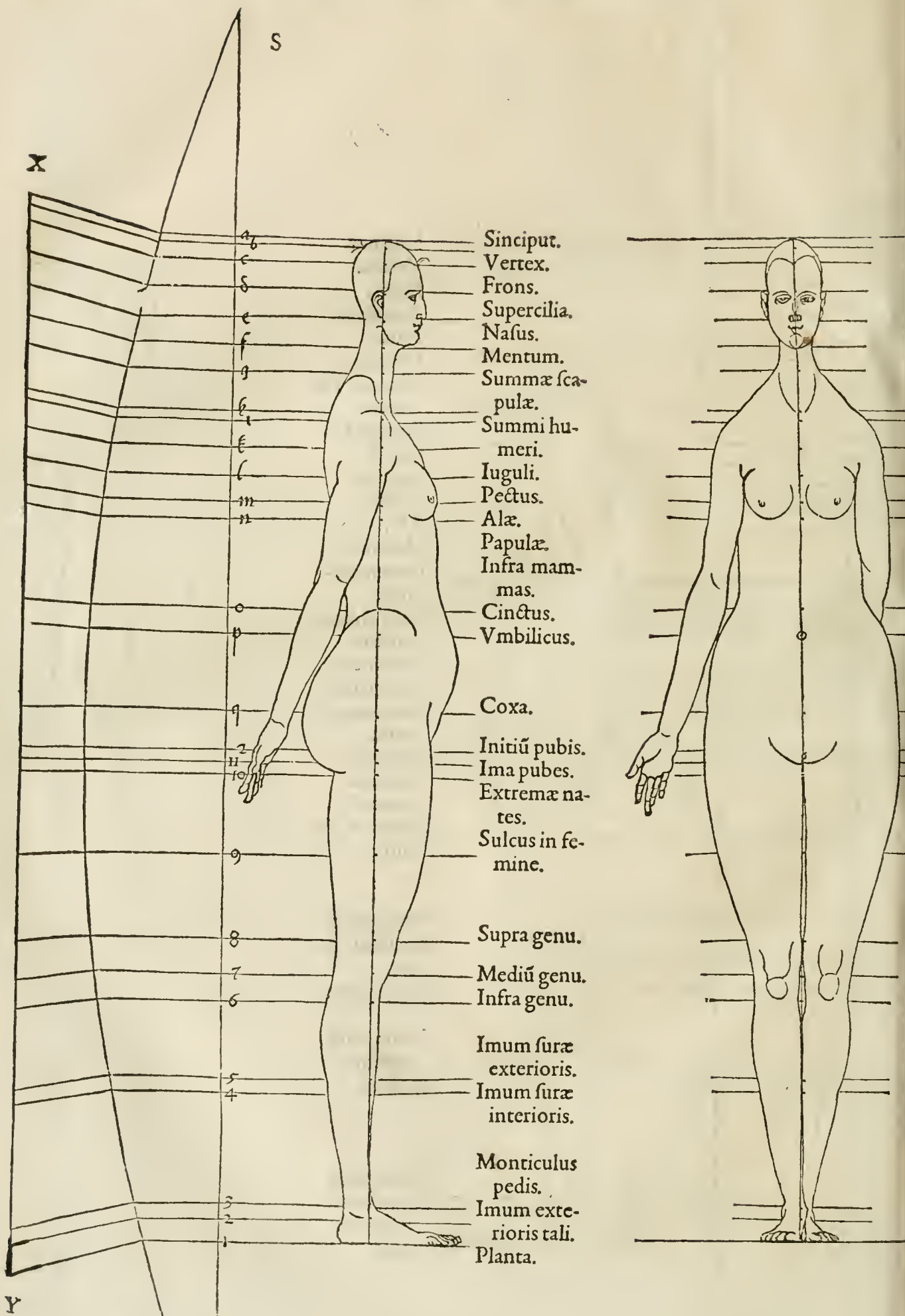
- Sinciput.
- Vertex.
- Frons.
- Supercilia.
- Nasus.
- Mentum.
- Summæ scapula.
- Summi humeri.
- Iugula.
- Pectus.
- Alæ.
- Mammæ.
- Infra mammæ.
- Imus thorax.
- Cinctus.
- Vmbilicus.
- Sinus coxæ.
- Summum femur.
- Verenda.
- Extremæ nates.
- Sulcus in femine.

- Supra genu.
- Medium genu.
- Infra genu.

- Imum suræ exterius.
- Interior.

- Mons pedis.
- Summum tali exterio.
- Planta.

- Sinciput.
- Vertex.
- Frons.
- Supercilia.
- Nasus.
- Mentum.
- Summa scapula.
- Summi humeri.
- Iuguli.
- Pectus.
- Ala.
- Papulae.
- Infra mammas.
- Cinctus.
- Umbilicus.
- Coxa.
- Initiū pubis.
- Ima pubes.
- Extremae nates.
- Sulcus in femine.
- Supra genu.
- Mediū genu.
- Infra genu.
- Imum surae exterioris.
- Imum surae interioris.
- Monticulus pedis.
- Imum exterioris tali.
- Planta.

Atque hæc quidem variationes ita se habent, ut exposuimus, quas etiam ipsas effectas, vel per Variantem vel Deligentem, Geminos, Indicem peruertentemve, conceditur ulterius etiam variare accommodanti, siue totis imaginibus, seu certis partibus illarum, quin & diuersarum imaginum commensurationes miscere quis poterit, qua ratione rectissime hoc futurum iudicari, dum quod sibi quodque aliis placiturum sit, exquirat. Sed euadent de huiusmodi mistionibus monstrosa, quare attentione erit opus, & magna cura forma in mensuratas partes altitudinis latitudinisque ac densitatis inducetur. Nam in extrema notatione altitudinis, itemque per finientes illam transversas indices latitudinis ac densitatis, omnia certam descriptionem obtinent. Sed intra has procliuēs sunt lapsus, quatenus aut interiora iusto aut exteriora lineamenta exprimentur. Vnde partium consequitur indebita crassities aut attenuatio, distensio aut contractio, quæ à nobis breuitati studentibus penitus explanata descriptione nostra non sunt, sicut manu ductione demonstrari possent. Venit inter hæc igitur nobis in mentem, aliquot imperitos tentantes à nobis ostensam viam ingredi, & in opere aberrantes, facturos ut nobis culpam ascribant, nostramque doctrinam reprehensuros, Et omnino intelligo volentibus hanc nostram rationem usurpare primum omnia difficilia visum iri. Verum his censeo faciendum ut tum viuum corpus ob oculos ponant quam maximè conueniens ad institutæ effigiei commensurationem, atque ita contemplantes naturæ opus studeant artis ipsi suum ad veritatem exprimere, pro viribus & intelligentia sua, Laudantur enim imagines in quibus quasi vita agnoscitur, & similitudo in exemplari enitescit: præsertim si venustas quoque adsit, nam ita maximè apographa laudantur & magni fiunt ut merentur. Sed in illis discriminum appellationibus quæ sunt à nobis superius expositæ. Quisque versetur ut lubet. Nam & artem sequi quæ veritatem complectitur, asuescere poterit, & absque illa libertate quadam seducendi omnia uti, Qui labor intelligentibus ridiculus est, ut contra bene & diligenter facta, deo ipsi honori, vtilia hominibus, perque se grata ac iucunda esse solent. Ille vero contemnendus labor prauitatis in arte culpandus & noxius, & odiosus tam in paruis quam magnis operibus inuenitur. Quare cum cura & ratione perfici ea par est quæ in lucem quisque emittere cogitet. Videndumque nequid naturali veritati vel detrahatur vel apponatur intolerabile. Inuenias etiam qui variationes ac mutationes suas ita astringant, ut ægerrimè illæ appareant, quod cum sensum subterfugiat, non minus quam ubi excessu peccatur, improbandum videtur. Media igitur quæque optima sunt. Nos verò quod in exemplis tantas contrarietates exposuimus, Eo consilio fecimus, quo esset in paruis euentia maior & illustrior, quod ipsum in gradibus imitari velle non fuerit rectum. In iis enim illa rigiditas corrigenda & molliendi erunt ductus, ut feritas vitetur & artificiositas appareat. Quis autem differentias prauæ & absque arte designatas animaduertat? Cæterum nemo miratus sit tot & tam diuersa artifici perito in mentem venire posse, quibus elaborandis non vitæ ipsius spatium sufficiat, quæque cogat omittere breuitas illius. Sunt enim illa quæ incidunt innumerabilia, & animus artificium simulachris est refertus: quæ omnia incognita prius cum in humanis, tum aliarum rerum effectionibus, indies prolaturus sit. Si cui fortè multorum seculorum vita, & ingenium ac studium artis huius vsusque diuinitus contigerit. Diuino enim beneficio periti cum huius, tum aliarum artium plurimum possunt. Sed cum de diuersitatibus ac variationibus multum verborum fecerimus. Constat tamen & est in comperto, nullum opus nullamque omnino rem quam homines efficiant, inuariabilem similitudinem alterius operis aut rei obtinere, quin sua sponte discrepent, ut nemo viuat tam absolutus artifex, qui duo opera per omnia similia, & quæ discerni inter se nequeant, efficere possit. Nihil enim prorsus nostrarum rerum ad tantam similitudinem peruenit, quantumuis annitatur. Quin hoc videmus si in typum eundem vnam chartam imprimamus, & mox alteram, aut in eandem argillam æs fundamus, quæ exeant in illis differentiarum notas inesse quibus discerni multis de causis possint. Quod si hoc vsu venit in hac certitudine, quid in aliis accidere putandum? Verum de tali differentia non loquimur in præsentia, sed intelligi aliquam volo, quam exprimendam aliquis sibi studiosè proposuerit, deque hac superiora omnia sunt accipienda. Quoties enim animo opus quis amplexus fuerit, subeunt statim simulachra differentiarum, non illius in euitabilis & necessaria, sed huius qua pulchra & turpia discernantur quam consequatur, de illis differentiarum vocabulis superius expositis. Perfecto autem opere sequitur contemplationem oculorum animi iudi-

cium, in quo sententiæ diuersorum ferè diuersæ sunt. Proinde in nostris tantum volo esse cuique concessum, vt si ita visum sit, mutet nostra, & moueat omnia, de quo paulò pòst disertius loquemur. Hoc modo caueatur ne opus ad nimis alienum ac innaturalem modum adducatur, nisi fortè propositum sit monstra, & quasi somniorum gentem effingere, vbi omnium rerum naturæ confundantur. Sed vt ad institutum veniamus. Constituatur principio effigies distincta per transuersas suas in spatia altitudinis. Illæ igitur transuersæ sunt certo numero à nobis compræhensæ, Sed conceditur cuique plures paucioresve describere. Plures quidem facere exquisitioni & certitudini seruit, quod diligentis artificis fuerit. Pauciores verò qui fecerit laborem sanè molestiãque minuerit, sed ad eximiam certitudinem non poterit peruenire, Iam licet valde exercitati ne lineas quidem ducant, sed punctis in distinctionibus solummodo vtantur: si hoc ipsorum intellectui satisfuerit. Atque hæc vna est linearis mutatio nostræ rationis, altera similis est mouendarum linearum per totum corpus, demonstratæ à nobis in varietatibus facierum in capitibus. Eodem enim modo & illæ totius corporis transuersæ aut admouebuntur propius, aut longius dimouebuntur. Quorum illud effecerit breuiores partes, hoc elatiores idque torum differentia est breuitatis & longitudinis.

Non autem negligenda densitatis & latitudini differentia, quæ & ipsa cum per, tum intra transuersas variat. Si enim transuersas longiores feceris, per illas igitur aucta exhibit latitudo aduersorum corporum, & densitas obliquorum, sin feceris breuiores, erit vtrâque imminuta. Idemque planè & intra illas partibus accidet vt maiores minorésve fiant. Sed hoc loco iterum moneo, videas per omnia differentia vocabula, nequid nimis. His autem nostris præceptis si quis fortè contigerit ingeniosus, Lector ac vsurpator, admirabiles perfecit mutationes & variationes figurarum. Atque ex illis hæc exeunt, Humeri lati, Astricta illa, & contracta femora, vel contrà. Aut breuiusculus truncus, crura longa, vel diuersa illa. Item recta corpora cum brachiis & cruribus vel distorta. Omnino per mensurationem natura hominum patescit. Quare inde formæ & deformitatis ratio petitur, vtque opus venustum aut inuenustum fiat. Debet igitur artifici priusquam admoueat tabulæ manum constitutum deliberatumque esse quid effingere velit, vt cum fama quærat operem, exquisitis optimis quibúsque & conuenientissimis ad illud absolucendum vtatur. Et si peritus exercitatusque artifex in minimè subtili ac in exiguo quoque opere quid possit ingenium & ars magis ac melius probarit, quàm alius in grandi & subtili. Hæc inusitata nouaque aliis facilè ac soli intelligent potentes intellectu & manu artifices. Vnde fit vt ab aliquo diurno spatio de pennula in chartam coniciantur, aut scalpello in furculo exprimantur, quæ laudabiliora melioraque sint, quàm alterius grande & annui laboris opus. Quod singulare sanè dei donum putandum. Sæpè enim contigit alicui ingenium & is successus operis, vt neque ipsius seculo, neque multis sequentibus similem habeat, quod intelligi potest de veterum monumentis, quorum etiamnum fragmenta eruuntur, In quibus tantum est artis, vt nihil nostrarum rerum illis comparari possit. Sed si quis quærat quæ sit ratio pulchritudinis in imaginibus, Dicent fortasse aliqui, quam iudicia hominum approbent, quod alij non concedent, neque mihi videtur, si hominibus imperitis iudicium permittatur. Sed peritiam quæ sufficiat quis definit? In ea enim ego sum opinione, neminem viuere qui contemptissimi animantis summam perfectionem cogitatione animi sui possit complecti. Quò minus hoc facturum quenquam putarim in homine, quem deus singulari consilio & modo fabricatus, omnibus aliis animantibus dominari voluit. Hoc non negauerim ab vno quam alio elegantiorum imaginem animo sæpè concipi & exprimi manu, quod quare ita sit optimis rationibus demonstretur, sed non ideo ad maximam perfectionem peruentum fuerit qua melius fieri quicquam nequeat. Hæc enim ingenij humani viribus non compræheditur. Diuina mens nouit, quæ sola humanam simili scientia instruere posset. Veritatis enim hæc est regula, quæ forma quæque mensura pulcherrima & conuenientissima sit, ad quam vnum quiddam non multa congruere necesse est. Sed quærentibus hominibus multa & diuersa incidunt, sectarique cõtingit pulchra non vna via, deformia tamen vbique se magis offerunt. Atque in his nostris tantis erroribus, non inuenio quam demonstrare veri modi absolutamque pulchritudinẽ possim, cum nihil æquè cupiam quam ruditatem & deformitatem, nisi fortè consultò illa affectetur à nostrorum hominum operibus recidi, ipseque si quid possim adiuuenti afferre studiosè facturum sim.

Se nunc ad illud, de quo aiebam hominum iudicium reuertor, quibus quæ nunc imago maximè pulchra visa est, ei mox aliam anteponūt. Is autem artifex laudem meretur, qui singulorum iudicio probatam effigiem perficere possit, ad quod multum vsus & experiētiae requiritur. Neque quicquam melius ad hoc contingere illi posset, quam habere animo comprehensum veritatis modum, vt rectam & aptam proposito suo mensuram intelligeret, quam vnā & simplicem esse oportet. Hæc se si quis tenere profiteretur, rem maximam præstiterit si demonstrauerit, Quod mihi in his tenebris & palpationibus nostris vix posse fieri videtur. Quicquid tamen operis geometrica ratione explicatum confirmatumque fuerit, id tantum habet certitudinis, vt reprehensioni nihil loci relinquatur, neque enim illi contradici potest. Et talem artificem inritò vt diuinum, omnes venerabuntur, suntque illæ explicationes auditu perquam iucundæ, sed opus spectatu multo iucundius est. Sed dixerit aliquis, quin igitur in hac optimorum à te inducta desperatione studium sciētiae ponimus? Inhumanum hoc, neque par fuerit propositis bonis malisque, non meliora capessere, quamuis optima negata sint, atque vt quid melius sit in nostra re, id est, effigie quapiam demonstramus, faciendum ante omnia vt mensura omnium partium certa & conueniens exquiratur, qua constituta ordine suo ac modo, sigillatim partes tam minimæ quàm maximæ eum magna cura & diligentia perpolientur, si fortè verè aliquid pulchritudinis reperire, & propius ad metam pertingere possimus. Cùm autem, vt dictum est, humanū corpus multis ex partibus collectum cōpositumque sit, quarum figuræ suam quendam rectitudinem habent modum: Magnopere annitemur vt intelligamus quid illi ipsi modo contrarium sit, quo melius vitare, & ad naturalem constitutionem quàm proximè accedere cōcedatur, ad quam quasi recta via omnibus viribus contendemus, vt opus arte decoreque cōspicuum efficiamus. quæ omnia non mediocrem curam attentionemve vulgarem postulant. Primum enim animaduertat aliquis mihi illam separatam descriptionem faciei in capitibus superius expositam, certè subtilitatem deprehendet mirabilem, curuarum, rectorumque linearum & aliarum notationum, quæ de regulæ ductu non possint describi. Neque oscitantem perfecturum intelliget illas frontis, genarum, nasi, oculorum, buccæ & menti rotundationes, ac quasi globulos, aut lacunulas, vt ne quid minutarum particulariū omittat, quod non simili cum maximarum cura tractet. Neque minorem diligentiam in singulis effingendis, quàm in vniuersorum compositione & quasi coagmentatione adhibeat. Sequitur collum, hoc quadrare ad caput debet, neque breuitate aut proceritate, crassitiæ aut gracilitate deformari. Atque ita consequenter videndum vt in pectoris, alui, tergi, natiui, item crurum pedumque, brachiorum & manuum lineamentis, omnia diligenter & articulate effingantur. Quæ cùm ipsa tum in his minutissima quæque omnibus suis numeris absolueda sunt diligentia maxima, neque enim audiendi qui dicant se properantes non solere insistere operi. Quod nisi in necessitate cùm res ipsa aut studium petentium moram non fert, concedi non debet. Hoc autem si fortè acciderit, tum festinationi ignoscendum, si tamen in hac ipsa vera ratio custodita sit, & artis cognitio eluceat. Itaque tota erit imaginis faciès à vertice ad calcem consentanea, cuiuscunque illa modi sit instituta, seu rigidi, siue leuis, carnosæ seu macilentæ, ne hac in parte carnibus excrescere, illa vero deficere videatur. Vt exempli causa, si brachijs tenuibus, crura tumeant. Siue à fronte sint omnia plena, à tergo vero minimè, aut contrà: partium enim volumus esse inter se cōsensum, non temere prauèque illas coaceruari. Quæ enim conuenientia, eadem & pulchra videri solent. Quare etiam ætatis forma tenebitur. Neque caput iuuenis, pectus decrepiti, manus pedesque prouecta ætate hominis faciendum: Neque à fronte adolescens, à tergo senex exprimeretur, aut contrà. Quæ enim naturæ non respondent, praua iudicantur. Proinde rectum fuerit in omnibus ætatibus constitutionibus & modis custodire conuenientiam partium, in effigie iuuenis, decrepiti, prouecta ætate hominis macilentæ, carnosæ, rigidi, mollis. Erit igitur adolescentiæ imago, nitida, succulenta, æquabilis. Senectæ vero rugosa, distorta, inæqualis, consumpta carne. Ad hæc cum laude perficienda, expedit prius quàm elaborentur ductibus & lineis ad mensurationem omnia describi, vt cognosci possit, si quid forte rectitudini desit. Hoc qui cum attentione & diligentia seruauerit, non illum facile pœnitentia operis sui insequetur. Quæ de re postulatur ab artifice delineationum exacta notitia, hæc enim ad artē momenti

plurimum habet : Quod si forte minime vera mensuratio designata fuerit , nihil citius est factu quàm corrumpi rem ab indocti alicuius delineationum manu grassante temere per altitudinem latitudinẽque ac densitatem imaginis. At peritus harum bonam veramque mensuram nactus, rem etiam in exprimenda forma meliorem fecerit. Cæterum quo veritatem mensurationis aliquam adipisci, & quantum licuerit de illa in opera nostra pulchritudinem inducere possimus, nihil ego quidem conducibilis inuenio, quàm multorũ viua corpora ob oculos ponere æque formosorum iudicio omnium mensuram colligere partium. Omnino enim artis intelligens non exquisiuerit nihil conuenientiæ partium in magna hominum multitudine. Quis autem vnum aliquem ostenderit in quo ad vnguem (vt dicitur) omnia perfecta sint, ita vt nulla quicquam in parte requiratur ? Sed hac quoque in parte memineris, ne naturæ modos confundas, sed vt omnia congruant, quod fieri debere paulo ante diximus. Vtere ad iuuenum imagines obseruatione iuuenilium corporum, similiterque senilium ad seniles. Idẽmque de prouecta atate accipiendum, vt & ad macilentos, carnosos, rigidos, molles, robustos, imbecilles, similes in viuis naturas conferes. Non est dubium quin per singulas partes huic rationi studentibus oblatura sese plura etiam sint, quàm quæsiuerint, & elaborare valeant. Nam formositatem rerum vix vnquam ars exprimit. Non iam dico eximiam & perfectam, sed exploratam nobis, & tamen exuperantẽ vires ingenij, & effugientem gnauitatem manuum nostrarum.

Cum vero, vt diximus, diuersas ad imagines, diuersæ naturæ viuorũ corporum exquisitæ sint, offerunt se hominum duo etiam quasi genera diuersitatis. Nostrorum inquam qui albi, & Australium qui nigri à Græcis Aethiopes perhibentur. Horum facies inter se dissimiles sunt, neque Aethiopum corpora tam grata sunt aspectu, quàm nostra, propter in illis nasi tantam depressionem, & labrorum crassitiam, itẽmque manus, genua, tibiæ, pedes, nodositate deformes habentur. Sed ego vidi horum corpora aliis in omnibus partibus tantæ conuenientiæ, & quæ tanto studio naturæ perpolita essent, vt nihil perfectius fieri posse iudicarem. Verum & in suo genere multæ se diuersitates offerunt formarum, vtilis ad imaginis obseruationes, pro constitutionum varietate. Ita robustiorum grandia sunt in trunco omnia, & quasi Leonina. At imbecilles leuia hæc habent, neque torosi sunt, perinde vt illi. Minime igitur robusti imagini mollitudinis, neque imbecillioris, lineamenta rigiditatis accommodabuntur. Etsi autem macilentæ ac carnositati interdum seruiendum, tamen huius rigiditatis & lenitudinis modus pro arbitrio cuiusque conseruari poterit. Horum veritas in natura & vita patescit. Quibus insistens & oculos intendens, nequaquam inde ad tuas opiniones discesseris, quasi melius quid effecturus, scito enim futurum vt fallaris. Prorsus enim in natura demersa est ars, quam si extrahere potueris, iam adeptus: errores multos vitaueris in opere tuo, Cuius rectitudinem etiam magna ex parte Geometricis rationibus demonstrare poteris. Sed si quo illæ non accesserint, hoc communi hominum iudicio & sententiæ relinquendum est, ita tamen, vt vsum plurimum posse sciamus. Nihil autem certius, quàm quo propius ad vitæ similitudinem opus tuũ peruenit, eo maiorem illud esse rectitudinis laudem inuenturum. Quare aberit à te opinionis falsitas, melius te facturum quicquam, quàm fabricato à se Deus operi suo largitus sit. Ad hæc enim comparati conatus tui sine viribus inuenientur, ex quibus colligi potest, neminem posse vnquam de proprio sensu & excogitatione formositatẽ exprimere. Sed necesse esse vt quod ex animo suo formositatis deprompserit, id totum ante in illum repositum fuerit, studio & sedula diligentique imitatione. Quod proprium putandum non est. Sed acquisitum ac comparatum studio diligentiaque artificium quod cõsitum animo hos suos fructus protulerit. Atque hinc ille reconditus in mente thesaurus, & intus conceptæ species in opus producuntur, qua etiam de causa exercitatis artificibus opus non est semper habere viua animalia, & exempla ob oculos posita ad quæ imagines suas exprimant. Iam enim longo vsu ac studio tantum in animum illorum cõfluxit, vt hauriri inde quamuis multum possit. His sunt omnia in expedito, sed perpauca tanta intelligentia contingit. Contrà autem sunt plurimi, quibus magna assiduitate prauitas elaboratur. Illi vero, quos aiebam, exercitati artifices, iam arte & meditando exculi, etiam ad nullum aspicientes exemplum præclarum opus facile effecerint, etsi profectò reddit omnia respectus ad vitam &

naturam meliora. Verum indoctis ac imperitis talis successus desperandus est, nihil est enim harum rerum fortuitum. Itaque inuenire est aliquem interdum, qui per se deque sola animi sui intelligentia, in nullum intruens oculis animale exemplum, præstantiores effingat tamen imagines, quàm alii quamuis sedulo & studiose viram & naturam coram contemplantes. Artis enim cognitio his deest. Laudem autem perenti cauendum est in primis ne qua deformitate opus implicetur, quã ob rem superuacua ab iis imaginibus, quas esse pulchras voluerit recidet, his enim illæ dedecorantur. Quod sic licet intelligas, cæcitas, debilitas, tabes, claudicatio, contorsio deformis est, propter defectionem naturalis usus: sed non minus turpe fuerit ternis aliquem luminibus aut manibus pedibusve totidem conspici, nõ ob defectionem, sed superfluitatẽ. Quo magis igitur huiusmodi vitaris, proque illis effinxis necessaria, recta, conspicua, valentia, quæ omnibus grata sunt & probantur, eo maiorem laudem conciliaris operi tuo. Ipsum quidem pulchrum in natura absconditum, nostra iudicia fere turbat. Inuenire igitur est duos aliquos per ambos pulchros & venustos, quorum tamen neutri quicquam cum altero commune sit, neque mæsura, nec constitutionis, neque tamen planum est vter pulchrior dici debeat. Ex sunt tenebræ intellectus nostri, quis igitur pronuntiarit verum de formæ excellentia? Sed quamuis nobis non appareat, verisimile tamen est illorum peræquẽ formosorum vnum certarum partium perfectione alterum antecedere.

Ex his conficitur Ingenioso artifice cauendum ne quod vnum modo genus in picturis sequatur, sed pertinere ad illum, vt multiplicibus & diuersis modis exercitatus sit. Vnde hoc consequetur vt cuiuscunq̃ constitutionis hominum imagines exprimere possit. Vt sunt iracundorum mitiumque aut aliorum quorumcunq̃, quæ omnes in suo genere affabrefactæ probantur. Venit igitur aliquis, & petit imaginem hominis infidi ac Saturnini aut Martialis, vel magis veneream amabilem & blãdã, quid erit exercitato facilius, quam de suprã expositis præceptis inuenire cõuenientem & veram cuiusque illarum imaginum mensuram? inuentamque apra forma illustrare? Nam omnium ita naturæ effingi possunt, quæ sint igneæ, aëreæ, terreæ, moderante scilicet opus artis potentia. Neque sane diu intuitibus manifesta est imperitis artificibus operis laus & decus, sed & primo se momento ostendit, & in sui amorem incredibilem adducit intelligentes. Qui his in rebus multũ versati sunt, iis perspicuum est quod dico, iidẽmque scientiam veri usus tenent. Sciẽtia autem veritatem semper complectitur, cum opiniones sæpenumero ab illa aberrẽt. Quapropter nemo etiam sibi confidere nimium debet, ne hac re in opere seduci ipsum cõtingat. Ideoque fecerit studiosus huius artis precium operẽ, si multorum probatorum artificum opera crebro contemplatus & depingendo imitatus fuerit, deque illarum ratione artifices audierit disputantes. Non tamen quenquam existimare velim in quouis laudabili opere non obseruandos errores si qui forte insint, quos & cognosci & emendari rectum fuerit. Neque tibi quisquam persuadeat, vt animum ad vnum certum genus & modum imaginũ astringas, quas aliquem artificem cognoueris fere factitasse. Fert autem natura, vt opus fere tale sit, quale est iudicium animi & ratio. Sed ego te varia iubeo cõtemplari, & ex multis eligere optima. Opinionum enim falsitas nemini ferme nõ obstrepit. Et quis ausit dicere opus aliquod ita esse perfectum, vt nihil melius fieri queat: cum nemo pronũciare possit, quamuis formosum hominem viderit, non illo tamen formosiorẽ inueniri posse. Tutissimum autem iter ingredi optimum fuerit, siue de aliorũ doctrina, siue propria ad animale exemplum exquisitione. Sed magistros illos non probo, qui de arte cum verba sine fine facere consueverint, ipsi suum opus laudabile nullum valent proferre, quales ego scio me vidisse nonnullos. Nam hos si fueris sequutus, in errorem laberis. Quod me etiam tacente clamat prauitas operum ipsorum: Separata enim hæc sunt, de opere multum loqui, & illud facere. Non tamen ideo veto quenquam admittere instructiones quoque imperitorum, fieri enim possit, vt rustici tibi demonstrent peccatum quodpiam operis tui, etsi qua ratione corrigas, docere te nequeunt.

Hoc loco monitos velim ignaros huius artis & discere de nostra doctrina aggressos, vt diligenter cognoscant quæ à nobis tradita sunt, primũmque pauca proponant discenda & efficienda sibi, quibus compræhensis tum demũ pergant ad alia. Debet enim scientia vna

cum vsu crescere, vt manus voluntati & intelligentiæ seruiat, vnde tandem artis & vsus magna certitudo existit, quæ duo & coniungi debent, & separata nihil valent. Iam imperiti & vulgus vt maxime meliora à prauioribus discernere posse videntur: Tamen nemo est qui verè iudicare possit, nisi peritus artifex, qui & ipse sæpe laudem operibus suis consequutus fuerit.

Sed dicent aliqui, tantùm ne igitur laboris ac operæ ponetur in his mensurationibus tantum impenderetur temporis, vt singulatim omnes imagines ad hanc rationem exigantur: atqui paruo sæpe tempore faciendæ plurimæ incidunt. Non hoc ne nos quidem præcipimus. Sed hoc doceo parandam studio & diligentia quandam certitudinem quæ in his solum rationibus consistit, atque illam a deptis, in manus quadam infallibili libertate, nemo exegerit omnium corporum aut rerum mensiones. Quin etiam de arte oculi instructi pro regula esse incipiunt, manus autem obsequiosa est arti, quæ confidentiam parit, & potentia sua errores depellit, & falsitatem excludit operis. Tum & celeritas non deest, neque scientia plenus diu quæres quid facias, neque ductum punctumve temere proieceris. Talia opera artis laudem merentur, quæ & amabilia, & libera, & minimè anxia, rectaque videantur. Talia probantur ab omnibus quod bonitatem diffusam per omnes partes suas contineant. Sed imperiti & artis ignari nihil boni rectique vnquam elaborauerint, quamuis manus libertatem quæ maxima esse possit consecuti fuerint, quin illa tum libertas carcer putandus, cum ad errores deuinciat. Nihil igitur hoc potest absque arte, neque hæc multum sine vsu effecerit, coniuncta ergo, vt diximus, hæc esse debent. Vnde manifestum fit cognoscendam studiosis harum rerum, mensurationum rationem, qua perspectæ admirabiles successus consequuntur. Neque enim humanam effigiem regulæ aut circini vno ductu designaris, quare singulatim punctis per partes suas, vt ostendimus, describi necesse est. Nihil autem quod mensurationis rectitudine caret probari poterit.

Video accidere posse, vt hæc nostra præcepta aliqui in grandibus imaginibus secuti aberrarent imperitia quidem ipsi sua, sed in me culpa translata, quasi de illis parua quidem rectè perficiantur, sed grandia non item. Sed hoc fieri non potest. Nam si parua laudas, cur reprehenderis grandia? Si enim illa improba sunt, facilè concessero grandia reicienda, hæc enim dissimilitudinem illam bonitatis & prauitatis non admittunt. Vt circulus non minus exiguus rotunditatem suam tuetur quàm ingens, & quadratum similiter breuibus & prolixis lineis rectè clauditur. Congrunt enim proportionum rationes in magnis non secus ac paruis, velut in cantibus quam enim octauam vocant, vnus cuiusdam toni est, siue vox tinnula seu obscurior fuerit.

Postremò sciendum demonstratas imagines etiam insuper ac multipliciter quidem variari posse, sed ita vt mensuratio prorsus eadem, & imperturbata relinquatur.

ALBERTI DVRETI LIBER

QVARTVS PICTVRÆ DE FLEXIONIBVS

& gestu descriptarum Imaginum.

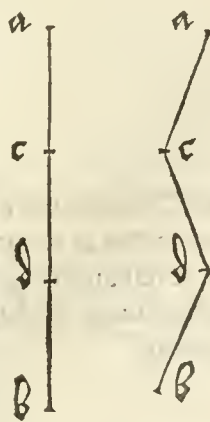

DEMONSTRATIS superioribus tribus libris aliquot rationibus effingendi imagines ad certos & debiros, easdēque variandi ad diuersos modos, Superest vt indicetur etiam via flectendi illas pro cuiuscūque voluntate, & vertendi in iuncturis artuum, inque nexibus membrorum, sic quidem vt natura ferre videatur. Quis autem vsus quātē pulchritudo in esset illis rectis & regentibus formis, sicut doctrina nostra superiorum librorum designatā fuerunt? Caterum quamuis scitū membrum aliquod corporis præstānsve sit, tamen deformi gestu dehonestari, & ignobilis cōtemptiūque eleganti quasi compositione commēdari solet. Iam membrorum tractatus, quā admirabiliter à natura in se coagmentata & innexa illa sint, nō est huius operis neque propositi nostri. Eūque relinquens anatomicis istis, nusquam nisi forte necessitate coactus attingam. Sciendum igitur sic quemadmodū docuimus factas imagines, quæ quidem obliquæ sint, flecti solere in spina tota à ceruice vsque ad coxam, per & intra omnes transuersē ductas lineas. Ita tamen vt magis pronas quā supinas efficias. Hęc flexio vniuersa designari debet in vltima parte 4. densitatis versus tergum, per & intra omnes, vt diximus transuersas, præterquam vbi coxendicum flexura est in summi femoris media linea. Ipsum in sua linea genu, pes iuxta tali lineam, & si vsus fuerit in medio sui. Digni per articulos suos flectentur. Brachiū flectes in humero, cubiti nexu, iunctura manus: digitos autem in suis quōsque articulis siue nodis. Sed imago aduersa vtrūque in latus flecti consuevit à collo per totam spinam dorsi, quæ vt facilius animaduertentur, flexionū notas in rectis imaginibus, suis vbi que locis apposuius figura paruulorum triangulorū aut orbiculorum. Quia vero simplex flexionū ratio non est, quo disertius omnia explicari possent. Differentias illarum aliquot proponendas duximus, de quibus pro intelligentia nostra totam hanc doctrinam exponeremus. Est etiam magna cum cura animaduertendum status & facies imaginis ipsæ, quam velimus esse, siue seueram seu blandam, quarū illa horridior & asperior, hæc amabilior & suauior esse debet. Sed flexionis differentiarum hæc fere nomina sunt.

Inflexum.	Directum.
Curuatum.	Contortum.
Versum.	Dimotum.
Implexum.	

Secundum has differentias quas sex nominibus appellauimus corpus humanum flectitur, pluresque ac pauciores simul pro motu suo. De quibus quæ fuerit sententia animi mei lineis in sequentibus declarabo.

Primum igitur sciendum me sensisse, Inflexum aliquid dici ad talem modum. Esto linea recta. a. b. inque illa notentur duo puncta. c. d. in quibus si inflexeris de rectitudine sua lineam in quamlibet partem, sic tamē, vt intra puncta designata particulæ non curuentur, sed ipsi quasi articulis punctorum fiat inflexio, Inflexum te fecisse de nostra intelligentia scias.

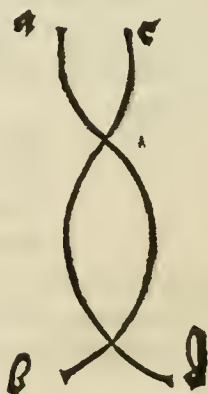
Secundò curuari aliquid accipiendum, quod rectitudinem suam prorsus amiserit quocùnque modo, latè enim patet. Vt esto linea. a. b. circuli segmentum, aut suprà ac infrà, aut suprà, in medio, & infra, proque omnino vnus cuiusque arbitrio.

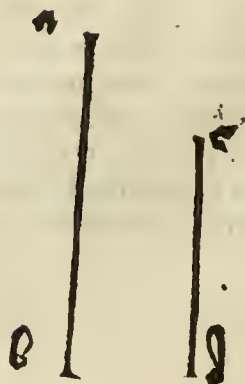
Tertiò verfum dicimus tale. Esto linea. a. b. & c. d. quarum vna imponatur in alteram, vt ambæ vna esse linea videantur. Postea notetur in medio illarum punctum. e. & in illo coherentes vertantur, sic vti suprà atque infrà diuaricentur.

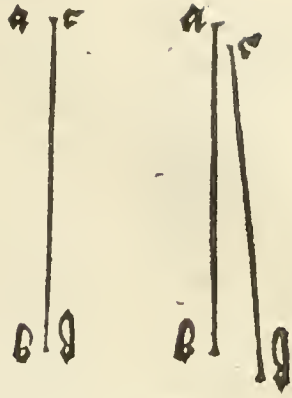
Quartò Implexū dico, vt. a. b. c. d. Implexas descripsimus quasi terebellatim.

Quintò, Directum & contortum hoc voco, cùm linea vel explicatur & erigitur, vel quasi complicatur & corripitur, vt fiat aut longior aut breuior, quod aliter quam duabus lineis vna longiore, breuiore altera, ostendere non potui.

Sextò, Dimoueri intelleximus, cùm duæ lineæ in se impositæ, vt vna videretur, ita separatae essent, vt neutra contingeret alteram. Quod ipsum diuersi modi est, Nam in paralelis in omnes partes & vna obliqua & in curuis accidere, & separatio pro cuiusque arbitrio institui potest. Huius rei exemplum apposuiimus, in designatis lineis. a. b. & c. d.

Sed hæc vt in lineis demonstrantur, ita memineris & in superficie, quam planam & in mollibus corporibus quæ insuper lata densaque intelligimus, accidere. Talia enim similiter vt lineæ, quas & ipsas complectuntur, inflecti, curuari, verti, implecti, dirigi, contorqueri, dimoueri que solent. In humano autem corpore quomodo sigillatim vsurpentur nunc deinceps docebo.

Primum quod inflexum nominauimus, Est in corpore artuum, id est, iuncturarum. In illis enim membra inflectuntur, quæ tamen retineant rectitudinem suã, ossa si flectere velis, frangas. Quare demonstrauius hoc de lineis mutilis quæ certis in punctis cohærent & essent rectarum particularum.

Secundò curuantur in, humano corpore nerui & carnes. Nam cum in latus, aut prorsus retròue corpus flectitur, Nerui etiam & caro curuantur, vt alibi cauula, conuexula alibi appareat.

Tertiò de membris versionem nominauimus, vt cùm caput vertitur, similiter & brachia & pedes, & truncus ipse, atque adeò pleraque omnia membra in corpore.

Quartò implexionem scies in neruis etiam & carne accidere in corporis versione, cum mollia implexa in corpore fiunt, vt in collo, trunco, brachio, pede.

Quintò notabis directionem & contorsionem in humano corpore persæpe vsurpati, quarum illa extenuat, hæc inspissat. Cuius rei tale detur exemplum. Si brachium extendis, vt directum sit. Nimirum intenduntur & nerui, & carnem in longitudinem extenuant, sed si idem contraxeris, vt contortum sit, cõtorquetur etiam & comprimitur caro ad spissitudinem, idque vsu venit & aliis in partibus.

Sextò dicimus in corpore vnã partem ab altera dimoueri, cùm quasi separatae discedere videntur in latus, aut prorsus, retrorsusve. Itẽmque in curuationibus & inflexionibus carnes dimouentur, & quasi à sese recedunt foras, intro, aut in latus.

Cæterum sex istæ differentia possunt & semel omnes in corporis motu accidere, sic vt membra, inflecti, verti, & separari dicantur. Interea caro & mollia in corpore curuantur, implectuntur, contorquentur, partisque à se mutuò naturaliter vigeri cernuntur.

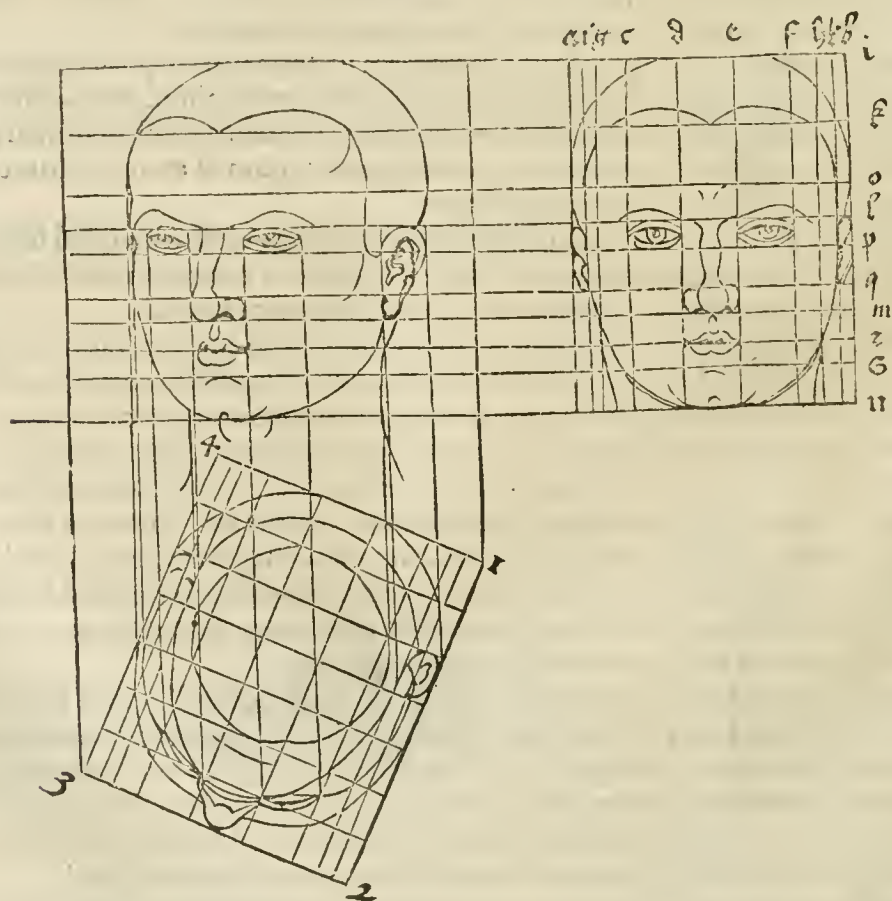
Ex his igitur quæ demonstrata sunt, suas quisque imagines, in quo voluerit, & vt res posset, gestu constituere poterit. Sed cauendum ne à naturali constitutione discedatur. Quibuscunque autem rebus vis affertur, illas deformari necesse est. Vitabitur etiam hoc loco nimium & parum. Quibus aut furiosa aut somnolenta imago reddatur (quod est culpandum) nisi in proposito forte faciendi ad hunc vel illum modum imaginem. Intelligendum autem horum omnium vsu esse in humanis & virilibus ac muliebribus, similiter & bestiarum, vt equorum & aliarum animantium imaginibus.

Sciendum etiam supra descriptas imaginum staturas, non retinere in flexionibus omnium partium, neque æquabilem mensuram latitudinis & densitatis: nam in motu apparet vni parti quasi decedere aliquid spacij & accedere alteri, ita consequitur in opere mutatio, quæ vt rectius perficiantur, elaborandum est studiosis harum rerum in multis exemplis, quæ ad viuorum corporum similitudinem expriment. Ita enim facilè deprehendent omnium partium modum, qui notissimus esse debet, ne in opere erretur.

Præterea ad exquirendas flexionum effectiones, vna est maximè sculptoribus utilis via

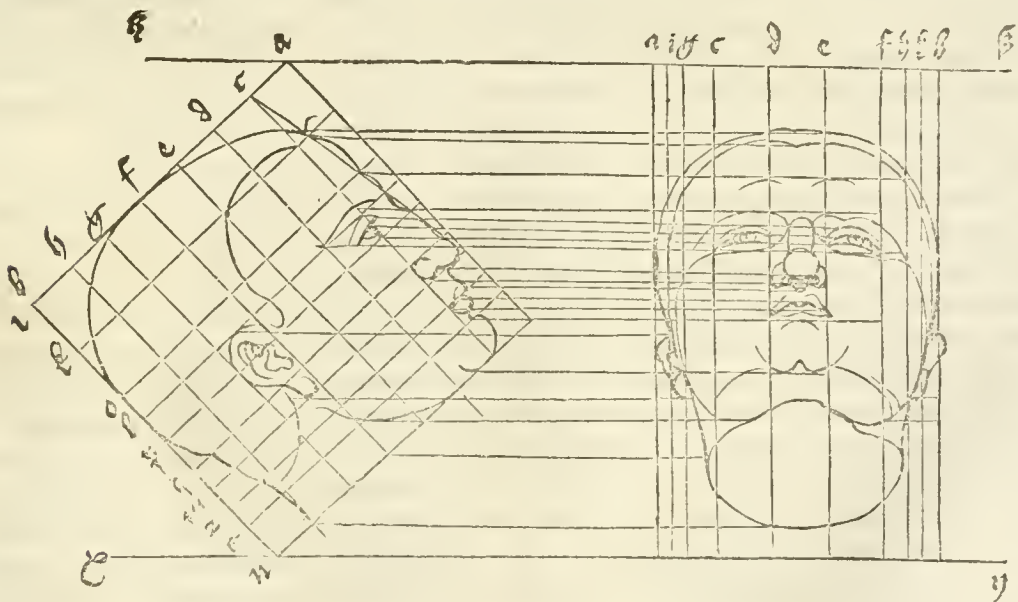
de multis, si in designationibus præcipuæ partes imaginis intra transuersas lineas, quadratis angularibusve figuris includantur. Hæc sunt apte in delineationibus & prima operis institutione. Eodem autem modo, & capitis spacium comprehendit solet, & colli, & particularim totus truncus, vsque in cinctum, inde ad summum vsque femur, & hinc vsque ad genu, & consequenter tibiæ & calces: Idem & de brachiis intelligendum. Nam angularibus figuris aptissimè declarari poterunt omnia omnibus in corporis partibus linearim pūctatimque, vt singulorum situs de paralelis lineis erectis & transuersis intelligantur. Sed illæ omnes quadratae aut rectangulæ fieri nequeunt, sūntque lateribus ac angulis ad subiectas partes corporis adaptandæ, vt intelligentiæ veræ adiumento esse possint.

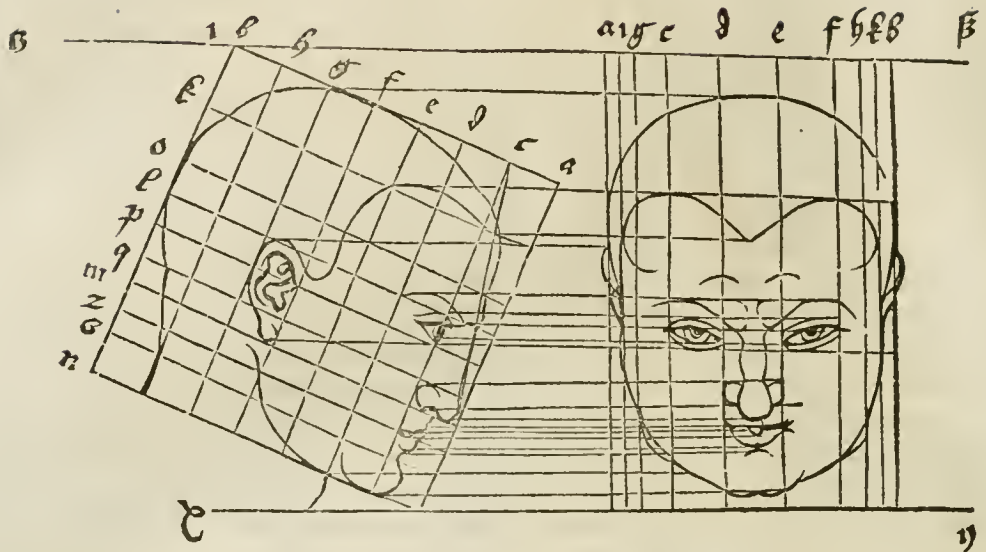
Verum vt præcepta flexionum exequar, faciam pro mea consuetudine, vt exemplis explicè. Proponatur igitur effigies virilis primo libro ac loco descripta, seorsumque primum caput. Quod quidem rectum ad perpendicularum in latus vertatur. Illam supra expositam depressam faciem constitues, ita vt te spectet, sed quasi circum agendo in angulum prope modum collocabis, non tamen ita vt planè angulo insistet, quo facto cum cernas angulos notatos suis numerorū notis, 1. 2. 3. 4. ex iis singulis sursum lineas *παράλληλους* duces quàm altis illis vsus egere videbitur. Atque ita descriptio latitudinis existet quadrilateri in quod versa facies includatur. Postea subiicies erectis istis lineis vnā longam transuersam notatam pūctis. x. y. In quā impones faciem aduersam supra dextramuersus, & beneficio transferentis deducito transuersas omnes aduersæ faciei per illas quatuor erectas, vt docuimus tinea. Habebisque iam in hac noui quadrilateri distinctione designata omnia loca, frontis, superciliorum, oculorum, nasi, aurium, buccæ & menti. Postea educito ex omnibus angulis depressæ faciei suas singularum partium lineas & ipsas *παράλληλους* sursum per transuersas iam inductas. Ita designabuntur & his, nasus, oculi, bucca, mentum, aures, frons, collum, capitis rotunditas, siue cranium. Apparebitque in quibus & intra quas singulæ partes exprimendæ sint, quarum & expressione forma conueniens versa faciei, & quasi respicientis inducetur. At hæc ratio, vt error deuitetur, singularem poscit diligentiam. Nos ad certius omnia demonstranda ipsius descriptionis exemplum subiecimus.

Eodem modo quo principalem faciem vertimus vt quasi respiceret, ita nunc deinceps ostendam rationem qua reclinata vertice, & mento elato ita constituatur illa vt quasi iuspiciat. Ea esto talis. Obliqua faciei quadratum instructum de superiorum scriptorum doctrina, constitues in posterioris lateris inferiorem angulum, in lineam transversam longiusculam. x. y. angulum autem inferiorem prioris lateris, vbi mentum inest, eriges. Postea lineam transversam & ipsam longiusculam *παρὰ μίλλω*s ad lineam. x. y. impones supra vt eminentem angulum quadrati attingat, ea sit. t. s. Huic deinceps aduersam faciem suspicientem hoc modo. Intra transversas illa duas longiusculas designabis totius faciei aduersae latitudinis spacium lineis perpendicularibus duabus. a. b. Et intra has etiam distribues reliquas lineas suis notis, vt in principali sunt positae, nempe. c. d. e. f. g. h. i. k. quibus ipsis latitudinis partes designentur. Tum deinde beneficio Transferentis deducito ex obliqua facie omnes lineas transversas in quadrilaterum iuxta positam aduersae faciei, summi capitis, frontis, superciliorum, nasi, aurium, buccae, menti, colli, aliorumque quibus opus fuerit. Ita cancelli isti facile ostendent quas quibus locis partes suspicientis faciei imponere debeas, sed tuae diligentiae fuerit in formae expressione, quae in quem locum cadant infallibiliter animaduertere. Caterum vt hac ratione quasi suspiciens facies ita & despiciens effingetur: si ita feceris quasi despicientem, quadratum obliquae faciei, quae quò melius declararentur, vtramque faciem suspicientem ac despicientem effectam ad nostram doctrinam subiecimus.

In vtraque etiam facie licebit vsurpare versionem, id est, facere quasi in hoc gestu respicientes, quod ipsum illas mutare, & in opere mirabile videtur. Huic quidem in vtramque partem rationi depressiones seruient, quae fuerint harum facierum, suspicientis inquam & despicientis. In tali variatione depressionum, dictu mirum quantum artis comprehendatur, quantaque omnium certitudo appareat. Neque putandum his in faciebus solummodo locum esse, cum possint ad totum etiam corpus accomodari. Vt enim faciem docuimus deprimi, ita si res postulauerit, totius corporis depressionem faciemus. Sed hoc priusquam aggrediamur imaginis gestus constituetur, flexusque omnes pro voluntate cuiusque componentur, atque ita singulis è locis & partibus ad depressionem, demittentur perpendiculariter lineae.

Vt autem rectius intelligi possit doctrina nostra flexionum, & quales exeant de his imagines, proponam nunc deinceps principalem imaginem virilem longam spaciorum capitis sui septem, flectendam iis in locis in quibus flecti conueniens fuerit. Sumatur igitur descripta facies despiciens obliqua, & imponatur in aduersa effigiei truncum, apparebitque respiciens sinistrum latus suum, sed faciem despicientem aduersam impones in obliqua imaginis truncum, bifariam enim preparata principalis effigies esse debet. Post hæc flectes supra lumbos in latus sinistrum, & apparebit elatior humerus dexter sinistro. Insuper flectes per spinam dorsi in aliquibus quidem transuersis, ne in vna recta linea corpus inclinandum sit: Et sinistrum brachium diriges, sic vt protendi videatur. Infra lumbos coxam inflectes paululum in sinistrum latus. Et pedem sinistrum respondentem ad caput figes, vt illi insistere videatur. Dextrum autem diriges vt in dextrum latus paulisper protendatur. Ipsamque tibiam infra genu reflectes quasi retrahens, vt hac parte digitis insistere videatur.

Ad hunc modum delineata imagine aduersa, tum deinceps accommodatur, & obliqua traductis beneficio transferentis omnibus transuersis, quibus omnium partium loca clare demonstrantur, secundum quæ de nouo forma conueniens exprimi debet

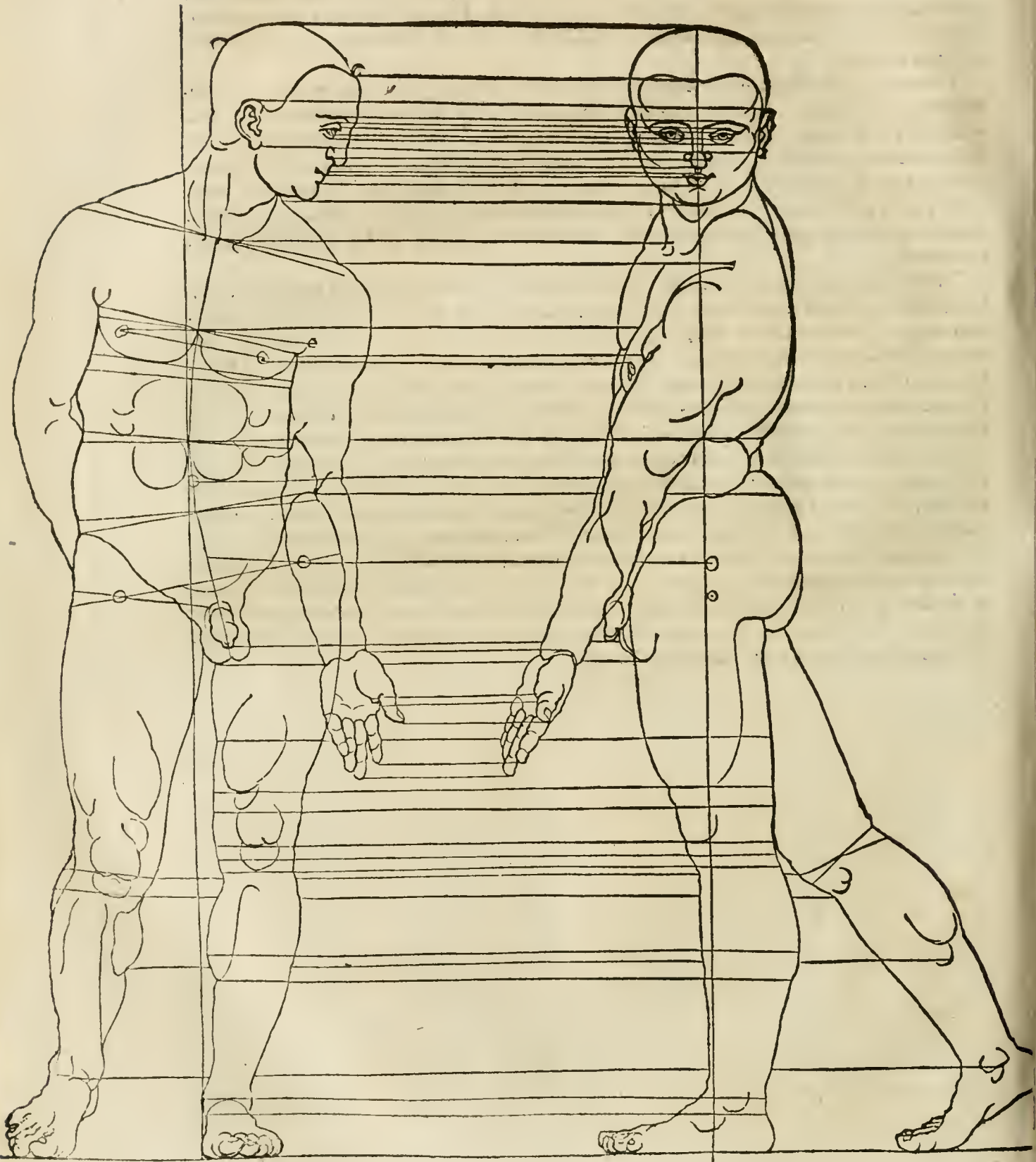
Similem rationem sequeris in flexione muliebris imaginis accommodata superiori virili, sed nos contrarium gestum exposuimus in exemplo, hoc est suspicientis faciei, quæ tamen & ipsa in sinistrum latus spectet, vt illa viri. Cuius quidem corpus vt in idem latus flecti iussimus, ita præcipimus hoc muliebre flecti in diuersum, hoc est dextrum, conseruato tamen muliebris constitutionis modo, quo facto in traducendis lineis, decurres ad transferentis opem, facièsque, vt faciendum, in virili imagine ostendimus. Horum exempla articulate infra expressimus, quorum quisque contemplatione instrui possit. Sed intelligendum non ad hanc tantum vsus rationem hæc pertinere, sed viam etiam monstrare ad alia atque adeò diuersa faciendi, vt cuique libuerit. Præterea sciendum, flexas singulas partes in transuersis lineis, pro rei cōuenientia verti quòque insuper posse. Vt verbi causa. Si humerus virilis sinister deflexus sit coxam versus, conuertere etiam eundem & quasi versare retro: Dextrumque velut promouere poteris, ipsa illa corporis parte tanquam se vna mouente & subsequente gestum. Ita vbique facias, & copiosius quam pro scriptura hac vsurpes omnia licebit.

Sed iam percurſa ratione flexionis aduerſæ imaginis in utrúmq; latus, proponam deinceps modum ſectendi prorsus & retrorſus in obliqua imagine, quæ primum conſtitui debet. Vt autem ſuprà principali effigie ſum vſus deſcripta primo libro ac loco: Ita nunc ſumatur ſectenda eodem libro ſed loco vltimo deſcripta effigies virilis ac muliebriſ, cuius altitudo conſciceretur ipſius capitum ſpaciis decem. Hæc contrarietas magnam euidentiã habeat, in comparatione breuitatis & denſitatis, & altitudinis ac gracilitatis vtriúſque maximã.

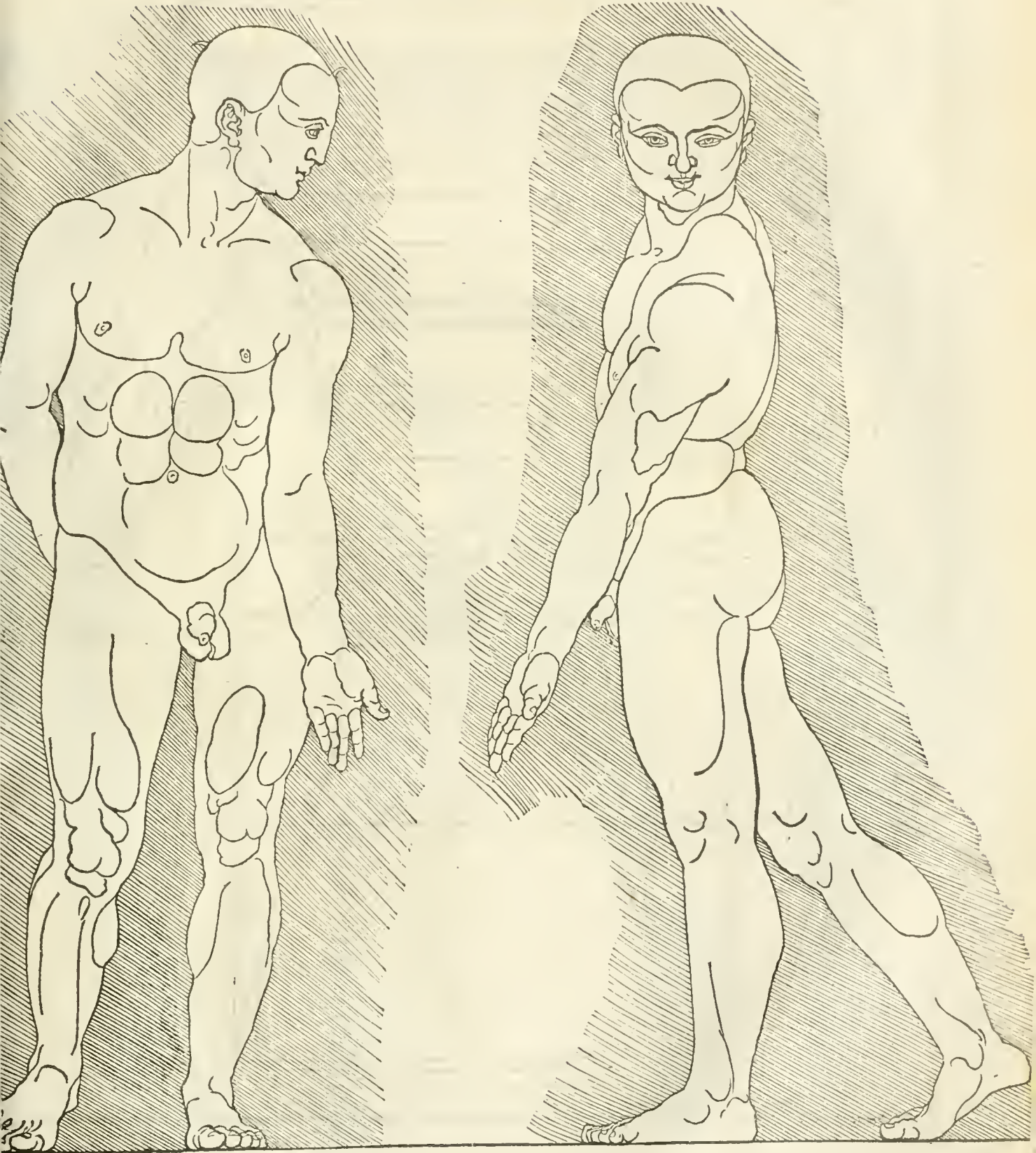
Principio hanc effigiem principalem facies quaſi inſiſtere pedi dextro, ſed leuum retrahes quò cum ipſo vnà etiã nates ſequentur, genu autem incuruato retrahetur & tibia, vt hac in parte digitis inſiſtere videatur. Poſt hæc in linea vmbilicĩ ordiere ſpinã dorſi ſectere retro nonnihil incuruans, ſupràque iuxta iugula producens curuaturã vltra rectã lineã designatricem altitudinis, vt hæc ipſa flexio ſegmentum circuli planè obtineat. Tum collum bene incuruabis, vt caput demittatur & facies ſit deſpicientis, vt autem ſtatus æquabilis & quaſi libratus maneat, ſit directione ſiniſtri pedis, & brachij dextri retrorſum.

Virilis imaginis flexurã alicubi variabis in effigie ſua muliebri, ad hunc modum, E cinctũ retro inſectes per totã ſpinã vſque ad ceruicem, & brachium dextrum retrorſum diriges. Poſtea è cinctũ uſque ad ſummum femur nates retro ſectentur. In coxa dextra ita ſectes, vt femur genuque dextrum prætereant lineã fixã altitudinis. Sed infra genu tibiã retrahes. Ita corpus libraueris, ſiniſtro pede vt digitis inſiſtere videatur. Deinde cum tranſferente traduces tranſuerſas omnes lineas quibus altitudinum initia & fines notatæ ſunt, ex aduerſa imagine in obliquã. Et latitudinem ac denſitatem prædeſcriptã accommodabis, & coxas vertes in dextrum paululum latus, habeatque hanc de nouo imaginem in geſtu designatã, quam inductione formæ perficies, ſicut me feciſſe videbis, hæc iterum moneo in exemplis proponi à me vt generalem doctrinã, ne quis putet ad hunc vnum ſe modum à me alligari. Flexiones enim imaginum pro ſuo arbitrio quiſque uſurpare, & ſedentes ac cubantes, inque omnibus aptis viuo corpori geſtibus exprimere poterit, omnibus modis ac generibus. Itẽque vt oſtendi quaſdam ſectiones in duabus propoſitis imaginibus: vna breuitatis & craſſitudinis, altera longitudinis & gracilitatis, ita licebit facere in omnibus aliis imaginibus, quarum commenſurationes in ſuperioribus libris à nobis ſunt demonſtratæ.

Imago virilis rustica, cuius altitudo continet septem capitum suum spatia.

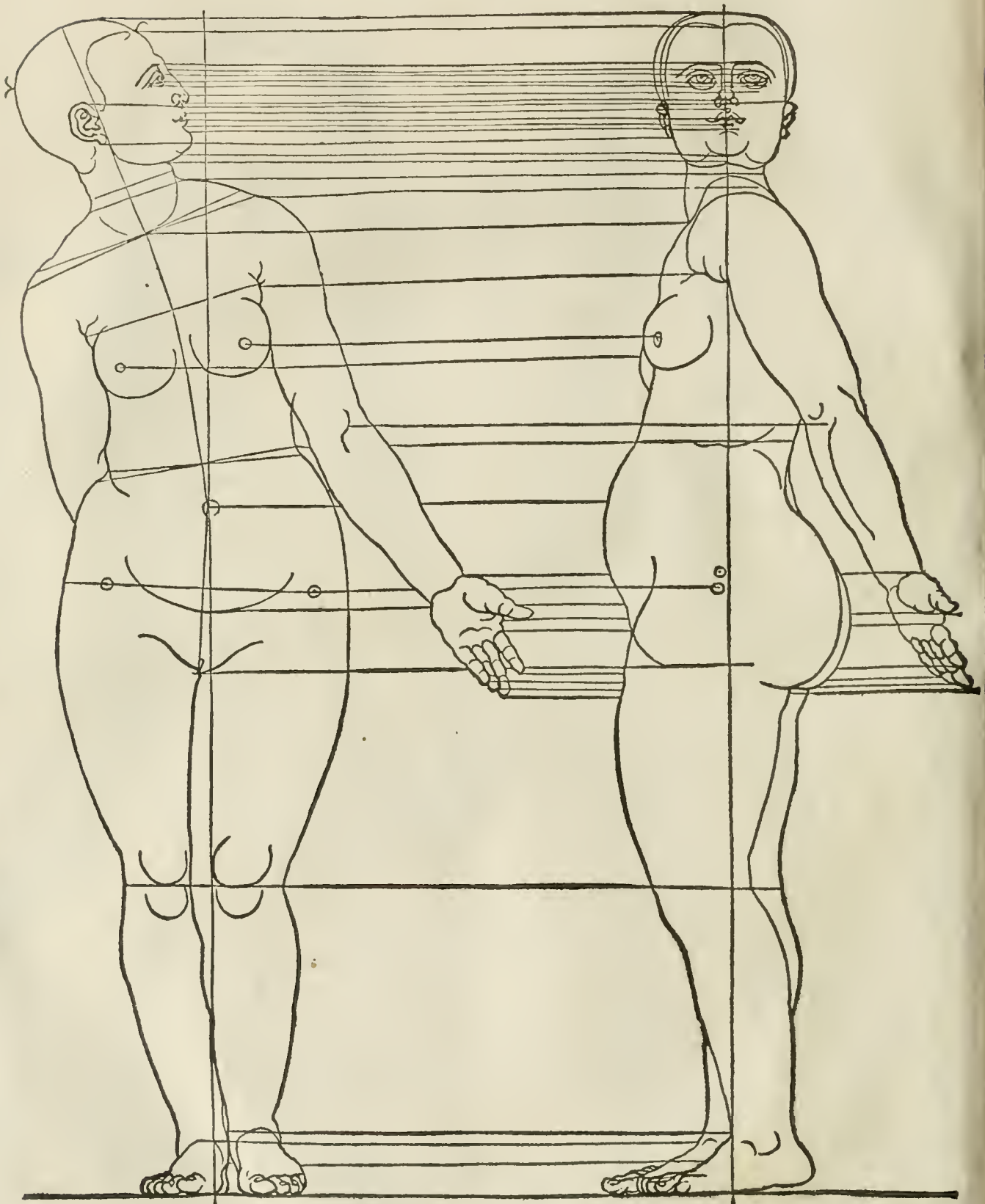

Hoc loco 'inæ rectæ designatrices partium omiſſæ ſunt.

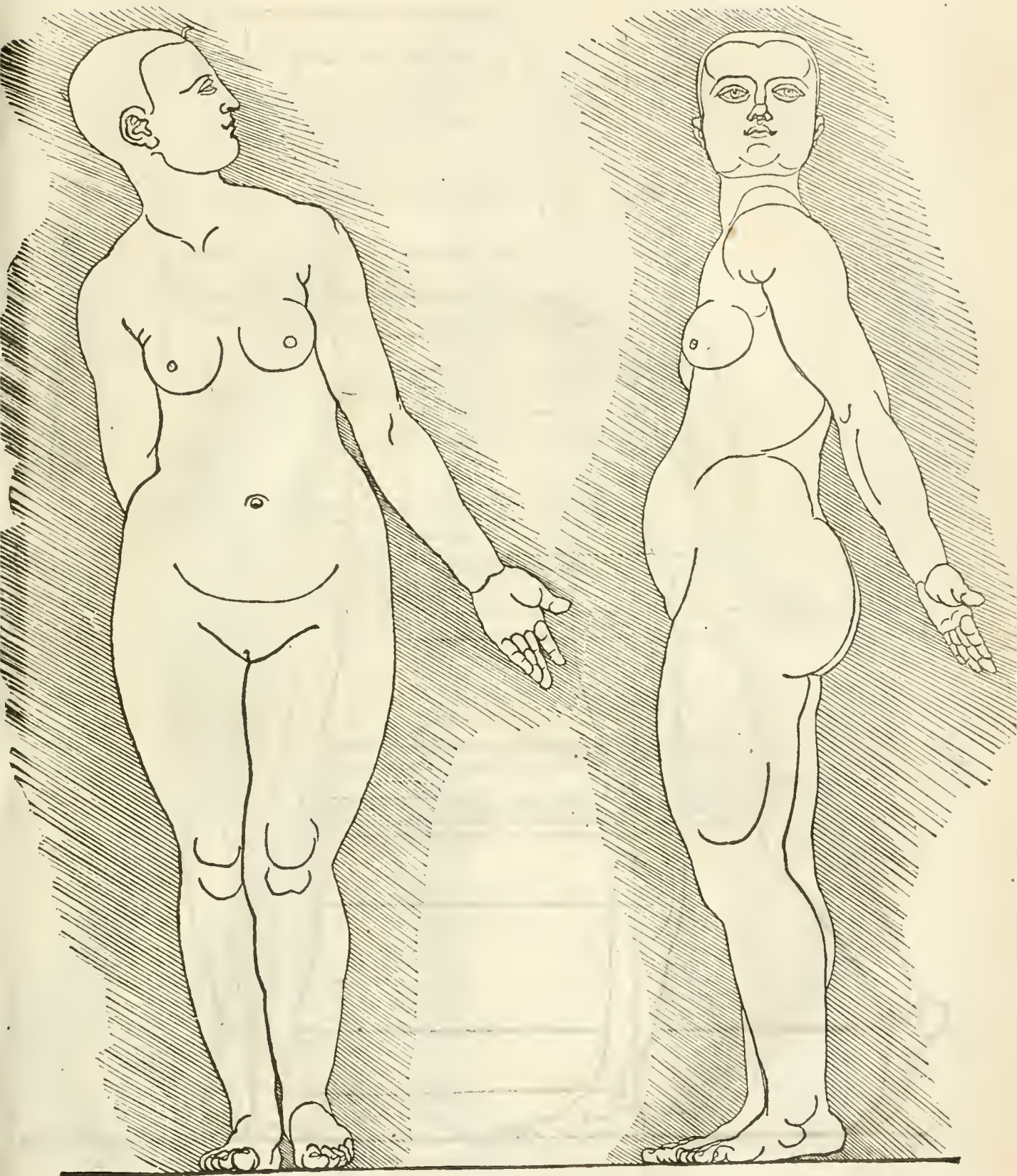

ALBERTI DVRERI

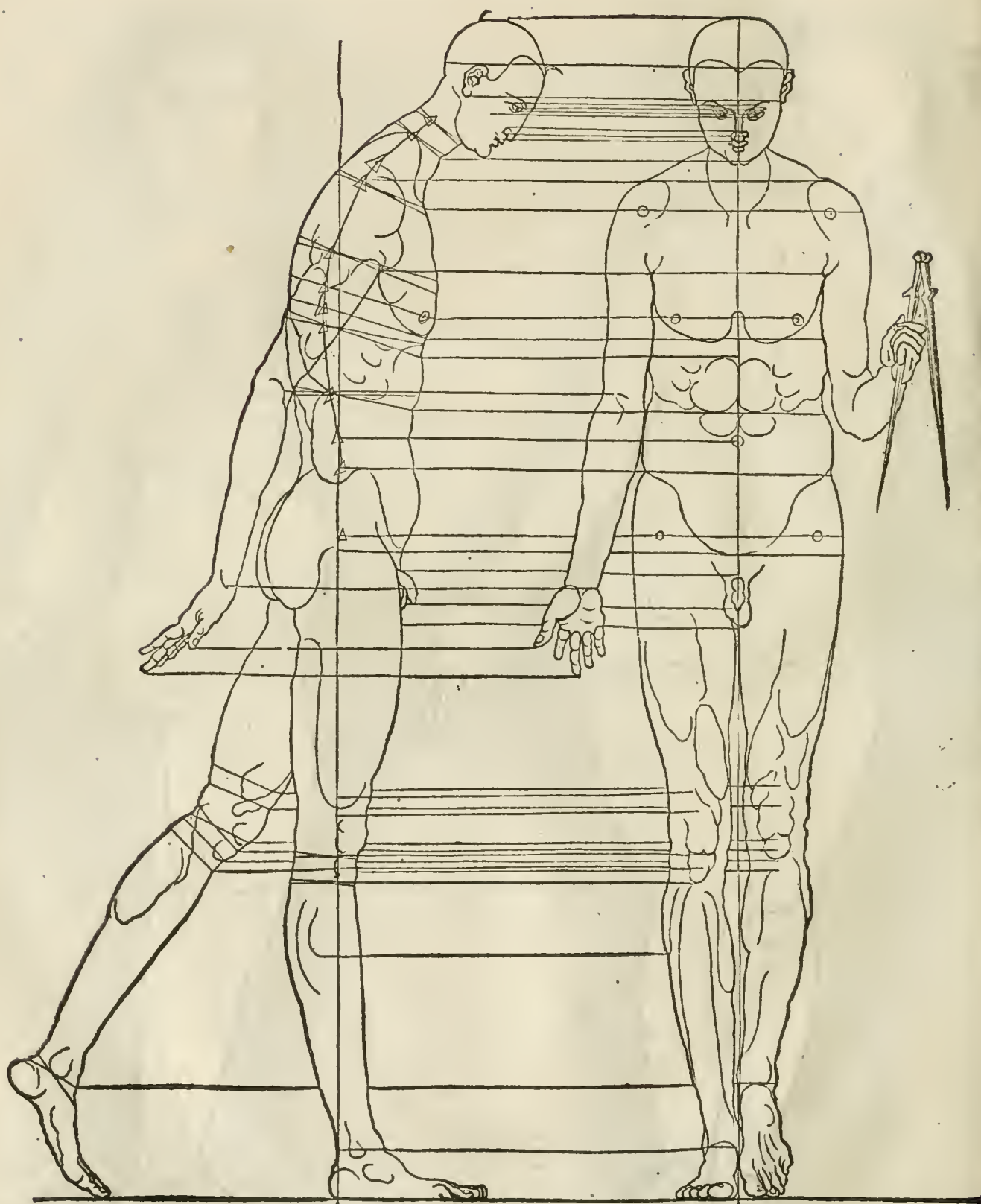
Imago muliebris rustica, cuius altitudo continet septem capituli sui spacia.

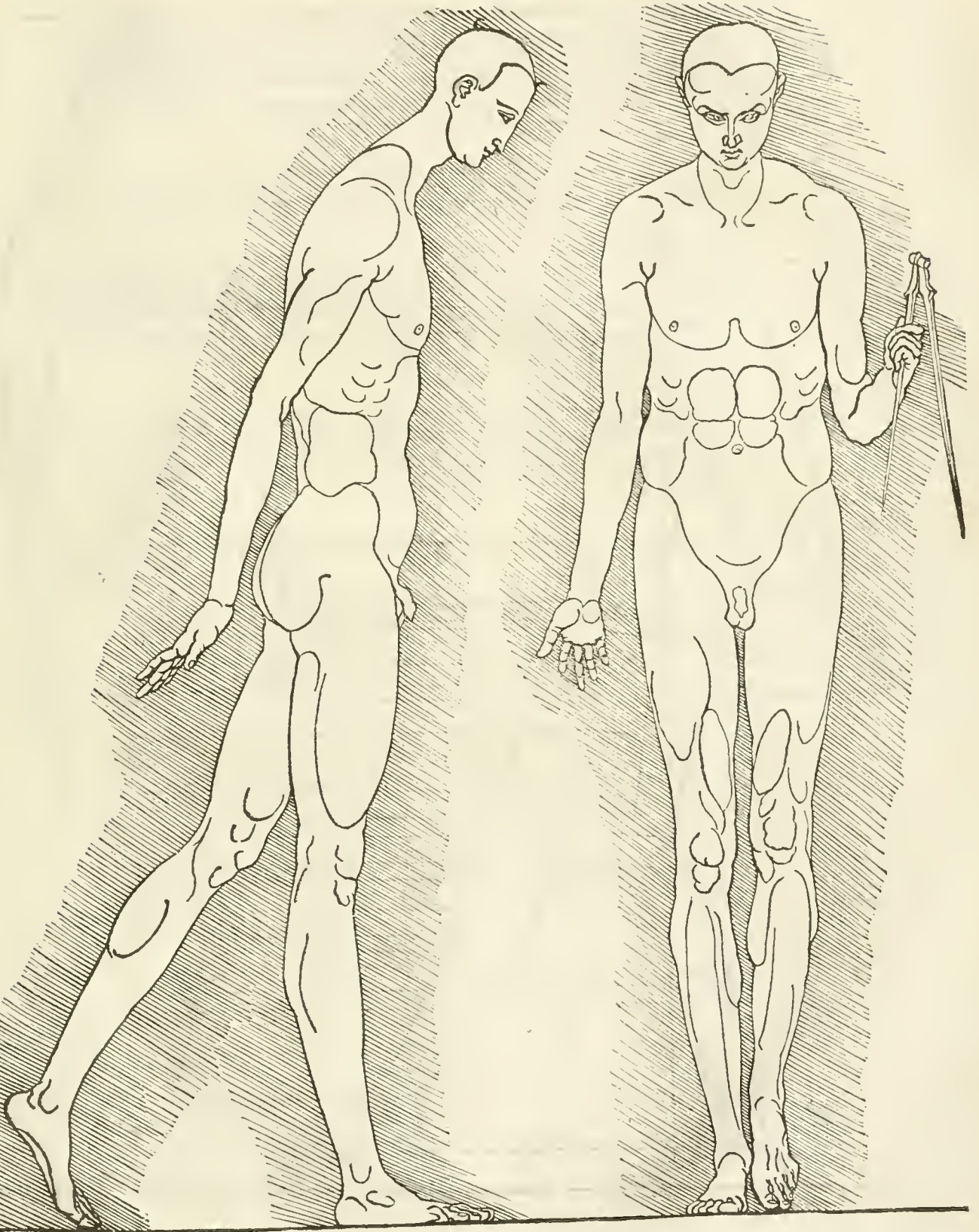
Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omiffæ sunt.

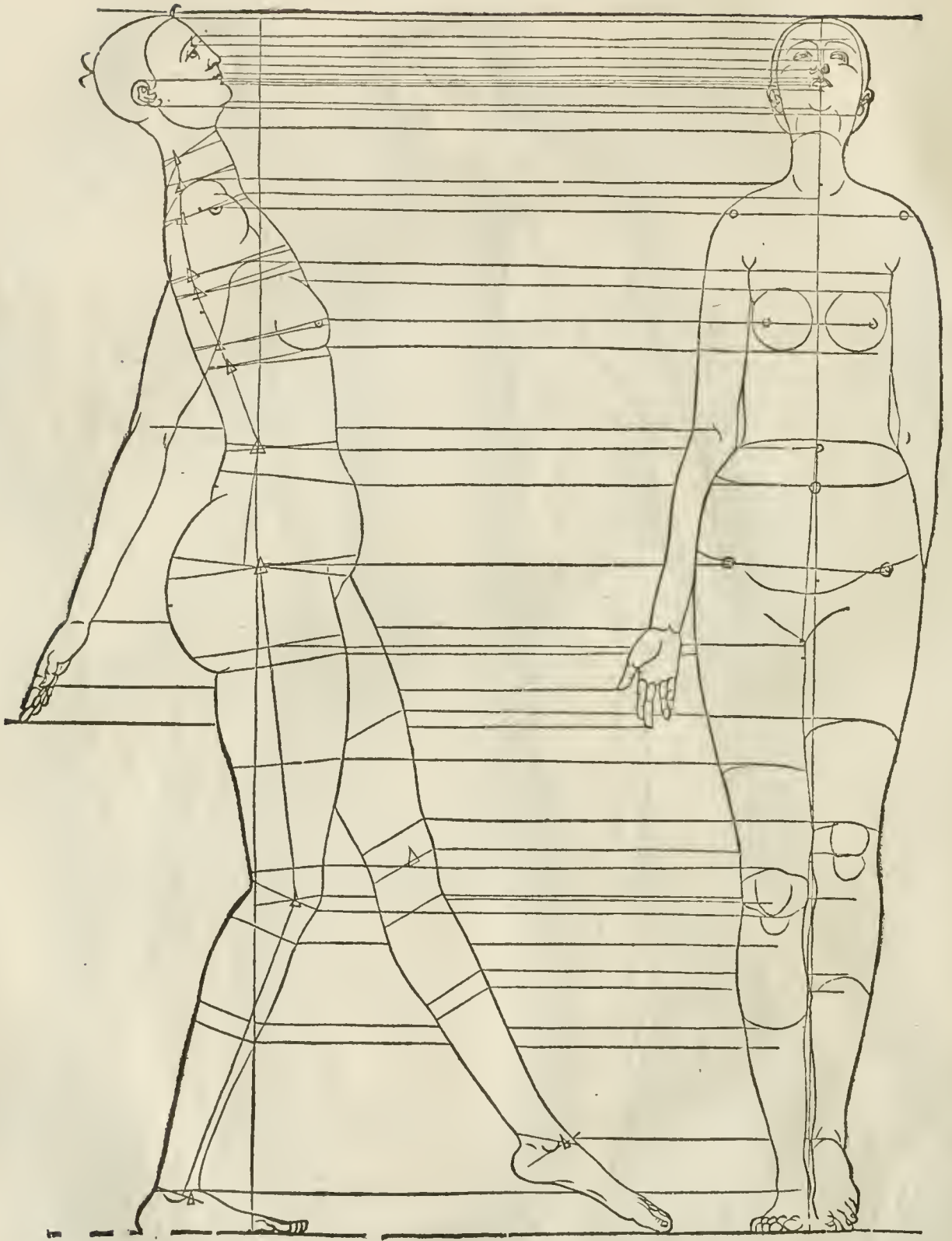

ALBERTI DVRERI

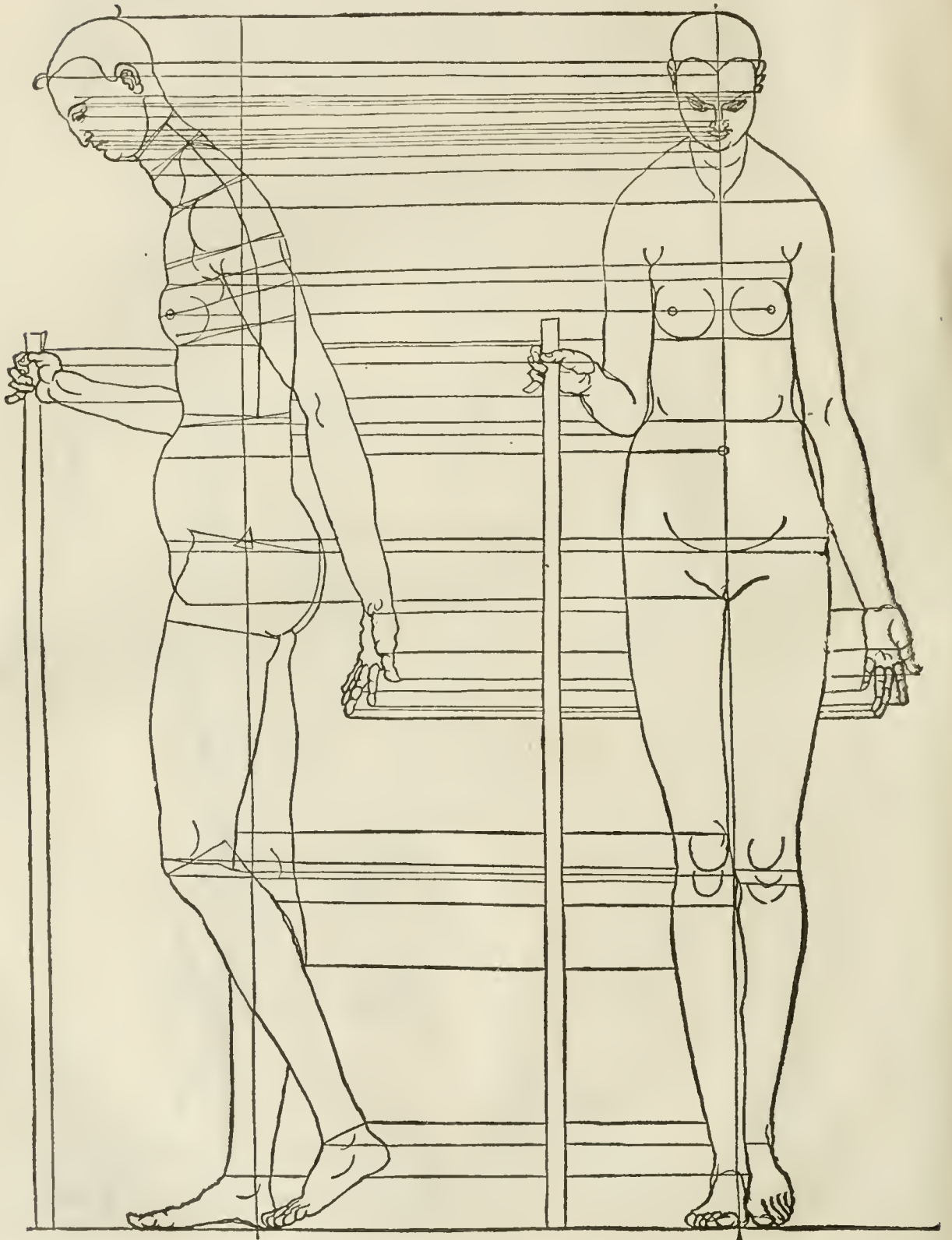
Hoc loco rectæ lineæ designatrices partium omiffæ sunt.

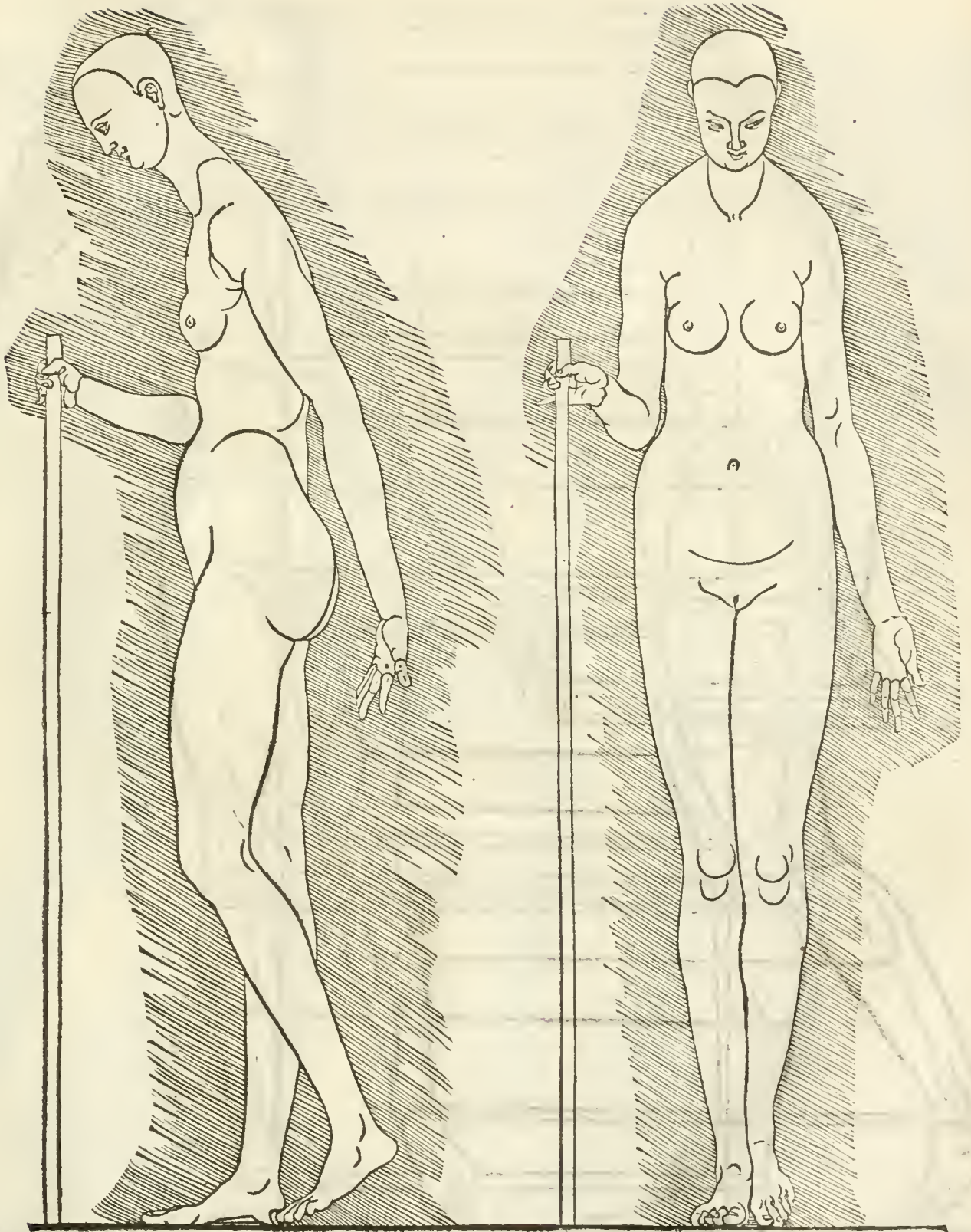

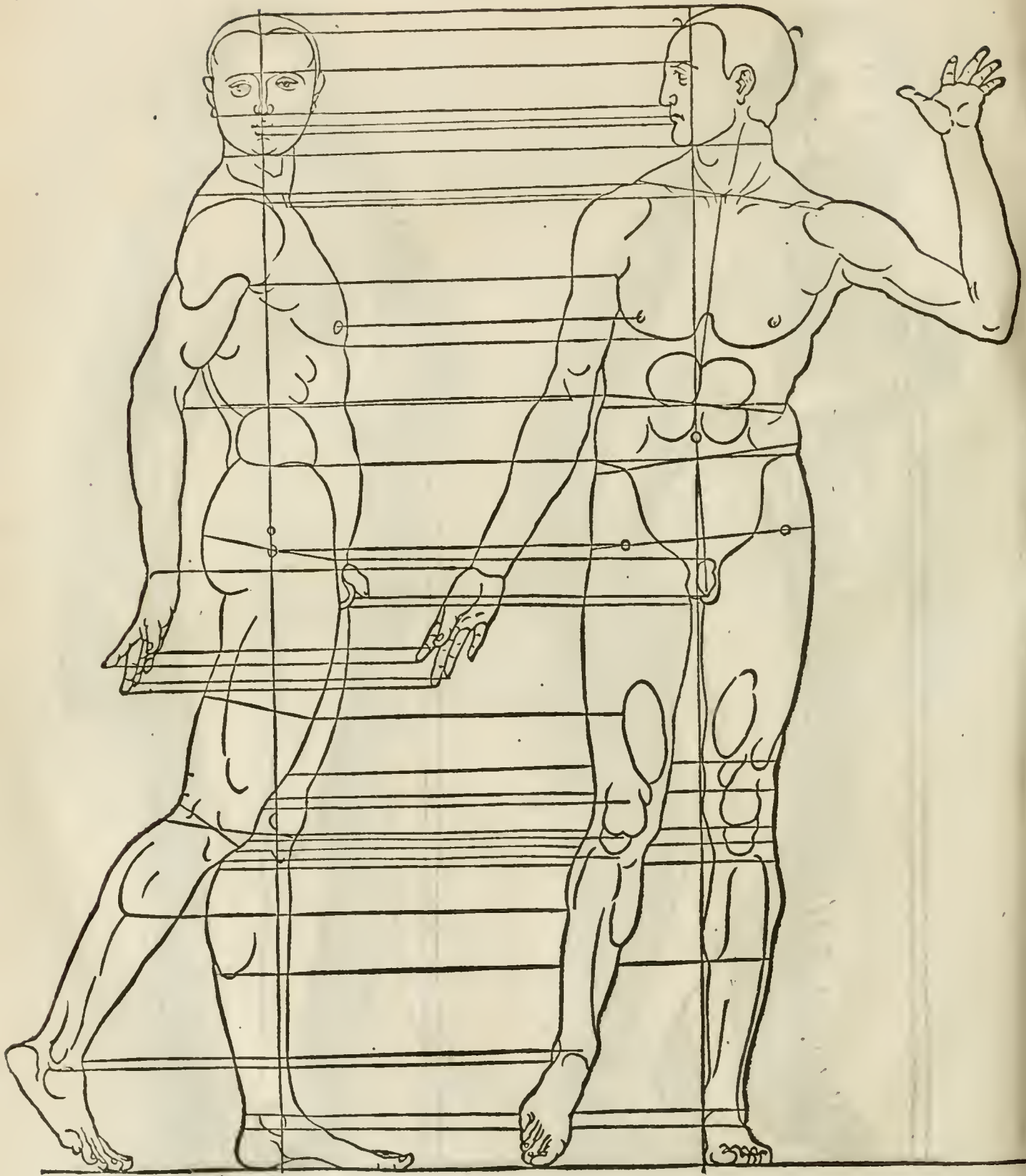

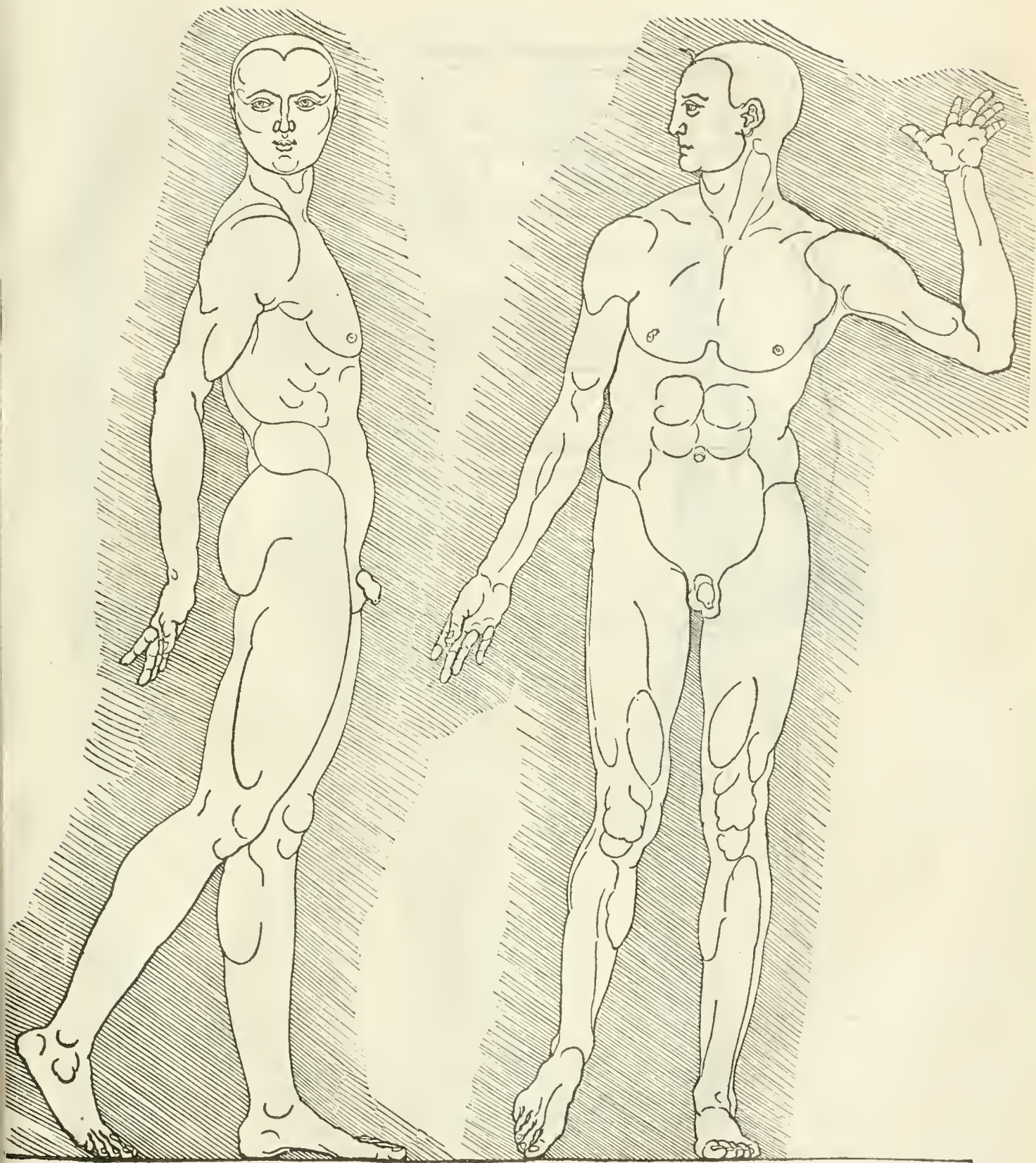
ALBERTI DVRERI

Sequentes imagines ferè easdem flexuras quas illæ priores acceperunt.

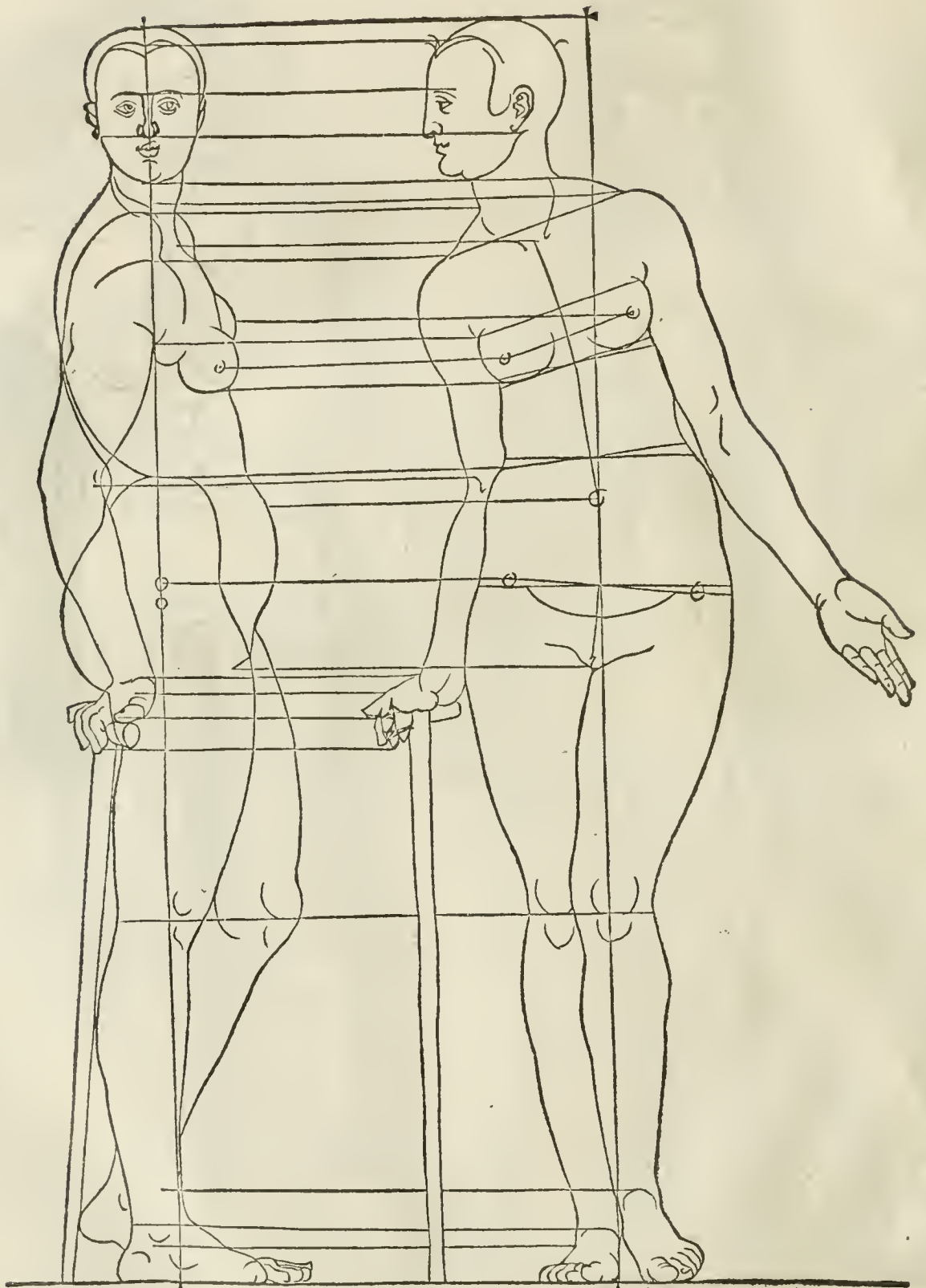

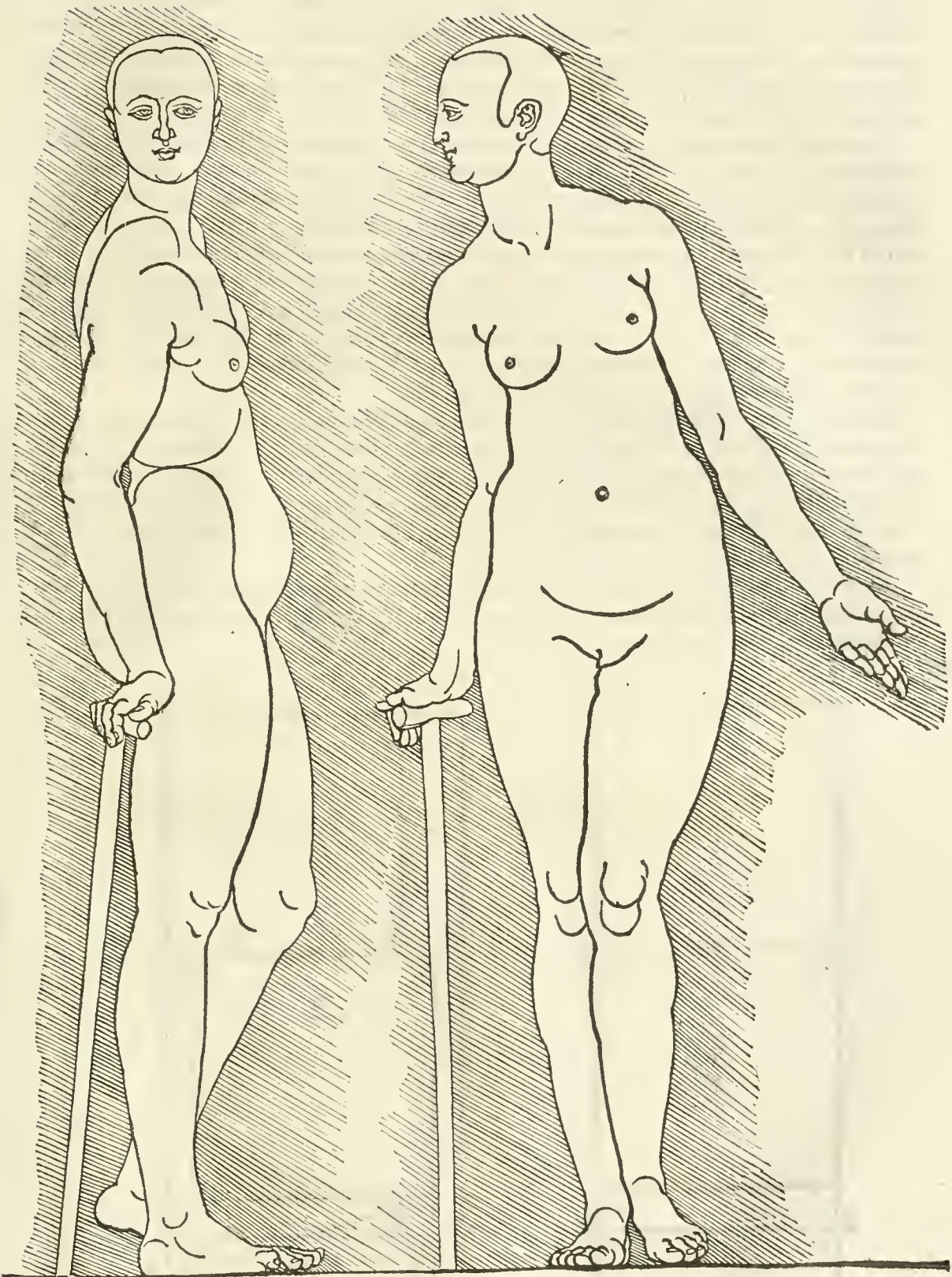

ALBERTI DVRERI

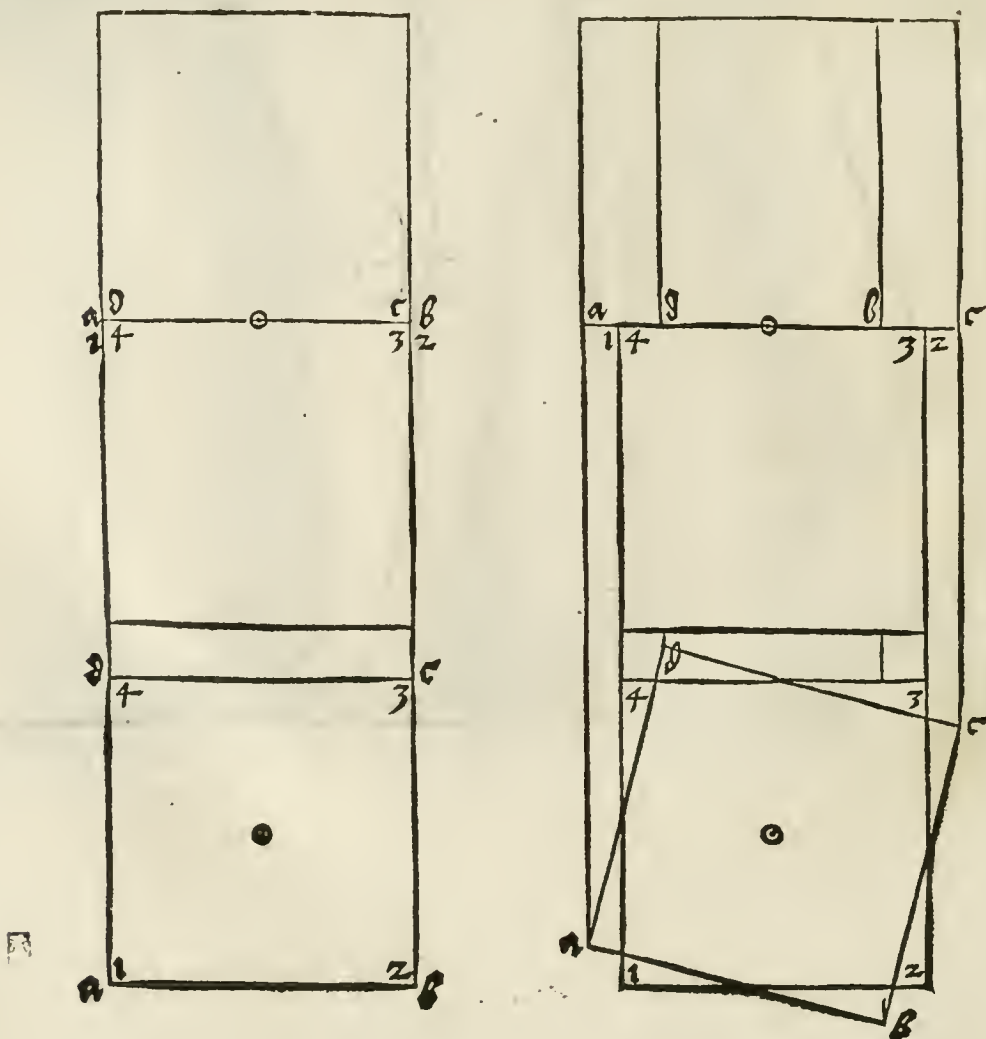
ALBERTI DVRERI

In sequentibus recipiam in manus rationem curuandi imagines: Itemque dimotionis, versionis, implexionis, directionis & contorsionis, ostensurus aliquem vsum horum, vt in flexionibus & versionibus supra fecimus. Hæc declarabo duobus corporibus, ita enim rectissimè intellectum iri confido, ea erunt quadrata impositumque vni alteri. Meminerint autem lectores hac in parte aliud esse superficiem, aliud corpus. Nunc igitur consideretur, si intelligas hæc corpora mollia esse, quomodo quasi diduci, dirigi, contorqueriue, & ad alios memoratos modos effingi queant. Horum demonstratio esto talis.

Statuantur alicuius membri loco duo quadrata corpora, vtriusque autem superficiem contiguam alterius notabis suis quibusdam punctis, vt discrimen illarum constet. Vt verbi causa, angulos superficiem inferioris corporis superioris notato literis quatuor, a, b, c, d. Et angulos superioris superficiem corporis inferioris numeris quatuor, 1, 2, 3, 4, medius autem in his ambobus punctus ponatur, o. In quo semper iuncta illa sint & ex quo nunquam excedant, in omnibus tractationibus suis. Post hæc subiicies his quadratum quod sit quasi fundamentum, & illa depressio figuræ de qua sæpe diximus, cuius & ipsius angulos notabis literis & numeris, sicut ratio exigit deductarum rectorum linearum transferentis beneficio, ita vnus angulus fortietur notas, a, 1. b, 2. Itemque tertius, c, 3. & quartus, d, 4. Quæ omnia subiecimus lineis notisque suis expressa.

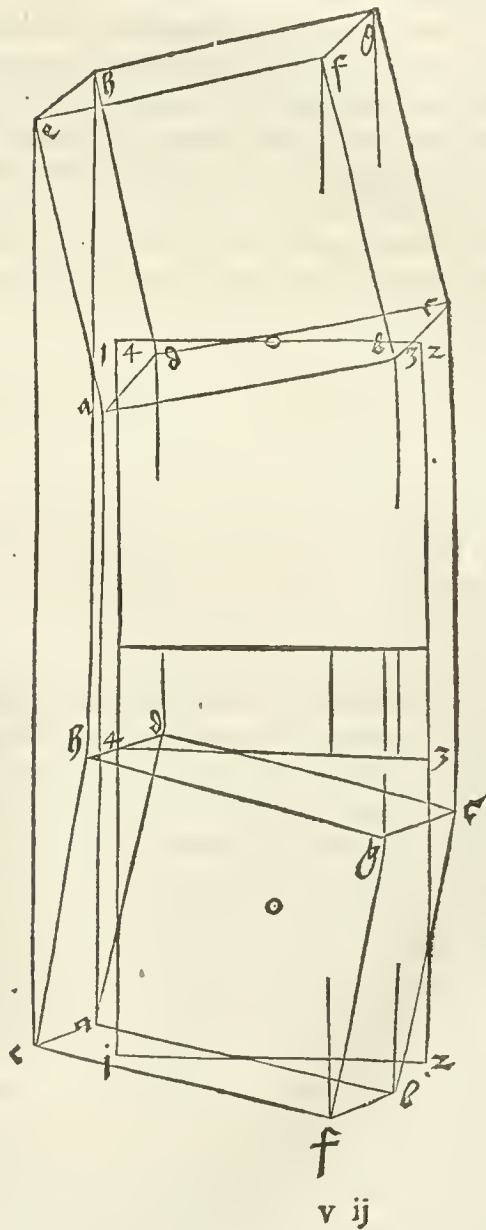
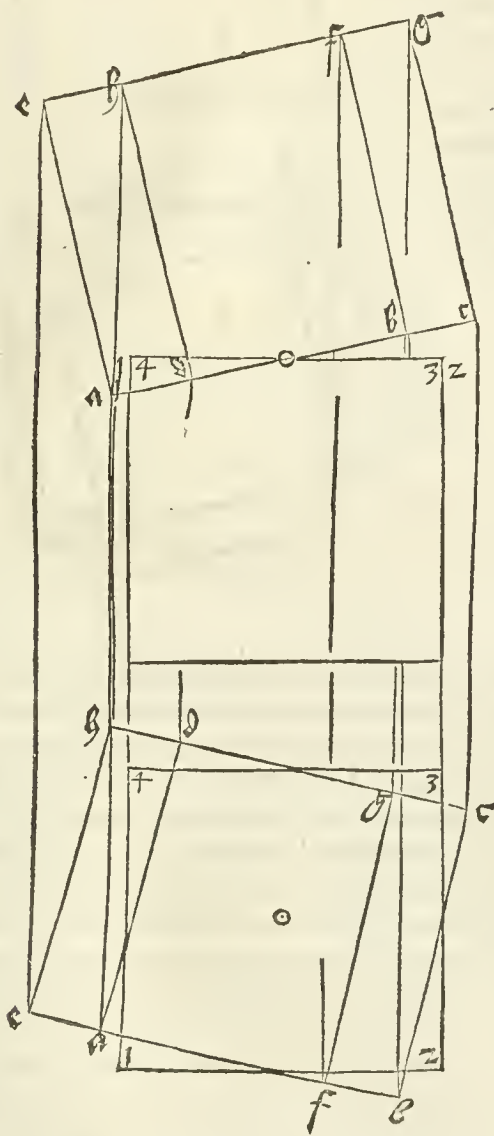
Sit nunc propositum superius in latus vertere, qua versione omnes illius anguli dimoueantur ab angulis subiecti quadrati, igitur in fundamenti seu depressionis quadrato hoc fiat. Vt angulus, a, ab angulo. 1. & b, ab 2. c, ab 3. d, ab 4. discedere videantur. Ex quibus dimotis angulis si fursum beneficio transferentis lineas erigas, apparebit statim superioris quadrati corporis versio, quemadmodum & ipsum hoc iuxta ipsa insistentia sibi corpora & subiectum fundamentum, clare effinximus.

Versionis huic rationi locus fuerit in omnibus transuersis designatricibus partium humani corporis lineis, ad exprimendos naturales quosque gestus, de que hac ipsa ducta est descriptio superioris versæ faciei.

Sed ita verſo ſuperiore quadrato vt anguli dimoti fuerint, debeat ſtudioſus harum rerum etiam inclinationem experi, vt latera obliquentur, & mox in fundamento ſubiecto depreſionem quoque tentare. Vt autem omnes anguli in hac depreſione notabiles ſint, apponantur ſuperioris etiam quadrati ſuperiori ſuperficii literæ quædam. Illæ ſunt o, e, f, g, h, cùm fuerint inferioris, a, b, c, d. Quæ ſi rite perfectis, exhibit figura omnium talis, qualis eſt à nobis ſubiecta, explicata in fundamento rectis lineis variatione, quæ perduc beneficio transferentis conſueuerunt.

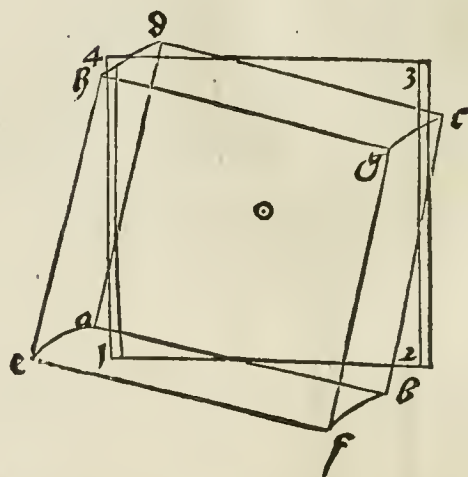
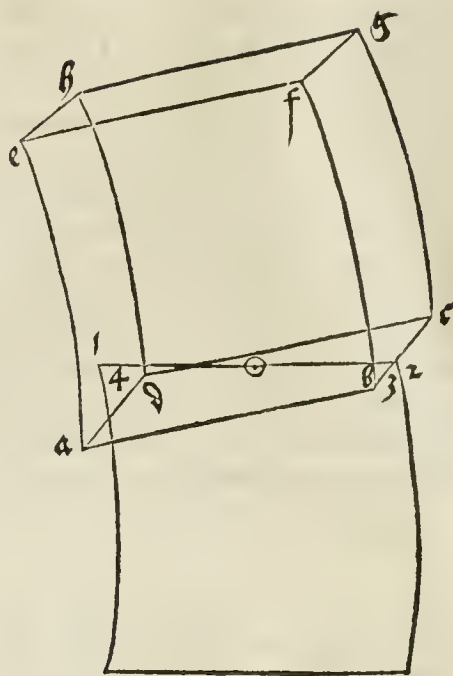
Deinde verſo ſuperiore quadrato vt oſtendimus bifariam & in latus inclinato, tentetur tertia quædam ratio proclinationis in aduerſum ſuperioris quadrati. Punctus autem, o, quem medium fecimus debeat ſemper immobilis remanere, niſi forte aliquis neceſſarius uſus commouerit. Ita vertetur quadratum illud inque latus ac prorfum ſimul flectetur, vnde cùm fundamenti depreſio beneficio transferētis exierit, tum talis erit figura qualem infra poſitum exemplum continet.

ALBERTI DVRERI

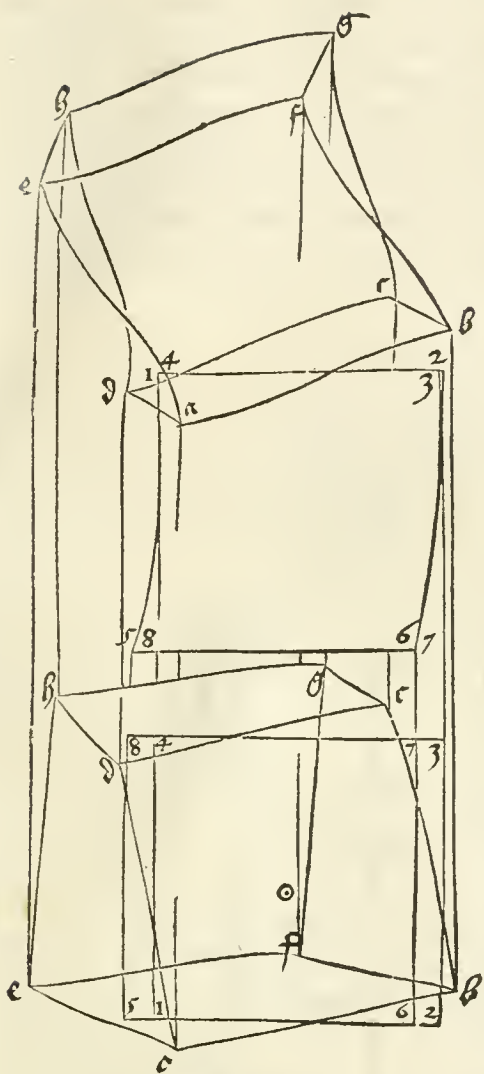
Sicut autem de superiore doctrina nostra, impositis in se duabus quadratis, ratio versionis flexionisque aduersum retrorsumue, & in latus, intelligi potuit, ita sciendum & inferioris quadrati tractationem vsurpandam, vrque vnum altero fixo moueri, ita & moueri vtrumque licebit, pro eo arque vsus & res tulerit. Sed hæc cum descripserit aliquis, tum mirabilis videtur quasi discursus laterum, angulorum, superficierum, in ipsis stantibus & depressis corporibus, vt videre licet. Nam alicubi corpora sibi quasi insinuantur, alicubi diduci & explicari videntur. Quæ cum in mollibus accidunt, directiones & contorsiones è contrario animaduertuntur. Vnde fit, vt quæ vni parti demantur, attribuantur alteri, vt quæ decessisse putes, expleantur.

Præterea non est ignorandum, similem rationem quam flexionis & versionis demonstrauius in rectis lineis iniri etiam posse in molli corpore cum lineis, lateribus ac superficieribus pro voluntate cuiusque curuatis. Quorum declarandorum gratia, subiiciam superiorum flexionum & versionum aliquibus in lateribus & superficieribus curuationes. Ne quid intelligentiæ cuiusquam obstare possit.

Sed his etiam intellectis differentiis flexuræ vt versionis aliorumque motuum demonstratis in quadratis illis corporibus: adhuc tamen restat implexio, cuius cognitio non est negligenda. Iplexio autem accidit lineis lateralibus ab angulo in angulum ductis, cum quibus vnâ etiam superficiem simul implecti contingit. Quæ ratio non est diuersa ab illâ suprâ indicata curuationum, nisi quod implexio lineas commiscet, cum illæ quasi terebellatim (vt dictum est) ducantur. Iplexionis autem est cuique libera vsurpatio, qua efficitur vt nihil priorem suam figuram retinere videatur. Itidem & depressis iis quæ implexa fuerint, aliud lōge à priore fundamentum apparet, quemadmodum in nostris subiectis effectio-nibus cernere licet. Accidit autem hoc necessario, vt mutatio figuræ depreffione vertenda esse, vnde figura erigatur, quæ autem flectantur in figura esse flectenda, vnde in depreffionem demittantur.

Quod autem duobus quadratis corporibus sim in harum rerum demonstrationibus vsus, nemo arbitratus sit non etiam aliis has figuris accidere. Poscunt enim hæc non quadrata semper, sed interdum elata prolongæue, id est, altera quauis parte longiora, necnon multorum laterum & polygona, pro exigentia partis & formæ designandæ, quo ipso fit vt neque latera neque superficies neque anguli æqualitatem aut rectitudinem retineant, neque quicquam omnium sibi in aliquo corpore simile appareat. Hæc si quis tractanda in manus cœperit intelliget non frustra hanc mētionem à me habitam esse. Cæterum eadem planè est ratio mutatæ quocunque modo figuræ flectendæ ac versandæ, cum ea quam de quadratis corporibus exposuimus. Totum autem humanum corpus poterit aliquis hæc

sequens in angularem figuram includere, sed in qua summa sit inæqualitas. Idémque vsus fuerit aliis plurimis rebus. Omnes enim naturales res in suo statu designatas poteris iuxta transfuerfas significatrices partium seu membrorum verte-re ac flectere in latus aut prorsum retrorsúmue. Et loca quadratis vel angularibus figuris designare, gestúmque effingere imaginis pro arbitrio tuo, stantis, sedentis, cubantis. Ita in propo-sita imagine licet partes omnes designes quadra-tis aut angularibus figuris, & postmodo de tuo arbitrio exquiras flexus & versiones. Ita inue-nientur illæ differentiæ suprâ memoratæ diri-gendi, contorquendi, curuationis, implexionis: vnde operis ratio & via aperiatur, qua nihil vti-lius ad certitudinem iudicari possit studiosis ar-tificij marmora aut lingua scalpendi.

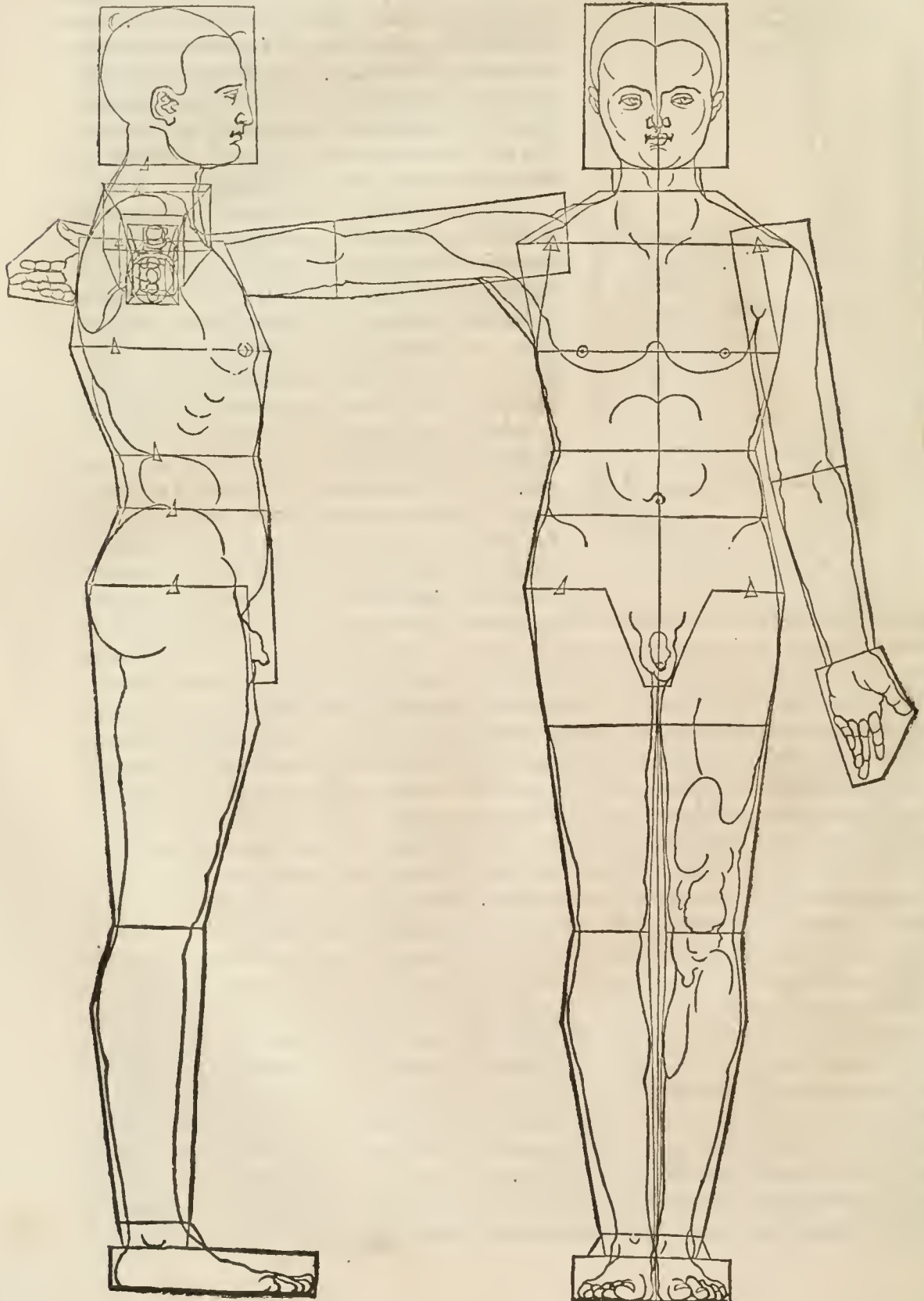
Hinc enimprehenduntur in quaque su-perficie angulari, ea quæ resecari debeát, ne plus mínusue relinquatur. Sed his non occupátur pe-riti & exercitati artifices, nisi in grandibus & sin-gularibus operibus. Soléntque in descripta ima-gine flexus punctis notare, atque ita mox varia-tam mutatámque formam de nouo effingere. His de rebus non me fugit quam difficile sit scri-ptis doctrinam complecti, quodque lectoris ac discipuli tædium esse possit, in hac crebritate punctorum & notarum, & verboritate repetitio-num. Verum compendia multa sunt quæ in his sequentes minus fatigentur, & facilè ad finem pertingant, absque quo foret. Difficultas huius artificij insuperabilis esse videatur. Qui se igitur

multum vsu & experientia harum rerum exercere voluerit, quotidie inueniet aliquid ex-peditius & facilius. Cui operæ nihil optabilius fuerit bono magistro, quæ enim absque in-terprete discenda sunt, multipliciter maiorem laborem fatigationémque parere solent.

Horum quæ diximus in imagine virili exemplum subiecimus effectum, ea imago erit illa suprâ in secúdo descripta cuius altitudo esset quidem ipsius capitis spaciorem nouem, sed factó capite elatiusculo, non constiterit eadem mensura nouenum capitum. Huius igitur imaginis formam obliquam aduersámque inclusimus vndique quadratis & angulari-bus figuris, quæ ipsæ quidem & elatiore & humiliores de transfuerfis distinctricibus ipsa-rum exeunt, fiúntque inæqualia propter formam partium quibusaccommodantur. Huius imaginis etiam altitudinem nouem sectionibus diuisimus in decem figuras angulares. Se-ctionum autem hæc sunt nomina. Transfuerfa linea menti, Scapularum, Iugulorum, Mam-marum, Cinctus, Coxarum, Summi femoris, Genu, Imi tali sub tibia. Sed maioris clarita-tis gratia, imaginis primum formam vndique inclusam quadrangularibus figuris linearum exposuimus obliquam & aduersam, stantem & erectam absque flexu, protéso brachio dex-tro, sinistro dependente. Sed in parte altera cartæ canes tatum quadrangulares linearum figuras insistentes sibi, omiſsa formæ effectiõne. Postea hæc ipsa quadrangula imposita in se, & includentia imaginem, aspicias infrâ in fundamento depreſsa, beneficio tranſferentis, ita vt separatim de capite factum suprâ vidisti. Postea seorsim sectionum illarum singulas rotundationes consentaneas quadrangulis suis descripsimus, quod exquirendum est & in aduersa & obliqua effigie. Atque ex hoc apparet quid in singulis sectionibus quadrangulæ superficiæ decedere debeat. Hoc loco aduertendum, cum quadrangularis superficies in ea-dem sectione vna est superioris corporis altera inferioris quæ in se imposita sint, tunc in-elligi etiam vtriúſque vnâ & eandem circunductionem. Quadrangula etiam sectionum

ALBERTI DVRERI

seorsum exposita cancellatim lineis distinximus, vt si quid versum flexumue fuerit, debite de his informari possit. Alicubi enim contingit quadrangula prolongari, vt comprimantur alicubi Rhombos effici, tum igitur secundum hanc partium formam debite rotundare oportebit, cum autem quadrangula Rhombi fiunt consequenter & cancellatim lineæ ductæ secundum eam figuram cadunt. Cum autem aliquid quod amplum esset, angustum factum fuerit: vt ere adminiculo Variantis, cuius in priore libro Schema expressimus. Postea has sectiones vniuersas depressas in fundamento quasi coaceruauimus, omisis quadrangulis, vt perspici posset qualis esset illarum in se incidentia, & quatenus vna alteram excederet.

Caput.

Mentum.
Scapula.

Iuguli.

Mamma.

Cinctus.

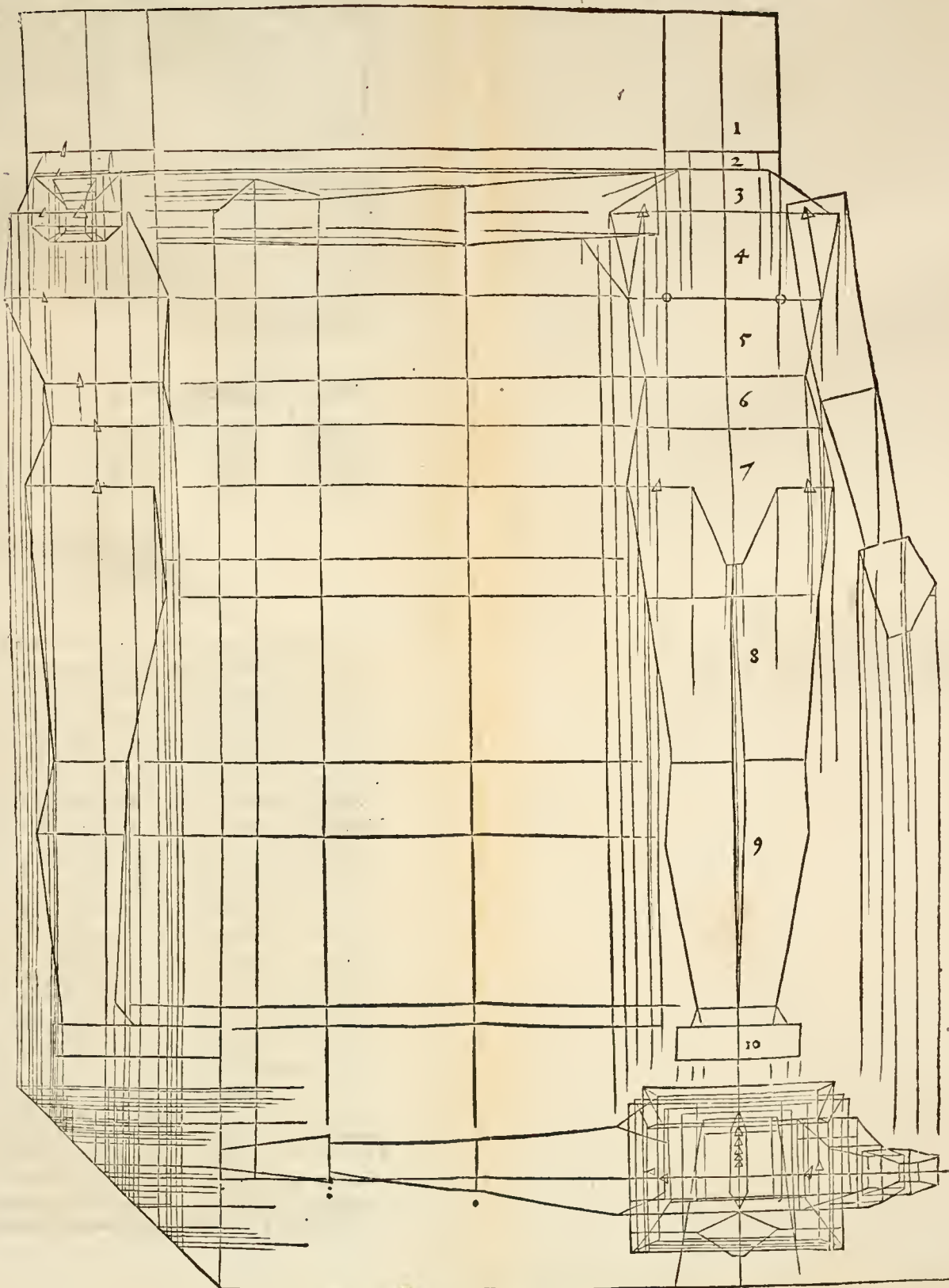
Coxa.

Femur.

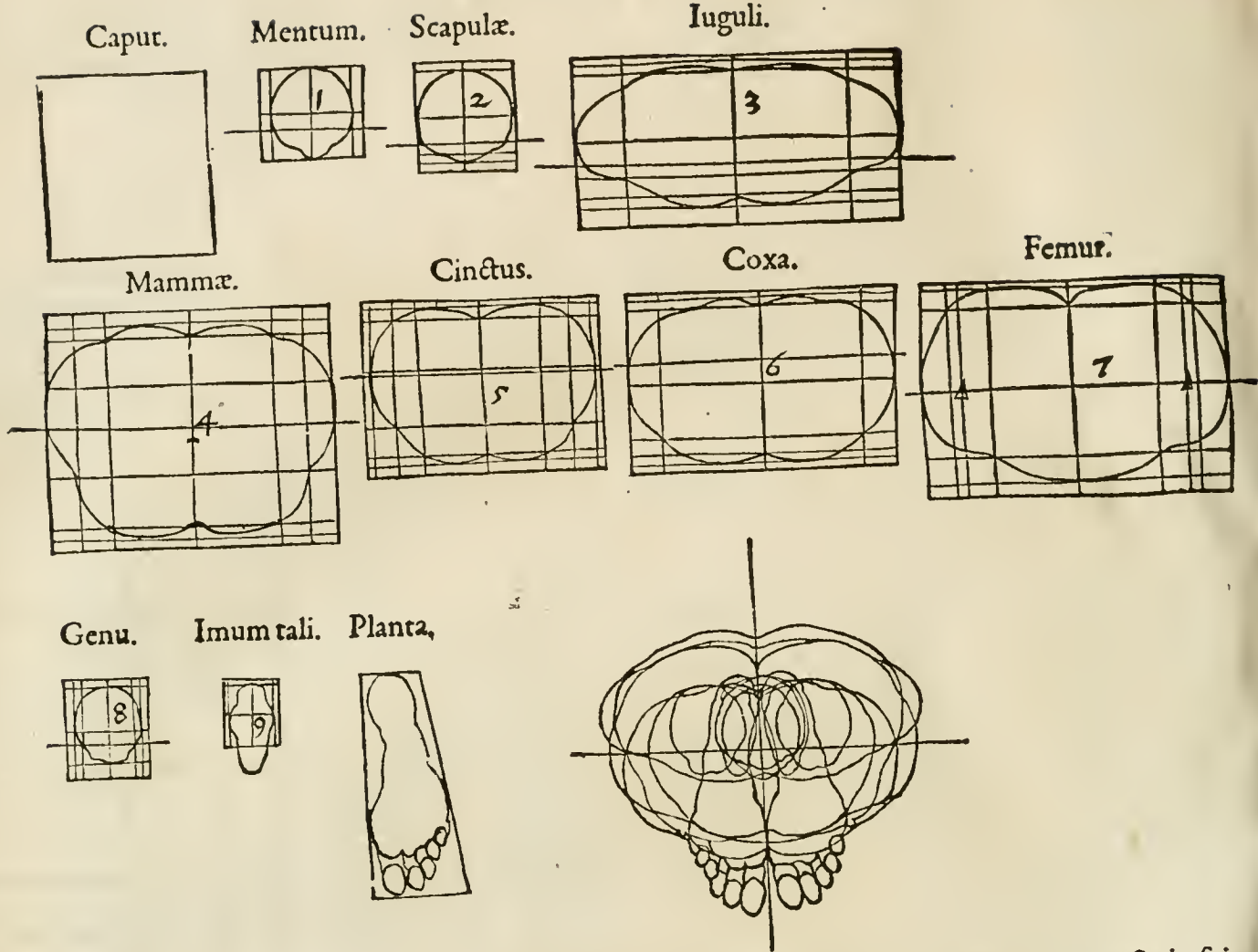
Genu.

Imum tali.

Planta.

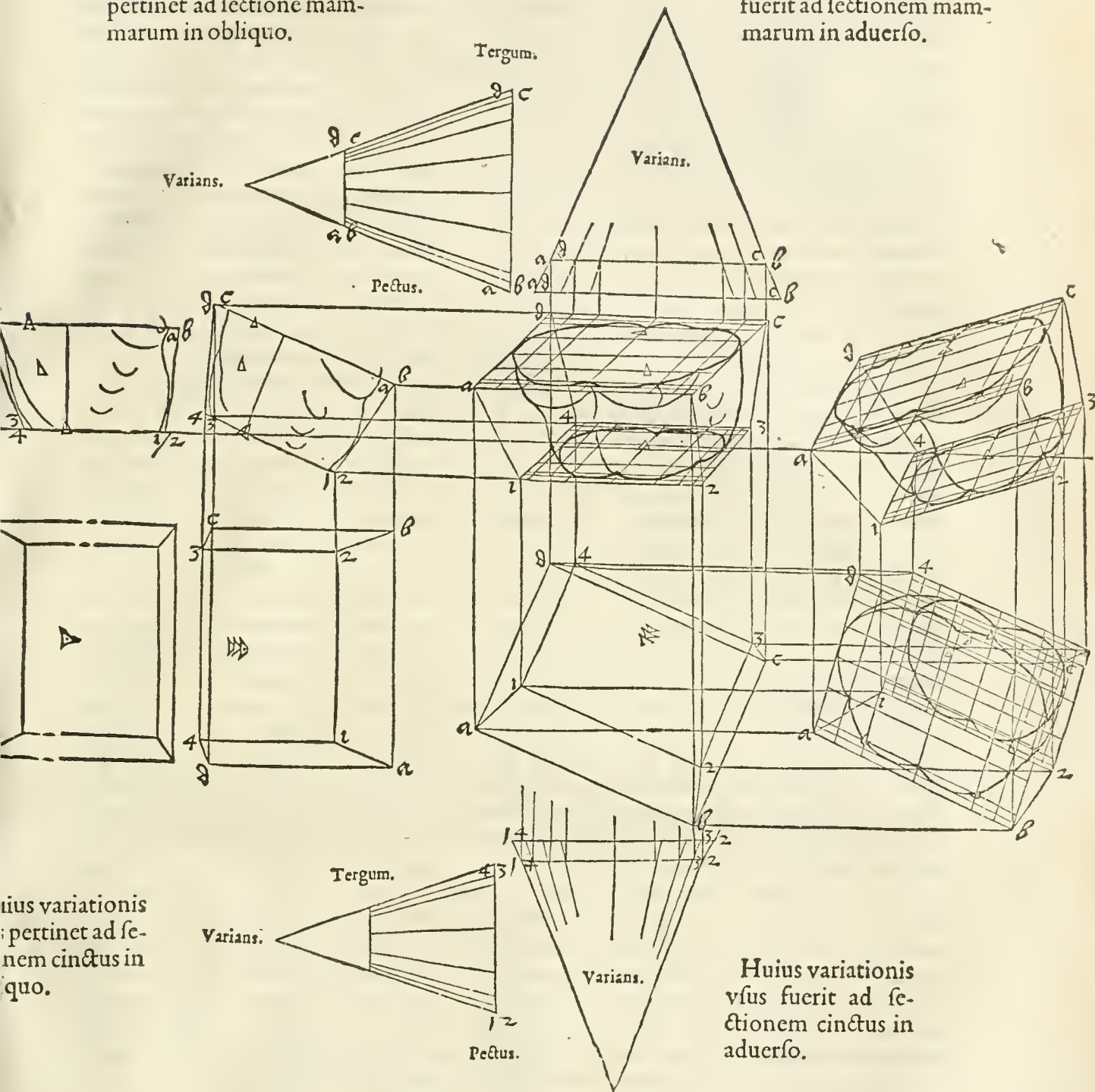
ALBERTI DVRERI

Post hæc liber exquirere quæ sit diuersitas aspectus istarum sectionum cum non magis recta in suis quadrangularibus superficiebus institerint sibi, sed fuerint motione quasi impulsæ. Quorum declarandorum gratia proponatur exemplum: quadrangulæ sectionis quæ acciderit intra mammæ & cinctum. Hoc ipsum solidum quadrangulum imponatur primum obliquæ formæ rectam in transversam lineam, & angulos supra (vbi de mammis resectum sit) notabis literis in priore parte, a, b, in posteriore, c, d. Sed vbi resectum sit de cinctu, notabis frontem. 1. 2. tergum. 3. 4. Hinc subiicies fundamentum suum seu depressioem, notatam & ipsam similiter literarum & numerorum eiusdem notis. Ut omnia sibi mutuo respondeant. Deinde obliquæ formæ rectè impositum in transversam quadrangulum, flectetur per notas spinæ prorsum. Subiicieturque & eidem depressio sua, notabunturque anguli quique suis literis suisque numeris. Ita proclinatum hoc corpus acceperit nouam depressioem. Tum deinde hæc depressio in priore parte vbi pectus sit, vertetur prorsus in aduersum & bene in resectum latus subter memoratam lineam transversam. Quo facto ex omnibus notis literarum ac numerorum educentur lineæ sursum vltra transversam. Mox per has, vt diximus, erectas lineas ex literis ac numeris suis, traduces transversas ex obliquæ formæ quadrangulo imposito in transversam, vt initio dictum est, idque Transferentis beneficio efficietur. Notentur autem quæque literæ ac numeri, & omnia euidenter constabunt, atque ita laterum lineæ describantur, apparebitque illa in latus versio. Eritque iam hæc pars flexa prorsus, & versa in latus. Tum postea ipsa hæc ita flexa & versa pars, in dextrum latus super transversam flectetur per spinæ notas, atque omnibus ex angulorum literis & numeris, huius rectæ partis & flexæ prorsus, itémque versæ & flexæ in latus deduces Transferentis beneficio, vbi que cernentur sese in literis ac numeris depressioem versæ duces Transferentis beneficio, & congruentia omnia reperientur. Intra autem has cancellos distribues linearum de obliquæ & aduersæ formæ sectionum nouatis quadrangulis, pro latitudine & densitate superiore & inferiore, idque fiet beneficio Variâtis. Postremò formæ effictionem per cancellos inscribes in erecta simul ac depressa parte, qualis inscribi debet, & vt nos fecisse cernes. Quemadmodum autem docui hanc partem tractari posse. Ita de omnibus licet faciat aliquis, necesse autem fuerit hæc habere præparata, ad imagines in gestu suo posito corripendas, & cum aspectui quasi subtrahere quis ac suffurari voluerit.

Huius variationis vsus
pertinet ad sectionē mam-
marum in obliquo.

Huius variationis vsus
fuerit ad sectionem mam-
marum in aduerso.

Huius variationis
pertinet ad se-
ctionem cinctus in
obliquo.

Huius variationis
vsus fuerit ad se-
ctionem cinctus in
aduerso.

Sed nunc ostensa hac ratione exemplo maiusculæ partis propositæ de humana effigie, nempe eius quæ esset intra mammas & cinctum, ex quo per omnes partes insistentes sibi quid fieri deberet intelligi posset, cum de recta linea status variaretur. Exequar eandem nunc deinceps rationem in flexionibus omnium ordine partium inclusarum quadrangulis suis. Quarum statum & ponemus pro arbitrio nostro & variabimus, relinquentes vnicuique libertatem faciendi vt ipse voluerit. Et ad hæc quidem si quid antè ipsis aptum aut vtile forte expositum sit, etiam nunc resumemus. Cæterum, vt antè quoque monuimus, diligentia hac in parte opus est, cum omnium partium in suis quadrangulis commotarum alia sit quàm dudum forma in descriptionibus, & stantium & depressarum, primum autem flecti pars aliqua solet prorsum aut retrorsum. Deinde in latus verti, mox etiam flecti in latus, quæ omnia ex hac ratione conuenienter deduci consueuere. Quod autem in sequentibus aliquid prius dictorum repetitum inuenietur, sciendum necessitate factum, vt sequens doctrina cum antegressa congrueret. Aliquantisper etiam cogitavi illo esse vnico

exemplo contentus, sed veritus sum vt ex illo parum intelligerentur reliqua. Proponam autem principio imaginis initialem partem, id est, quadrangulum capitis, cuius tractationi erunt similes aliarum quoque partium tractationes. Notantur autem primum superiores anguli quatuor literis, a, b, c, d. Inferiores autem numeris 1. 2. 3. 4. Ita vt a, ad 1. b, ad 2. c, ad 3. d, ad 4. respondeat. Postmodo spectans obliquam faciem, promotam illam à linea altitudinis imaginis flecto prorsum vt despiciat, æquè hoc depressio efficienda, vnde cognoscatur quàm longa superiora inferioribus prominentiora sint. Hæc notantur litera A, postea obuerto contra me depressionem, vt aduersa facies fiat & aspiciens, vertoque à fronte nonnihil in latus dextrum. Atque ita erigo lineas ex omnibus punctis literarum & numerorum. Deinde ex literis & numeris iuxta positæ obliquæ faciei despicientis A, beneficio Transferentis lineas protraho transfuersas per illas erectas. Vbi igitur sectiones à literis & numeris coinciderint, ibi anguli designantur suprâ literarum infrâ numerorum. Cum autem suis notas lateribus coniunxi, tum apparet aduersâ facies, de obliqua illa flexa prorsus, & versa in latus, cum ipsa erecta tum etiam depressa. Hæcque ipsa notantur litera B, sed insuper etiam cognoscendum qualis hæc ipsa pars B, in effictionibus obliquata erecta depressâque appareat. Nam scitu opus est qualem quicque in effictione in obliquo & in aduerso formam sortiatur. Iam igitur hæc pars B, in aduerso prorsus flexa & in latus versa deinceps ita obliquabitur. Depressionem obuersam contra me vt aspiciens fieret, sicut dixi, hanc reuertes æquabiliter vt obliqua fiat, Moxque eriges ex huius depressionis literis ac numeris lineas ex Transferente, vbique iuxta erit aduersâ flexa versâque facies, ibi traduces ex omnibus punctis numerorum & literarum trãsfuersas cum Trãserente per illas erectas ex depressione lineas. Atque ita vbi cernes sese lineas transcurre, ibi impones notas literarum ac numerorum & latera iunges. Ita habebis depressam & erectam formam huius partis, cui addes notam literæ C. Ex his deinceps inuenienda est hæc eadem pars flexa prorsus, versa in latus, quomodo etiam in latus flectatur, cuius rationis aliquid suprâ attigimus, sed nunc ita facies. Erectam partem B, flectes in latus dextrum, iam ante versam in idem latus, & cum reliqueris illi subiectam depressionem suam, ita postmodum illam conuenientem huic flexuræ efficies. Variari enim oportet vt superiores anguli a, b, c, d, quasi cadant in latus dextrum, inferiora autem latera 1. 2. & 3. 4. coarctentur quemadmodum & superiora a, b, & c, d. Id hoc pacto fiet. De Transferente duces ex angulorum superiorum literis a, b, c, d, perpendiculares in depressionem, & apparebit statim abscisio ac productio linearum a, b, & c, d, declarantur enim lineis literarum demissis superne in depressionem. Similiter & demittuntur lineæ ex punctis numerorum. Quibus & ipsis ostenditur quanto arctiora fiant latera 1. 2. & 3. 4. in hac depressione quàm dudum fuerant. Atque ita cernes qualis in depressione flexura & quasi reiectio existat ab erecta parte. Hucque appones notam literæ D. Quod ipsum, opus fuerit perspectum habere, quale in obliquo videatur. Id sic consequere: huius partis D, depressionem constitues oblique, sicut suprâ de parte C, dictum est. Quo facto eriges ex omnibus punctis literarum ac numerorum lineas beneficio Transferentis, postea ex parte notata litera D. Traduces transfuersas per erectas, & quibus in locis scindi lineas videris illis appones suas numerorum literarumque notas, inductisque lateribus habebis formam huius partis obliquam, cui apponatur nota literæ E, atque ita demum absoluta habebis huius partis obliqua & aduersa quorum in opere vsus erit.

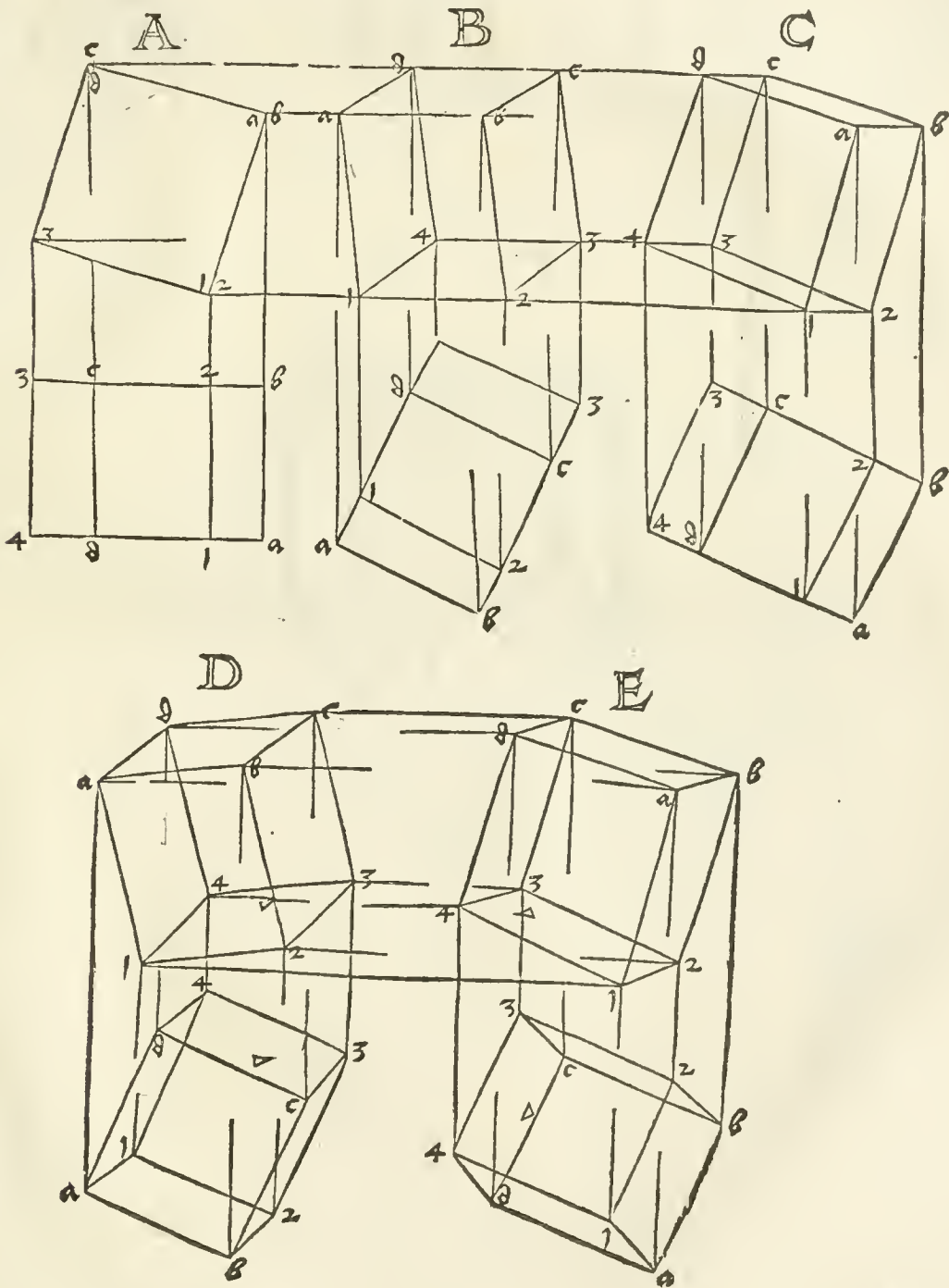
Posthæc propone quadrangulum colli, tractatoque similiter & ad illum capitis modum. Sed paulominus prorsum flectes, pauloque vertes minus in latus, minusque in ipsum flectes. Iplius etiam angulos literis a, b, c, d, & numeris 1. 2. 3. 4. insignies. Atque ita apparebunt formæ partium erectarum & depressarum, maximè in posteriore ratione notæ D, & E, quorum sit in opere vsus. Hæc ipsa custodies & in aliis sequentibus partibus imaginis, sed inferiores quasque minus flectes ac vertes, vt in omnibus ordo & consequentia seruetur. Atque hinc apparebit corporis implexio in latus conuersi inclinatioque ea quæ prorsus quæque in latus fit.

Cum autem ita progrediendo perueneris ad partem quæ notatur sectione mamme & cinctus, relinques illam rectè stantem, sed conuerteres paululum in latus dextrum, & quibus opus fuerit ea exprimes. Triplici autem expressione tantum opus est: Obliqua propter primam depressionem quæ vertenda est, & erigenda, & † tertia in qua versio obliquatur. Et has depressiones notabis literis C, D, E, neque ordiere ab A, vt semper D, E, copulen-

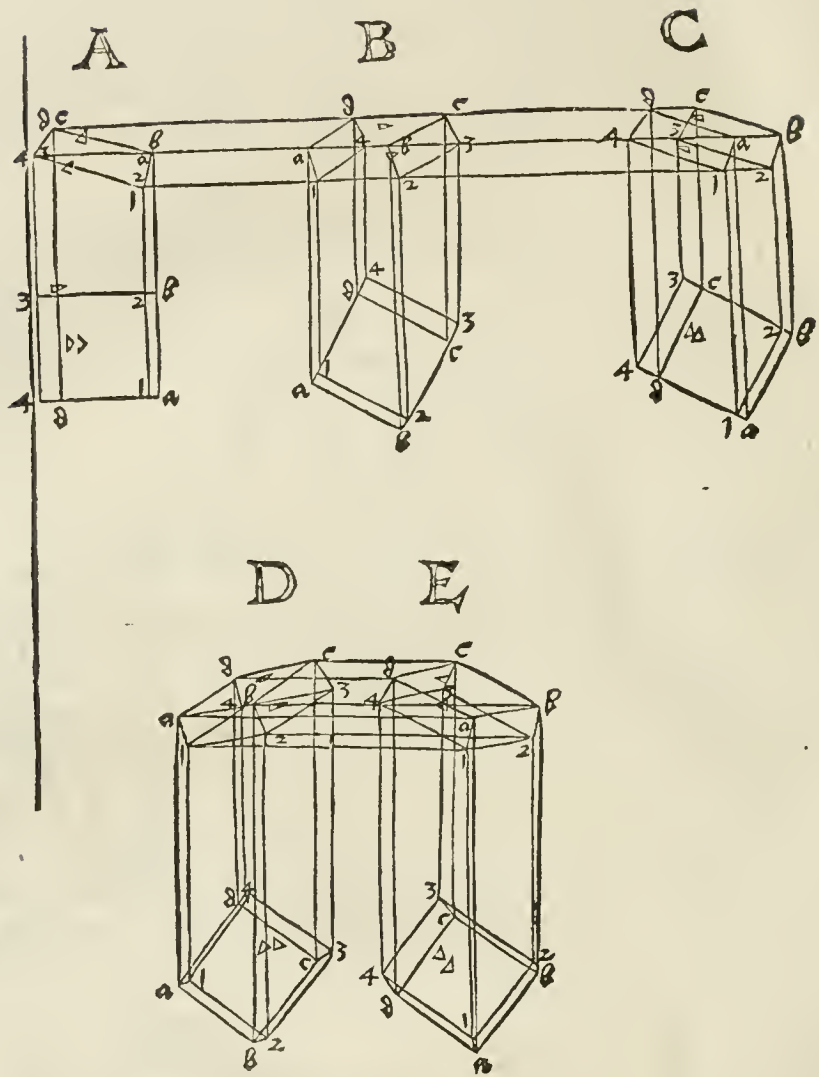
† forte secunda,

tur. Hoc etiam scies si depressionem aduersam vertere velis, nunquam futurum vt decipiaris, si primum includeris eam partem quam versurus sis rectangulo quadrilatero, atque ita includam partem vna cum quadrilatero verteris. Aut si exquisueris versionem iuxta lineam rectam perpendiculariter, animaduertens anguli ne obrusi an acuti partis illius ad lineam exeant, obliquis autem vtere, vt ostensum est ad transversas rectas lineas. Vltimū erit corpus quadrangulum intra sectionem cinctus & vmbilici, quod in sectione vmbilici promouebis seu flectes profus, & subiicies illi depressionem suam quæ quia est posterior signabis litera E. Aduersam autem partem notabis litera D. Bifariam autem solummodo hæc pars exprimitur, quia semel tantum flectitur, & in aduersa quidem cum educta fuerit erectis è depressione sua lineis, & inductis per transferentem transversis omnia planè rectèque apparebunt.

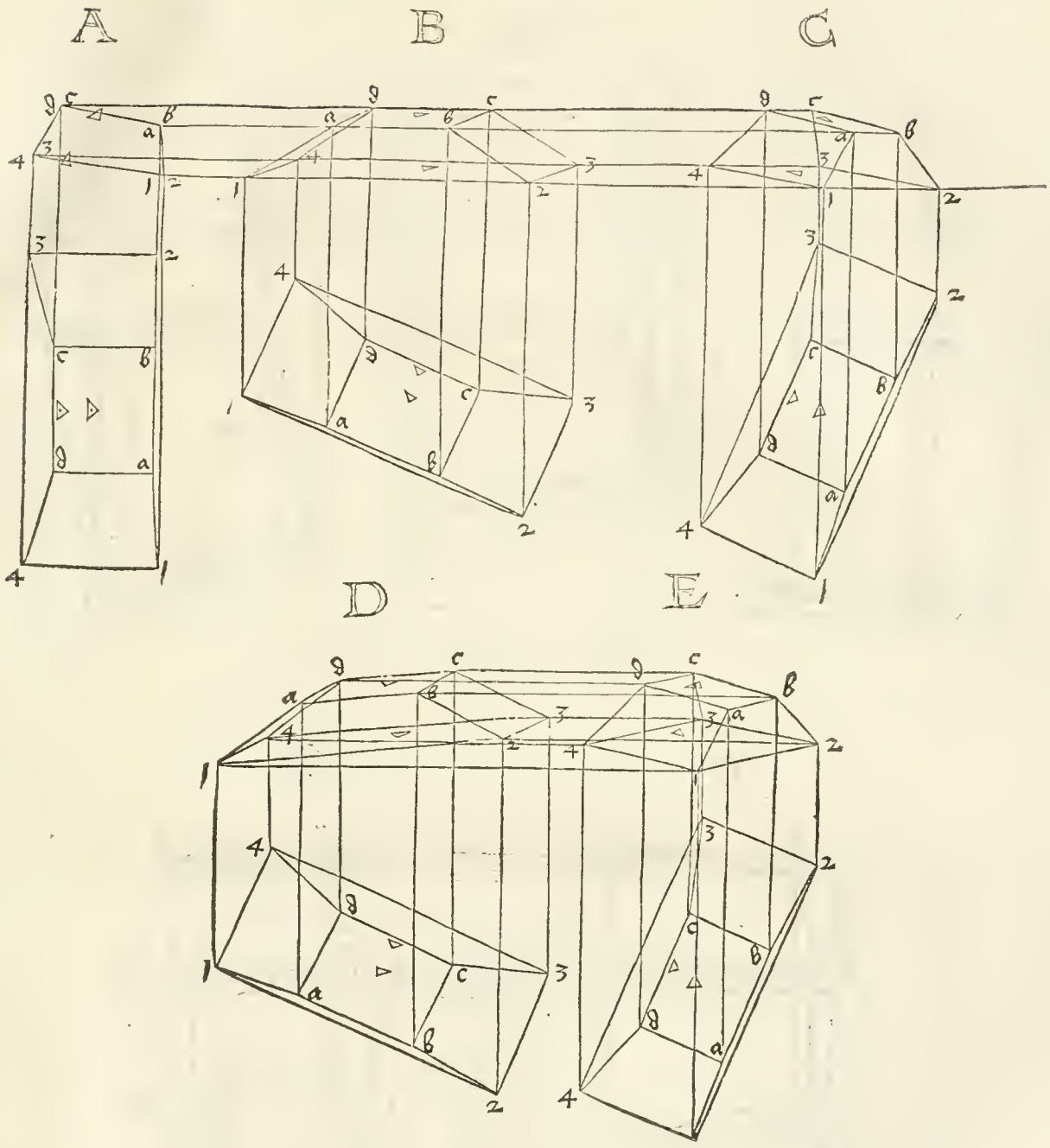
Hæc quadrangulata pertinent ad caput.

Hæc sunt colli.

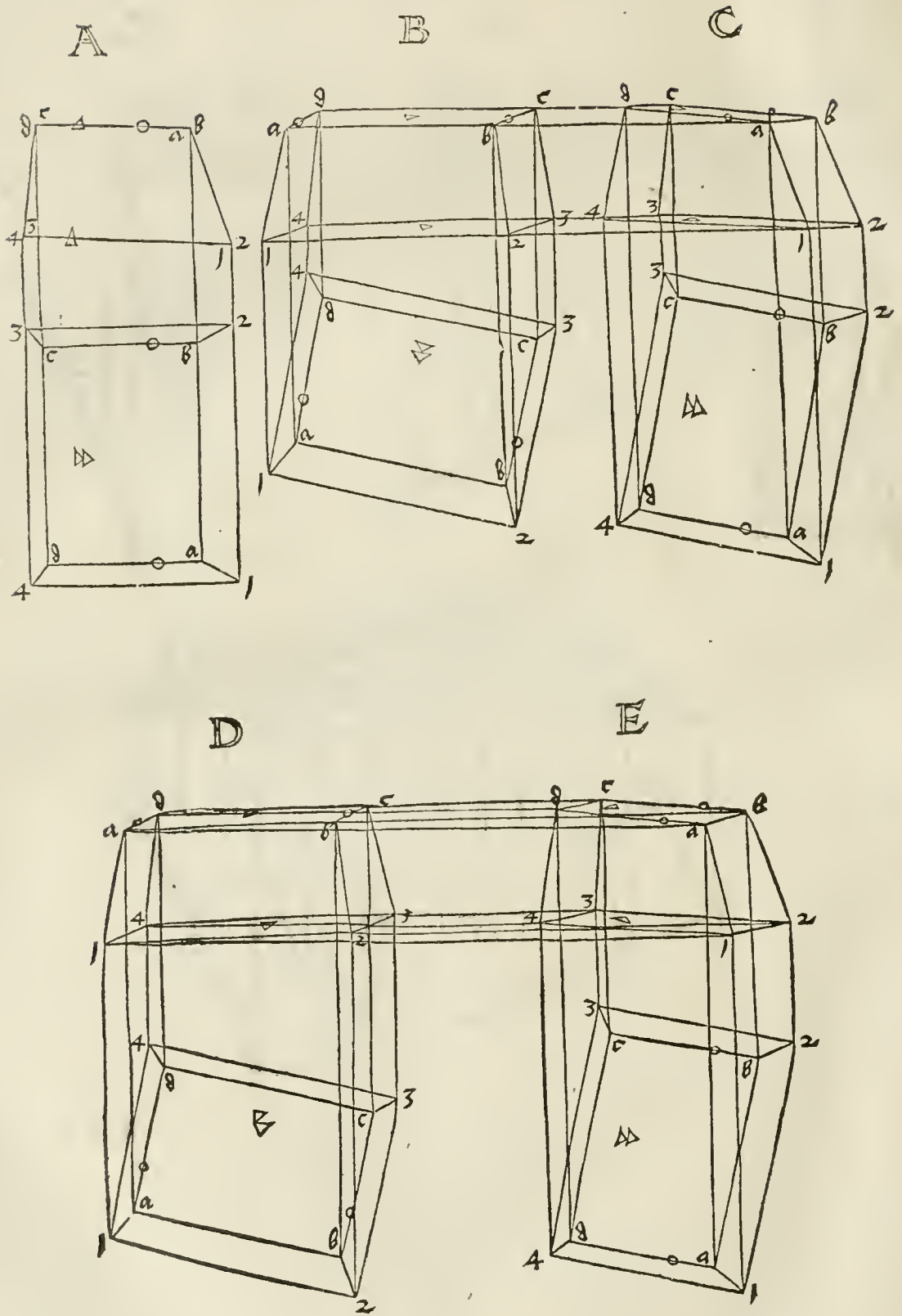
Hæc debentur fummis Scapulis.

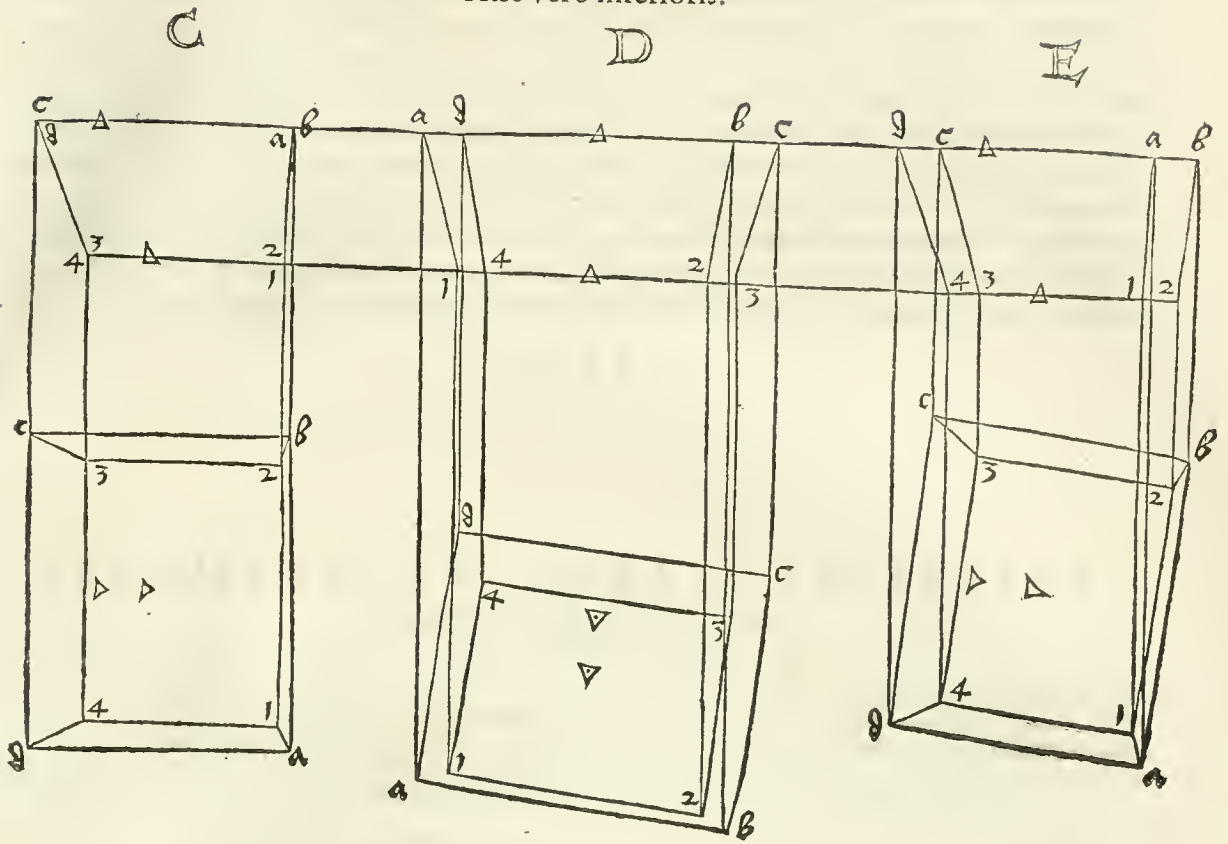
x ij

ALBERTI DVRERI

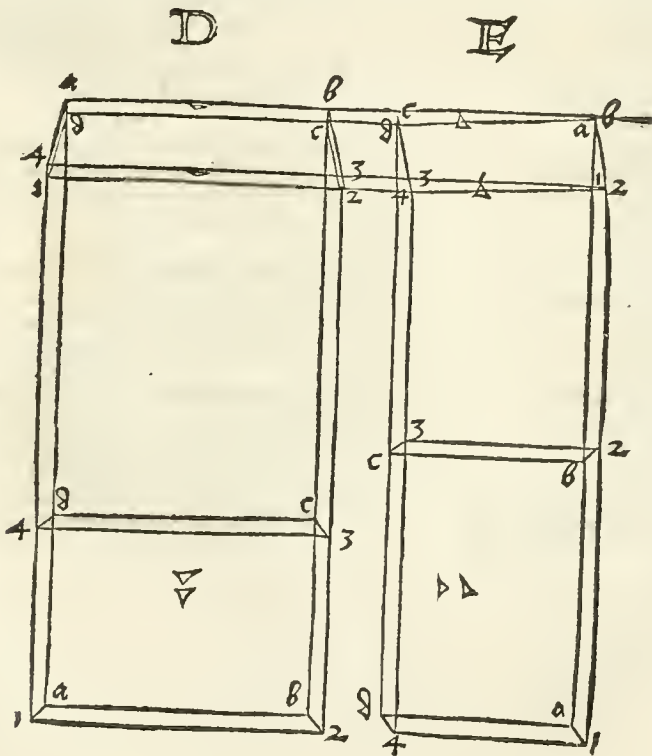
Hæc sunt superioris Thoracis.

Hæc vero inferioris.

Hæc sub Cinctum applicentur.

Hanc nostram doctrinam si quis vsurpandam in manus susceperit, primum imagines particulatim vt recta commensuratione explicet & apta statura effingat, tum flectat conuenienter, & suas illis depressiones subiiciat, erigatque inde perspectiuæ artis inseruiens rationibus, atque de his laudabile probandumque opus efficere studuerit: Is facile sentiet quid fructus sibi vtilitatisque hinc sperandum sit, neque dubium mihi est quin ipse hæc secutus cum plura tum etiam meliora sit exquisiturus. Neque me fugit hæc multis in locis difficilia, intellectu vsuque visum iri, sed his facile studium diligentiaque succurret. Obscuritas enim scriptorū assiduitate lectionis & cura, vinci semper solet. Atque hoc loco finire placuit his de rebus doctrinam meam, quod si Deus fauorē aspirarit conatibus meis, alias picturæ plurésque rationes scriptis meis postmodo explicabo, ne nostrates pictores manuum tantum vsu, sed veris etiam præceptis artis valere videantur, qua re neque Deo gloriosius neque gratius nostris hominibus quicquam, vt arbitror, facere possim.

FINIS.

ELEGIA BILIBALDI PIRCKEYMHERI
in obitum Alberti Dureri.

Qui mihi tam multis fueras iunctissimus annis
Alberte, atque meæ maximæ pars animæ.
Quorum sermones poteram conferre suaues
Tutus, & in fidem spargere verba sinum.
Quæ subito infelix morientem linquis amicam.
Et celeri properas non redire pede
Non caput optatum licuit, non tangere dextram,
Vltime nec tristi dicere verba vale.
Sed vix tradideras languentia membra grabato,
Quum mors accelerans te subito arripuit.
Heu spes fallaces, & mens ignara malorum,
Quam lapsu celeri cuncta repente cadunt.
Omnia Durero dederat fortuna secunda
Ingenium, formam, cum probitate fidem
Omnia sed rursus celeri mors abstulit ausu,
Tellere sed laudes improba non valuit.
Virtus namque manet Dureri, atque inclita fama,
Splendebunt donec sidera clara polo.
I decus, i nostræ non vltima gloria gentis,
Ductore & CHRISTO regna superma pete.
Illic non vano gaudebis semper honore,
Pro meritis felix præmia digna ferens.
Donec nos fragiles erramus mortui in umbra,
Et miseri cymba labimur instabili,
At nos præseruans aderit quum gratia CHRISTI,
Hoc duce sælices ingrediemur iter.
Interea mæsti lachrymas fundemus amico,
Nil quibus afflictis dulcius esse potest.
Accedentque preces, summum placare tonantem
Quæ possint, quicquam si pia vota valent.
Et ne quid tumulo desit, spargemus odores
Narcissum, violas, lilia, feta, rosas,
Felix interea somno requiesce beato
Dormit enim in CHRISTO, vit bonus haud moritur.

EPITAPHIVM EIUSDDEM.

Albertus postquam pingendo ornauerat orbem,
Artēque tam lepsida cuncta repleta forent.
Nunc restat cælum, dixit, pingatur vt altum,
: Mox terram linquens sidera clara petit.
ALIVD.
Ingenium, probitas, candor, prudentia, virtus,
Ars, pietasque fides, hic tumultata iacent.
ALIVD AB EODEM.
Per lachrymas posset si vita Alberte, reuertit
Non corpus vili hoc contingeret humo.
Sed quia non lachrymis, nec fiendo fata morientur
Mærendo tantum solvimus inferias.
EPITAPHIA IN ALBERTVM
Durero, Eobani Hessi.
Quo situs Albertus tumulo Durero, eodem
Pictura ratio tota sepulta iacet.
ALIVD.
Artis & ingenij laudem si fat a morentur,
Certum est Durero non potuisse mori.
Ergo sub hoc nondum totus iacet ille sepulchro,
Ingenij famam viuis ad astra tulit.
ALIVD.
Quid properas subsiste parum lecture viator,
Hic sita Durero molliter ossa cubant.
Est opera precium talem spectare ruinam
Cum qua pictura concidit omnis honor.
ALIVD.
Quid vitam coluisse iuuat quascunque per artes
Quando ea momento mors rapit atra breui,
Par fuit Alberto Pictorum nemo, sed illum
Fata diu summum non potuere pati.
Pescidit ergo viri vitam mors falce maligna
Et dixit moriens sic quoque non morieris.

ALBERTO DURERI NOBILIS.

Pictori & Geometre in Nerico. Q. V.

An. LVII. Ioan. Cam. r. F.

Filium Alberte tibi, cum neres parca supremum
 Et plenum vitæ congloneret opus.
 Sic pro te fertur rerum natura locuta,
 Pleriora peccatis temporis pauca tibi.
 Parcite fatales inuoluce pensa sorores
 Ducitur ex ista gloria nostra colo.
 Vnus quas rerum viuas ego proterco formas,
 Hic similes veris fingere doctus hinc est.
 Quid quod nostræ huius vires superantur ab arte
 Et natura parens quod nequit iste potest?
 Hoc ego continuata feror, neque diuidor, inque
 Veris hiems medio ter hiemisque manet.
 Hic res spectentur viuos facit inter humani
 Hoc antiqua videt secula posteritas.

Hic ferat te cillus omnis passim omnia qua sunt,
 Quæque futura putant quæque fuere facit.
 Taha, cum vellet concedere parca roganti,
 Abstulitrat crinem Persephonea sacrum.

ἰωαχέμης.

οἷς πρὸ ἀπελλαῖαι χεῖρες θαυμάστ' ἐδδκησαμ
 ἠβαιὸν ζῶντας ταῦτ' ἐδέλοιμι βλέπειν,
 ὅσσ' ὅτ' ἀπ' ἀσκήρας τέχνης μνημεῖα λίπντο
 ζωγραφία ἐργάραθ' ἔγγραφεώσε καλῶ,
 ἧτ' ἀρταῦθ' ὀρόωντες, ἀπελλῆς ἔμνον ἡμῖν
 ἀλλὰ καὶ ἀρείοις τβυλδόςιν, εἴωρ, ἔην.

F I N I S.

ERRATA.

Folio 7. pagina 1. columna 2. versu 3. fatuere, lege facere. Fol. 8 pag. 1. colum. 1. versu 41. addensēbis, lege addensābis. Fol. 13. pag. 1. col. 2. versu 40. acito, lege facito. Fol. 91. pag. 2. versu 2. parare, lege pare. Fol. 94. pag. 2. versu 25. 27. & 34. lege z, pro 3. Fol. 95. pag. 1. versu 6. maximæ, lege maxima. & versu eodem, z, legendum puto c. Fol. 96. in schemate peruertentis. pro Mensura longæ ex gracilis, lege Mensura longæ & gracilis.

F. ARE
FOLIO

808
1161

